ARAPÇA-TÜRKÇE

TEVHÎD RİSÂLELERİ KÜLLİYÂTI

ŞEYH MUHAMMED B. ABDULVEHHÂB

neda YAYINLARI

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

﴿وَأَنْ أَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ.﴾

[يونس: 105]

"...Bir hanîf (muvahhid) olarak yüzünü dîne doğru yönelt ve sakın müşriklerden olma!" (Yûnus 10/105)

NEDÂ

Yayın No: 47

Kitap İsmi: *Tevhîd Risâleleri Külliyatı*

Te'lif: *Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb Rahimehullâh*

Tercüme: *Heyet*

Arapça Metin & Harekeleme: *Mucâhid & Ammâr bin Muhammed*

Tashih: *Ebû & Ümmü Muhammed Selefy*

Redakte: *Heyet*

Tahkik, Dipnot & Açıklamalar: *Abdulhakim Hanif*

Dizgi: *Muhammed & Yahya Selefy*

Kapak Tasarım: *Ebyar TURAB*

Baskı: *Step Ajans Matbaa Ltd. Şti. Göztepe Mah. Bosna Cad. No:11 Bağcılar/İSTANBUL (Tel: 0212 446 8846)*

Matbaa Sertifika No: *12266*

Baskı Tarihi: *Muharrem 1441 (Miladî Eylül/2019)*

Yayıncı Sertifika No: *43189*

Genel Dağıtım

İhlas Kitabevi

Şükran Mah. Başarali Cad. No: 6
Rampalı Çarşı No: 12 Meram/KONYA
Tel: 0332 350 4687
0541 834 0273
www.ihlaskitabevi.com

TEVHÎD RİSÂLELERİ KÜLLİYATI

Te'lif:

Şeyh'ul İslâm
Muhammed bin Abdilvehhâb
Rahimehullâh

İÇİNDEKİLER

Hutbet'ul Hâce.....8

Takdîm.....10

Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb'ın Biyografisi..16

FAYDALI, ÖNEMLİ VE DEĞERLİ BİR RİSÂLE.....21

Tevhîd ve Çeşitleri.....22

Şirk ve Çeşitleri.....38

Küfür ve Çeşitleri.....52

Nifâk (Münâfıklık) ve Çeşitleri.....62

Tevhîdin Çeşitleri -Ek Risâle-.....68

NİFÂKIN İKİ KISMI VE MÜNÂFIKLARIN SIFATLARI HAKKINDA BİR RİSÂLE.....73

TÂĞÛT'UN MANASI VE BAŞLICA ÇEŞİTLERİ.....91

ALLÂH'A İBÂDETİN GENEL ESÂSI.....107

İBÂDET TEVHÎDİ HAKKINDA BİR RİSÂLE.....119

KELİME-İ TEVHÎD'İN TEFSÎRİ.....127

KELİME-İ TEVHÎD HAKKINDA BİR RİSÂLE -LA İLAHE İLLALLÂH ŞEHÂDETİNİ BİLMEK- 149

KELİME-İ TEVHÎD VE ONUN DÖRT ŞEYİ NEFYEDİP DÖRT ŞEYİ İSBÂT ETMESİ HAKKINDA DİĞER BİR RİSÂLE.....155

ŞEYH MUHAMMED RAHİMEHULLÂH'IN HUREYMİLA BELDESİ AHÂLİSİYLE KELİME-İ TEVHÎD VE TEVHÎD İLE ŞİRKİN BİR ARADA BULUNMASI (VE BUNUN İMKÂNSIZLIĞI) HUSÛSUNDAKİ BİR MÜZÂKERESİ.....163

TEVHÎD KELİMESİ HAKKINDA DİĞER BİR RİSÂLE [TEVHÎD KELİMESİ: KÜFÜR İLE İSLÂM ARASINDAKİ (ALÂMET-İ) FÂRİKA] 171

LA İLAHE İLLALLÂH'IN ŞARTLARI 191

İSLÂM DÎNİ'NİN ASLI 209

İSLÂM'I BOZAN HÂLLER.....215

ÜÇ TEMEL ESÂS -TAKDÎM-.....233

ÜÇ TEMEL ESÂS 243

Dört Mesele 244

Üç Mesele.....248

Birinci Temel Esâs: Rabbi Bilmek.....256

İkinci Temel Esâs: İslâm Dîni'ni Delîlleriyle Bilmek.....270

Üçüncü Temel Esâs: Peygamberiniz Muhammed *Sallallâhu Aleyhi Ve Sellem*'in Bilinmesi 288

DÖRT KÂİDE.....307

(BİLİNMESİ VÂCİB OLAN) BEŞ MESELE.....327

ÇOK AZÎM VE FAYDALI ALTI ESÂS.....343

SİYERDEN ALTI KONUNUN AÇIKLAMASI.....363

ALLÂH KENDİSİNE BİR EMİR BUYURDUĞUNDA KULA VÂCİB OLAN ŞEYLER.....401

ŞEYH MUHAMMED BİN ABDİLVEHHÂB'IN YÛNUS 10/104-106 ÂYETLERİNDEN ÇIKARDIĞI SEKİZ HÂL 411

EL-CİNN 72/18 ÂYETİNDEN ÇIKAN HÜKÜMLER.....425

FÂTİHA SÛRESİ'NDEN BAZI FÂİDELER.....433

AVÂMA YÖNELİK AKÎDE ESÂSLARI TELKÎNİ 447

Hutbet'ul Hâce

Hamd, ancak Allâh*u Teâla* içindir. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüklerinden O'na sığınırız. Allâh*u Teâla* kimi hidâyete erdirirse onu saptıracak, kimi de saptırırsa onu hidâyete erdirecek yoktur. Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah olmadığına şehâdet ederim. O, tektir ve ortağı yoktur. Yine şehâdet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve Rasûlü'dür.

"Ey îmân edenler! Allâh'tan korkulması gerektiği gibi korkun ve kesinlikle ancak Müslümanlar olarak can verin!" (Âl-i İmrân 3/102)

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar meydana getiren Rabbinizden sakının! Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allâh'tan ve akrabâlık haklarına riâyetsizlikten sakının! Şüphesiz Allâh sizin üzerinize gözetleyicidir." (en-Nisâ 4/1)

"Ey îmân edenler! Allâh'tan sakının ve sözün en doğrusunu söyleyin ki Allâh, amellerinizi ıslâh etsin ve günâhlarınızı bağışlasın. Kim Allâh'a ve Rasûlü'ne itâat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur." (el-Ahzâb 33/70-71)

Bundan sonra; muhakkak ki sözlerin en doğrusu Allâh'ın Kitâbı, yolların en hayırlısı ise Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in yoludur. İşlerin en kötüsü ise sonradan uydurulanlardır. Sonradan uydurulan her şey bid'attir. Her bid'at sapıklık ve her sapıklık da ateştedir.[1]

---

[1] Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye *Rahimehullâh*'ın, **"İslâm nizâmının ve îmânın düğümü"** (İbnu Teymiyye, Mecmû'ul Fetâvâ, 14/223) olarak nitelediği **"Hutbet'ul Hâce (İhtiyâç Hutbesi)"** isimli bu du'âyı, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* hutbelerinin girişinde okurdu. Bu meşhûr hutbenin çeşitli kısımları Nesâ'î, Hadîs no: 3278; Müslim, Hadîs no: 868; Ebû Dâvud, Hadîs no: 2118; Tirmizî, Hadîs no: 1105 ve diğer hadîs mecmûalarında değişik lafızlarla nakledilmiştir.

خُطْبَةُ الْحَاجَةِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ، نَحْمَدُهُ، وَنَسْتَعِينُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللّٰهُ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ.﴾ [آل عمران: 102]

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا.﴾ [النساء: 1]

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيدًا ۝ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا.﴾ [الأحزاب: 70-71]

أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللّٰهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ، وَكُلَّ ضَلاَلَةٍ فِي النَّارِ.

Takdîm

Elinizdeki bu risâleyi hazırlama imkânını -sonsuz keremiyle- bizlere bahşeden Rabbimize hamd olsun. Bu kitap Şeyh'ul İslâm, Müceddid Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın tevhîd akîdesini özet olarak anlatan son derece önemli yirmi iki adet risâlesini ve torunu Şeyh Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâh*'ın La ilahe illallâh'ın şartları hakkındaki bir risâlesini ihtivâ etmektedir. Kısacası, elinizdeki bu çalışma, tevhîd akîdesi ve dînin asılları hakkında 23 adet risâleden oluşan bir mecmûa yani derlemedir.

"Tevhîd Risâleleri Külliyatı" ismini verdiğimiz bu çalışmada Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın tevhîdle alâkalı kısa, öz, sistematik ve anlaşılır olan, ezberi kolay, hâlihazırda yaygın olarak tevhîd ilmini talime yeni başlayanlara okutulmakta olan bütün risâlelerine yer vermeye çalıştık. Uzun metinleri ve konusu ilmen daha ağır olan risâleleri koymadık. Kısacası bu çalışma, tevhîd ilmini talime yeni başlayanlara yönelik tevhîd akîdesine dair bir ders kitabı şeklinde tasarlanmıştır.

Bu mecmûada önce i'tikâdî kavramlarla alâkalı olan risâleler, sonra kelime-i tevhîdin manası ve şartlarına dair risâleler, sonrasında İslâm'ın hakîkati ve onu bozan şeylerle alâkalı risâleler, ardından "Üç Temel Esâs", "Dört Kâide" gibi belli sayıda esâsları anlatan risâleler yer almakta ve son olarak da yardımcı nitelikte birkaç risâleyle çalışma sona ermektedir.

Bu risâleler, müellifinin kullandığı basit ve anlaşılır dille beraber ihtivâ ettiği derinlikten dolayı İslâm'ı öğrenmek ve amel etmek isteyen herkesin okuması hatta ezberlemesi gereken metinlerdir. Bilhassa "Tevhîd Akîdesi"ni yeni öğrenmeye başlayanlar için bu kitapta yer alan risâlelerdeki bilgiler hayâtî öneme hâizdir ve bu risâleler, âdetâ tevhîd ilmi için bir giriş ve temel mesabesindedir. Yani akîdeyle alâkalı daha tafsîlâtlı kitaplara geçmeden önce bu risâleler vâsıtasıyla temel atılması gerekir. Zîrâ -bilindiği üzere- her ilim dalında olduğu gibi -ilimlerin en şereflisi olan- tevhîd ilmi de kolaydan zora doğru basamak basamak ilerleyerek tahsîl edilir.

Bu kitapta yer alan risâleler, te'lîf edildiği günden beri ümmet arasında benimsenmiş ve bu risâlelerin birçoğu; selef menhecine göre ta'lîm yapan, böyle bir iddiâsı olan tüm kurumlarda tevhîd akîdesine giriş mâhiyetindeki temel metinler olarak müfredâtlardaki yerini almıştır.

Büyük çoğunluğu daha önce muhtelif yer ve zamanlarda Türkçe'de neşredilmiş olan bu risâleleri hazırlarken şu usûlü takip ettik:

1. Risâlelerin mevcut tercümelerinden istifâde etmekle beraber Arapça kaynaklarıyla mukâyese ederek risâleleri yeniden tercüme ettik. İnsanın yaratılış gâyesi olan tevhîd ile alâkalı son derece ehemmiyet arzeden bu ve benzeri risâlelerin tercümesi husûsunda gereken titizliğin bugüne kadar -istisnalar hâricinde- gösterilmemiş olduğunu bu fırsatla üzülerek belirtmek istiyoruz. Yapılan tercüme hataları çoğu zaman bunları okuyan avâmdan hattâ bazen okuryazar-aydın olma iddiâsında olanlardan birçok kimsenin kafasını karıştırmakta ve yerine göre bizzat akîde konusunda insanı küfre veya sapıklığa götürecek kadar vahîm hatalara yol açabilmektedir. Bu açıdan eldeki imkânlar dâhilinde tercüme noktasında titiz davranmaya çalıştık.

2. Arapça metinlerin yer aldığı kaynakları risâlelerin girişlerinde cilt ve sayfa no'su ile beraber dipnotlarda verdik. Açıklamalar kısmında ilk sırada zikredilen kaynak, risâlenin tercümesinde esâs aldığımız nüshâyı ifâde etmektedir. Kaynak olarak genelde Necd ulemâsının risâlelerini ihtivâ eden "ed-Durar'us Seniyye" adlı eseri ve Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın kitap, risâle ve mektuplarından müteşekkil olan eserlerini ihtivâ eden "Müellefât'uş Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb" adlı derlemeyi kullandık. Bunlar hâricinde risâlenin geçtiği başka kaynaklar varsa onlara da işâret ettik ve farklı nüshâları karşılaştırarak risâlelerin metinlerinde nüshâdan kaynaklanan önemli farklar varsa bunları da belirttik.

3. Kitap içerisinde Arapça orijinal metinler ile tercümelerini karşılıklı sayfalarda verdik. Nüsha farklılıklarına metinde köşeli parantez içerisinde yer verdik.

4. Metinlerde geçen hadîslerin tahrîc ve tahkîkini eldeki imkânlar çerçevesinde yapmaya çalıştık. Risâlelerin sonunda yer alan "Açıklamalar" kısmında verilen âyet ve hadîslerin Arapçalarını ekledik.

5. Her risâlenin sonuna "Açıklamalar" başlıklı bir kısım ilâve ederek gerekli yerlerde izâhlar yapmak sûretiyle kitabın daha iyi anlaşılmasını ve ilmî bir çalışma şekline gelmesini sağlamaya çalıştık.

Elinizdeki bu çalışmanın muhtevâsı ve vasıfları hakkındaki birtakım husûsları bu şekilde ifâde ettikten sonra okuyucuya diğer bazı husûsları hatırlatmak ve birtakım uyarılarda bulunmak istiyoruz.

Üzerinde duracağımız birinci mesele; bu mecmûanın taşıdığı ehemmiyet ve değer hakkında olacaktır. Yukarıda da değindiğimiz gibi bu derlemedeki risâleler dînin aslı olan yani kendisi olmadan İslâm dînine girmenin mümkün olmadığı tevhîd akîdesinin en temel konuları ile alâkalıdır. Yani bu risâleler, tevhîd ilmine giriş niteliğinde hazırlanmış metinlerdir. Bu risâleleri hakkıyla anlamayan birisinin akîdenin diğer meselelerini anlaması zordur.

Bu sebeple, -Üç Temel Esâs, Dört Kâide, Nevâkiz'ul İslâm (İslâm'ı Bozan Hâller) ve benzerleri gibi- bu mecmûadaki risâlelerin birçoğu yazıldığı günden itibâren ümmet tarafından benimsenmiş ve dünyanın dört bir tarafındaki muvahhidler tarafından tevhîd akîdesinin taliminde en temel metinler olarak belirlenmiştir.

Günümüzde ise maalesef İslâm ümmetinin eğitim metodu olup aklın da gereği olan "merhaleli eğitim usulü" terk edilmiş ve dînle tanışan, İslâmî bir hayat yaşamaya karar veren insanlar bu şekildeki muhtasar metinleri okuyup ezberlemek sûretiyle değil de internet sitelerinde, sosyal medyada ya da arkadaş çevresi vesair ortamlarda rastladıkları güncel tartışmalar üzerinden İslâmî meselelere giriş yapmaktadırlar.

Öyle ki "La ilahe illallah" kelimesinin ihtivâ ettiği husûsları dahi fıkhetmekten âciz olan; İslâm'a giriş için anahtar mesâbesinde olan "küfür, şirk, tevhîd, ilah, ibâdet, tâğût" vb. kavramların mana ve muhtevâsını doğru dürüst bilmeyen kimseler günümüzde yaygın olan şu veya bu amelin küfür ya da şirk olup olmadığını tartışır hâle gelmiştir!

Durum öyle bir hâldedir ki ateşli bir şekilde falan veya filan fiilin küfür olduğunu savunan birisine "peki küfür nedir?" diye sorulduğunda, yani tartışmanın etrafında döndüğü asıl mesele olan "küfür"

kavramının kendisinin ne manaya geldiği sorulduğunda "şu an hatırlamıyorum, bir bakmam lazım" diyebilmektedir!

İşte bu, günümüzdeki çarpık da'vet anlayışından kaynaklanmaktadır. Zîrâ günümüzde birçok da'vetçi, insanları dîne da'vet ederken bütün rasûllerin sünneti olan "La ilahe illallah" kelimesinin bizzat kendisine da'vet etmek, bu kelimenin manası üzerinde insanları düşünmeye sevk etmek yerine işin kolayına kaçarak şu veya bu amelin şirk ya da küfür olduğu şeklinde bir da'vete ağırlık vermekte ve bu sûrette de kelime-i tevhîdin manasını bilmeyen insanlar yüzeysel birkaç mesele etrafında kenetlenmek sûretiyle tevhîdi ikâme ettikleri zannıyla şeytân tarafından aldatılmaktadır.

Umarız ki bu derlememiz bu yönden tevhîdi öğrenmek isteyenlere bir rehber olur ve onları öğrenmeleri gereken asıl meselelere yönlendirir. Tekrar vurgulayalım ki tevhîd akîdesini öğrenmek isteyenlerin mutlaka burada bulunan risâleleri anlayarak okuması ve hatta yapabiliyorsa ezberlemesi şarttır. Bunları ve buna benzer akîde metinlerini fıkhederek okumamış olan kimselerin akîdeyle alâkalı daha ağır konulara girmeleri ya da İbnu Teymiyye ve İbn'ul Kayyim gibi âlimlerin -Allâh hepsine rahmet etsin- ilmen daha ağır sayılabilecek eserlerini okumaları fayda getirmez.

Yeri gelmişken şunu belirtelim ki bizim bu çalışmayı yapmadaki gâyemiz Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın imzasını taşıyan herhangi bir çalışmayı neşretmiş olmak değildir. Okuyucu da asla bu kitaba geçmişteki bir âlimin herhangi bir eseri gibi muâmele etmemelidir.

Bilakis, bu risâleleri yaratılış gâyemiz olan tevhîd akîdesiyle alâkalı Kur'ân ve sünnette yer alan delîlleri en anlaşılır bir şekilde bir araya getiren temel bir kaynak olarak görmeli ve bu risâleleri o güne kadar okumadıysa hemen bunu telâfî ederek bundan sonraki daha hacimli eserlere -meselâ yine Şeyh Muhammed bin Abdilvehhab *Rahimehullâh*'a ait olan "Kitâb'ut Tevhîd" adlı eser ve bu esere yapılmış olan mu'teber şerhlere- giriş için bu şekilde temel atmalıdır.

İslâm'a da'vet iddiâlı meclislerde, ders halkalarında artık birtakım mu'âsırlara ait çelişkili fikirler içeren, siyâset ağırlıklı, karman çorman kitaplar, kasetler, makaleler, görüşler yerine asırlardır İslâm

ümmetinin benimsemiş olduğu bu metinler ve benzerleri başvuru kaynağı olmalıdır.

Burada zikretmek istediğimiz diğer mesele ise daha ziyâde tevhîd akîdesine, selef-i sâlihîn menhecine ve özellikle de Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhab *Rahimehullâh*'ın tesis etmiş olduğu Necd da'vetine muhâlif olan, ön yargıyla bakan çevreleri alâkadar etmektedir. Şöyle ki; bu mecmûadaki risâleler Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhab *Rahimehullâh*'ın neye da'vet ettiğini merak eden kimseler için en temel kaynaklardır, zîrâ bu risâleler Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın akîdeyle alâkalı en önemli ve en meşhûr risâleleridir.

Sonuç olarak Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* ve onun da'veti hakkında bir görüş beyân etmek isteyen herkesin evvelâ Şeyh *Rahimehullâh*'ın bu ve benzeri eserlerinden hareket etmesi gerekir. Bilinsin ki böyle yapmayıp da Şeyh *Rahimehullâh* ve diğer "Necdî ulemâ" hakkında muhâliflerinin ortaya attığı birtakım delilsiz ithâmlarla hatta "İngiliz ajanı" vb. birtakım uçuk kaçık komplo teorileriyle yetinen kimselerin bu tavrının ilim ile hakikat ile hak arayıcılığı ile bir alâkası yoktur.

Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın i'tikâdı işte bu mecmûada yer almaktadır. Okuyanların da açıkça göreceği üzere, Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın söylediği her cümlenin ya Kur'ân'dan ya sünnetten hatta çoğu zaman âlimlerden mutlaka bir dayanağı vardır. Bu risâlelerde yazılanları insaf nazarıyla mütâla'a eden birisi, Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın kelâmında "Kitâb, Sünnet ve selefin icmâsına, Ehli Sünnet ve'l Cemâ'atin üzerinde ittifâk etmiş oldukları temel kâidelere" muhâlif bir kelime dahi bulamazlar. Çünkü akîde sahası hata kaldırmayacak bir alandır.

Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın da her insan gibi amelî sahada hataları olabilir. Lâkin bunun ötesinde Şeyh'in bizzat akîde sahasında da saptığını, bid'ata düştüğünü; Hâricî, Mu'tezile, Mücessime vb. bid'at fırkalarına meylettiğini iddiâ edenler bunları ispat etmekle mükelleftir.

Bunun da ispatı dediğimiz gibi zannla, hasetle, düşmanlıkla söylenmiş birtakım sözlerden değil, ancak Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın kendi sözlerinden hareketle yapı-

labilir ki elhamdulillâh şu ana kadar bu ithâmlardan hiçbiri ispat edilebilmiş değildir. Ama biz yine de bu husûsta kalbi mutma'in olmak isteyenlere Şeyh *Rahimehullâh*'ın öncelikle bu mecmûadaki risâlelerini ve bunun dışındaki diğer eserlerini incelemelerini tavsiye ediyoruz.

Kuşkusuz bu hitâbımız samimi bir şekilde hakkı arayanlara yöneliktir; yoksa meseleye "ırkçı zihniyetle", "Arap düşmanlığıyla", "mezhep ya da tarikat taassubuyla", "modernist ve akılcı ön yargılarla" vesair saplantılarla yaklaşanlara "Allâh hidâyet etsin" demekten başka bir sözümüz olmaz.

Bizim bu yaptığımız çalışma hakkında söyleyeceklerimiz bu kadardır. Rabbimizden bu eseri, dünyada ve âhirette gerek bizler, gerekse ulaştığı herkes için faydalı kılmasını diliyoruz. (Âmîn!)

Ve'l Hamdulillâhi Rabb'il Âlemîn.

Mütercimler

Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın Hayatı, İlmî Şahsiyeti ve Mücâdelesi[1]

Doğumu ve Yetişmesi

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb bin Süleymân bin Alî et-Temîmî 1115H (1703M) târîhinde Arabistan'daki Necd bölgesine bağlı bir şehir olan Uyeyne'de dünyaya gelmiştir.

Şeyh *Rahimehullâh*'ın babası Abdulvehhâb ve dedesi Süleymân da Necd bölgesinde ilim sâhibi olarak meşhûr olmuş kimseler olup kendi dönemlerinin fetvâ mercileriydiler. Dedesi Süleymân bin Alî, meşhûr Hanbelî fakîhlerinden Keşşâf'ul Kınâ' adlı eserin müellifi Şeyh Mansûr el-Behûtî *Rahimehullâh* ile aynı dönemde yaşamış ve hatta denildiğine göre Mekke'de bir ara görüşmüşlerdi. Şeyh, bu şekilde ilimle iştigâl eden bir muhîtte yetişmiştir.

Hocaları ve İlmî Seyahatleri

Şeyh Muhammed *Rahimehullâh* Kur'ân ve temel ilimler konusunda ilk eğitimini babasından aldı. 10 yaşına ermeden Kur'ân'ı ezberledi. Şeyh *Rahimehullâh* bizzat babasından ve dedesinden Hanbelî fıkhını İmâm Ahmed *Rahimehullâh*'a kadar ulaşan senediyle beraber öğrendi. O kadar ki bulûğ çağına erişir erişmez babası onu, namaz imâmı olarak tayîn etti. Babasının onun hakkında:

---

[1] Bu kısa biyografi, başta İsmâîl el-Ensârî'nin, "Hayât'uş Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb" adlı eseri olmak üzere, muhtelif kaynaklardan derlenmiştir. Tafsilâtlı bilgi için Abdurrahmân bin Abdillatîf, "Meşâhîru Ulemâ'in Necd"; ez-Ziriklî, "el-A'lâm" ve diğer kaynaklardan Şeyh *Rahimehullâh*'ın hayatıyla alâkalı müstakil bölümlere mürâcaat edilebilir.

"Ahkâm ile alâkalı birçok faydalı husûsu ondan öğrendim" dediği nakledilir.[2]

Şeyh'in torunu olan Abdullatîf *Rahimehullâh*'ın bahsettiğine göre, Şeyh *Rahimehullâh* Harameyn'e (Mekke ve Medîne'ye) giderek oralardaki şeyhlerle bir araya gelmiş ve bazılarından icâzet almış, ardından Basra'ya ve Ahsâ'ya giderek buradaki şeyhlerden ders dinlemiştir.

Şeyh Abdullatîf bin Abdirrahmân *Rahimehullâh*, ceddi olan Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın tevhîde yönelmesinde ve kör taklitçiliği bırakarak Kitâb ve Sünneti rehber edinmesinde bilhassa Hicâz'da kendisinden hadîs ilmi tahsîl ettiği -kendi döneminin Şeyh'ul Harameyn'i olan- Muhammed Hayyât es-Sindî'nin çok etkisi olduğundan bahseder.[3]

Diğer bir torunu olan Süleymân bin Abdillâh *Rahimehullâh* ise onun hocaları arasında Dağıstanlı Alî Efendi, meşhûr Keşf'ul Hafâ' müellifi el-Aclûnî, Abdullâh bin İbrâhîm en-Necdî, Ebû'l Mevâhib el-Hanbelî gibi isimleri saymaktadır. İsmi zikredilen bu âlimlerden ve başkalarından dokuz temel hadîs kitâbı başta olmak üzere fıkıh, hadîs, siyer, lügat ve sâir ilimlere dair muhtelif eserleri senedleriyle beraber okumuştur.

Ayrıca ismi zikredilen Abdullâh bin İbrâhîm en-Necdî kanalı ile senedi Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e kadar ulaşan bazı hadîsleri rivâyet etme şerefine nâil olmuştur.[4]

---

[2] Huseyn bin Gannâm, Ravdat'ul Efkâr (Târîhu Necd), 1/209 (Dâr'us Sulûsiyye baskısı, Riyâd 1431H).

[3] Abdullatîf bin Abdurrahmân, Misbâh'uz Zalâm, 154-155 (İsmâ'îl bin Sa'd bin Atîk neşri).

[4] Süleymân bin Abdillâh, et-Tavdîh an Tevhîd'il Hallâk, sf. 25 (Dâr'u Taybe, 1404H baskısı).

Öğrencileri

Oğulları Abdullâh, Huseyn ve İbrâhîm *Rahimehumullâh* ayrıca torunu Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâh*; dava arkadaşlarından Suûd bin Abdilazîz *Rahimehullâh* gibi yakın çevresinde bulunan öğrencilerinin yanı sıra; Hamed bin Nâsır bin Osman Âli Mu'ammer, Abdulazîz bin Husayn en-Nâsırî, Sa'îd bin Hiccî ve Huseyn bin Gannâm *Rahimehumullâh* gibi başka âlimler de onun ilim halkasında yetişmişlerdir.

Eserleri

Birçok eseri olmakla beraber en meşhurları şunlardır:

"Kitâb'ut Tevhîd", "Keşf'uş Şubehât", "Mana't Tâgût", "el-Usûl'us Selâse (Üç Temel Esâs)", "el-Kavâid'ul Erbe'a (Dört Kâide)", "er-Risâlet'ul Mufide", "Muhtasar'u Sîret'ir Rasûl", "Âdâb'ul Meşyi ile's Salât", "Mufîd'ul Mustefîd", "el-Cevâhir'ul Mudiyye", "Mesâ'il'ul Câhiliye" ve akîdeyle alâkalı diğer birtakım kısa risâleleri ki bunların hepsi muhtelif târîhlerde Türkçe'ye çevrilmiştir.

Ayrıca Türkçede olmayan; "Fadl'ul İslâm", "Usûl'ul Îmân", "el-Kebâ'ir", "Muhtasar'ul İnsâf ve'ş Şerh'il Kebîr", "Mecmû'ul Hadîs alâ Ebvâb'il Fıkh" gibi daha birçok faydalı eserleri de mevcuttur.

Yine Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın eserlerinin çoğu derlenerek "Mecmû'u Müellefât'iş Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb" adlı 13 ciltlik bir mecmûada bir araya getirilmiştir. Bundan başka Şeyh *Rahimehullâh*'ın çeşitli risâlelerine "ed-Durar'us Seniyye" isimli derlemeden ulaşmak mümkündür.

Da'veti

Şeyh *Rahimehullâh* Basra'da tevhîd da'vetine başlamış ve bazı kimselerin düşmanlığını kazanmasından ötürü sıcak bir yaz günü şehri yayan olarak terk etmek zorunda kalmıştır. Bunun ardından Hureymilâ'ya geçmiş fakat burada Şeyh *Rahimehullâh*'a yönelik bir suikast tertîbi gerçekleşince orayı da terk etmiştir.

Ardından Uyeyne'ye gitmiş, Uyeyne emiri Osman bin Mu'ammer'in himâyesine girmiştir. Burada Şeyh'in öncülük ettiği Zeyd bin Hattâb

Radıyallâhu Anh türbesi başta olmak üzere birtakım şirk mekânlarının yıkılması ve zinâ eden bir kadının recmedilmesi gibi hâdiseler İslâm düşmanlarını ürkütmüş ve nihâyet Osman bin Mu'ammer -bu baskı ve hilelere boyun eğerek- Şeyh *Rahimehullâh*'ı Uyeyne'den çıkartmıştır.

Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*, 1158H yılında buradan ayrılarak Dir'iyye'ye gitmiş ve orada Muhammed bin Suûd ile tanışmıştır. İbnu Suûd, Şeyh *Rahimehullâh*'ın tevhîd da'vetine icâbet etmiş ve onun da'vetine her türlü yardımı yapacağına dair söz vermiştir. Şeyh *Rahimehullâh* ile İbnu Suûd *Rahimehullâh* bu şekilde ahitleşerek mücâdeleye beraber devâm etmişler ve ölene kadar da ayrılmamışlardır.

Bu "kılıç-kalem ittifâkı"ndan sonra tevhîd da'veti Necd bölgesinin köy ve kasabalarından başlayarak dalga dalga yayılmış ve nihâyet bu akîdeye dayalı bir yönetimin tesîs edilmesi ile beraber Şeyh *Rahimehullâh*'ın öncülük ettiği "selefî da'vet" her tarafta duyulmaya başlanmıştır.

Vefâtı ve Hakkında Söylenenler

"İlim, amel, da'vet ve sabır" üzerine kurulu mücâdele dolu bir hayatın ardından Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* 1206H (1792M) senesinde 92 yaşında vefât etmiştir.

Vefâtının ardından İmâm Şevkânî (1250H/1834M) ve Ahsâ bölgesi âlimlerinden Huseyn bin Gannâm (1225H-1811M) gibi âlimler Şeyh Muhammed *Rahimehullâh* için mersiye yazmışlardır.

Ayrıca "Subul'us Selâm" ve "Tathîr'ul İ'tikâd" gibi, tanınmış eserlerin sâhibi olan el-Emîr es-San'ânî (1059H-1182H) de Şeyh *Rahimehullâh*'ın sağlığında onu metheden bir kasîde inşâd etmiştir.

Allâh *Subhânehu*, Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb'a ve tevhîd akîdesinin yayılmasında emeği geçen diğer bütün muvahhid âlimlere rahmeti ile mu'âmele etsin ve onların eserlerinden istifâde etmeyi bizlere nasîb etsin. (Âmîn!)

اَلرِّسَالَةُ الْمُفِيدَةُ الْمُهِمَّةُ الْجَلِيلَةُ[1]

(TEVHÎD, ŞİRK, KÜFÜR VE NİFÂK KAVRAMLARI HAKKINDA)

FAYDALI, ÖNEMLİ VE DEĞERLİ BİR RİSÂLE[2]

---

[1] اَلدُّرَرُ السَّنِيَّةُ. 2/66-72.

[2] Bu risâle, Abdurrahmân bin Kâsım en-Necdî tarafından, Necd ulemâsına ait risâlelerden derlenen **"ed-Durar'us Seniyye"** isimli mecmûanın içerisinde; cilt 2, sayfa 66-72 arasında yer almaktadır. Buna ek olarak er-Risâlet'ul Mufîde'nin mevcut nüshâlarında bulunmamakla beraber, ed-Durar'us Seniyye'de risâlenin sonunda zikredilen Şeyh *Rahimehullâh*'ın, tevhîdin çeşitlerine dair bir soruya verdiği cevâbı, faydasına binâen tercüme edip eklemeyi uygun gördük. Soru ve cevâbı; ed-Durar'us Seniyye içerisinde, cilt 2, sayfa 72-73 arasında yer almaktadır.

(TEVHÎD, ŞİRK, KÜFÜR VE NİFÂK KAVRAMLARI HAKKINDA)
FAYDALI, ÖNEMLİ VE DEĞERLİ BİR RİSÂLE

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla, ancak O'ndan yardım isteriz. Hamd, Allâh'a mahsûstur, (övgü olarak) bu yeter. Seçtiği kullarına da selâm olsun.[1]

Bundan sonra:

TEVHÎD VE ÇEŞİTLERİ[2]

Allâh sana rahmet etsin, bil ki;

Allâh*u Teâlâ*, mahlûkâtı Kendisi'ne ibâdet etsinler ve Kendisi'ne hiçbir şeyi ortak koşmasınlar diye yaratmıştır.

Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Ben, cinleri ve insanları, ancak Bana ibâdet etsinler diye yarattım." (ez-Zâriyât 51/56)

İbâdet, tevhîdin ta kendisidir.[3] Çünkü Nebîler ile ümmetleri arasındaki husûmet hep bu noktada olmuştur.[4] Nitekim Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Andolsun ki biz her ümmete, 'Allâh'a ibâdet edin ve tâğût'tan sakının!' diye (emretmeleri için) **bir Rasûl gönderdik..."** (en-Nahl 16/36)

Tevhîd[5] üç esâstan ibârettir:

1. Rubûbiyyet Tevhîdi;
2. Ulûhiyyet Tevhîdi;
3. Zât, Esmâ (isimler) ve Sıfatlar Tevhîdi.[6]

اَلرِّسَالَةُ الْمُفِيدَةُ الْمُهِمَّةُ الْجَلِيلَةُ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ، وَبِهِ نَسْتَعِينُ. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَكَفَى، وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى. أَمَّا بَعْدُ:

فَاعْلَمْ رَحِمَكَ اللهُ:

أَنَّ اللهَ تَعَالَى خَلَقَ الْخَلْقَ لِيَعْبُدُوهُ وَلاَ يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، قَالَ تَعَالَى:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ.﴾ [الذاريات: 56]

وَالْعِبَادَةُ هِيَ: التَّوْحِيدُ لِأَنَّ الْخُصُومَةَ بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأُمَمِ فِيهِ، كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولاً أَنِ اعْبُدُوا اللهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ.﴾ [النحل: 36]

اَلتَّوْحِيدُ ثَلَاثَةُ أُصُولٍ:

1. تَوْحِيدُ الرُّبُوبِيَّةِ،
2. وَتَوْحِيدُ الْأُلُوهِيَّةِ،
3. وَتَوْحِيدُ الذَّاتِ وَالْأَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ.

BİRİNCİ ESÂS:[7]

Rubûbiyyet Tevhîdi[8]

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* dönemindeki müşrikler tevhîdin bu türünü kabûl ediyorlardı.[9] Fakat bunu kabûl etmeleri onları İslâm'a sokmadı. Rasûlullah *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* onlarla savaştı, onların kanlarını (canlarını) ve mallarını helâl kabûl etti. Bu, Allâh*u Teâlâ*'yı (yaratmak, rızık vermek, kâinatı idâre etmek gibi yalnız O'na has olan) fiilinde birlemektir. Buna dair delîl Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"De ki: Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Ya da kulak ve gözlere mâlik olan kimdir? Ölüden diriyi çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran, her türlü işi düzene koyan kimdir? Diyecekler ki: Allâh'tır. De ki: Öyleyse** (O'na karşı gelmekten) **sakınmaz mısınız?"** (Yûnus 10/31)

Ve yine Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavli:

> "(Ey Muhammed) **De ki: Eğer biliyorsanız söyleyin bakalım yeryüzü ve onda bulunanlar kimindir? Diyecekler ki: Allâh'ındır. De ki: Öyleyse hiç öğüt almaz mısınız? Yine de ki: Yedi kat göklerin Rabbi ve yüce Arş'ın Rabbi kimdir?** (Bunların hepsi) **Allâh'ındır, diyecekler. De ki: Öyle ise** (O'na karşı gelmekten) **sakınmaz mısınız? Yine de ki: Eğer biliyorsanız söyleyin, her şeyin mülkiyet ve yönetimi elinde olan, her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan** (buna muhtâç olmayan) **kimdir? Diyecekler ki:** (Bunların hepsi) **Allâh'ındır. De ki: Öyleyse nasıl aldanıyorsunuz?"** (el-Müminun 23/84-89)

Bu husûstaki âyetler oldukça fazladır. Burada özetlenemeyecek kadar çok, zikredilmesi gerekmeyecek kadar meşhurdur...

اَلْأَصْلُ الْأَوَّلُ تَوْحِيدُ الرُّبُوبِيَّةِ

وَهُوَ: الَّذِي أَقَرَّ بِهِ الْمُشْرِكُونَ فِي زَمَنِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلاَ أَدْخَلَهُمْ فِي الْإِسْلاَمِ وَقَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسْتَحَلَّ دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ، وَهُوَ: تَوْحِيدُ اللهِ بِفِعْلِهِ، وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ.﴾ [يونس: 31] وَقَوْلُهُ:

﴿قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۞ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ ۞ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۞ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلاَ تَتَّقُونَ ۞ قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلاَ يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۞ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ.﴾ [المؤمنون: 84-89]

وَالْآيَاتُ عَلَى هَذَا كَثِيرَةٌ جِدًّا أَكْثَرُ مِنْ أَنْ تُحْصَرَ وَأَشْهَرُ مِنْ أَنْ تُذْكَرَ.

İKİNCİ ESÂS:
Ulûhiyyet Tevhîdi[10]

Geçmişte ve günümüzdeki çekişmenin vukû bulduğu (tevhîd türü daha ziyâde) budur. Bu; **du'â**, **recâ** (ümit etmek), **havf** (korkmak), **haşyet** (bilerek korkmak), **isti'âne** (yardım istemek), **isti'âze** (sığınmak), **muhabbet** (sevgi), **inâbe** (yönelmek), **nezr** (adak adamak), **zebh** (kurban kesmek), **rağbet** (arzulamak), **rahbet** (çekinerek korkmak), **huşû'** (itâ'at ederek sakınmak), **tezellül** (huzurunda alçalmak), **ta'zîm** (yüceltmek) gibi kulların fiillerinde, Allâh*u Teâlâ*'yı birlemeleri anlamındaki tevhîddir.

Du'â'nın (bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana du'â edin, icâbet edeyim (karşılık vereyim)**..."** (Gâfir 40/60)

Bu ibâdet çeşitlerinin her biri hakkında Kur'ân'da delîl mevcuttur.

İbâdetin aslı: İhlâsı yalnız Allâh*u Teâlâ*'ya has kılmak ve tâbi olmayı da (yalnızca) Rasûl *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e has kılmaktır. Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Mescidler yalnız Allâh'ındır. O hâlde Allâh ile birlikte hiçbir kimseye du'â (ibâdet) **etmeyin!"** (el-Cinn 72/18)

Ve Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavilleri:

"...O hâlde Allâh'a ve Ümmî Nebî olan Rasûlü'ne îmân edin ki o da Allâh'a ve O'nun sözlerine îmân etmektedir. Ona uyun ki hidâyete eresiniz." (el-A'râf 7/158);

وَالْأَصْلُ الثَّانِي وَهُوَ تَوْحِيدُ الْأُلُوهِيَّةِ.

فَهُوَ الَّذِي وَقَعَ فِيهِ النِّزَاعُ فِي قَدِيمِ الدَّهْرِ وَحَدِيثِهِ، وَهُوَ تَوْحِيدُ اللهِ بِأَفْعَالِ الْعِبَادِ كَالدُّعَاءِ، وَالرَّجَاءِ، وَالْخَوْفِ، وَالْخَشْيَةِ، وَالْإِسْتِعَانَةِ، وَالْإِسْتِعَاذَةِ، وَالْمَحَبَّةِ، وَالْإِنَابَةِ، وَالنَّذْرِ، وَالذَّبْحِ، وَالرَّغْبَةِ، وَالرَّهْبَةِ، وَالْخُشُوعِ، وَالتَّذَلُّلِ، وَالتَّعْظِيمِ؛

فَدَلِيلُ الدُّعَاءِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ.﴾ اَلْآيَة [غافر: 60]

وَكُلُّ نَوْعٍ مِنْ هٰذِهِ الْأَنْوَاعِ عَلَيْهِ دَلِيلٌ مِنَ الْقُرْآنِ.

وَأَصْلُ الْعِبَادَةِ تَجْرِيدُ الْإِخْلَاصِ لِلّٰهِ تَعَالَى وَحْدَهُ، وَتَجْرِيدُ الْمُتَابَعَةِ لِلرَّسُولِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ تَعَالَى:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللهِ أَحَدًا.﴾ [الجن: 18]

وَقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿فَآمِنُوا بِاللهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ.﴾ [الأعراف: 158]

"Senden önce hiçbir Rasûl göndermedik ki ona: Benden başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur; şu hâlde yalnız Bana kulluk edin, diye vahyetmiş olmayalım..." (el-Enbiyâ 21/25);

"Gerçek du'â, ancak O'na yapılır. O'ndan başka du'â ettikleri ise onlara hiçbir şekilde icâbet edemezler (karşılık veremezler)..." kavlinden, şu kavline kadar:

"...İşte kâfirlerin du'âsı, böyle boşa gitmektedir." (er-Ra'd 13/14)[11];

"Bu, şundan dolayıdır; hak yalnız Allâh'tır. O'nun dışında du'â etmekte olduklarıysa bâtıldır..." (el-Hacc 22/62);

Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavli:

"...Rasûl size neyi verdiyse onu alın, neyi de nehy ettiyse (yasak kıldıysa) **ondan da sakının..."** (el-Haşr 59/7)

Ve yine Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavli:

"De ki: Eğer Allâh'ı seviyorsanız bana uyun ki Allâh da sizi sevsin ve günâhlarınızı bağışlasın. Allâh; Gafûr'dur, Rahîm'dir." (Âl-i İmrân 3/31)

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلاَّ نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنَا فَاعْبُدُونِ.﴾ [الأنبياء: 25] وَقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لاَ يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ.﴾ [الرعد: 14] إِلَى قَولِهِ:

﴿وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلاَّ فِي ضَلَالٍ.﴾ [الرعد: 14]، وَقَوْلُهُ:

﴿ذٰلِكَ بِأَنَّ اللهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ.﴾ اَلْآيَة [الحج: 62] وَقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا.﴾ [الحشر: 7] وَقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.﴾ [آل عمران: 31]

ÜÇÜNCÜ ESÂS:
Zât, Esmâ (İsimler) ve Sıfatlar Tevhîdi[12]

Nitekim Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"De ki O Allâh, birdir. Allâh Samed'dir (hiçbir şeye muhtâç değildir fakat her şey O'na muhtâçtır). **O, doğurmamış ve doğurulmamıştır. Hiçbir şey de O'nun dengi değildir."** (İhlâs Sûresi 112/1-4)

Ve Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavli:

"El-Esmâ'ul Hüsnâ (en güzel isimler) **Allâh'ındır. O hâlde O'na bu isimlerle du'â edin. O'nun isimleri hakkında ilhâda** (eğri yola) **sapanları bırakın. Onlar, yapmakta oldukları-nın cezâsını göreceklerdir."** (el-A'râf 7/180);

Yine, Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavli:

"...O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, Semî'dir (her şeyi işitendir), **Basîr'dir** (her şeyi görendir)." (eş-Şûrâ 42/11)

اَلْأَصْلُ الثَّالِثُ وَهُوَ تَوْحِيدُ الذَّاتِ وَالْأَسَمَاءِ وَالصِّفَاتِ كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ۞ اَللهُ الصَّمَدُ ۞ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۞ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.﴾ [سورة الإخلاص] وَقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَلِلّٰهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.﴾ [الأعراف: 180] وَقَالَ تَعَالَى:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.﴾ [الشورى: 11]

AÇIKLAMALAR

[1] Müellif *Rahimehullâh* girişteki bu ifâdeleriyle şu âyet-i kerîmeyi kendisine esâs almış gibidir:

﴿قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى.﴾

[النمل: 59]

"De ki: Hamd, Allâh'a mahsûstur, seçtiği kullarına da selâm olsun!" (en-Neml 27/59)

[2] "Tevhîd", "Şirk", "Küfür" ve "Nifâk" gibi başlıkları okuyucu için kolaylık olması düşüncesiyle ekledik.

[3] İmâm el-Begavî *Rahimehullâh*'ın naklettiğine göre İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhuma* şöyle demiştir:

"كُلُّ مَا وَرَدَ فِي الْقُرْآنِ مِنَ الْعِبَادَةِ فَمَعْنَاهَا التَّوْحِيدُ."

"Kur'ân'da ibâdeti emreden husûsların hepsinden kasıd tevhîddir." (Begavî Tefsîri, Dâr'u Taybe baskısı, 1/71, el-Bakara 2/21. âyetin tefsîri)

Ayrıca İmâm Tâberî, İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'nın el-Bakara 2/21. âyetinde geçen ﴿اُعْبُدُوا رَبَّكُمْ﴾ **"Rabbinize ibâdet edin!"** kavlini وَحِّدُوا رَبَّكُمْ **"Rabbinizi tevhîd edin, birleyin!"** şeklinde tefsîr ettiğini ona ulaşan isnâdıyla nakletmektedir. (İmâm Tâberî, Tefsîr'ut Tâberî, Ahmed Şakir baskısı, 1/362; Türkçesi için bkz. Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberi, Taberi Tefsiri, 1/144,

Hisar Yayınevi) Suyûtî, İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'dan nakledilen bu rivâyeti nakleden âlimler arasında İbnu İshâk ve İbnu Ebî Hâtim'i de zikretmektedir. (Suyûtî, Ed-Durr'ul Mensûr fi't Tefsîr bi'l Me'sûr, 1/85)

[4] Bundan kasıd, ibâdet tevhîdi yani ulûhiyyet tevhîdidir. Zîrâ Nebîler ile ümmetleri arasındaki husûmet; rubûbiyyet tevhîdinde yani Allâh'ın varlığı yahut yaratma ve rızık verme husûsunda ortağı olmaması husûsunda değil; aksine O'nun ibâdette birlenmesi yani "ulûhiyyet tevhidi" husûsunda olmuştur. Bilindiği üzere geçmiş kavimlerin birçoğu da -Firavun ve Nemrut gibi inat yoluyla inkâr edenler hariç- Allâh'ı inkâr ediyor değildi. Şeyh *Rahimehullâh*'ın zikrettiği en-Nahl 16/36. âyeti buna delâlet etmektedir. İleride tevhîdin çeşitlerini anlatırken bu husûs tafsîlâtıyla gelecektir inşâllâh.

[5] Tevhîd, lügatte birlemek manasına gelir. Şer'î manası ise Allâh*u Teâlâ*'ya has olan şeyleri Allâh'tan başka bir kimseye/şeye vermemek, bu husûslarda O'nu birlemektir. Allâh*u Teâlâ*'ya has olan şeyler ise aşağıda açıklaması geleceği üzere; "ilahlık", "rabblik" ve "en güzel isimler" ile "en yüce sıfatlar"dır.

[6] Hanbelî fakîhlerinden muhaddis İbnu Batta el-Ukberî *Rahimehullâh* (v. 387H) "el-İbâne" adlı eserinde, tevhîdin bu kısımları hakkında -aynı rubûbiyyet, ulûhiyyet, isim ve sıfat sıralamasıyla- şöyle demektedir:

"Böylece mahlûkâtın O'na imânlarının sâbit olabilmesi için inanmaları gereken Allâh'a imânın esâsı üç şeyden ibârettir:

1- Kulun, O'nun varlığına [buraya aldığımız metinde farklı bir kelime yer alsa da bu ibârenin nakledildiği çoğu yerde "رَبَّانِيَّتَهُ" yani "Rabbliğine" ifâdesi geçmektedir. Mütercim] inanması ki bu sûrette Yaratıcı'nın varlığını kabûl etmeyen ta'tîl (inkâr) ehlinin mezhebinden ayrılmış olsun.

2- O'nun vahdâniyetine (tek oluşuna) inanması ki bu sûrette

Yaratıcı'yı kabûl etmekle beraber O'na ibâdet husûsunda başkalarını ortak koşan şirk ehlinin mezhebinden ayrılmış olsun.

3- O'nun mutlaka sâhib olması gereken aksinin söz konusu olamayacağı ilim, kudret, hikmet vesair Kitâbında kendisini vasfetmiş olduğu sıfatlarla mevsuf olduğuna inanmak.

Biz biliyoruz ki O'nu mutlak bir şekilde ikrâr edip tevhîd eden birçok kimse bazen O'nun sıfatlarında ilhâda sapmaktadır. Böylece O'nun sıfatlarında yaptığı ilhâd (eğrilik), tevhîdine de zarar vermektedir. Zîrâ bizler Allâh*u Teâlâ*'nın, kullarını bu üç kısımdan her birine i'tikâd edip îmân etmeye çağırarak hitap ettiğini görmekteyiz. O'nun, kullarını varlığına ve birliğine çağırmasına gelince; biz bu meselenin uzunluğu ve bu husûsta sarf edilecek kelâmın çokluğundan dolayı bu kısımları burada zikretmeyeceğiz.

Bir de şundan dolayı ki Cehmî (akîdesine mensup kişi), kendisinin bu ikisini [rubûbiyyeti ve ulûhiyyeti, Mütercim] kabûl ettiğini iddiâ etmektedir. İşin aslında sıfatları inkâr etmesi bu diğer iki husûsu kabûl etme iddiâsını da iptal etmektedir." (İbnu Batta el-Ukberî, el-İbânet'ul Kubrâ, 6/173)

[7] Bu ibâre ve tevhîd çeşitleri ile alâkalı diğer iki ifâde aslında "Birinci esâs, Rubûbiyyet Tevhîdi'dir ilh..." şeklinde cümle olarak gelmiştir lâkin okuyucu için kolaylık olması bakımından bunu cümle değil de alt başlık olarak ifâde etmeyi tercih ettik.

[8] Rubûbiyyet Tevhîdi, Türkçe'ye "Allâh*u Teâlâ*'yı Rabbliğinde birlemek" olarak tercüme edilebilir. Yani yegâne Rabb olarak Allâh'ı kabûl etmektir.

Rabb ise "ر - ب - ب" kökünden gelen bir kelime olup; efendi, sâhib, terbiyeci, hükümrân, idâreci gibi manalara gelir. Buna göre Rubûbiyyet Tevhîdi de kâinatı yaratan, idâre eden, yaratılmışlar üzerinde yegâne tasarruf sâhibi olarak Allâh*u Teâlâ*'yı kabûl etmek manasına gelmektedir. Bu ise birtakım aşırı tasavvufçular ve

benzerlerinden evliyâya kâinatta tasarruf yetkisi atfeden; onların her yardım isteyenin yardımına koşacağını, ona du'â edenlerin du'âsına icâbet edeceğini iddiâ eden kimselerin iddiâsının zıttınadır. Bütün bunlar şüphesiz Allâh'tan başkasını Rabb edinme kapsamındaki i'tikâdlardır.

[9] Müşriklerin Rubûbiyyet Tevhîdini kabûl etmeleri genel anlamda Allâhu *Teâlâ*'nın yegâne yaratıcı, rızık verici ve kâinattaki işleri düzenleyen yegâne Rabb oluşunu kabûl etmeleri manasındadır. Nitekim Şeyh *Rahimehullâh*'ın buna delîl olarak zikrettiği âyetler bu husûsa işâret etmektedir. Yine başka bir âyet-i kerîmede Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللهِ إِلاَّ وَهُمْ مُشْرِكُونَ.﴾

[يوسف: 106]

"Onların çoğu ortak koşmadan Allâh'a îmân etmezler."
(Yûsuf 12/106)

İbnu Cerîr et-Taberî'nin isnâdıyla naklettiğine göre, bu âyetin tefsîri sadedinde İkrime *Rahimehullâh* şöyle demiştir:

"تَسْأَلُهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ وَمَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، فَيَقُولُونَ: اللهُ. فَذٰلِكَ إِيمَانُهُمْ بِاللهِ. وَهُمْ يَعْبُدُونَ غَيْرَهُ."

"Onlara kendilerini kimin yarattığını, gökleri ve yeri kimin yarattığını sorarsın; cevâben 'Allâh' derler. İşte onların Allâh'a îmânı budur. Bununla beraber O'ndan başkasına ibâdet ederler."

Devamındaki rivâyette ise şöyle demektedir:

"يَعْلَمُونَ أَنَّهُ رَبُّهُمْ، وَأَنَّهُ خَلَقَهُمْ، وَهُمْ مُشْرِكُونَ بِهِ."

"O'nun Rabbleri olduğunu ve kendilerini O'nun yarattığını bi-

lir, bununla beraber O'na ortak koşarlar."

İbnu Cerîr, bu görüşün benzerini İbnu Abbâs, Mücâhid ve başkalarından da nakletmiştir. (Taberî, Tefsîr'ut Taberî, Ahmed Şâkir Nüshâsı 16/286 ve devamı.)

Böylece müşriklerin kabûl ettiği rubûbiyyetin yaratıcılık manasında olduğu, onların bu manada rubûbiyyeti ikrâr ettikleri ve ibâdette ise Allâh'a ortak koştukları ortaya çıkmaktadır. Yoksa hiçbir müşriğin rubûbiyyet tevhîdini kâmil manada kabûl etmesi söz konusu değildir. Zîrâ Allâh*u Teâlâ*'yı hakîkaten Rabbliğinde birlemiş olsalardı, ilahlığında da birlemeleri gerekecekti ve O'ndan başka varlıklara du'â etmeleri, onlardan yardım ve şefâ'at beklemeleri söz konusu olmayacaktı. Bütün bunlar ise Allâh'a rubûbiyyetinde şirk koşmaktır, çünkü fayda ve zarar vermek rubûbiyyetin vasıflarındandır.

Şu hâlde hiçbir müşriğin gerçek manada rubûbiyyet tevhîdini kabûl etmesi mümkün değildir. Zaten tevhîdin bütün çeşitleri (ulûhiyyet, rubûbiyyet, isim ve sıfat) birbiriyle alâkalıdır ve birbirini gerektirmektedir. Bunlar âlimler tarafından tevhîdin iyice anlaşılması için yapılmış taksimlerdir, yoksa tevhîdin bütün çeşitleri aynı hakîkate delâlet eder.

Şeyh *Rahimehullâh*'ın müşriklerin rubûbiyyet tevhîdini kabûl ettiğini söylemesi ise tıpkı günümüz müşrikleri gibi yaratma ve rızık verme konusunda Allâh'ı birlemenin -eğer ibâdet konusunda Allâh'a şirk koşuyorsa- kişinin İslâm'a girmesi için yeterli olmayacağını açıklamak içindir. Vallâhu A'lem!

[10] Ulûhiyyet Tevhîdi, Türkçe'ye "Allâh'ı ilahlığında birlemek" şeklinde çevrilebilir. "İlah" ise "ma'bûd yani kendisine ibâdet edilen" demektir. Buna göre ulûhiyyet tevhîdi, Allâh*u Teâlâ*'yı -ibâdete lâyık, hak- yegâne ilah olarak tanırken ibâdet husûsunda bir başkasını asla O'na ortak koşmamak manasına gelmektedir. İlah kavramına dair Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın yaptığı bazı açıkla-

malar ileride gelecektir. İbâdet yani kulluk hakkında ise İmâm Kurtubî *Rahimehullâh* şöyle demektedir:

"İbâdetin aslı; tezellül ve hudû'dur (huzurunda alçalmak ve boyun eğmektir). **Şerî'atin mükellefleri yükümlü tuttuğu görevlere ibâdet adı verilmiştir. Çünkü mükellefler, bütün bunları Allâhu *Teâlâ*'nın huzurunda boyun eğerek ve kendilerini küçük** (zelîl) **görerek** (kabûl eder ve) **yaparlar."** (Nakleden: Şeyh Abdurrahmân bin Hasen, Feth'ul Mecîd, sf. 14)

Nitekim Şeyh *Rahimehullâh*'ın zikrettiği ibâdet çeşitlerinde ibâdetin bu manaları görülebilir. Esâsen sadece bir ilahın karşısında yapılabilecek olan kemâl noktada bir alçalmayı, boyun eğmeyi, mutlak itaâti, şartsız sevgiyi içeren her fiil ibâdettir, burada zikredilenler ise ibâdetin en yaygın çeşitleridir.

[11] Şeyhin bir kısmını aldığı âyetin tam metni şöyledir:

﴿لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لاَ يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلاَّ كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ.﴾ [الرعد: 14]

"Gerçek du'â, ancak O'na yapılır. O'ndan başka du'â ettikleri ise onlara hiçbir şekilde icâbet edemezler (karşılık veremezler). **Onların durumu ancak ağzına gelsin diye suya avuçlarını uzatan kimse gibidir. Oysa** (uzanıp suyu avuçlamadıkça) **su onun ağzına gelmez. İşte kâfirlerin du'âsı, böyle boşa gitmektedir."** (er-Ra'd 13/14)

[12] Bundan kasıt Allâhu *Teâlâ*'yı zâtında, isimlerinde ve sıfatlarında birlemek yani Allâh'a eş, çocuk vs. isnâd ederek zâtını kısımlara ayırmamak, en güzel isimleri (el-Esmâ'ul Husnâ) ve en yüce sıfatları sadece O'na has kılıp bunları O'ndan başkasına vermemek, Allâhu *Teâlâ*'nın isim ve sıfatlarını mahlûkâtın isim ve sıfatlarına benzetmeksizin te'vîl ve tahrîf de etmeksizin kabûl ve isbât etmektir.

ŞİRK VE ÇEŞİTLERİ

Bil ki tevhîdin zıddı şirktir[1] ve şirk, üç çeşittir:

1- Şirk-i Ekber (Büyük Şirk);

2- Şirk-i Asgar (Küçük Şirk);

3- Şirk-i Hafî (Gizli Şirk).

1. Büyük Şirk[2]

Büyük Şirk'in delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Hiç şüphesiz Allâh, Kendisi'ne şirk koşulmasını bağışlamaz; bundan aşağısını dilediği kimse için bağışlar. Kim Allâh'a ortak koşarsa derin bir sapıklıkla sapmıştır." (en-Nisâ 4/116)

Ve Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavli:

"Mesîh (Îsâ) **şöyle dedi: Ey İsrâîloğulları, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allâh'a kulluk edin! Kim Allâh'a şirk koşarsa muhakkak ki Allâh ona cenneti harâm kılar, onun varacağı yer ise ateştir. Zulmedenlerin yardımcıları da yoktur."** (el-Mâ'ide 5/72)

Büyük şirk dört çeşittir.[3] Bunlar:

a- Du'â Şirki

Birinci çeşit: **Du'â Şirki**, buna delîl Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

وَاعْلَمْ أَنَّ ضِدَّ التَّوْحِيدِ الشِّرْكُ وَهُوَ ثَلاَثَةُ أَنْوَاعٍ:

1- شِرْكٌ أَكْبَرُ،

2- وَشِرْكٌ أَصْغَرُ،

3- وَشِرْكٌ خَفِيٌّ.

وَالدَّلِيلُ عَلَى الشِّرْكِ الْأَكْبَرِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّ اللهَ لاَ يَغْفِرُ أَنْ يُشْـرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَـاءُ وَمَنْ يُشْـرِكْ بِاللهِ فَقَدْ ضَـلَّ ضَـلاَلاً بَعِيدًا.﴾ [النساء: 116]

وَقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَقَالَ الْمَسِـيحُ يَا بَنِي إِسْـرَائِيلَ اعْبُدُوا اللهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّـهُ مَنْ يُشْـرِكْ بِاللهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ.﴾ [المائدة: 72]

وَهُوَ: أَرْبَعَةُ أَنْوَاعٍ.

اَلنَّوْعُ الْأَوَّلُ: شِرْكُ الدَّعْوَةِ، وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

"Onlar gemiye bindikleri zaman, dîni yalnızca O'na hâlis kılan gönülden bağlılar olarak Allâh'a yalvarıp yakarırlar. Ama onları karaya çıkarıp kurtarınca hemen şirk koşarlar. Kendilerine verdiklerimize karşı nankörlük etsinler ve sefa sürsünler bakalım! Ancak onlar yakında bileceklerdir." (el-Ankebût 29/65–66)

b- Niyet Şirki[4]

İkinci çeşit: **Niyet Şirki**; Niyet, **İrâde ve Kasıt**tır, buna (niyetteki şirke) delîl Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Dünya hayatını ve güzelliklerini isteyenlere orada işlediklerinin karşılığını eksikliğe uğratılmadan veririz. İşte âhirette onlara ateşten başka bir şey yoktur. Orada (dünyada) **yapmakta oldukları boşa gitmiştir. Zâten yapmakta oldukları da bâtıldır."** (Hûd 11/15-16)

c- İtâ'at Şirki

Üçüncü çeşit: **İtâ'at Şirki**, buna delîl Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"(Yahûdîler) **bilginlerini** (hahamlarını; Hristiyanlar da) **râhiplerini Allâh'tan başka rabler edindiler, Meryemoğlu** (Îsâ) **Mesîh'i de! Oysa onlar tek bir ilaha ibâdet etmekten başkasıyla emrolunmamışlardı. O'ndan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur. O, onların ortak koştukları şeylerden münezzehtir."** (et-Tevbe 9/31)

Bu âyetin kendisinde herhangi bir işkâl (kapalılık) bulunmayan tefsiri; Allâh *Subhânehu*'ya ma'siyet (isyân) husûsunda âlimlere ve âbidlere itâ'at etmeleridir, yoksa onlara du'â etmeleri değildir. Nitekim Adiyy bin Hâtim *Radıyallâhu Anh*: **"Biz onlara ibâdet etmiyoruz ki."** diye sorduğunda Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*, de ma'siyet husûsunda onlara itâ'at etmenin, ibâdet olduğunu zikrederek bunu açıklamıştır.[5]

﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ۞ لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ.﴾ [العنكبوت: 65-66]

اَلنَّوْعُ الثَّانِي: شِرْكُ النِّيَّةِ، وَهِيَ: الْإِرَادَةُ وَالْقَصْدُ، وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لاَ يُبْخَسُونَ ۞ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلاَّ النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.﴾ [هود: 15-16]

اَلنَّوْعُ الثَّالِثُ: شِرْكُ الطَّاعَةِ، وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿اِتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ.﴾ [التوبة: 31]

وَتَفْسِيرُهَا الَّذِي لاَ إِشْكَالَ فِيهِ، هُوَ طَاعَةُ الْعُلَمَاءِ وَالْعُبَّادِ فِي مَعْصِيَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ، لاَ دُعَاؤُهُمْ إِيَّاهُمْ، كَمَا فَسَّرَهَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لِعَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ لَمَّا سَأَلَهُ، فَقَالَ: "لَسْنَا نَعْبُدُهُمْ." فَذَكَرَ لَهُ أَنَّ عِبَادَتَهُمْ طَاعَتُهُمْ فِي الْمَعْصِيَةِ.

d- Sevgi Şirki

Dördüncü çeşit: **Sevgi Şirki**, buna delîl Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"İnsanlar içinde, Allâh'tan başkasını niddler** (eşler, denkler ve ortaklar) **edinenler vardır ki onlar, bunları Allâh'ı sever gibi severler. Îmân edenlerin ise Allâh'a olan sevgileri daha güçlüdür. O zulmedenler, azâba uğrayacakları zaman, muhakkak bütün kuvvetin tümüyle Allâh'ın olduğunu ve Allâh'ın vereceği azâbın gerçekten şiddetli olduğunu bir bilselerdi!.."** (el-Bakara 2/165)

Şu kavline kadar:

> **"...Onlar ateşten çıkacak da değildirler."**[6] (el-Bakara 2/167)

---

2. Küçük Şirk[7]

İkinci çeşit: **Küçük Şirk** ki o, **Riyâ**'dır **(gösteriştir)**, buna delîl Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"...Kim Rabbine kavuşmayı ümit ediyorsa sâlih amel işlesin ve Rabbine ibâdette hiç kimseyi ortak koşmasın."** (el-Kehf 18/110)

اَلنَّوْعُ الرَّابِعُ: شِرْكُ الْمَحَبَّةِ. وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ.﴾ [البقرة: 165] إِلَى قَوْلِهِ:

﴿وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ.﴾ [البقرة: 167]

وَالنَّوْعُ الثَّانِي: شِرْكٌ أَصْغَرُ، وَهُوَ الرِّيَاءُ. وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلاَ يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا.﴾ [الكهف: 110]

3. Gizli Şirk[8]

Üçüncü Çeşit: **Gizli Şirk**, buna delîl Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şu kavlidir:

"Bu ümmet içinde şirk, karıncanın, siyah taş üzerinde gecenin karanlığında kımıldamasından daha gizlidir."

Keffâreti Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şu kavlidir:

"Allâh'ım, bildiğim hâlde herhangi bir şeyi Sana şirk koşmaktan, Sana sığınırım. Bilmeden işlediğim günâhtan dolayı da Sen'den mağfiret dilerim."[9]

وَالنَّوْعُ الثَّالِثُ: شِرْكٌ خَفِيٌّ،

وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«اَلشِّرْكُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ عَلَى الصَّفَاةِ السَّوْدَاءِ فِي ظُلْمَةِ اللَّيْلِ»

وَكَفَّارَتُهُ قَوْلُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَأَنَا أَعْلَمُ وَأَسْتَغْفِرُكَ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِي لاَ أَعْلَمُ».[1]

---

1 اَلْبُخَارِيُّ: اَلْأَدَبُ الْمُفْرَدِ، (716)

AÇIKLAMALAR

[1] "Şirk" lügatte ortak koşmak manasına gelir. İslâm'daki manası ise en özet şekliyle, Allâhu *Teâlâ*'ya has olan bir şeyi Allâh'tan başkasına vermektir. Şirk, tevhîdin zıddı olduğu için tevhîdin esâslarına muhâlif olarak Allâhu *Teâlâ*'ya Rubûbiyyetinde, Ulûhiyyetinde, İsim ve Sıfatlarında ortak koşmak da şirkin aslını teşkîl etmektedir.

[2] "Büyük Şirk", insanı İslâm dîninden çıkarıp kâfir olmasına sebep olur. Yukarıdaki 1 no'lu açıklamada geçen şirk tanımı asıl itibâri ile büyük şirke aittir.

[3] Burada büyük şirkin çeşitleri olarak sayılacak olanlar, büyük şirkin en çok işlenen belli başlı çeşitleridir. Yoksa şirk sadece bunlar ile sınırlı değildir.

[4] "Niyet Şirki"; kişinin âhirete yönelik olması gereken sâlih ameller ile dünyayı talep etmesidir. "Riyâ" yani gösteriş için ibâdet de bu kapsamdadır. Kişinin, tıpkı münâfıklar gibi îmân da dâhil olmak üzere sâlih amellerini âhiretten hiçbir beklentisi olmaksızın sırf dünya için yapması bunun "büyük şirk" olan şeklidir. Ancak Allâhu *Teâlâ*'ya ve Âhiret Günü'ne îmân eden bir Müslümanın bazı amellerine riyâ karıştırması ise "küçük şirk"tir.

[5] Tirmizî, Hadîs no: 3095; Taberî, Tefsîr, 14/209-211, no: 16631-16634.

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şu âyeti okuyordu:

﴿اِتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ.﴾

[التوبة: 31]

"(Yahûdîler) bilginlerini (hahamlarını; Hristiyanlar da) **râhiplerini Allâh'tan başka rabler edindiler..."** (et-Tevbe 9/31)

Adiyy bin Hâtim *Radıyallâhu Anh*, Rasûlullâh'a: **"Biz onlara ibâdet etmiyoruz ki**." diye sorduğunda Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu:

«أَلَيْسَ يُحَرِّمُونَ مَا أَحَلَّ اللهُ فَتُحَرِّمُونَهُ، وَيُحِلُّونَ مَا حَرَّمَ اللهُ فَتُحِلُّونَهُ؟ قَالَ: قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: فَتِلْكَ عِبَادَتُهُمْ.»

«Bunlar Allâh'ın helâl kıldığını harâm kıldığında siz de onu harâm kılmıyor muydunuz ve Allâh'ın harâm kıldığını helâl kıldıklarında da siz de onu helâl kılmıyor muydunuz?" Adiyy *Radıyallâhu Anh* dedi ki: Evet, dedim, bunun üzerine Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu: **"İşte bu onların ibâdetidir.»**

Lafız Taberî'ye aittir. Suyûtî, ed-Durr'ul Mensûr 4/174'te bu rivâyeti nakleden âlimler arasında İbnu Sa'd, Abd bin Humeyd, İbn'ul Münzir, İbnu Ebî Hâtim, Taberânî, Ebû'ş Şeyh, İbnu Merdeveyh ve Beyhekî'nin isimlerini zikretmiştir.

Görüldüğü üzere ma'siyet husûsunda itâ'atten kasıt, onlar harâmı helâl, helâli ise harâm yaptıklarında onların yaptığı bu teşrîyi kabûl etmektir. Yoksa günâhı emreden birisine uyarak günâh işleyen kimse mücerred itâ'atten dolayı kâfir olmaz, ancak günâhkâr olur.

[6] Şeyh *Rahimehullâh*'ın işâret ettiği âyet-i kerîmelerin toplu meâli şu şekildedir:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ۞ إِذْ تَبَرَّأَ

الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ۞ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا كَذٰلِكَ يُرِيهِمُ اللهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ.﴾ [البقرة: 167-165]

"İnsanlar içinde, Allâh'tan başkasını niddler (eşler, denkler ve ortaklar) **edinenler vardır ki onlar, bunları Allâh'ı sever gibi severler. Îmân edenlerin ise Allâh'a olan sevgileri daha güçlüdür. O zulmedenler, azâba uğrayacakları zaman, muhakkak bütün kuvvetin tümüyle Allâh'ın olduğunu ve Allâh'ın vereceği azâbın gerçekten şiddetli olduğunu bir bilselerdi! Öyle ki** (o gün) **kendilerine tâbi olunanlar, kendilerine tâbi olanlardan uzaklaşıp kaçmışlardır.** (Artık) **onlar azâbı görmüşlerdir ve aralarındaki bütün bağlar da** (ve ilişkiler de) **parçalanıp kopmuştur.** (O zaman, yönetilip) **tâbi olanlar derler ki: Eğer bize bir kere daha fırsat verilseydi muhakkak** (şimdi) **onların bizden uzaklaştıkları gibi, biz de onlardan uzaklaşırdık. Böylece Allâh, onlara bütün yaptıklarını onlar hakkında hasretler** (pişmanlık ve üzüntüler) **olarak gösterecektir. Onlar ateşten çıkacak da değildirler."** (el-Bakara 2/165-167)

[7] "Küçük Şirk", kişiyi İslâm dîninden çıkartmayan şirk türüdür. Zîrâ, küçük şirk olan amellerde işin hakîkâtinde Allâh*u Teâlâ*'ya has olan bir şeyin mahlûkâta verilmesi söz konusu değildir. Fakat zâhiren Allâh*u Teâlâ* ile mahlûkât arasında bir ortaklık vehmi uyandırılması söz konusudur. Meselâ "Allâh ve sen dilersen (şu iş olur)" sözünde olduğu gibi. Bu tarz sözleri söyleyenlerin kastı bu olmasa da kullanılan lafız, dilemeyi hem Allâh*u Teâlâ*'ya hem de kula nispet ettiği için şirki çağrıştırmaktadır.

Kezâ ibâdetlerinde riyâ (gösteriş) yapan kimse -her ne kadar Allâh*u Teâlâ*'dan başkasına ibâdet yani ta'zim ve kulluk gibi bir

kastı olmasa da- yaptığı amelde Allâh*u Teâlâ*'dan başkasının rızâsını da aradığı için zâhirde sanki Allâh*u Teâlâ*'ya ibâdette şirk koşmuş gibi bir görüntüye sebebiyet vermektedir. Bundan dolayı nasslarda bu tarz amellere "küçük şirk" ismi verilmiştir.

Müellif *Rahimehullâh*'ın küçük şirki riyâ olarak tanımlaması sınırlandırma amaçlı değildir, örnek verme amaçlıdır. Yani "riyâ ve ona benzer ameller" manasındadır. Zîrâ nasslarda, yukarıda işâret ettiğimiz türden birçok dînden çıkarmayan amel, şirk olarak adlandırılmıştır. Vallâhu A'lem!

Ayrıca müellif *Rahimehullâh* bununla bizzat hadîse tâbi olarak hadîste söylenenle yetinmek istemiş de olabilir. Zîrâ Mahmûd bin Lebîd'den, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir:

«إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّـرْكُ الْأَصْـغَرُ قَالُوا: وَمَا الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: الرِّيَاءُ.»

«Sizin için en çok korktuğum şey, küçük şirktir. Dediler ki: Ey Allâh'ın Rasûlü, küçük şirk nedir? Bunun üzerine şöyle buyurdu: Riyâ'dır.» (Ahmed, Müsned, 39/39)

[8] "Gizli şirk", dînden çıkartmayan küçük şirkin diğer bir adıdır. Hadîste gizli şirkten dolayı mağfiret talep edilmesi de buna işâret etmektedir. Büyük şirkin ise -tevbe edilmedikçe- affı yoktur. Zîrâ Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْـرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ.﴾ [النساء: 48]

"Hiç şüphesiz Allâh, Kendisi'ne şirk koşulmasını bağışlamaz; bundan aşağısını dilediği kimse için bağışlar..." (en-Nisâ 4/48)

Daha çok "riyâ" gibi insanın farkına varmadan düştüğü ve dışarıdan kolay tespit edilemeyecek şirk türlerine bu isim verilmiştir. Nitekim İbnu Mâce, Sünen'de şunu rivâyet etmektedir:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: «خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَتَذَاكَرُ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ، فَقَالَ: أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ أَخْوَفُ عَلَيْكُمْ عِنْدِي مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ؟ قَالَ: قُلْنَا: بَلَى، فَقَالَ: اَلشِّرْكُ الْخَفِيُّ، أَنْ يَقُومَ الرَّجُلُ يُصَلِّي، فَيُزَيِّنُ صَلاَتَهُ، لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ.»

Ebû Sa'îd *Radıyallâhu Anh* demiştir ki: **«Biz Mesîh-i Deccâl'ın fitnesi hakkında kendi aramızda müzâkere ederken Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **üzerimize çıkageldi ve şöyle buyurdu: Sizin için Mesîh-i Deccâl'dan daha korkunç olan şeyi size haber vermeyeyim mi? Ebû Sa'îd** *Radıyallâhu Anh* **demiştir ki: Biz de: Evet** (bize haber ver)**, dedik. Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **bunun üzerine şöyle buyurdu:** (Sizin için daha korkunç şey) **gizli şirktir ki; adamın namaza durup da gördüğü bir başka adamın** (kendisine) **bakmasından dolayı namazını güzelleştirmesidir.»** (İbnu Mâce, Hadîs no: 4204)

[9] Müellif *Rahimehullâh* diğer birçok hadîste yaptığı gibi bu hadîsi de lafzen değil mana olarak nakletmiştir. Hadîsin birçok lafzı ve birçok şahîdi vardır. Buhârî'nin "el-Edeb'ul Mufred" isimli eserinde Ebû Bekir *Radıyallâhu Anh*'dan rivâyet etmiş olduğu lafız şu şekildedir:

حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ النَّرْسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثٌ، قَالَ: أَخْبَرَنِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، قَالَ: سَمِعْتُ مَعْقِلَ بْنَ يَسَارٍ، يَقُولُ: «اِنْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، إِلَى النَّبِيِّ فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ، لَلشِّرْكُ فِيكُمْ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَهَلِ الشِّرْكُ إِلاَّ مَنْ جَعَلَ مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَلشِّرْكُ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ، أَلاَ أَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ إِذَا قُلْتَهُ ذَهَبَ عَنْكَ قَلِيلُهُ وَكَثِيرُهُ؟ قَالَ: قُلِ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لاَ أَعْلَمُ.»

"(İsnâdı zikrettikten sonra) **Ma'kıl bin Yesâr** *Radıyallâhu Anh*'**dan, dedi ki:**

«Ebû Bekir es-Sıddîk *Radıyallâhu Anh* **ile Nebî** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**e gittim. Yanına varınca şöyle dedi: Ey Ebû Bekir! Sizin içinizde şirk karıncanın kımıldamasından daha gizlidir! Bunun üzerine Ebû Bekir** *Radıyallâhu Anh* **dedi ki: Şirk, Allâh ile beraber başka bir ilah edinmekten başka bir şey midir ki? Nebî** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **bunun üzerine şöyle buyurdu: Nefsim elinde olan Allâh'a yemîn ederim ki şirk, karıncanın kımıldamasından daha gizlidir. Sana bir şey göstereyim mi ki onu söylediğin zaman, şirkin azını ve çoğunu senden gidersin? De ki:**

Allâh'ım, bildiğim hâlde Sana şirk koşmaktan Sana sığınırım ve bilmediğim şeyler için de Sen'den mağfiret dilerim.» (Buhârî, el-Edeb'ul Mufred, Hadîs no: 716)

KÜFÜR VE ÇEŞİTLERİ[1]

Küfür, iki çeşittir.

1- Büyük Küfür

(Bunlardan) **kişiyi Millet'ten (İslâm'dan) çıkaran (büyük) küfür** beş çeşittir:[2]

a- Tekzîb (Yalanlama ve İnkâr) Küfrü

Birinci çeşit: **Tekzîb (Yalanlama ve İnkâr) Küfrü'dür.** Buna delîl Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Allâh'a karşı yalan uydurandan yahut hak kendisine gelmişken onu yalanlayandan daha zâlim kim olabilir? Cehennemde kâfirler için kalacak yer yok mudur?"** (el-Ankebût 29/68)

b- Tasdîkle Beraber Büyüklenme ve Yüz Çevirme Küfrü

İkinci çeşit: **Tasdîkle (Doğruluğuna İnanmakla) Beraber Büyüklenme ve Yüz Çevirme Küfrü'dür**. Buna delîl Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Hani bir zamanlar meleklere: 'Âdem'e secde edin!' demiştik de İblîs hâriç hepsi secde etmişlerdi. O ise yüz çevirdi, büyüklük tasladı ve kâfirlerden oldu."** (el-Bakara 2/34)

وَالْكُفْرُ: كُفْرَانٌ؛

كُفْرٌ يُخْرِجُ مِنَ الْمِلَّةِ، وَهُوَ: خَمْسَةُ أَنْوَاعٍ.

اَلنَّوْعُ الْأَوَّلُ كُفْرُ التَّكْذِيبِ،

وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ.﴾ [العنكبوت: 68]

اَلنَّوْعُ الثَّانِي: كُفْرُ الْإِسْتِكْبَارِ وَالْإِبَاءِ مَعَ التَّصْدِيقِ،

وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ:

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلاَّ إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ.﴾ [البقرة: 34]

c- Şek (Şüphe) Küfrü

Üçüncü çeşit: **Şek (Şüphe) Küfrü** ki o, **Küfr'üz Zann'dır (Zanna Dayalı Küfür'dür).** Buna delîl Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"(Gurûr ve kibirle) **kendisine zulmederek bağına girerken dedi ki: Bunun, hiçbir zaman yok olacağını sanmam. Kıyâmet'in kopacağını da zannetmiyorum. Şâyet Rabbime döndürülürsem, hiç şüphe yok ki orada bundan daha hayırlısını bulurum. Karşılıklı konuştukları arkadaşı ona dedi ki: 'Sen, seni topraktan, sonra nutfeden yaratan, daha sonra seni bir adam biçimine sokan Allâh'ı mı inkâr ediyorsun?"** (el-Kehf 18/35-37)

d- Yüz Çevirme Küfrü

Dördüncü Çeşit: **İ'râd (Yüz Çevirme) Küfrü'dür.** Buna delîl Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...İnkâr edenler, uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler." (el-Ahkâf 46/3)

e- Nifâk Küfrü

Beşinci çeşit: **Nifâk Küfrü'dür.** Buna delîl Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Bunun sebebi, onların önce îmân edip sonra inkâr etmeleridir. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir. Artık onlar hiç anlamazlar." (el-Münâfikûn 63/3)

اَلنَّوْعُ الثَّالِثُ: كُفْرُ الشَّكِّ وَهُوَ: كُفْرُ الظَّنِّ،

وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ۞ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَى رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ۞ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلاً.﴾ [الكهف: 35-37]

اَلنَّوْعُ الرَّابِعُ: كُفْرُ الْإِعْرَاضِ، وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ.﴾ [الأحقاف: 3]

اَلنَّوْعُ الْخَامِسُ: كُفْرُ النِّفَاقِ، اَلدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لاَ يَفْقَهُونَ.﴾ [المنافقون: 3]

2- Küçük Küfür[3]

Küçük Küfür, kişiyi **Millet'ten (İslâm'dan) çıkarmaz**. O, **Küfr'ün Ni'met'tir** (Ni'mete Nankörlük Küfrü'dür). Buna delil ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Allâh, şöyle bir ülkeyi (ibret için) **örnek verdi: Bu ülkede güven ve huzur vardı. Oraya her taraftan bol bol rızık gelirdi. Sonra onlar Allâh'ın ni'metlerine karşı nankörlük ettiler. Allâh da onlara, [yaptıklarından ötürü açlık ve korku belâsını][4] tattırdı."** (en-Nahl 16/112)

Ve yine şu kavli:

"...Doğrusu insan, pek zâlim ve çok nankördür." (İbrâhîm 14/34)[5]

وَكُفْرٌ أَصْغَرُ لاَ يُخْرِجُ مِنَ الْمِلَّةِ، وَهُوَ: كُفْرُ النِّعْمَةِ، وَالدَّلِيلُ عَلَيْهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَضَرَبَ اللهُ مَثَلاً قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللهِ فَأَذَاقَهَا اللهُ.﴾ اَلْآيَة [النحل: 112] وَقَوْلُهُ:

﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ.﴾ [إبراهيم: 34]

AÇIKLAMALAR

[1] Râgıb el-İsfehânî "küfr" kelimesini şu şekilde izâh etmektedir:

"Küfr" dilde bir şeyi örtmek/gizlemek manasına gelir. İnsanların üstünü örttüğü için geceye "kâfir" denilir. Yine yeryüzünü tohumla örttükleri için çiftçilere de "kâfir" ismi verilir... (Ni'mete nankörlük manasına gelen) "küfr'ün ni'met" veya "küfrân'un ni'met" ise şükrü yerine getirmemek sûretiyle ni'metin üstünü örtmek demektir... Allâh*u Teâlâ* şöyle buyuruyor:

﴿وَاشْكُرُوا لِي وَلاَ تَكْفُرُونِ﴾ [البقرة: 152]

"Bana şükredin ve nankörlük etmeyin!" (el-Bakara 2/152)

Râgıb el-İsfehânî'den yapılan muhtasar alıntı burada sona erdi.

(Râgıb el-İsfehânî, El-Müfredât, "ك - ف - ر" maddesinden özetle; Türkçesi için bkz. Râgıb el-İsfâhanî, Müfredât -Kur'an Kavramları Sözlüğü-, 852-863, Yarın Yayınları)

İmâm Kurtubî, el-Bakara Sûresi 2/6. âyetin tefsîrinde küfrü, "îmânın zıddı" olarak tanımlamaktadır. (Kurtubî, Tefsîr, 1/183)

Bu husûsta Lisân'ul Arab'ta -özetle- şöyle denilmektedir:

"Küfür; îmânın zıddıdır. Yani şöyle denilir:

"Allâh'a îmân ettik, tâğût'u inkâr ettik."

Şu hâlde kâfir; îmân etmeyen, inkâr eden demektir. Tekfîr kelimesi de aynı kökten alınmış olup bir kişiyi küfre nispet etmek demektir." (Geniş bilgi için bkz. İbnu Manzûr, Lisân'ul Arab, 5/144 ve devamı, Dâr'u Sadır, Beyrût, 1414H/1994M)

Öyleyse şerî'at nezdinde makbûl bir îmâna sâhib olmayan herkes kâfirdir. Küfür, îmânın zıddı olduğuna göre îmân kavramı üzerinde de durmak gerekir.

Yine İbnu Manzûr'un aynı eserinde naklettiğine göre lügat âlimlerinden Zeccâc, îmânı şöyle târif etmiştir:

"Îmân; Şerî'atta ve Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem***'in getirdiği hususlarda, hudû'yu** (boyun eğmeyi) **ve kabûlü izhâr etmek** (açığa vurmak)**, buna i'tikâd etmek** (inanmak) **ve kalp ile onu tasdîk etmektir."** (Bkz. Lisân'ul Arab, 13/23)

Küfür de îmânın zıddı olduğuna göre, bu târife nazaran küfür; şerî'ata tâbi olmamak ve şerî'atin hükümlerinden herhangi birisini inkâr etmektir.

Îmân; kalple tasdîk, dille ikrâr, âzâlarla amel olduğundan dolayı îmânın zıddı olan küfür de bazen kalple olur ki buna **"İ'tikâdî Küfür"** denilir, bazen dille olur ki buna **"Kavlî Küfür"** denilir, bazen de amel ile olur ki buna da **"Amelî Küfür"** adı verilir.

Kısacası, küfür sadece kalple inkâr etmekle sınırlı değildir, bilakis îmâna zıt olan, bir müminden asla sadır olması düşünülemeyecek her inanç, söz ve fiil küfür kapsamındadır.

Bununla beraber îmânın da küfrün de asıl mahallî kalptir; kişinin dilinde ve amelinde vukû bulan küfür söz ve fiilleri, o kimsenin kalben îmân etmemesinden kaynaklanır ve de bunun aksi yani kalbinde îmân olduğu hâlde küfür söz ve fiili işlemesi ise -ikrâh

(zorlama) hâli müstesnâ- aslâ tasavvur edilemeyecek muhâl bir şeydir.

[2] Yukarıda geçen küfür tanımı, büyük küfrün tanımıdır. Bu beş sayısı ise sınırlandırma amaçlı olmayıp büyük küfrün en yaygın işlenen belli başlı türlerini ifâde etmektedir. Yoksa âlimler -**"Cehâlet Küfrü"** vb. gibi- küfrün başka türlerini de kitaplarında zikretmişlerdir.

[3] "Küfür" kelimesi lügat manası itibâriyle örtmek, gizlemek, nankörlük gibi manalara gelir. Bundan dolayı bazı nasslarda dînden çıkartmayan birtakım fiillere de bu manalar gözetilerek veya bazen küfrün şu'beleri anlamında küfür ismi verilmiştir.

Bu fiiller îmânın bizzat aslıyla çelişen fiiller olmadığı için ve bazen müminlerden de bu fiiller sâdır olabileceği için bunlar dînden çıkartmayan "küçük küfür" olarak vâsıflandırılmıştır.

Meselâ Müslim'in rivâyet ettiği şu hadîste olduğu gibi:

«سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ.»

"Müslümana sövmek fısk, onunla savaşmak küfürdür."
(Müslim, Hadîs no: 64)

[4] Müellif *Rahimehullâh* parantez içindeki kısmı almamıştır. Âyetin daha iyi anlaşılması için buraya eklemeyi uygun gördük.

[5] Âyetin tam metni meâlen şöyledir:

﴿وَآتَاكُم مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللهِ لاَ تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ.﴾ [إبراهيم: 34]

"Kendisinden isteyebileceğiniz her şeyi size vermiştir. Allâh'ın ni'metini sayacak olsanız bitiremezsiniz. Doğrusu insan, pek zâlim ve çok nankördür." (İbrâhîm 14/34)

NİFÂK (MÜNÂFIKLIK) VE ÇEŞİTLERİ

Nifâk'a (**ikiyüzlülük, olduğundan başka görünmeye**)[1] gelince iki çeşittir:

1. İ'tikâdî Nifâk;
2. Amelî Nifâk.

1- İ'tikâdî Nifâk

İ'tikâdî olanına gelince o, altı çeşittir:

a- Rasûl'ü tekzîb etmek (yalanlamak);

b- Rasûl'ün getirdiklerinin bir kısmını tekzîb etmek;

c- Rasûl'e buğzetmek;

d- Rasûl'ün getirdiklerine buğzetmek;

e- Rasûl'ün getirdiği dînin başarısızlığından sevinç duymak;

f- Rasûl'ün dîninin başarı kazanmasına üzülmek, bundan rahatsızlık duymak.

Bu nifâkın altı çeşidinden herhangi birisine sâhib olanlar ateşin (cehennemin) en alt tabakasında bulunacaktır.

Şikâktan (ayrılıktan) ve nifâktan (ikiyüzlülükten) Allâh'a sığınırız.[2]

وَأَمَّا النِّفَاقُ فَهُوَ نَوْعَانِ:

1- نِفَاقٌ اِعْتِقَادِيٌّ

2- وَنِفَاقٌ عَمَلِيٌّ.

فَأَمَّا الْإِعْتِقَادِيُّ فَهُوَ سِتَّةُ أَنْوَاعٍ:

أ- تَكْذِيبُ الرَّسُولِ،

ب- أَوْ تَكْذِيبُ بَعْضِ مَا جَاءَ بِهِ الرَّسُولُ،

ج-أَوْ بُغْضُ الرَّسُولِ،

د- أَوْ بُغْضُ مَا جَاءَ بِهِ الرَّسُولُ،

هـ- أَوِ الْمَسَرَّةُ بِانْخِفَاضِ دِينِ الرَّسُولِ،

و- أَوِ الْكَرَاهِيَّةُ لِانْتِصَارِ دِينِ الرَّسُولِ.

فَهٰذِهِ الْأَنْوَاعُ السِّتَّةُ صَاحِبُهَا مِنْ أَهْلِ الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ؛ نَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشِّقَاقِ وَالنِّفَاقِ.

2- Amelî Nifâk

Amelî Nifâk'a[3] gelince bu da beş çeşittir:

a- Konuşunca yalan söyler;

b- Husûmet ettiği zaman haktan ayrılır;

c- Ahdedince ahdini bozar;

d- Kendisine bir şey emânet edilince ihânet eder;

e- Söz verince sözünde durmaz.[4]

Allâh *Subhanehu ve Teâlâ* en doğrusunu bilendir. Allâh'ın salâtı ve bolca selâmı Efendimiz Muhammed'in, Âl'inin (ailesi başta olmak üzere bütün ümmetinin) ve Ashâbı'nın üzerine olsun! (Âmîn!)

وَأَمَّا النِّفَاقُ الْعَمَلِيُّ فَهُوَ خَمْسَةُ أَنْوَاعٍ:

أ- إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ،

ب- وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ،

ج- وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ،

د- وَإِذَا ائْتُمِنَ خَانَ،

هـ- وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ.

وَاللهُ سُبْحَانُهُ وَتَعَالَى أَعْلَمُ، وَصَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ، وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا.

AÇIKLAMALAR

[1] Lisân'ul Arab'ta şöyle denilmektedir:

"Nifâk" (ikiyüzlülük), münâfığın yaptığı işin adıdır. Bir yönden İslâm'a girip başka bir yönden çıkmaya nifâk ismi verilir. Cerboâ'nın (Arap tavşanının) deliği manasına gelen "Nafika" kelimesinden türemiştir. "Mâzisi nâfaka, muzârisi yunâfiku, masdarı ise münâfaka ve nifâk" şeklinde gelir. Nifâk kelimesi aslı itibâriyle Arapça'da bilinen bir kelime olsa da îmân izhâr edip içinde küfrü gizleme manasında İslâm'a has bir isim olup daha önce Arapça'da bu özel manasında kullanılmamıştır. (İbnu Manzûr, Lisân'ul Arab, 10/359'dan özetle)

[2] Bu tarz amelleri işleyenler hakîki anlamda münâfık ve kâfirdirler. Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا.﴾ [النساء: 145]

"Doğrusu münâfıklar, cehennem ateşinin en aşağı tabakasındadırlar. Onlar için hiçbir yardımcı bulamazsın." (en-Nisâ 4/145)

[3] Bu nifâk amellerini işleyen herkes kâfir olmaz. Ancak bunlar genellikle hâlis münâfıkların işlediği ameller olduğundan dolayı onların bir alâmeti olarak zikredilmiştir.

[4] Şeyh *Rahimehullâh*, muhtelif hadîslerde geçen münâfıklara dair sıfatları bir arada zikretmiştir. İlgili hadîslerin bir kısmında bu zikredilenlerden dört adet sıfat sayılırken bazılarında da üç adet sayılmaktadır. Bu hadîslerin muhtelif lafızlarla geçtiği kaynaklar ise şunlardır: Buhârî, Hadîs no: 34; Müslim, Hadîs no: 106; Tirmizî, Hadîs no: 2632 ve diğer kaynaklar.

[TEVHÎDİN ÇEŞİTLERİ]

RUBÛBİYYET TEVHÎDİ, ULÛHİYYET TEVHÎDİ VE (İSİM VE) SIFAT TEVHÎDİ HAKKINDA EK RİSÂLE

Şeyh'ul İslâm, Müceddid Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâhu Teâlâ*'ya Rubûbiyyet Tevhîdi, Ulûhiyyet Tevhîdi ve Sıfat Tevhîdi hakkında soruldu, o ise şöyle cevâb verdi:

Rubûbiyyet Tevhîdi, kâfirlerin de kâbul etmiş olduğu tevhîddir. Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlinde olduğu gibi:

> **"De ki: Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Ya da kulak ve gözlere mâlik olan kimdir? Ölüden diriyi çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran, her türlü işi düzene koyan kimdir? Diyecekler ki: Allâh'tır. De ki: Öyleyse** (O'na karşı gelmekten) **sakınmaz mısınız?"** (Yûnus 10/31)

Ulûhiyyet Tevhîdi'ne gelince; ibâdetleri -bütün mahlûkâttan ayrı olarak- yalnız Allâh*u Teâlâ*'ya has kılmaktır. Zîrâ "ilah" kelimesi Arab'ın kelâmında ibâdet için yönelinen demektir. Onlar (müşrikler) şöyle diyorlardı: **"Allâh, ilahlar ilahıdır (en yüce ilahtır)."**

Fakat bununla beraber O'nun yanında; sâlihler, melekler ve onlardan başka varlıklar gibilerini (sahte) ilahlar ediniyorlardı. Ve diyorlardı ki: "Allâh*u Teâlâ* bundan râzıdır ve bunlar da O'nun katında bize şefâ'at edecektir!"

Tamdik Geldi

[أَنْوَاعُ التَّوْحِيدِ]

وَسُئِلَ أَيْضًا: رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى، عَنْ تَوْحِيدِ الرُّبُوبِيَّةِ، وَتَوْحِيدِ الْأُلُوهِيَّةِ، وَتَوْحِيدِ الصِّفَاتِ؟

فَأَجَابَ: **تَوْحِيدُ الرُّبُوبِيَّةِ**: هُوَ الَّذِي أَقَرَّ بِهِ الْكُفَّارُ، كَمَا فِي قَوْلِهِ تَعَالَى:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ.﴾ [يونس: 31]

وَأَمَّا **تَوْحِيدُ الْأُلُوهِيَّةِ**، فَهُوَ: إِخْلَاصُ الْعِبَادَةِ لِلّٰهِ وَحْدَهُ مِنْ جَمِيعِ الْخَلْقِ، لِأَنَّ الْإِلٰهَ فِي كَلَامِ الْعَرَبِ، هُو الَّذِي يُقْصَدُ لِلْعِبَادَةِ، وَكَانُوا يَقُولُونَ: إِنَّ اللهَ هُوَ إِلٰهُ الْآلِهَةِ، لٰكِنَّ يَجْعَلُونَ مَعَهُ آلِهَةً أُخْرَى، مِثْلُ الصَّالِحِينَ، وَالْمَلَائِكَةِ، وَغَيْرِهِمِ؛ يَقُولُونَ: إِنَّ اللهَ يَرْضَى هٰذَا، وَيَشْفَعُونَ لَنَا عِنْدَهُ.

Sen bunu (bu hakîkati) iyice bildiğinde dînin garipliği sana (iyice) beyân (belli, açık) olur.

Allâh *Subhânehu*, onların (müşriklerin) Rubûbiyyet Tevhîdi'ni kabûllerini, kendi aleyhlerinde mezheblerinin (kanaatlerinin) bâtıllığına istidlâl etmiştir (delîl getirmiştir). Zîrâ Allâh*u Teâlâ*, yegâne Müdebbir (kâinattaki işleri düzenleyen) iken -O'nun hâricindekiler zerre ağırlığında bir şeye dahi sâhib değilken ve onlar da bunu kabûl ettikleri hâlde- nasıl olur da bir yandan Allâh*u Teâlâ*'ya du'â (ibâdet) edip O'nunla beraber bir başkasına du'â ederler?

Sıfatlar Tevhîdi'ne gelince; **sıfatları kabûl etmeksizin ne Rubûbiyyet Tevhîdi ne de Ulûhiyyet Tevhîdi istikâmette** (düzgün) **olmaz**. Fakat şurası da var ki (geçmişteki) kâfirler, (günümüzde) sıfatları inkâr edenlerden daha akıllıdırlar.[1] Vallâhu A'lem!

فَإِذَا عَرَفْتَ هٰذَا مَعْرِفَةً جَيِّدَةً، تَبَيَّنَ لَكَ غُرْبَةُ الدِّينِ.

وَقَدِ اسْتَدَلَّ عَلَيْهِمْ سُبْحَانَهُ بِإِقْرَارِهِمْ بِتَوْحِيدِ الرُّبُوبِيَّةِ، عَلَى بُطْلَانِ مَذْهَبِهِمْ، لِأَنَّهُ إِذَا كَانَ هُوَ الْمُدَبِّرُ وَحْدَهُ، وَجَمِيعُ مَنْ سِوَاهُ لاَ يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ، فَكَيْفَ يَدْعُونَهُ وَيَدْعُونَ مَعَهُ غَيْرَهُ، مَعَ إِقْرَارِهِمِ بِهٰذَا.

وَأَمَّا **تَوْحِيدُ الصِّفَاتِ**: فَلاَ يَسْتَقِيمُ تَوْحِيدُ الرُّبُوبِيَّةِ وَلاَ تَوْحِيدُ الْأُلُوهِيَّةِ، إِلاَّ بِالْإِقْرَارِ بِالصِّفَاتِ، لٰكِنَّ الْكُفَّارَ أَعْقَلُ مِمَّنْ أَنْكَرَ الصِّفَاتِ، وَاللهُ أَعْلَمُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Zîrâ geçmiş dönem müşrikleri, günümüzdeki sıfat inkârcılarının reddettiği -Allâh*u Teâlâ*'nın göklerin üzerinde olması gibi- birçok sıfatı kabûl etmekteydiler. Vallâhu A'lem!

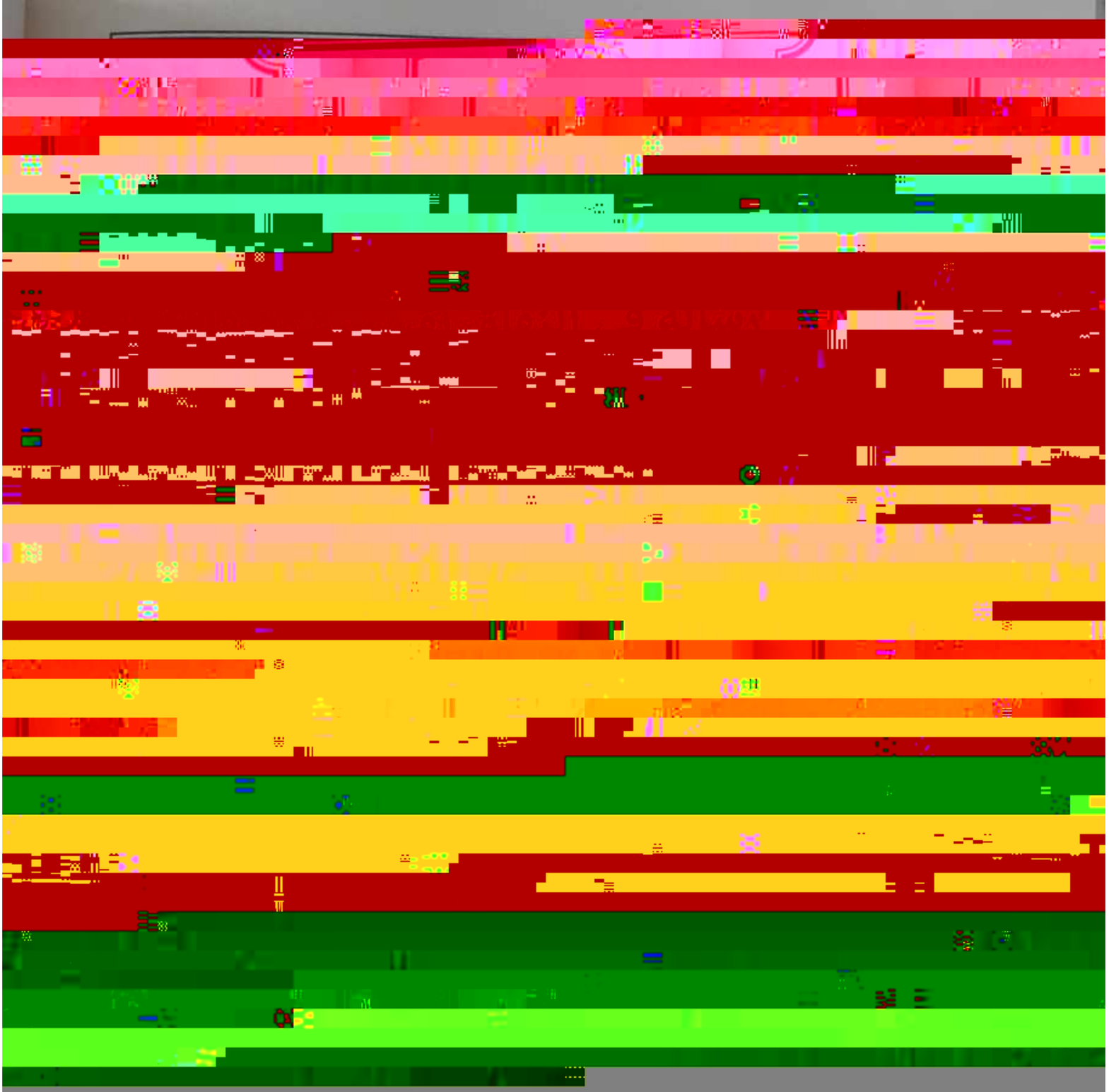

NİFÂKIN İKİ KISMI VE MÜNÂFIKLARIN SIFATLARI HAKKINDA BİR RİSÂLE

Büyük Nifâk ve Küçük Nifâk

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Allâh onu Firdevs-i Â'lâ'ya yerleştirsin!* dedi ki:

"Allâh sana rahmet etsin, bil ki; Allâh*u Teâlâ*, Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i gönderip onu hicret ve zaferle izzetlendirdiğinden beri insanlar üç kısma ayrılmıştır:

1. Müminler Kısmı: Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e zâhiren ve bâtınen (gerek dış görüntü olarak gerekse de iç âlemlerinde) îmân etmiş olanlardır.

2. Kâfirler Kısmı: Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i inkâr ettiklerini açıkça ortaya koyanlardır.

3. Münâfıklar Kısmı: Zâhirde Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e îmân etmiş (gözükmekle beraber), bâtınen (iç âlemlerinde) îmân etmemiş olanlardır.

Bundan dolayıdır ki Allâh*u Teâlâ*, Bakara Sûresi'ne ilk dört âyette müminlerin vasıflarını, daha sonra iki âyette kâfirlerin vasıflarını ve nihâyet on üç âyette de münâfıkların vasıflarını anlatarak başlamıştır. Îmân, küfür ve nifâktan her birisinin asılları ve şu'beleri olduğuna Kitâb ve Sünnet delâlet ettiği gibi, kendisinden nakledilen hadîste de Alî bin Ebî Tâlib *Radıyallâhu Anh* bunu bu şekilde açıklamıştır.

رِسَالَةٌ فِي النِّفَاقِ بِقِسْمَيْهِ وَصِفَاتِ الْمُنَافِقِينَ

اَلنِّفَاقُ الْأَكْبَرُ وَالْأَصْغَرُ

قَالَ: أَسْكَنَهُ اللهُ الْفِرْدَوْسَ الْأَعْلَى:

اِعْلَمْ رَحِمَكَ اللهُ أَنَّ اللهَ تَعَالَى مُنْذُ بَعَثَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَعَزَّهُ بِالْهِجْرَةِ وَالنَّصْرِ صَارَ النَّاسُ ثَلَاثَةَ أَقْسَامٍ:

1- **قِسْمٌ مُؤْمِنُونَ**، وَهُمُ الَّذِينَ آمَنُوا بِهِ ظَاهِرًا وَبَاطِنًا،

2- **وَقِسْمٌ كُفَّارٌ**، وَهُمُ الَّذِينَ أَظْهَرُوا الْكُفْرَ بِهِ،

3- **وَقِسْمٌ مُنَافِقُونَ**، وَهُمُ الَّذِينَ آمَنُوا بِهِ ظَاهِرًا لاَ بَاطِنًا.

وَلِهٰذَا افْتَتَحَ اللهُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ بِأَرْبَعِ آيَاتٍ فِي صِفَةِ الْمُؤْمِنِينَ، وَآيَتَيْنِ فِي صِفَةِ الْكَافِرِينَ، وَثَلَاثَ عَشْرَةَ فِي صِفَةِ الْمُنَافِقِينَ، وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنَ الْإِيمَانِ وَالْكُفْرِ وَالنِّفَاقِ لَهُ دَعَائِمُ وَشُعَبُ كَمَا دَلَّ عَلَيْهِ الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ، وَكَمَا فَسَّرَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فِي الْحَدِيثِ الْمَأْثُورِ عَنْهُ،

Nifâkın bir kısmı **Büyük Nifâk/en-Nifâk'ul Ekber**'dir ki bunun sâhibi ateşin en alt tabakasında bulunacaktır.[1] **Abdullâh bin Ubeyy** ve diğerlerinin nifâkı gibi. Rasûl'ü tekzîb ettiğini (yalanladığını) ortaya koymak veya Rasûl'ün getirdiklerinin bir kısmını inkâr etmek ya da Rasûl'e buğzetmek yahut da Rasûl'e tâbî olmanın gerektiğine dair i'tikâdın bulunmayışı, Rasûl'ün getirdiği dînin başarısızlığına sevinmek, Rasûl'ün dîninin gâlibiyetine üzülmek ve benzeri gibi ancak Allâh*u Teâlâ* ve Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e düşman olan kişilerin sâhib olacağı hasletlerdir.

Bu hasletler Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* zamanında mevcut olduğu gibi ondan sonraki dönemlerde daha da artmıştır. Çünkü Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* zamanında îmânın gerekleri daha kuvvetliydi. Îmânın gerekleri kuvvetli olmasına rağmen (o dönemde) nifâk mevcutsa îmânın daha zayıf olduğu sonraki dönemlerde nifâkın var olması ise daha evlâdır.

İşte bu anlatılanlar büyük nifâkla alâkalıdır. Bundan Allâh'a sığınırız.

Küçük Nifâk/en-Nifâk'ul Asgar'a gelince bu, amellerdeki nifâk ve benzerleridir. Konuşunca yalan söylemek, söz verince sözünde durmamak veya emânet verildiği zaman emânete hıyânet etmek gibi. [Sahîhayn'da geçen][2] meşhûr hadiste, *Rasûlullâh Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in buyurduğu üzere:

> **«Münâfığın alâmeti üçtür; Konuşunca yalan söyler, söz verince sözünde durmaz, kendisine bir şey emânet edilince ihânet eder. Namaz kılsa da oruç tutsa da Müslüman olduğunu iddiâ etse de böyledir.»**[3]

فَمِنَ النِّفَاقِ مَا هُوَ نِفَاقٌ أَكْبَرُ وَيَكُونُ صَاحِبُهُ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ كَنِفَاقِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ وَغَيْرِهِ، مِثْلَ أَنْ يُظْهِرَ تَكْذِيبَ الرَّسُولِ أَوْ جُحُودَ بَعْضِ مَا جَاءَ بِهِ أَوْ بُغْضَهُ أَوْ عَدَمَ اعْتِقَادِ وُجُوبِ اتِّبَاعِهِ، أَوِ الْمَسَرَّةَ بِانْخِفَاضِ دِينِهِ، أَوِ الْمَسَاءَةَ بِظُهُورِ دِينِهِ، وَنَحْوَ ذٰلِكَ مِمَّا لاَ يَكُونُ صَاحِبُهُ إِلاَّ عَدُوًّا لِلّٰهِ وَرَسُولِهِ.

وَهٰذَا الْقَدْرُ مَوْجُودٌ فِي زَمَنِ الرَّسُولِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَا زَالَ بَعْدَهُ أَكْثَرَ مِنْ عَهْدِهِ. لِكَوْنِ مُوجِبَاتِ الْإِيمَانِ عَلَى عَهْدِهِ أَقْوَى، فَإِذَا كَانَتْ مَعَ قُوَّتِهَا وَالنِّفَاقُ مَوْجُودٌ فَوُجُودُهُ فِيمَا دُونَ ذٰلِكَ أَوْلَى بِهِ.

وَهٰذَا ضَرْبُ النِّفَاقِ الْأَكْبَرِ وَالْعِيَاذُ بِاللهِ.

وَأَمَّا النِّفَاقُ الْأَصْغَرُ فَهُوَ نِفَاقُ الْأَعْمَالِ وَنَحْوِهَا، مِثْلُ أَنْ يَكْذِبَ إِذَا حَدَّثَ وَيُخْلِفَ إِذَا وَعَدَ، أَوْ يَخُونَ إِذَا ائْتُمِنَ. لِلْحَدِيثِ الْمَشْهُورِ عَنْهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا ائْتُمِنَ خَانَ، وَإِنْ صَلَّى وَصَامَ، وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ.» [1]

---

[1] مُسْلِمٌ: 59.

Münâfıkların Sıfatları

Cihâddan yüz çevirmek de yine bu bâbdandır. Çünkü bu amel Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in bildirdiği üzere münafıkların hasletlerindendir:

> **«Savaşmadan ve içinden savaşı geçirmeden** (Allâh yolunda savaşma arzusu duymadan) **ölen kimse, nifâktan bir şube üzere ölür.»** Müslim rivâyet etmiştir.[4]

Allâh*u Teâlâ*, **"Fâdıha/Kusurları ortaya çıkaran sûre"** diye isimlendirilen Berâ'e (Tevbe) Sûresi'ni indirmiştir. Zîrâ bu sûre münâfıkları ayıplayıp bütün suçlarını ortaya çıkarmıştır. Tıpkı İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anh*'ın dediği gibi:

> **"O (Tevbe Sûresi), el-Fâdiha'dır (iç yüzleri açıklayıp rezil edendir). Öyle ki onlar, (rezil etmedik) kimse bırakmayacağını zannedinceye kadar: "Onlardan, onlardan..." diye buyruklar inip durdu."**[5]

Mikdâd İbn'ul Esved *Radıyallâhu Anh*'dan rivâyete göre şöyle demiştir: **"Bu sûre 'Behûs (Araştıran)' Sûresi'dir. Zîrâ bu sûre münâfıkların sırlarını araştırıp ortaya çıkarmaktadır."**[6]

Katâde *Rahimehullâh* şöyle demiştir. **"Bu sûre 'Musîra (döküp saçan)'dır. Zîrâ münâfıkların bütün rezilliklerini döküp saçmaktadır."**[7]

Bu sûre, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in katıldığı son savaşta, Tebûk Gazvesi gününde nâzil olmuştur. Allâh*u Teâlâ*, İslâm'ı izzetli ve üstün kılmıştır. Münâfıkların durumlarını ise bu savaşta ortaya çıkarmıştır. Bu sûrede onları korkaklık ve cimrilikle vasıflandırmıştır. Korkaklık cihâdı terk etmek, cimrilik ise Allâh yolundaki infâkta cimrilikte bulunmaktır.

صِفَاتُ الْمُنَافِقِينَ

وَمِنْ هٰذَا الْبَابِ الْإِعْرَاضُ عَنِ الْجِهَادِ، فَإِنَّهُ مِنْ خِصَالِ الْمُنَافِقِينَ لِقَوْلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ نَفْسَهُ بِالْغَزْوِ، مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنَ النِّفَاقِ»[2] رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَقَدْ أَنْزَلَ اللهُ سُورَةَ بَرَاءَةٍ الَّتِي تُسَمَّى الْفَاضِحَةُ لِأَنَّهَا فَضَحَتِ الْمُنَافِقِينَ كَمَا قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ **"هِيَ الْفَاضِحَةُ، مَا زَالَتْ تَنْزِلُ (وَمِنْهُمْ، وَمِنْهُمْ) حَتَّى ظَنُّوا أَنْ لاَ يَبْقَى أَحَدٌ إِلاَّ ذُكِرَ فِيهَا."**

وَعَنِ الْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ قَالَ: **"هِيَ سُورَةُ الْبَحُوثِ لِأَنَّهَا بَحَثَتْ عَنْ سَرَائِرِ الْمُنَافِقِينَ."**

وَقَالَ قَتَادَةُ: **"هِيَ الْمُثِيرَةُ لِأَنَّهَا أَثَارَتْ مَخَازِيَ الْمُنَافِقِينَ."**

وَهٰذِهِ السُّورَةُ نَزَلَتْ فِي آخِرِ مَغَازِي رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ غَزْوَةِ تَبُوكَ، وَقَدْ أَعَزَّ اللهُ الْإِسْلَامَ وَأَظْهَرَهُ فَكَشَفَ فِيهَا عَنْ أَحْوَالِ الْمُنَافِقِينَ، وَوَصَفَهُمْ فِيهَا بِالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ. فَأَمَّا الْجُبْنُ فَهُوَ تَرْكُ الْجِهَادِ، وَأَمَّا الْبُخْلُ فَهُوَ عَنِ النَّفَقَةِ فِي سَبِيلِ اللهِ.

---

[2] مُسْلِمٌ: 1910.

Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Allâh'ın kendilerine fazlından verdiği şeylerde cimrilik edenler, bunu kendileri için hayırlı sanmasınlar, aksine bu onlar için şerdir..." (Âl-i İmrân 3/180)

Yine şöyle buyurmaktadır:

"Kim o gün, savaşmak için bir yana çekilmek ya da diğer bir gruba katılmak gibi durumlar hâricinde kâfirlere arkasını dönerse (kaçarsa) **Allâh'ın gazâbına uğrar..."** (el-Enfâl 8/16)

Allâhu *Teâlâ*'nın onları bu savaşta korkak ve dehşete düşmüş olarak isimlendirmesine gelince; Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Gerçekten sizden olduklarına dair Allâh'a yemîn ederler. Oysa onlar sizden değillerdir. Aksine onlar ödleri kopan (korkak) **bir topluluktur. Eğer onlar bir sığınak bulsalardı..."** (et-Tevbe 9/56–57) yani, kale ve sığınak gibi yerlere sığınırlardı;

"...veya (gizlenecek) **mağaralar..."** (et-Tevbe 9/57) Yani, suyun çekildiği gibi gizlenebilecekleri mağaralarda gizlenirlerdi;

"...yahut girilecek bir yer (delik)..." (et-Tevbe 9/57) Yani bu, içine girmenin insanı uğraştıracağı yerdir. Velev ki meşakkat ve sıkıntı çekerek olsa da;

"...oraya kaçarlardı..." (et-Tevbe 9/57) Yani, cihâddan (oraya kaçarlardı);

"...hem de koşarak." (et-Tevbe 9/57) Yani, kendilerini hiçbir şeyin geri çeviremeyeceği bir koşmayla koşarlardı. Tıpkı yük yüklendiği zaman dizginin onu geri çeviremediği koşan at gibi.[8]

وَقَالَ تَعَالَى:

﴿وَلاَ يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ.﴾ [آل عمران: 180] اَلْآيَة.

وَقَالَ:

﴿وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلاَّ مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللهِ.﴾ [الانفال: 16] اَلْآيَة.

فَأَمَّا وَصْفُهُمْ فِيهَا بِالْجُبْنِ وَالْفَزَعِ فَقَدْ قَالَ تَعَالَى:

﴿وَيَحْلِفُونَ بِاللهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ ۞ لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً.﴾ [التوبة: 56–57] يَلْجَئُونَ إِلَيْهِ مِثْلَ الْمَعَاقِلِ وَالْحُصُونِ،

﴿أَوْ مَغَارَاتٍ﴾ [التوبة: 57] يَغُورُونَ فِيهَا كَمَا يَغُورُ الْمَاءُ،

﴿أَوْ مُدَّخَلاً﴾ [التوبة: 57] وَهُوَ الَّذِي يُتَكَلَّفُ الدُّخُولُ إِلَيْهِ وَلَوْ بِكُلْفَةٍ وَمَشَقَّةٍ،

﴿لَوَلَّوْا إِلَيْهِ﴾ [التوبة: 57] عَنِ الْجِهَادِ،

﴿وَهُمْ يَجْمَحُونَ﴾ [التوبة: 57] أَيْ: يُسْرِعُونَ إِسْرَاعًا لاَ يَرُدُّهُمْ شَيْءٌ كَالْفَرَسِ الْجَمُوحِ الَّذِي إِذَا حَمَلَ لَمْ يَرُدَّهُ اللِّجَامُ.

Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Müminler ancak o kimselerdir ki; onlar, Allâh'a ve Rasûlü'ne îmân edip hiç şüphe etmeyen ve Allâh yolunda mallarıyla, canlarıyla cihâd edenlerdir. İşte sâdıklar (doğrular) **onlardır."** (el-Hucurât 49/15)

Allâhu *Teâlâ* müminleri, îmân eden ve cihâd eden kimselerle sınırlandırmıştır. Ve Allâhu *Teâlâ* yine şöyle buyurmaktadır:

"Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmân edenler, senden izin istemezler..." (et-Tevbe 9/44)

İşte (bu ve devâmındaki) iki âyet[9] mümin bir kimsenin cihâdı terk etmek için izin istemeyeceğine dair Allâh'tan bir haberdir. Bu husûsta izin isteyenler ise ancak Allâh'a îmân etmeyen kimselerdir. Bu böyleyse hiç izin istemeden cihâdı terk edenin durumu nasıldır?

Allâhu *Teâlâ*:

"Verdiklerinin kabûl olunmasına engel olan..." (et-Tevbe 9/54) kavlinden:

"...ve (mallarından) **ancak istemeye istemeye infâk etmeleridir."** (et-Tevbe 9/54) kavline kadar onları cimrilikle vasfetmiştir.[10]

Allâh *Tebâreke ve Teâlâ*'nın istemeye istemeye infâk eden kimseye karşı olan zemmi (kınaması) böyleyse infâk etmeyi baştan terkeden (hiç infâk etmeyen) kimse hakkındaki kınaması nasıl olur?

وَقَدْ قَالَ تَعَالَى:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ.﴾ [الحجرات: 15]

فَحَصَرَ الْمُؤْمِنِينَ فِيمَنْ آمَنَ وَجَاهَدَ وَقَالَ تَعَالَى:

﴿لاَ يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ.﴾ [التوبة: 44] اَلْآيَتَيْن.

فَهٰذَا إِخْبَارٌ مِنَ اللهِ أَنَّ الْمُؤْمِنَ لاَ يَسْتَأْذِنُ فِي تَرْكِ الْجِهَادِ وَإِنَّمَا يَسْتَأْذِنُ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِاللهِ، فَكَيْفَ بِالتَّارِكِ مِنْ غَيْرِ اسْتِئْذَانٍ؟

وَقَالَ فِي وَصْفِهِمْ بِالشُّحِّ:

﴿وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ.﴾ [التوبة: 54] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿وَلاَ يُنْفِقُونَ إِلاَّ وَهُمْ كَارِهُونَ.﴾ [التوبة: 54]

فَإِذَا كَانَ هٰذَا ذَمُّ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِمَنْ أَنْفَقَ وَهُوَ كَارِهٌ، فَكَيْفَ بِمَنْ تَرَكَ النَّفَقَةَ رَأْسًا.

Allâhu *Teâlâ* münâfıkların Medîne'ye yaklaştıkları vakit müminler için bazen şöyle söylediklerini haber vermiştir:

"İşte bu sizin uğursuzluğunuz yüzünden başımıza gelmiştir. Sizler insanları bu dîne da'vet ettiniz. Bu dîn için savaşıp onlara muhâlefet ettiniz."

Bazen de şöyle söylemektedirler:

"Sizler, bize şurada durmayı işâret ettiniz, ancak biz sizinle sefere çıkmış olsaydık bize bu isâbet etmezdi."

Bazen de şöyle demektedirler:

"Sizler azlığınız ve zayıflığınıza rağmen düşmanlarınızı dağıtmak istiyorsunuz. Sizi dîniniz aldattı."

Bazen de şöyle derler:

"Sizler akılsız mecnûnlarsınız, kendinizi ve beraberinizdeki insanları da helâk etmek istiyorsunuz."

Bazen de buna benzer çeşitli kötü (aşağılayıcı, incitici) kelimeler söylerlerdi. Allâh *Azze ve Celle* ise onlar hakkında şu kavliyle haber vermiştir:

"Bunlar, düşman birliklerinin gitmediklerini sanıyorlar. Eğer, birlikler yeniden gelse bedevîlerin arasına kaçıp sizinle ilgili haberleri onlardan sormak isterler. Zâten sizin içinizde olsalar bile ancak çok az savaşırlardı." (el-Ahzâb 33/20)

وَقَدْ أَخْبَرَ أَنَّ الْمُنَافِقِينَ لَمَّا قَرُبُوا مِنَ الْمَدِينَةِ؛ تَارَةً يَقُولُونَ لِلْمُؤْمِنِينَ:

هٰذَا الَّذِي جَرَى عَلَيْنَا بِشُؤْمِكُمْ. فَأَنْتُمُ الَّذِينَ دَعَوْتُمُ النَّاسَ إِلَى هٰذَا الدِّينَ وَقَاتَلْتُمْ عَلَيْهِ وَخَالَفْتُمُوهُمْ. وَتَارَةً يَقُولُونَ:

أَنْتُمُ الَّذِينَ أَشَرْتُمْ عَلَيْنَا بِالْمُقَامِ هُنَا وَإِلاَّ لَوْ كُنَّا قَدْ سَافَرْنَا، مَا أَصَابَنَا هٰذَا. وَتَارَةً يَقُولُونَ:

أَنْتُمْ مَعَ قِلَّتِكُمْ وَضَعْفِكُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَكْسِرُوا الْعَدُوَّ وَقَدْ غَرَّكُمْ دِينكُمْ.

وَتَارَةً يَقُولُونَ: أَنْتُمْ مَجَانِينُ لاَ عَقْلَ لَكُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تُهْلِكُوا أَنْفُسَكُمْ وَتُهْلِكُوا النَّاسَ مَعَكُمْ.

وَتَارَةً يَقُولُونَ أَنْوَاعًا مِنَ الْكَلاَمِ الْمُؤْذِيِ. فَأَخْبَرَ اللهُ عَنْهُمْ بِقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ:

﴿يَحْسَبُونَ الأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الأَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلاَّ قَلِيلاً.﴾ [الأحزاب: 20]

Allâh *Tebâreke ve Teâlâ* onları şu üç vasıfla vasıflandırmıştır.

Birinci Vasıf: Onlar, -korkuları [onlardan dehşete düşmeleri][11] sebebiyle- birliklerin beldeden gitmediklerini zannediyorlardı. Bu durum kalbinde hastalık bulunan korkak kimsenin hâlidir. Çünkü böyle kimselerin kalbi, korkutucu haberi tasdîk etmeye, güven haberini ise tekzîb etmeye meyyâldir.

İkinci Vasıf: Birlikler geldiği zaman, sizin aranızda bulunmamayı, bilakis çölde bedevîlerin arasında bulunup "Medîne'den ne haber var, insanların durumu nedir?" diye sizin haberlerinizi sormayı temennî ederler.

Üçüncü Vasıf: Birlikler geldiği zaman, onlar da sizin aranızda bulunacak olurlarsa çok az savaşırlar.

Bu üç vasıf insanlardan çoğuna uymaktadır.

فَوَصَفَهُمْ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِثَلَاثَةِ أَوْصَافٍ:

اَلْأَوَّلُ: أَنَّهُمْ لِخَوْفِهِمْ يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَنْصَرِفُوا عَنِ الْبَلَدِ وَهٰذَا حَالُ الْجَبَانِ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ، فَإِنَّ قَلْبَهُ يُبَادِرُ إِلَى تَصْدِيقِ الْخَبَرِ الْمَخُوفِ وَتَكْذِيبِ خَبَرِ الْأَمْنِ.

اَلْوَصْفُ الثَّانِي: أَنَّ الْأَحْزَابَ إِذَا جَاؤُا تَمَنَّوْا أَنْ لاَ يَكُونُوا بَيْنَكُمْ بَلْ فِي الْبَادِيَةِ بَيْنَ الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ: إِيشْ خَبَرُ الْمَدِينَةِ؟ وَإِيشْ خَبَرُ النَّاسِ؟

اَلْوَصْفُ الثَّالِثُ: أَنَّ الْأَحْزَابَ إِذَا أَتَوْا، وَهُمْ فِيكُمْ لَمْ يُقَاتِلُوا إِلاَّ قَلِيلاً. **وَهٰذِهِ الصِّفَاتُ الثَّلاَثُ مُنْطَبِقَةٌ عَلَى كَثِيرٍ مِنَ النَّاسِ.**

AÇIKLAMALAR

[1] Zîrâ Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ.﴾ [النساء: 145]

"Doğrusu münâfıklar, cehennem ateşinin en aşağı tabakasındadırlar..." (en-Nisâ 4/145)

[2] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[3] Müslim, Hadîs no: 59'da Ebû Hureyre *Radıyallâhu Anh*'dan.

[4] Yakın lafızlarla, Müslim, Hadîs no: 1910'da Ebû Hureyre *Radıyallâhu Anh*'dan.

[5] Yakın lafızlarla Buhârî, Hadîs no: 4882; Müslim, Hadîs no: 3031.

[6] Mikdâd *Radıyallâhu Anh*'ın kendisine, neden zor durumda olmasına rağmen cihâda çıktığını soranlara yönelik sarf ettiği şöyle bir sözü kaynaklarda nakledilmektedir:

"أَتَتْ عَلَيْنَا سُورَةُ الْبَحُوثِ ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالاً.﴾ [التوبة: 41]."

"Bize Behûs (Araştıran) Sûre'si gelmiştir. (Ardından şu âyeti okumuştur) **"Kolay ve zor da olsa sefere çıkın!.."** (et-Tevbe 9/41)"

Taberî *Rahimehullâh* ve İbnu Ebî Hâtim *Rahimehullâh* ilgili âyetin tefsîrinde bu rivâyeti tahrîc etmişlerdir.

[7] Katâde *Rahimehullâh*'ın şöyle dediği rivâyet olunmuştur:

"كَانَتْ هٰذِهِ السُّورَةُ تُسَمَّى:الْفَاضِحَةُ -فَاضِحَةُ الْمُنَافِقِينَ- وَكَانَ يُقَالُ لَهَا: الْمُثِيرَةُ -أَنْبَأَتْ بِمَثَالِبِهِمْ وَعَوْرَاتِهِمْ-."

"Bu sûre, el-Fâdiha'dır (iç yüzleri açıklayıp rezil edendir). Yine ona 'el-Musîra (döküp saçan)' denilir. Zîrâ onların (münafıkların) ayıplarını ve gizli hâllerini haber vermektedir."

İbnu Ebî Hâtim *Rahimehullâh*, bu haberi, **"De ki alay edin bakalım, Allâh** (açığa çıkmasından) **sakındığınız şeyleri ortaya çıkaracaktır."** (et-Tevbe 9/64) âyetinin tefsîrinde nakletmektedir.

[8] Âyetleri topluca verecek olursak, Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿وَيَحْلِفُونَ بِاللهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُم مِّنكُمْ وَلٰكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْ مُدَّخَلاً لَّوَلَّوْاْ إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ.﴾ [التوبة: 56-57]

"Gerçekten sizden olduklarına dair Allâh'a yemîn ederler. Oysa onlar sizden değillerdir. Aksine onlar ödleri kopan (korkak) **bir topluluktur. Eğer onlar bir sığınak veya** (gizlenecek) **mağaralar yahut girilecek bir yer** (delik) **bulsalardı, oraya kaçarlardı hem de koşarak."** (et-Tevbe 9/56–57)

[9] İki âyetin tamamı meâlen şu şekildedir:

﴿لاَ يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَن يُجَاهِدُواْ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ وَاللهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ۞ إِنَّمَا

يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ.﴾ [التوبة: 44-45]

"Allâh'a ve Âhiret Günü'ne îmân edenler, Allâh yolunda malları ve canlarıyla cihâd etme husûsunda senden izin istemezler. Senden izin isteyenler ancak Allâh'a ve Âhiret Günü'ne inanmayan ve kalpleri şüpheye düşmüş, şüpheleri içinde bocalayan kimselerdir." (et-Tevbe 9/44–45)

[10] Âyetin tamamı meâlen şu şekildedir:

﴿وَمَا مَنَعَهُمْ أَن تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلاَّ أَنَّهُمْ كَفَرُواْ بِاللهِ وَبِرَسُولِهِ وَلاَ يَأْتُونَ الصَّلاَةَ إِلاَّ وَهُمْ كُسَالَى وَلاَ يُنفِقُونَ إِلاَّ وَهُمْ كَارِهُونَ.﴾ [التوبة: 54]

"Verdiklerinin kabûl olunmasına engel olan şey; Allâh ve Rasûlü'nü inkâr etmeleri, namaza üşenerek kalkmaları ve (mallarından) **ancak istemeye istemeye infâk etmeleridir."** (et-Tevbe 9/54)

[11] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcut olup metinde yer alan "**korkuları**" ibâresi yerine kullanılmıştır.

مَعْنَى الطَّاغُوتِ وَرُؤُسُ أَنْوَاعِهِ[1]

TÂĞÛT'UN MANASI VE BAŞLICA ÇEŞİTLERİ[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/376-378.

[2] Elinizdeki bu risâle, bizim başlıkta verdiğimiz ismiyle beraber Şeyh *Rahimehullâh*'ın eserlerinden derlenmiş olan, "**Müellefât'uş Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb**" isimli mecmûanın 1. cilt, 376-378. sayfaları arasında yer almaktadır. Bizim tercümeye esâs aldığımız nüshâ budur. Bu risâle ayrıca "**ed-Durar'us Seniyye**", 1/161-163 sayfaları arasında başlıksız olarak yer almaktadır. Bu zikrettiğimiz nüshâlar arasında kayda değer bir farklılık yoktur.

TÂĞÛT'UN MANASI VE BAŞLICA ÇEŞİTLERİ

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Allâhu *Teâlâ* sana rahmet etsin bil ki;

Allâhu *Teâlâ*'nın Âdemoğluna ilk farz kıldığı şey tâğût'u inkâr edip Allâh'a îmân etmektir ve (bunun) delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Andolsun ki biz her ümmete, 'Allâh'a ibâdet edin ve tâğût'tan sakının!' diye (emretmeleri için) **bir Rasûl gönderdik..."** (en-Nahl 16/36)

Tâğût'u İnkâr Etmenin Vasfı

Tâğût'u inkâr etmenin vasfına gelince:

- Allâh'tan başkasına ibâdet etmenin bâtıl olduğuna i'tikâd etmen (inanman),

- Allâh'tan başkasına ibâdet etmeyi terketmen,

- Allâh'tan başkasına ibâdet etmeye buğzetmen,

- Allâhu *Teâlâ*'dan başkasına ibâdet edenleri tekfîr etmen ve

- Onlara düşman olmandır.

مَعْنَى الطَّاغُوتِ وَرُؤُسُ أَنْوَاعِهِ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ، اِعْلَمْ رَحِمَكَ اللهُ تَعَالَى

أَنَّ أَوَّلَ مَا فَرَضَ اللهُ عَلَى ابْنِ آدَمَ اَلْكُفْرُ بِالطَّاغُوتِ وَالْإِيمَانُ بِاللهِ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولاً أَنِ اعْبُدُوا اللهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ.﴾ [النحل: 36]

فَأَمَّا صِفَةُ الْكُفْرِ بِالطَّاغُوتِ فَهُوَ

- أَنْ تَعْتَقِدَ بُطْلَانَ عِبَادَةِ غَيْرِ اللهِ،
- وَتَتْرُكَهَا،
- وَتُبْغِضَهَا،
- وتُكَفِّرَ أَهْلَهَا،
- وَتُعَادِيَهُمْ.

Allâhu *Teâlâ*'ya Îmânın Manası

Allâhu *Teâlâ*'ya îmânın manasına gelince:

- Allâh'ın -başkası (ortağı ve benzeri) olmaksızın- ibâdet edilen (ve ibâdeti hak eden) yegâne ilah olduğuna i'tikâd etmen,

- Bütün ibâdet çeşitlerinin hepsini Allâhu *Teâlâ*'ya has kılman,

- O'nun dışındaki tüm ma'bûdlardan (ibâdet edilen sahte ilahlardan) ibâdeti nefyetmen,

- İhlâs (şirkten uzak tevhîd) ehlini sevmen,

- Onları velî (dost) edinmen,

- Şirk ehline buğzedip,

- Onlara düşmanlık etmendir.

İşte bu, İbrâhîm *Aleyh'is Selâm*'ın Milleti'dir (Dîni'dir). Öyle ki; her kim İbrâhîm *Aleyh'is Selâm*'ın Milleti'nden (Dîni'nden) yüz çevirirse kendi nefsini sefih (aşağılık) kılmış olur.[1] Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlinde kendisinden haber verdiği (güzel) örnek de budur:

"İbrâhîm ve onunla beraber olanlarda, sizin için güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: Biz sizden ve sizin Allâh'tan başka ibâdet ettiklerinizden uzağız. Sizi reddettik. Sizler bir tek Allâh'a îmân edinceye kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir." (el-Mümtehine 60/4)

وَأَمَّا مَعْنَى الْإِيمَانِ بِاللهِ:

- فَهُوَ أَنْ تَعْتَقِدَ أَنَّ اللهَ هُوَ الْإِلٰهُ الْمَعْبُودُ وَحْدَهُ دُونَ مَنْ سِوَاهُ،
- وَتُخْلِصَ جَمِيعَ أَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ كُلِّهَا لِلّٰهِ،
- وَتَنْفِيهَا عَنْ كُلِّ مَعْبُودٍ سِوَاهُ،
- وَتُحِبَّ أَهْلَ الْإِخْلَاصِ وَتُوَالِيَهُمْ،
- وَتُبْغِضَ أَهْلَ الشِّرْكِ،
- وَتُعَادِيَهُمْ.

وَهٰذِهِ مِلَّةُ إِبْرَاهِيمَ الَّتِي سَفِهَ نَفْسَهُ مَنْ رَغِبَ عَنْهَا، وَهٰذِهِ هِيَ الْأُسْوَةُ الَّتِي أَخْبَرَ اللهُ بِهَا فِي قَوْلِهِ:

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللهِ وَحْدَهُ.﴾ [الممتحنة: 4]

Tâğût; (Allâh'tan başka ibâdet edilen her şey hakkında) genel (bir ifâde)dir. Buna göre Allâh'tan başka kendisine ibâdet edilen ve bu ibâdetten râzı olan her şey; ister ibâdet edilen bir ma'bûd isterse de kendisine tâbi olunan veyahut da Allâh*u Teâlâ*'ya ve Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e itâ'ate muhâlif olarak itâ'at edilen bir şey olsun, tâğût'tur.[2]

Tâğûtlar pek çoktur ve başlıcaları beş tanedir:

1. Allâh*u Teâlâ*'dan başkalarına ibâdete çağıran şeytândır, delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Ey Âdemoğulları! Ben size, şeytâna ibâdet etmeyin, çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır, diye bildirmedim mi?" (Yâ-Sîn 36/60)[3]

2. Allâh*u Teâlâ*'nın hükümlerini değiştiren zâlim idâreciler, delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Sana indirilene ve senden öncekilere indirilenlere îmân ettiklerini iddiâ edenleri görmedin mi? Reddetmeleri emrolunmuşken tâğût'a muhâkeme olmak istiyorlar. Şeytân da onları derin bir sapıklıkla saptırmak istiyor." (en-Nisâ 4/60)[4]

3. Allâh'ın indirdiğinden başkası ile hükmeden, delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...Kim Allâh'ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar kâfirlerin tâ kendileridirler." (el-Mâ'ide 5/44)[5]

وَالطَّاغُوتُ عَامٌ، فَكُلُّ مَا عُبِدَ مِنْ دُونِ اللهِ، وَرَضِيَ بِالْعِبَادَةِ مِنْ مَعْبُودٍ أَوْ مَتْبُوعٍ أَوْ مُطَاعٍ فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللهِ وَرَسُولِهِ، فَهُوَ طَاغُوتٌ.

وَالطَّوَاغِيتُ كَثِيرَةٌ وَرُؤُسُهُمْ خَمْسَةٌ:

اَلْأَوَّلُ: اَلشَّيْطَانُ الدَّاعِي إِلَى عِبَادَةِ غَيْرِ اللهِ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لاَ تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ.﴾ [يس: 60]

اَلثَّانِي: اَلْحَاكِمُ الْجَائِرُ الْمُغَيِّرُ لِأَحْكَامِ اللهِ تَعَالَى، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلاَلاً بَعِيدًا.﴾ [النساء: 60]

اَلثَّالِثُ: اَلَّذِي يَحْكُمُ بِغَيْرِ مَا أَنْزَلَ اللهُ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ.﴾ [المائدة: 44]

4. Allâhu *Teâlâ*'nın dışında gayb bilgisi iddiâ eden kişi, delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"O, gaybı bilendir. Kendi gaybını kimseye açmaz (ona muttali kılmaz). **Ancak Rasûlleri içinde râzı olduğu kimseler müstesnâ. Çünkü Rasûl'ün önüne ve arkasına izleyiciler** (gözetleyiciler) **dizer."** (el-Cinn 72/26-27)

Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Gaybın anahtarları O'nun katındadır; O'ndan başka kimse O'nu bilemez. Karada ve denizde olanların tümünü O bilir. Bir yaprak bile düşmesin ki onu biliyor olmasın. Yeryüzünün karanlıklarında tek bir tane bile olsa yaş ve kuru hiçbir şey müstesnâ olmamak üzere hepsi apaçık bir kitaptadır." (el-En'âm 6/59)[6]

5. Allâhu *Teâlâ*'dan başka (kendisine) **ibâdet edilen ve bundan râzı olan,** delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Onlar içinde kim, 'ben Allâh'tan başka bir ilahım' der ise işte onu cehennemle cezâlandırırız. Zulmedenleri işte böyle cezâlandırırız." (el-Enbiyâ' 21/29)[7]

Bil ki; **insan tâğût'u inkâr etmediği müddetçe Allâh'a îmân etmiş olmaz,** delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Dînde zorlama yoktur. Şüphesiz, rüşd (doğruluk, hak) **sapıklıktan ayrılmıştır.[8] Kim tâğût'u reddedip Allâh'a îmân ederse kopmak bilmeyen sağlam kulpa yapışmış olur. Allâh Semî'dir** (her şeyi işitendir), **Alîm'dir** (her şeyi bilendir)." (el-Bakara 2/256)

اَلرَّابِعُ: اَلَّذِي يَدَّعِي عِلْمَ الْغَيْبِ مِنْ دُونِ اللهِ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿عَالِمُ الْغَيْبِ فَلاَ يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ۞ إِلاَّ مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا.﴾ [الجن: 26-27] وَقَالَ تَعَالَى:

﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لاَ يَعْلَمُهَا إِلاَّ هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلاَّ يَعْلَمُهَا وَلاَ حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ.﴾ [الأنعام: 59]

اَلخَامِسُ: اَلَّذِي يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ وَهُوَ رَاضٍ بِالْعِبَادَةِ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلٰهٌ مِنْ دُونِهِ فَذٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذٰلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ.﴾ [الأنبياء: 29]

وَاعْلَمْ أَنَّ الْإِنْسَانَ مَا يَصِيرُ مُؤْمِنًا بِاللهِ إِلاَّ بِالْكُفْرِ بِالطَّاغُوتِ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿لاَ إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.﴾ [البقرة: 256]

er-Rüşd: Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in dînidir.

el-Ğayy: Ebû Cehil'in dînidir.

el-Urvet'ul Vuskâ (sağlam kulp): Allâh*u Teâlâ*'dan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah olmadığına şehâdette bulunmaktır.[9]

La ilahe illallâh (Allâh'tan başka -ibâdete layık, hak- ilah yoktur) kelimesi; hem nefyi (reddi), hem de isbâtı içermektedir. Şöyle ki;

{**"La ilahe (ilah yoktur)"** manasına gelen kısmıyla} bütün ibâdet çeşitlerini Allâh*u Teâlâ*'dan başkasından nefyeder ve

{**"İllallâh (Allâh hâriç)"** manasına gelen kısmıyla ise} bütün ibâdet çeşitlerinin hepsini bir olan ve ortağı bulunmayan Allâh için isbât eder.

اَلرُّشْدُ دِينُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم،

وَالْغَيُّ دِينُ أَبِي جَهْلٍ،

وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى شَهَادَةُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ،

وَهِيَ مُتَضَمِّنَةٌ لِلنَّفْيِ وَالْإِثْبَاتِ؛

تَنْفِي جَمِيعَ أَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ عَنْ غَيْرِ اللهِ تَعَالَى،

وتُثْبِتُ جَمِيعَ أَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ كُلِّهَا لِلّٰهِ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Müellif *Rahimehullâh* şu âyete atıf yapmaktadır:

﴿وَمَن يَرْغَبُ عَن مِّلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلاَّ مَن سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ.﴾

[البقرة: 130]

"Kendi nefsini aşağılık kılandan başka, kim İbrâhîm'in dîninden yüz çevirir? Andolsun, biz onu dünyada seçtik, gerçekten âhirette de o sâlihlerdendir." (el-Bakara 2/130)

[2] (İmâm) Mâlik *Rahimehullâh* ve başka birçok müfessir şöyle demiştir:

"Tâğût, Allâh*u Teâlâ*'dan başka kendisine ibâdet edilendir."

İmâm Mâlik'in öğrencisi İbnu Vehb, "el-Câmî fî Tefsîr'il Kur'ân" adlı eserinde (2/135 no: 270) ondan rivâyet etmiştir. Ed-Durr'ul Mensûr, 2/22'de el-Bakara 2/256. âyetin tefsîrinde belirtildiği üzere bunu İbnu Ebî Hâtim de rivâyet etmiştir. Ayrıca Nevevî *Rahimehullâh* şöyle demiştir:

Leys, Ebû Ubeyde, el-Kisâî ve lügat âlimlerinin cumhûru şöyle demişlerdir:

"Tâğût, Allâh*u Teâlâ*'dan başka kendisine ibâdet edilen her şeydir." (Nevevî, Sahîh-i Müslim Şerhi, 3/18; Türkçesi için bkz. İmam Muhyiddin En-Nevevî, Sahîh-i Müslim Şerhi el-Minhâc, Polen Yayınları, 2/283)

[3] Ömer İbn'ul Hattâb *Radıyallâhu Anh* şöyle demiştir:

"Tâğût, şeytândır."

Sahîh-i Buhârî, Tefsîr Kitâbı, en-Nisâ 4/43. âyetle alâkalı bölümde bunu ta'lik yoluyla (senedi hazfederek) nakletmiştir. Hâfız İbnu Hacer *Rahimehullâh* rivâyetin isnâdının "kaviyy (kuvvetli)" olduğunu söylemiştir. (İbnu Hacer, Feth'ul Bârî, 8/252; Türkçesi için bkz. İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Muhtasarı, Polen Yayınları, 9/30)

Bu eseri ayrıca Tâberî, Tefsîri'nde no: 5834-5835'de ve İbnu Kesîr, Tefsîr'inde, 1/523'de el-Bakara 2/256. âyetle alâkalı bölümde tahrîc etmişlerdir. Yîne ed-Durr'ul Mensûr, 2/22'de belirtildiği üzere Firyâbî ve Sa'id bin Mansûr da bu eseri rivâyet etmişlerdir.

[4] Mücâhid, tâğût hakkında şöyle demiştir:

"اَلشَّيْطَانُ فِي صُورَةِ الْإِنْسَانِ يَتَحَاكَمُونَ إِلَيْهِ وَهُوَ صَاحِبُ أَمْرِهِمْ."

"Bu, onların yöneticisi konumunda olup kendilerine muhâkeme oldukları insan sûretindeki şeytândır." (Suyûtî, ed-Durr'ul Mensûr 2/22'de zikretmiş ve İbnu Cerîr, İbnu Munzir ve İbnu Ebî Hâtim'e nisbet etmiştir.)

[5] Şeyh *Rahimehullâh*'ın Allâh'ın hükümlerini değiştiren idareciler ile Allâh'ın indirdiğinden başkasıyla hükmeden idarecileri ayrı zikretmesi üzerinde düşünülmelidir...

Zîrâ Allâh'ın hükümlerini değiştirmek, tebdîl etmek, bunlara muhâlif yeni kanunlar koymak (teşri') ayrı bir küfür ve tâğûtluk çeşidi iken; bu mübeddel (değiştirilmiş) yeni bâtıl şeri'at ile (kanun ile) hükmetmek ise ayrı bir küfür ve tâğûtluktur. Bunların her ikisi de şirk ve küfürdür.

Bu tâğûtların icâd ettikleri ve hükmettikleri kanunları ihtilâfların çözüm mercîî edinmek sûretiyle bunlara muhâkeme olmak da başka bir küfür çeşididir.

Böylece hüküm ve teşri' şirki ile alâkalı üç ayrı şirk çeşidi ortaya çıkmaktadır:

Birincisi, teşri'/yasama şirki;

İkincisi, küfür yasalarıyla hükmetme şirki,

Üçüncüsü de bu tâğûtî yasalara muhâkeme olma şirki...

Bunların hepsi birbirini gerektirmektedir ve birbiriyle bağlantılıdır, bu nokta üzerinde düşünülsün...

[6] Bu babtan olmak üzere İkrime, **(gaybı bildiğini iddiâ eden) kâhinlerin tâğût olduğunu söylemiştir.**

Sahîh-i Buhârî, Tefsîr Kitâbı, en-Nisâ 4/43. âyetle alâkalı bölümde (Buhârî, 6/45) bunu ta'lik yoluyla (senedi hazfederek) naklet-miştir.

Suyûtî, bu rivâyeti İbnu Ebî Hâtim'e isnâd etmiştir. Suyûtî, aynı yerde Ebu'l Alîye'den tâğût'un sihirbaz olduğu görüşünü nakledip rivâyeti İbnu Cerîr et-Tâberî'ye nisbet etmiştir ki bu da aşağı yukarı aynı manayı ifâde eder. (Suyûtî, ed-Durr'ul Mensûr, 2/22)

Vallâhu A'lem!

[7] Şeyh Ebâ Butayn en-Necdî *Rahimehullâh* tâğût hakkında âlimlerin birtakım sözlerini naklettikten sonra şöyle demiştir:

"Âlimlerin *Rahimehumullâh* bu sözlerinden çıkan sonuca göre;

Tâğût ismi, Allâhu *Teâlâ*'dan başka ma'bûd olarak tanınan bütün varlıkları ve bâtıla çağıran, bu bâtılları güzel gösteren tüm dalâlet önderlerini içine alır.

Yine insanların aralarında Allâhu *Teâlâ* ve Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in hükmüne aykırı olan câhiliye hükümleriyle hükmedilmesi için tâyin ettiği kimseleri de içine alır.

Aynı şekilde kâhinleri, sihirbâzları, put (ve puthane) bekçilerini, kabirde yatan kimselerin ve benzerlerinin kendisine gelenlerin ihtiyâçlarını karşılayacağını, şöyle şöyle yapacağını vehmettiren ve aslında yalan olan yahut da şeytânların kabirde yatan kimsenin hakîkaten insanların yardımına koşup ihtiyâçlarını giderdiği vehmini insanlarda uyandırabilmek ve bu sûrette onları büyük şirke ve onun alt dallarına yönlendirmek amacıyla yaptıkları işlerden ibâret olan, câhilleri saptırıcı nitelikteki yalan hikâyeler uyduranları da kapsar.

Bütün bunların aslı ve en büyüğü de şeytândır. İşte bu en büyük tâğûttur.

Allâh *Subhânehu ve Teâlâ* en iyisini bilendir." (ed-Durar'us Seniyye, 2/301-302)

[8] Müellif *Rahimehullâh* -"Rüşd" ve "Ğayy" kavramlarının açıklamasına metinde yer vermesine rağmen, âyetin yalnızca son kısmını zikretmiştir. Konu bütünlüğü sağlamak için âyetin ilk kısmına da metinde yer verdik.

[9] Bu kavramla alâkalı "Kelime-i Tevhîd'in Tefsîri" adlı risâlenin girişindeki ilgili açıklamaya mürâcaat ediniz.

اَلْأَصْلُ الْجَامِعُ لِعِبَادَةِ اللّٰهِ وَحْدَهُ[1]

ALLÂH'A İBÂDETİN GENEL ESÂSI[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/379-381.

[2] **Muellefât'uş Şeyh**, 1/379-381; **ed-Durar'us Seniyye**, 1/155-158. Bu risâle ed-Durar'us Seniyye'de Şeyh *Rahimehullâh*'ın başka bir risâlesinin devâmında yer almaktadır. Ancak diğer kaynaklarda müstâkil bir risâle olarak yer almaktadır.

ALLÂH'A İBÂDETİN GENEL ESÂSI

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Denilse ki: **"Bir olan Allâh'a ibâdetin genel esâsı (veya ta'rîfi) nedir?"** Derim ki: "Allâh'ın emirlerine uymak, nehyettiklerinden kaçınmak sûretiyle ona itâ'at etmektir."

Denilse ki: **"Allâhu *Teâlâ*'dan başkasına yapılması asla câiz olmayan ibâdet çeşitleri nelerdir?"** Derim ki:

"Du'â, isti'âne (yardım istemek), **istigâse** (medet ummak), **kurban kesmek**, **nezr** (adak adamak), **havf** (korkmak), **recâ** (ümit etmek), **tevekkül**, **inâbe** (yönelmek), **muhabbet** (sevgi), **haşyet** (bilerek korkmak), **rağbet** (arzulamak) ve **rahbet** (çekinerek korkmak), **te'ellüh** (ilah edinmek, ibâdet etmek), **rukû, secde, huşû'** (itâ'at ederek sakınmak), **tezellül** (huzurunda alçalmak), **ta'zîm** (yüceltmek) bunun çeşitlerindendir ki bunlar ilahlığın özelliklerinden (ilaha has) olan ibâdetlerdir.

Du'â'nın (bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Mescidler yalnız Allâh'ındır. O hâlde Allâh ile birlikte hiçbir kimseye du'â (ibâdet) **etmeyin."** (el-Cinn 72/18)

Ve yine Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Gerçek du'â, ancak O'na yapılır. O'ndan başka du'â ettikleri ise onlara hiçbir şekilde icâbet edemezler (karşılık veremezler)..." (er-Ra'd 13/14)

Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavline kadar:

"... Oysa (uzanıp suyu avuçlamadıkça) **su onun ağzına gelmez. İşte kâfirlerin du'âsı, böyle boşa gitmektedir."** (er-Ra'd 13/14)[1]

اَلْأَصْلُ الْجَامِعُ لِعِبَادَةِ اللهِ وَحْدَهُ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَإِنْ قِيلَ: **فَمَا الْجَامِعُ لِعِبَادَةِ اللهِ وَحْدَهُ؟** قُلْتُ: طَاعَتُهُ بِامْتِثَالِ أَوَامِرِهِ وَاجْتِنَابِ نَوَاهِيهِ.

فَإِنْ قِيلَ: **فَمَا أَنْوَاعُ الْعِبَادَةِ الَّتِي لاَ تَصْلُحُ إِلاَّ لِلّٰهِ تَعَالَى؟** قُلْتُ: مِنْ أَنْوَاعِهَا: اَلدُّعَاءُ وَالْاِسْتِعَانَةُ وَالْاِسْتِغَاثَةُ، وَذَبْحُ الْقُرْبَانِ، وَالنَّذْرُ، وَالْخَوْفُ، وَالرَّجَاءُ، وَالتَّوَكُّلُ، وَالْإِنَابَةُ، وَالْمَحَبَّةُ، وَالْخَشْيَةُ، وَالرَّغْبَةُ وَالرَّهْبَةُ، وَالتَّأَلُّهُ، وَالرُّكُوعُ، وَالسُّجُودُ، وَالْخُشُوعُ، وَالتَّذَلُّلُ، وَالتَّعْظِيمُ الَّذِي هُوَ مِنْ خَصَائِصِ الْإِلٰهِيَّةِ.

وَدَلِيلُ الدُّعَاءِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿**وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ فَلاَ تَدْعُوا مَعَ اللهِ أَحَدًا.**﴾ [الجن:18]

وَقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿**لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لاَ يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ.**﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿**وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ.**﴾ [الرعد: 14]

İsti'âne'nin (yardım istemenin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Yalnız Sana ibâdet ederiz ve yalnız Sen'den yardım dileriz." (el-Fâtiha 1/4)

İstigâse'nin (medet ummanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Siz Rabbinizden yardım bekliyordunuz. O da hemen du'ânıza icâbet etti..." (el-Enfâl 8/9)

Zebh'in (kurban kesmenin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"De ki: Namazım, kestiğim kurban, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allâh içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Bana böyle emrolundu ve ben Müslümanların ilkiyim." (el-En'âm 6/162-163)

Nezr'in (adak adamanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Onlar adaklarını yerine getirirler ve şerri yaygınlaşmış olan (o) **günden korkarlar."** (el-İnsân 76/7)

Havf'ın (korkmanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"İşte bu şeytân, ancak kendi dostlarıyla korkutur. Eğer îmân eden kimselerseniz, onlardan (kâfirlerden) **değil, Ben'den korkun."** (Âl-i İmrân 3/175)

Recâ'nın (ümit etmenin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

وَدَلِيلُ الْاِسْتِعَانَةِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ.﴾ [الفاتحة: 4]

وَدَلِيلُ الْاِسْتِغَاثَةِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ.﴾ [الأنفال: 9]

وَدَلِيلُ الذَّبْحِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿قُلْ إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَبِذٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ.﴾ [الأنعام: 162-163] وَدَلِيلُ النَّذْرِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا.﴾ [الإنسان: 7]

وَدَلِيلُ الْخَوْفِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّمَا ذٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلاَ تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ.﴾ [آل عمران: 175]

وَدَلِيلُ الرَّجَاءِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

"...Kim Rabbine kavuşmayı ümit ediyorsa sâlih amel işlesin ve Rabbine ibâdette hiç kimseyi ortak koşmasın." (el-Kehf 18/110)

Tevekkül'ün (bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...Eğer gerçekten imân ediyorsanız, yalnız Allâh'a tevekkül edin." (el-Mâ'ide 5/23)

İnâbe'nin (yönelmenin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Rabbinize yönelin ve O'na teslîm olun..." (ez-Zümer 39/54)

Muhabbet'in (sevginin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"İnsanlar içinde, Allâh'tan başkasını niddler (eşler, denkler ve ortaklar) **edinenler vardır ki onlar, bunları Allâh'ı sever gibi severler. Îmân edenlerin ise Allâh'a olan sevgileri daha güçlüdür..."** (el-Bakara 2/165)

Haşyet'in (bilerek korkmanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...O hâlde insanlardan korkmayın, Ben'den korkun..." (el-Mâ'ide 5/44)

Rağbet'in (arzulamanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) ve **Rahbet'in** (çekinerek korkmanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلاَ يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا.﴾ [الكهف: 110]

وَدَلِيلُ التَّوَكُّلِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَعَلَى اللهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ.﴾ [المائدة: 23]

وَدَلِيلُ الْإِنَابَةِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ.﴾ [الزمر: 54]

وَدَلِيلُ الْمَحَبَّةِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلهِ.﴾ [البقرة: 165]

وَدَلِيلُ الْخَشْيَةِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿فَلاَ تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ.﴾ [المائدة: 44]

وَدَلِيلُ الرَّغْبَةِ وَالرَّهْبَةِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

"Şüphesiz onlar hayırlı işler yapmaya koşarlar, rağbet ederek (arzulayarak) **ve rahbet ile** (çekinerek korkarak) **Bize du'â ederlerdi. Ve onlar Bize karşı huşû duyarlardı** (itâ'at ederek sakınırlardı)." (el-Enbiyâ 21/90)

Te'ellüh'ün (ilah edinme ve ibâdet etmenin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"İlahınız bir tek ilahtır, O'ndan başka -ibâdete lâyık, hak-ilah yoktur. O Rahmân'dır, Rahîm'dir." (el-Bakara 2/163)

Rukû ve secdenin (ibâdet çeşidi olmalarının) **delili**, Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Ey îmân edenler! Rukû edin, secde edin, Rabbinize ibâdet edin, hayır işleyin; umulur ki kurtuluşa erersiniz." (el-Hacc 22/77)

Huşû'nun (itâ'at ederek sakınmanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Kitâb ehlinden öyleleri vardır ki Allâh'a inanırlar, size indirilene ve kendilerine indirilene, Allâh'a karşı huşû içinde (itâ'at ederek sakınarak) **inanırlar. Onlar, Allâh'ın âyetlerini az bir bedele satmazlar..."** (Âl-i İmrân 3/199) İşte bu ve benzeri âyetler...

Bu ibâdet çeşitlerinden herhangi birisini Allâh*u Teâlâ*'dan başkasına her kim yöneltirse Allâh'tan başkasını O'na (ibâdette) ortak koşmuş olur.

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ.﴾ [الأنبياء: 90]

وَدَلِيلُ التَّأَلُّهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ لاَ إِلَٰهَ إِلاَّ هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ.﴾ [البقرة: 163]

وَدَلِيلُ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.﴾ [الحج: 77]

وَدَلِيلُ الْخُشُوعِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلهِ لاَ يَشْتَرُونَ بِآيَاتِ اللهِ ثَمَنًا قَلِيلاً.﴾ [آل عمران: 199] اَلْآيَة وَنَحْوُهَا.

فَمَنْ صَرَفَ شَيْئًا مِنْ هٰذِهِ الْأَنْوَاعِ لِغَيْرِ اللهِ تَعَالَى فَقَدْ أَشْرَكَ بِاللهِ غَيْرَهُ.

Denilse ki: **"Allâh'ın emrettiği en büyük emir nedir?"** Denilir ki:

"Yukarıda açıkladığımız gibi Allâh'ı ibâdette tevhîd etmektir (birlemek; ibâdeti yalnızca Allâh'a yöneltmektir). Allâh'ın nehyettiği en büyük nehiy de Kendisi'ne şirk koşulmasıdır. **Şirk, Allâh ile birlikte başka varlıklara du'â (ibâdet) etmek veya bunun dışındaki ibâdet çeşitleriyle söz konusu varlığa yönelmektir. Her kim, ibâdet çeşitlerinden herhangi birini Allâhu *Teâlâ*'dan başkasına yöneltirse; o kişi, yöneldiği varlığı rabb ve ilah edinmiştir ve başka bir varlığı Allâh'a ortak koşmuştur.** Bunun dışındaki ibâdet çeşitleriyle söz konusu varlığa yönelmesi hâlinde de aynı şekildedir.[2] Allâhu *Teâlâ*'nın nehyettiği ve müşrikleri kınadığı şirkin bu olduğuna delîl teşkil eden âyetler yukarıda geçmiştir.

Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Hiç şüphesiz Allâh, Kendisi'ne şirk koşulmasını bağışlamaz; bundan aşağısını dilediği kimse için bağışlar. Kim Allâh'a ortak koşarsa derin bir sapıklıkla sapmıştır." (en-Nisâ 4/116)

Yine Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"...Kim Allâh'a şirk koşarsa muhakkak ki Allâh ona cenneti harâm kılar, onun varacağı yer ateştir. Zulmedenlerin yardımcıları da yoktur." (el-Mâ'ide 5/72)

Vallâhu A'lem (Allâh en doğrusunu bilendir)!..[3]

فَإِنْ قِيلَ: فَمَا أَجَلُّ أَمْرٍ أَمَرَ اللهُ بِهِ؟ قِيلَ: تَوْحِيدُهُ بِالْعِبَادَةِ، وَقَدْ تَقَدَّمَ بَيَانُهُ. وَأَعْظَمُ نَهْيٍ نَهَى اللهُ عَنْهُ: الشِّرْكُ بِهِ، وَهُوَ: أَنْ يَدْعُوَ مَعَ اللهِ غَيْرَهُ، أَوْ يَقْصِدَهُ بِغَيْرِ ذٰلِكَ مِنْ أَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ. فَمَنْ صَرَفَ شَيْئًا مِنْ أَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ لِغَيْرِ اللهِ تَعَالَى فَقَدِ اتَّخَذَهُ رَبًّا وَإِلٰهًا، وَأَشْرَكَ مَعَ اللهِ غَيْرَهُ، أَوْ يَقْصِدُهُ بِغَيْرِ ذٰلِكَ مِنْ أَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ. وَقَدْ تَقَدَّمَ مِنَ الْآيَاتِ مَا يَدُلُّ عَلَى أَنَّ هٰذَا هُوَ الشِّرْكُ الَّذِي نَهَى اللهُ عَنْهُ، وَأَنْكَرَهُ عَلَى الْمُشْرِكِينَ.

وَقَدْ قَالَ تَعَالَى:

﴿إِنَّ اللهَ لاَ يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلاَلاً بَعِيدًا.﴾ [النساء: 116]

وَقَالَ تَعَالَى:

﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ.﴾ [المائدة: 72]

وَاللهُ أَعْلَمُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Âyetin tamamı şöyledir:

﴿لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لاَ يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلاَّ كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ﴾ [الرعد: 14]

"Gerçek du'â, ancak O'na yapılır. O'ndan başka du'â ettikleri ise onlara hiçbir şekilde icâbet edemezler (karşılık veremezler)**. Onların durumu ancak ağzına gelsin diye suya avuçlarını uzatan kimse gibidir. Oysa** (uzanıp suyu avuçlamadıkça) **su onun ağzına gelmez. İşte kâfirlerin du'âsı, böyle boşa gitmektedir."** (er-Ra'd 13/14)

[2] Müellefât'uş Şeyh'in muhakkiki bu son cümlenin tekrar edilmesinin müstensihlerden, yani risâleyi yazıya geçirenlerden kaynaklanan bir hata olabileceğine işâret etmiştir, zîrâ ifâdenin akışına uymamaktadır. Biz yine de metne sadık kalmak için bu ibâreyi aynen tercüme ettik.

[3] Ed-Durar'us Seniyye'de risâle, el-Mâ'ide 5/72 âyetinin hemen ardından Rasûlullah *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e salât ile sona ermektedir:

"وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ."

"Allâh'ın salâtı Muhammed'in üzerine olsun (Âmîn)!.."

رِسَالَةٌ فِي تَوْحِيدِ الْعِبَادَةِ[1]

İBÂDET TEVHÎDİ HAKKINDA BİR RİSÂLE[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/398-399.

[2] **Muellefât'uş Şeyh**, 1/398-399 ve ayrıca **ed-Durar'us Seniyye**, 2/76-77.

İBÂDET TEVHÎDİ HAKKINDA BİR RİSÂLE

Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* dedi ki:

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla, Allâh'ın rahmeti üzerine olsun, bil ki; Allâh'ın kullarına, namazın ve orucun farziyetinden önce farz kıldığı tevhîd, senin ibâdetindeki tevhîddir (ibâdetlerinde Allâh'ı birlemendir). O hâlde sen -bir olan ve ortağı bulunmayan- Allâh'tan başka kimseye du'â (ibâdet) etme! Kezâ Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e ve ondan başkasına da du'â (ibâdet) etme! Nitekim Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

> **"Mescidler yalnız Allâh'ındır. O hâlde Allâh ile birlikte hiçbir kimseye du'â** (ibâdet) **etmeyin."** (el-Cinn 72/18)

Allâhu *Teâlâ* yine şöyle buyurmaktadır:

> **"De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım! Bana ilahınızın sadece tek ilah olduğu vahyediliyor. Kim Rabbine kavuşmayı ümit ediyorsa sâlih amel işlesin ve Rabbine ibâdette hiç kimseyi ortak koşmasın."** (el-Kehf 18/110)

Bil ki; Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in kendileriyle savaştığı müşriklerin, şirklerinin vasfı (niteliği, sıfatı), onların hem Allâh'a du'â etmeleri hem de Allâh'la beraber putlara ve sâlihlere du'â (ibâdet) etmeleridir. Îsâ *Aleyh'is Selâm*'a, onun annesine ve meleklere du'â etmeleri gibi.

(Bu yaptıkları işle alâkalı) derler ki: Onlar, Allâh katında bizim şefâ'atçilerimizdir. Onlar fayda ve zarar verenin ve Müdebbir'in (işleri tedbîr edip düzenleyenin) Allâh *Subhânehu* olduğunu kabûl ediyorlardı. Tıpkı Allâhu *Teâlâ*'nın şu âyetinde onlardan bahsettiği gibi:

رِسَالَةٌ فِي تَوْحِيدِ الْعِبَادَةِ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَ الشَيْخُ مُحَمَّدُ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ رَحِمَهُ اللهُ:

اِعْلَمْ رَحِمَكَ اللهُ، أَنَّ التَّوْحِيدَ الَّذِي فَرَضَ اللهُ عَلَى عِبَادِهِ قَبْلَ فَرْضِ الصَّلاَةِ وَالصَّوْمِ، هُوَ تَوْحِيدُ عِبَادَتِكَ أَنْتَ، فَلاَ تَدْعُ إِلاَّ اللهَ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لاَ تَدْعُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا غَيْرَهُ، كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلهِ فَلاَ تَدْعُوا مَعَ اللهِ أَحَدًا.﴾ [الجن: 18]

وَقَالَ تَعَالَى:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلٰهٌ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلاَ يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا.﴾ [الكهف: 110]

وَاعْلَمْ أَنَّ الْمُشْرِكِينَ الَّذِينَ قَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، صِفَةُ إِشْرَاكِهِمْ: أَنَّهُمْ يَدْعُونَ اللهَ وَيَدْعُونَ مَعَهُ الْأَصْنَامَ وَالصَّالِحِينَ، مِثْلَ عِيسَى وَأُمَّهُ وَالْمَلاَئِكَةَ، يَقُولُونَ: هٰؤُلاَءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللهِ، وَهُمْ يُقِرُّونَ أَنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ هُوَ النَّافِعُ الضَّارُّ الْمُدَبِّرُ، كَمَا ذَكَرَ اللهُ عَنْهُمْ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى:

"De ki: Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Ya da kulak ve gözlere mâlik olan kimdir? Ölüden diriyi çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran, her türlü işi düzene koyan kimdir? Diyecekler ki: Allâh'tır." (Yûnus 10/31)

Bunu bildiğin zaman, onların sâlihlere du'â etmelerinin ve onlara bağlanmalarının **"Biz sadece şefâ'at istiyoruz"** demelerinden ibâret olduğunu, Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in, onlarla, du'ânın (ibâdetin) yalnız Allâh'a has kılınması ve dînin bütünüyle Allâh'ın olması için savaşmış olduğunu anlamış olursun.

Aynı şekilde bunun (du'âyı/ibâdeti Allâh'a has kılmanın), namaz ve oruçtan daha büyük bir farz olan tevhîd olduğunu, Allâh*u Teâlâ*'nın, huzuruna Kıyâmet Günü'nde tevhîd ile geleni bağışlayacağını, -âbid (ibâdet ehli) biri olsa bile- tevhîde câhil olanı ise bağışlamayacağını anlamış olursun.

Aynı şekilde Allâh'tan başkasına du'â/ibâdet etmenin; -bunu yapan kimseyi Allâh*u Teâlâ*'nın bağışlamayacağı- Allâh'a şirk koşmanın bizzat kendisi olduğunu ve Allâh katında şirkin -her ne kadar şirk koşan kişi bu yaptığıyla Allâh'a yakınlaşmak istese de- zinâdan ve cana kıymaktan daha büyük (bir günâh) olduğunu anlamış olursun.

Bütün bunlarla beraber başka bir durumu da öğrenmiş olursun. O da; Sedîr, Veşem ve başkaları gibi (Arap yarımadasında bulunan) birtakım bölgelerde, içlerinde "âlimler" diye isimlendirdikleri bazı (sözde) âlimlerin de olduğu insanların çoğunun, bunu bilmediği gerçeğidir.[1]

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللهُ.﴾ [يونس: 31]

فَإِذَا عَرَفْتَ هٰذَا، وَعَرَفْتَ أَنَّ دَعْوَتَهُمُ الصَّالِحِينَ وَتَعَلُّقَهُمْ عَلَيْهِمْ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ: مَا نُرِيدُ إِلاَّ الشَّفَاعَةَ، وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاتَلَهُمْ لِيُخْلِصُوا الدَّعْوَةَ لِلّٰهِ، وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلّٰهِ، وَعَرَفْتَ أَنَّ هٰذَا هُوَ التَّوْحِيدُ الَّذِي هُوَ أَفْرَضُ مِنَ الصَّلاَةِ وَالصَّوْمِ، وَيَغْفِرُ اللهُ لِمَنْ أَتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلاَ يَغْفِرُ لِمَنْ جَهِلَهُ وَلَوْ كَانَ عَابِدًا، وَعَرَفْتَ أَنَّ ذٰلِكَ هُوَ الشِّرْكُ بِاللهِ الَّذِي لاَ يَغْفِرُ اللهُ لِمَنْ فَعَلَهُ، وَهُوَ عِنْدَ اللهِ أَعْظَمُ مِنَ الزِّنَا وَقَتْلِ النَّفْسِ، مَعَ أَنَّ صَاحِبَهُ يُرِيدُ بِهِ التَّقَرُّبَ مِنَ اللهِ، ثُمَّ مَعَ هٰذَا عَرَفْتَ أَمْرًا آخَرَ وَهُوَ أَنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ مَا عَرَفَ هٰذَا، مِنْهُمُ الْعُلَمَاءُ الَّذِينَ يُسَمُّونَهُمُ الْعُلَمَاءَ فِي سَدِيرٍ وَالْوَشَمِ وَغَيْرِهِمْ

Onlar, "Biz Allâh'ı birleyenleriz (muvahhidleriz), bizler Allâh'tan başka kimsenin fayda ve zarar veremeyeceğini biliyoruz. Sâlihler de fayda ve zarar veremezler" dedikleri zaman, onların kâfirlerin tevhîdinden -Rubûbiyyet Tevhîdi'nden- başka bir tevhîd bilmediklerini öğrenmiş ve Allâh'ın senin üzerindeki ni'metinin büyüklüğünü anlamış olursun.

Özellikle de Allâh'a yöneldiği hâlde tevhîdi bilmeyen veya tevhîdi bilip de amel etmeyen kimsenin, insanların en çok ibâdet edeni olsa bile ateşte ebedî kalacağını tahkîk ettiğin zaman. Nitekim Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

> **"...Kim Allâh'a şirk koşarsa muhakkak ki Allâh ona cenneti harâm kılar, onun varacağı yer ateştir. Zulmedenlerin yardımcıları da yoktur."** (el-Mâ'ide 5/72)

Allâh'ın çokça salât ve selâmı nebîmiz Muhammed'in, âlinin ve ashâbının üzerine olsun! (Âmîn!)

إِذَا قَالُوا: نَحْنُ مُوَحِّدُونَ اللهَ، نَعْرِفُ مَا يَنْفَعُ وَلاَ يَضُرُّ إِلاَّ اللهُ، وَأَنَّ الصَّالِحِينَ لاَ يَنْفَعُونَ وَلاَ يَضُرُّونَ، وَعَرَفْتَ أَنَّهُمْ لاَ يَعْرِفُونَ إِلاَّ التَّوْحِيدَ، تَوْحِيدَ الكُفَّارِ، تَوْحِيدَ الرُّبُوبِيَّةِ، عَرَفْتَ كِبَرَ نِعْمَةِ اللهِ عَلَيْكَ، خُصُوصًا إِذَا تَحَقَّقْتَ أَنَّ الَّذِي يُوَاجِهُ اللهَ وَلاَ يَعْرِفُ التَّوْحِيدَ، أَوْ عَرَفَهُ وَلَمْ يَعْمَلْ بِهِ، أَنَّهُ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَلَوْ كَانَ مِنْ أَعْبَدِ النَّاسِ، كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ.﴾ [المائدة: 72]

وَصَلَّى اللهُ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا.

AÇIKLAMALAR

[1] Ed-Durar'us Seniyye'de bu ifâde şöyle geçmektedir:

"وَهُوَ أَنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ "مَعَ مَعْرِفَةِ هٰذَا الدِّينِ" يَسْمَعُونَ الْعُلَمَاءَ فِي سَدِيرٍ، وَالْوَشْمِ، وَغَيْرِهِمْ."

"O da şudur: İnsanların çoğu, bu dîni bilmekle beraber Sedîr ve Veşm bölgelerindeki ve başka yerlerdeki âlimleri dinlerler."

تَفْسِيرُ كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ[1]

KELİME-İ TEVHÎD'İN TEFSÎRİ[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/363-369.

[2] Bu risâle **Müellefât'uş Şeyh**, 1/363-369 ve **ed-Durar'us Seniyye**, 2/116-120'de yer almaktadır.

KELİME-İ TEVHÎD'İN TEFSÎRİ

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Hamd, (onu hak eden gerçek) sâhibine mahsûstur, salât ve selâm da O'nun nebîsinin üzerinedir.

Şeyh Muhammed (bin Abdilvehhâb) *Rahimehullâhu Teâlâ*'ya La ilahe illallâh'ın manası soruldu. Şeyh *Rahimehullâh* şu sözleriyle cevap verdi:

Allâh*u Teâlâ* sana rahmet etsin, bil ki; bu kelime: **"Küfür ile İslâm'ın arasındaki fârika (ayırt edici alâmet)"**, **"Takvâ Kelimesi"**[1], **"Urvet'ul Vuskâ (sağlam kulp)"**[2] ve İbrâhîm *Aleyh'is Selâm*'ın, **"Ardından geleceklere belki dönerler diye bıraktığı Kalıcı bir Söz"**dür.[3]

Bu kelimeden murâd; onu, manasını bilmeksizin -sadece dille- söylemek değildir. Zîrâ onu, münâfıklar da söylüyorlardı ve onlar, kâfirlerin de altında ateşin (cehennemin) en alt tabakasındadırlar.[4] Bununla beraber onlar, namaz kılıyor, [oruç tutuyor][5] ve sadaka veriyorlardı.

Lâkin murâd; kalbin marifeti ile (bilip kavrayarak), onu ve ehlini severek; ona muhâlefet edene ise buğzederek ve düşmanlık göstererek söylenmesidir. Zîrâ Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur:

«Her kim ihlâslıca, La ilahe illallâh derse...»[6]

Bir başka rivâyette ise şöyle buyurmuştur:

«kalbinden hâlis (ihlâslı) **olarak...»**[7]

Bir başka rivâyette de şöyle buyurmuştur:

«kalbinden sıdk ile (dürüst olarak)...»[8]

Diğer bir hadîste ise şöyle buyurmuştur:

تَفْسِيرُ كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ.

اَلْحَمْدُ لِوَلِيِّهِ، وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى نَبِيِّهِ.

سُئِلَ الشَّيْخُ مُحَمَّد رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى عَنْ مَعْنَى لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، فَأَجَابَ بِقَوْلِهِ:

اِعْلَمْ رَحِمَكَ اللهُ تَعَالَى، أَنَّ هٰذِهِ الْكَلِمَةَ هِيَ الْفَارِقَةُ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالْإِسْلاَمِ، وَهِيَ كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَهِيَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى، وَهِيَ الَّتِي جَعَلَهَا إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ.

وَلَيْسَ الْمُرَادُ قَوْلَهَا بِاللِّسَانِ مَعَ الْجَهْلِ بِمَعْنَاهَا، فَإِنَّ الْمُنَافِقِينَ يَقُولُونَهَا وَهُمْ تَحْتَ الْكُفَّارِ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ، مَعَ كَوْنِهِمْ يُصَلُّونَ وَيَتَصَدَّقُونَ.

وَلٰكِنَّ الْمُرَادَ قَوْلُهَا مَعَ مَعْرِفَتِهَا بِالْقَلْبِ، وَمَحَبَّتِهَا وَمَحَبَّةِ أَهْلِهَا وَبُغْضِ مَا خَالَفَهَا وَمُعَادَاتِهِ، كَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ قَالَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ مُخْلِصًا.»، وَفِي رِوَايَةٍ

«خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ.»، وَفِي رِوَايَةٍ

«صَادِقًا مِنْ قَلْبِهِ.» وَفِي حَدِيثٍ آخَرَ:

«Her kim La ilahe illallâh der ve Allâh'ın dışında kendilerine ibâdet edilenleri reddederse...»[9]

Yine, bunların dışında insanların çoğunluğunun bu şehâdetin (şehâdet kelimesinin) hakîkati husûsunda cehâlet içinde olduklarına delâlet eden[10] hadîsler...[11]

Bundan sonra bil ki bu kelime nefiy (red) ve isbâttır (kabûldür). İlahlığı, Allâh *Subhânehu ve Teâlâ* için; diğer nebîler[12] ve sâlihlerden olanlar bir yana; Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* dâhil Rasûllerden (gönderilen elçilerden)[13] ve Cibrîl *Aleyh'is Selâm* dâhil meleklerden; nefyetmek ve Allâh *Azze ve Celle* için isbât etmektir.

Bunu fehmettiğinde ulûhiyyet üzerinde düşün, zîrâ Allâh*u Teâlâ* onu, Kendi zâtı hakkında isbât etti ve ondan, Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e, Cibrîl *Aleyh'is Selâm*'a ve o ikisi dışındakilere [velîlere ve sâlihlere][14] bir hardal tanesi ağırlığınca bile bir şeyin ait olmasını nefyetti.

[Bunu öğrendiğinde][15] bil ki bu ulûhiyyet; bizim zamanımızda halkın, **'sır ve velâyet'** diye adlandırdıkları şeydir. Dolayısıyla (onlara göre) ilahın anlamı **'sır sâhibi velî'** demektir; ona **'fakîr'** ve **'şeyh'** adını verirler[16] ki halk buna **'seyyid'** ve benzeri isimler de vermektedir.

Böylece Allâh*u Teâlâ*'nın, yaratılmışlardan havâssa (seçkin kimselere) Kendi nezdinde bir makâm verdiğini ve insanların, onlara ilticâ etmelerinden (sığınmalarından), onlardan ümit etmelerinden, onlardan istigâsede bulunmalarından (medet ummalarından) ve onları Allâh*u Teâlâ* ile kendi aralarında bir vâsıta (aracı) edinmelerinden râzı olacağını zannederler.

«مَنْ قَالَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مَنْ دُونِ اللهِ.»

إِلَى غَيْرِ ذٰلِكَ مِنَ الْأَحَادِيثِ الدَّالَّةِ عَلَى جَهَالَةِ أَكْثَرِ النَّاسِ بِهٰذِهِ الشَّهَادَةِ.

فَاعْلَمْ، أَنَّ هٰذِهِ الْكَلِمَةَ نَفْيٌ وَإِثْبَاتٌ: نَفْيُ الْإِلٰهِيَّةِ عَمَّا سِوَى اللهِ سُبْحَانَهُ تَعَالَى مِنَ الْمُرْسَلِينَ، حَتَّى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمِنَ الْمَلَائِكَةِ، حَتَّى جِبْرِيلَ، فَضْلاً عَنْ غَيْرِهِمَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ وَالصَّالِحِينَ، (وَإِثْبَاتُهَا لِلّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ).

إِذَا فَهِمْتَ ذٰلِكَ، فَتَأَمَّلِ الْأُلُوهِيَّةَ الَّتِي أَثْبَتَهَا اللهُ تَعَالَى لِنَفْسِهِ، وَنَفَاهَا عَنْ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجِبْرِيلَ وَغَيْرِهِمَا، أَنْ يَكُونَ لَهُمْ مِنْهَا مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ.

فَاعْلَمْ، أَنَّ هٰذِهِ الْأُلُوهِيَّةَ هِيَ الَّتِي تُسَمِّيهَا الْعَامَّةُ فِي زَمَانِنَا: السِّرَّ وَالْوِلَايَةَ. وَالْإِلٰهُ مَعْنَاهُ: الْوَلِيُّ الَّذِي فِيهِ السِّرُّ، وَهُوَ الَّذِي يُسَمُّونَهُ: الْفَقِيرَ وَالشَّيْخَ وَتُسَمِّيهِ الْعَامَّةُ: السَّيِّدَ وَأَشْبَاهَ هٰذَا، وَذٰلِكَ أَنَّهُمْ يَظُنُّونَ أَنَّ اللهَ جَعَلَ لِخَوَاصِّ الْخَلْقِ عِنْدَهُ مَنْزِلَةً يَرْضَى أَنْ يَلْتَجِئَ الْإِنْسَانُ إِلَيْهِمْ، وَيَرْجُوَهُمْ وَيَسْتَغِيثَ بِهِمْ، وَيَجْعَلَهُمْ وَاسِطَةً بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللهِ.

Bizim zamanımızdaki şirk ehlinin, (Allâhu *Teâlâ*'ya ulaştıran) vâsıtaları olduğunu iddiâ ettikleri şeyler, öncekilerin "ilahlar"[17] olarak isimlendirdikleridir. (Burada kastedilen) vâsıta (aracı) da ilahtır. O hâlde kişinin La ilahe illallâh sözü, söz konusu bu vâsıtaların iptali içindir. Bunu öğrenmek istediğinde (bil ki bu husûstaki) tam ma'rifet (eksiksiz bilgi) ancak iki yolla olur:

Birincisi: Rasûlullah *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in kendileriyle savaştığı, onları öldürüp mallarını mübâh saydığı [ganîmet olarak aldığı][18], kadınlarını helâl kıldığı [kanlarını helâl sayıp kadınlarını esîr aldığı][19] kâfirlerin, Allâh *Subhânehu* hakkında rubûbiyyet tevhîdini ikrâr ettiklerini bilmendir.

Rubûbiyyet tevhîdi ise; Allâhu *Teâlâ*'dan başka hiç kimsenin yaratmaması, rızıklandırmaması, diriltmemesi, öldürmemesi ve işleri idâre etmemesidir. Zîrâ Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

> **"De ki: Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Ya da kulak ve gözlere mâlik olan kimdir? Ölüden diriyi çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran, her türlü işi düzene koyan kimdir? Diyecekler ki: Allâh'tır. De ki: Öyle ise** (O'na karşı gelmekten) **sakınmaz mısınız?"** (Yûnus 10/31)[20]

İşte bu; büyük, değerli ve önemli bir meseledir. Bu da Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in savaştığı kâfirlerin bunların hepsine şâhit olduklarını ve bunları ikrâr ettiklerini; bununla beraber, bunun onları İslâm'a sokmadığını; bunun onların kanını ve malını harâm kılmadığını; yine aynı şekilde sadaka verdiklerini, hacca gittiklerini, umre yaptıklarını ve ibâdet ettiklerini, Allâh *Azze ve Celle*'den korkarak harâmların bazılarını terk ettiklerini bilmendir.

فَالَّذِينَ يَزْعُمُ أَهْلُ الشِّرْكِ فِي زَمَانِنَا أَنَّهُمْ وَسَائِطُهُمُ الَّذِينَ يُسَمِّيهِمُ الْأَوَّلُونَ: اَلْآلِهَة، وَالْوَاسِطَةُ: هُوَ الْإِلٰهُ، فَقَوْلُ الرَّجُلُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ: إِبْطَالٌ لِلْوَسَائِطِ. وَإِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْرِفَ هٰذَا مَعْرِفَةً تَامَّةً، فَذٰلِكَ بِأَمْرَيْنِ:

اَلْأَوَّلُ: أَنْ تَعرِفَ أَنَّ الْكُفَّارَ الَّذِينَ قَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَتَلَهُمْ، وَاَبَاحَ أَمْوَالَهُمْ، وَاسْتَحَلَّ نِسَاءَهُمْ: كَانُوا مُقِرِّينَ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ بِتَوْحِيدِ الرُّبُوبِيَّةِ، وَهُوَ أَنَّهُ لاَ يَخْلُقُ وَلاَ يَرْزُقُ وَلاَ يُحْيِي وَلاَ يُمِيتُ وَلاَ يُدَبِّرُ الْأُمُورَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ، كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللهُ.﴾ [يونس: 31]

وهٰذِهِ: مَسْأَلَةٌ عَظِيمَةٌ جَلِيلَةٌ مُهِمَّةٌ، وَهِيَ: أَنْ تَعْرِفَ أَنَّ الْكُفَّارَ الَّذِينَ قَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، شَاهِدُونَ بِهٰذَا كُلِّهِ، وَمُقِرُّونَ بِهِ، وَمَعَ هٰذَا لَمْ يُدْخِلْهُمْ ذٰلِكَ فِي الْإِسْلاَمِ، وَلَمْ يُحَرِّمْ دِمَاءَهُمْ وَلاَ وَأَمْوَالَهُمْ، وَكَانُوا أَيْضًا يَتَصَدَّقُونَ، وَيَحُجُّونَ، وَيَعْتَمِرُونَ، وَيَتَعَبَّدُونَ، وَيَتْرُكُونَ أَشْيَاءَ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ خَوْفًا مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ.

Lâkin onları tekfîr ettiren, kanlarını ve mallarını helâl kıldıran ise ikinci yoldur. Bu ise onların Allâh*u Teâlâ* hakkında ulûhiyyet tevhîdine ve ilahiyyet tevhîdine[21] şehâdet etmemeleridir ki o, bir olan ve ortağı bulunmayan Allâh'tan başkasına du'â edilmemesi ve O'ndan başkasına ümit edilmemesi; aynı şekilde mukarreb (yakınlaştırılmış) bir melek ve mürsel (gönderilmiş) bir nebî (peygamber) olsa da O'ndan başkasından istigâsede bulunulmaması (medet umulmaması), O'ndan başkasına kurban kesilmemesi, O'ndan başkasına adak adanmamasıdır!

Her kim Allâh*u Teâlâ*'dan başkasından istigâsede bulunursa (medet umarsa) kâfir olur. Yine, her kim Allâh*u Teâlâ*'dan başkasına kurban keserse kâfir olur. Her kim de Allâh*u Teâlâ*'dan başkasına adak adarsa kâfir olur ve benzeri ibâdetlerde de durum aynıdır (ibâdetleri Allâh'tan başkasına yönelten kâfir olur)...

Bunun (buraya kadar anlatılan iki husûsun) tamamı şunu bilmendir: Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in savaştığı müşrikler; melekler, Îsâ, annesi (Meryem) ve Uzeyr *Aleyhim'us Selâm Ecmâ'în* gibi sâlih kimselere ve evliyâdan bu zikredilenler dışında başkalarına[22] du'â ediyorlardı ve işte bu sebeple; onlar, Allâh *Subhânehu*'nun Hâlik (yaratan), Râzik (rızık veren), Müdebbir (işleri idâre eden) olduğunu ikrâr etmelerine rağmen kâfir oldular.[23]

Bunu öğrendiğinde La ilahe illallâh'ın manasını öğrenmiş olursun. Yine bir nebî'ye veya meleğe münâcaatta bulunan (yalvaran) veya yardıma çağıran veya ondan medet uman kimsenin İslâm dîninden çıktığını ve bunun Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in savaştığı küfrün ta kendisi olduğunu da öğrenmiş olursun.

وَلٰكِنَّ الْأَمْرَ الثَّانِي، هُوَ الَّذِي كَفَّرَهُمْ، وَأَحَلَّ دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ، وَهُوَ: أَنَّهُمْ لَمْ يَشْهَدُوا لِلّٰهِ بِتَوْحِيدِ الْأُلُوهِيَّةِ، وَتَوْحِيدُ الْإِلٰهِيَّةِ هُوَ: أَنْ لاَ يُدْعَى وَلاَ يُرْجَى إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَلاَ يُسْتَغَاثَ بِغَيْرِهِ، وَلاَ يُذْبَحَ لِغَيْرِهِ، وَلاَ يُنْذَرَ لِغَيْرِهِ؛ لاَ لِمَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَلاَ نَبِيٍّ مُرْسَلٍ، فَمَنِ اسْتَغَاثَ بِغَيْرِهِ فَقَدْ كَفَرَ، وَمَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِهِ فَقَدْ كَفَرَ، وَمَنْ نَذَرَ لِغَيْرِهِ فَقَدْ كَفَرَ، وَأَشْبَاهُ ذٰلِكَ...

وَتَمَامُ هٰذَا أَنْ تَعْرِفَ أَنَّ الْمُشْرِكِينَ الَّذِينَ قَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَانُوا يَدْعُونَ الصَّالِحِينَ - مِثْلَ الْمَلاَئِكَةِ، وَعِيسَى وَأُمَّهُ، وَعُزَيْرَ، وَغَيْرَهُمْ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ - فَكَفَرُوا بِهٰذَا مَعَ إِقْرَارِهِمْ بِأَنَّ اللّٰهَ سُبْحَانَهُ هُوَ: الْخَالِقُ، الرَّازِقُ، الْمُدَبِّرُ.

إِذَا عَرَفْتَ هٰذَا، عَرَفْتَ مَعْنَى: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَعَرَفْتَ: أَنَّ مَنْ نَحَا نَبِيًّا، أَوْ مَلَكًا، أَوْ نَدَبَهُ، أَوِ اسْتَغَاثَ بِهِ، فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْإِسْلاَمِ، وَهٰذَا هُوَ: اَلْكُفْرُ الَّذِي قَاتَلَهُمْ عَلَيْهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Müşrikler'den birisi şöyle derse: "Biz Allâh'ın; Hâlik (Yaratan), Râzik (Rızık veren) ve Müdebbir (bütün işleri düzenleyen) olduğunu biliyoruz. Lâkin bunlar (Allâh'a) yakın kılınmış sâlih kimselerdir. Biz de onlara du'â (ibâdet) ediyor, onlar için adak adıyor, onlara sığınıyor ve onlardan medet umuyoruz. Bununla, (Allâh katında) itibâr ve şefâ'at istiyoruz. Yoksa bizler de Allâh'ın; Yaratan, Rızık veren ve bütün işleri düzenleyen olduğunu anlıyoruz." Ona de ki:

"İşte senin bu söylediğin, Ebû Cehil ve emsâlinin mezhebidir (görüşüdür)[24]." Zîrâ onlar da bunu isteyerek Îsâ *Aleyh'is Selâm*'a, Uzeyr *Aleyh'is Selâm*'a, meleklere ve evliyâya du'â ediyorlardı. Bu, Allâhu *Teâlâ*'nın şu buyruğu gibidir:

> **"...O'ndan başka velîler edinenler derler ki: Biz onlara ancak bizi Allâh'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibâdet ediyoruz..."** (ez-Zümer 39/3)

Allâhu *Teâlâ* yine şöyle buyurmaktadır:

> **"Onlar, Allâh'ı bırakıp kendilerine ne zarar ne de fayda veremeyecek şeylere ibâdet ederler ve: 'Bunlar Allâh katında bizim şefâ'atçilerimizdir' derler..."** (Yûnus 10/18)

Bunları iyice düşündüğün zaman, kâfirlerin Allâh hakkında Rubûbiyyet Tevhîdi'ne yani; O'nu, yaratmada, rızık vermede, yönetmede birlemeye şâhidlikte bulunduklarını, Îsâ *Aleyh'is Selâm*'a, meleklere, velîlere münâcaatta bulunduklarını; onların kendilerini Allâh'a daha çok yaklaştırmalarını ve kendileri için O'nun indinde şefâ'at etmelerini amaçladıklarını öğrenmiş olursun.

Ve yine; kâfirlerden -özellikle de Hristiyanlardan- Allâh'a gece gündüz ibâdet eden, dünya (hayatın)da zâhidlik yapan, dünyalıktan ellerine geçeni de insanlardan uzaklaşarak inzivâya çekildikleri keşiş hücrelerinde tasadduk eden kimse; buna karşın Îsâ *Aleyh'is Selâm* veya ondan başka velîler hakkındaki i'tikâdı, ona du'â etmesi, onun için kurban kesmesi ve onun için adak adaması sebebiyle kâfirdir, Allâh'ın düşmanıdır ve ateşte ebedî olarak kalacaktır, (bunu da) öğrenmiş olursun. Böylece;

Nebin Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in da'vet ettiği İslâm'ın vasfının nasıl olduğu senin için apaçık ortaya çıkmıştır.

İnsanların çoğunun İslâm'dan uzak (ve alâkasız) olduğu da senin için apaçık ortaya çıkmıştır.

Yine Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şu kavlinin manası da senin için apaçık ortaya çıkmıştır:

> **«İslâm garîb olarak başladı ve yine başladığı gibi garîbliğe tekrar geri dönecektir.»**[25]

Sizlere Allâh'ı, Allâh'ı hatırlatırım ey kardeşlerim! Sımsıkı sarılın dîninizin aslına; -evveli, âhiri, esâsı ve başı olan- "La ilahe illallâh" şehâdetine! Öğrenin onun manasını! Onu (tevhîdi) ve ehlini sevin! Ehlini kardeşler edinin, velev ki uzakta olsalar bile!

İnkâr edin tâğûtları, tâğûtlara düşmanlık gösterin ve onlara buğzedin! Buğzedin tâğûtları sevenlere veya onları savunanlara ya da onları tekfîr etmeyenlere veyahut "bana ne onlardan?" diyenlere veyahut da "beni Allâh*u Teâlâ*, onlarla mükellef kılmadı" diyenlere!

(Bunu söyleyen) artık, Allâh'ı tekzîb etmiş (yalanlamış) ve O'na iftirâ atmıştır. [Bilakis][26] Allâh*u Teâlâ* onu onlarla mükellef kılmış ve onları inkâr etmeyi, onlar; kardeşleri ve çocukları olsalar dahi onlardan beri olmayı (uzaklaşmayı) onun üzerine farz kılmıştır.[27]

Sizlere Allâh'ı, Allâh'ı hatırlatırım ey kardeşlerim![28] Bunlara [dîninizin aslına][29] sımsıkı sarılın! Böylelikle umulur ki; hiçbir şeyi O'na şirk koşmayarak Rabbinize kavuşursunuz.

Allâh'ım, Müslüman olarak canımızı al ve bizi sâlihlere ilhâk et (Âmîn)!

وَعَرَفْتَ أَنَّ مِنَ الْكُفَّارِ - خُصُوصًا النَّصَارَى مِنْهُمْ - مَنْ يَعْبُدُ اللهَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ، وَيَزْهَدُ فِي الدُّنْيَا، وَيَتَصَدَّقُ بِمَا دَخَلَ عَلَيْهِ مِنْهَا، مُعْتَزِلاً فِي صَوْمَعَةٍ عَنِ النَّاسِ، وَهُوَ مَعَ هٰذَا كَافِرٌ عَدُوٌّ لِلّٰهِ مُخَلَّدٌ فِي النَّارِ، بِسَبَبِ اعْتِقَادِهِ فِي عِيسَى أَوْ غَيْرِهِ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ: يَدْعُوهُ أَوْ يَذْبَحُ لَهُ أَوْ يَنْذُرُ لَهُ - تَبَيَّنَ لَكَ كَيْفَ صِفَةُ الْإِسْلَامِ الَّذِي دَعَا إِلَيْهِ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَتَبَيَّنَ لَكَ أَنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْهُ بِمَعْزِلٍ، وَتَبَيَّنَ لَكَ مَعْنَى قَوْلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيبًا، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ.»

فَاللهَ، اَللهَ يا إِخْوَانِي، تَمَسَّكُوا بِأَصْلِ دِينِكُمْ، وَأَوَّلِهِ وَآخِرِهِ وَأُسِّهِ وَرَأْسِهِ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَاعْرِفُوا مَعْنَاهَا وَأَحِبُّوهَا وَأَحِبُّوا أَهْلَهَا وَاجْعَلُوهُمْ إِخْوَانَكُمْ - وَلَوْ كَانُوا بَعِيدِينَ - ،

وَاكْفُرُوا بِالطَّوَاغِيتِ وَعَادُوهُمْ وَأَبْغِضُوهُمْ وَأَبْغِضُوا مَنْ أَحَبَّهُمْ، أَوْ جَادَلَ عَنْهُمْ، أَوْ لَمْ يُكَفِّرْهُمْ، أَوْ قَالَ مَا عَلَيَّ مِنْهُمْ، أَوْ قَالَ مَا كَلَّفَنِيَ اللهُ بِهِمْ، فَقَدْ كَذَبَ هٰذَا عَلَى اللهِ وَافْتَرَى، فَقَدْ كَلَّفَهُ اللهُ تَعَالَى بِهِمْ وَافْتَرَضَ عَلَيْهِ الْكُفْرَ بِهِمِ وَالْبَرَاءَةَ مِنْهُمْ وَلَوْ كَانُوا إِخْوَانَهُمْ، وَأَوْلاَدَهُمْ.

فَاللهَ، اَللهَ يا إِخْوَانِي، تَمَسَّكُوا بِذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ وَأَنْتُمْ لاَ تُشْرِكُونَ بِهِ شَيْئًا. اَللّٰهُمَّ تَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ وَأَلْحِقْنَا بِالصَّالِحِينَ.

Sözü; Allâhu *Teâlâ*'nın, Kitâbı'nda zikrettiği, bizim zamanımızdaki müşriklerin küfrünün Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in kendileriyle savaştığı müşriklerin küfründen daha büyük olduğunu senin için apaçık ortaya koyan bir âyet ile sonlandıracağız. Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

> **"Size denizde bir sıkıntı dokununca O'ndan başka du'â ettikleriniz kaybolur. Biz sizi kurtarıp karaya ulaştırınca da yüz çevirirsiniz. İnsan gerçekten çok nankördür."** (el-İsrâ 17/67)

Allâhu *Teâlâ*, kâfirlerin kendilerine bir zarar dokunduğunda efendilerini ve şeyhlerini terk ettiklerinden, onlardan hiçbirine du'â etmediklerinden ve onlardan medet ummadıklarından, bilakis ibâdeti bir olan ve ortağı bulunmayan Allâh'a has kılıp sadece O'ndan medet umduklarından, rahatlık zamanında ise şirk koştuklarından bahsetmektedir.

Sen de görüyorsun ki bizim zamanımızdaki müşriklerden bazıları ilim ehlinden olduğunu ve kendisinin zühd, ictihâd ve ibâdet sâhibi olduğunu iddiâ etmesine rağmen, ona bir zarar dokununca Allâh'tan başkasından, Ma'rûf[30] (v. 200H) veya Abdulkâdir Geylânî[31] (v. 561H) gibilerinden veya onlardan daha üstün olan; Zeyd İbn'ul Hattâb[32] *Radıyallâhu Anh* ve Zubeyr[33] *Radıyallâhu Anh* gibilerinden ve onlardan da üstün olan Rasûlullah *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'den medet ummaya başlar. Vallâh'ul Muste'ân (Kendisinden yardım istenecek olan Allâh'tır)!

Bütün bunlardan daha büyüğü (kötüsü) ve daha fecisi; onların, Şemsân ve kendisine el-Aşkar denilen İdrîs'ten, Yûsuf ve benzeri tâğûtlardan[34], kâfirlerden ve haddi aşmış azgınlardan istigâsede bulunmalarıdır (medet ummalarıdır).

Allâh *Subhânehu ve Teâlâ* en doğrusunu bilendir. Başta ve sonda hamd, Allâh'a mahsûstur. Allâh'ın salât ve selâmı, O'nun yarattıklarının en hayırlısı olan Muhammed'e, âilesine ve bütün ashâbının üzerine olsun, Âmîn!

وَلْنَخْتِمِ الْكَلاَمَ بِآيَةٍ ذَكَرَهَا اللهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ تُبَيِّنُ لَكَ أَنَّ كُفْرَ الْمُشْرِكِينَ مِنْ أَهْلِ زَمَانِنَا أَعْظَمُ مِنْ كُفْرِ الَّذِينَ قَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ اللهُ تَعَالَى:

﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلاَّ إِيَّاهُ فَلَمَّا نَجَّاكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا.﴾ [الإسراء: 67]

فَقَدْ ذَكَرَ اللهُ تَعَالَى عَنِ الْكُفَّارِ، أَنَّهُمْ إِذَا مَسَّهُمُ الضُّرَّ تَرَكُوا السَّادَةَ وَالْمَشَايِخَ فَلَمْ يَدْعُوا أَحَدًا مِنْهُمْ وَلَمْ يَسْتَغِيثُوا بِهِ، بَلْ يُخْلِصُونَ لِلهِ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَيَسْتَغِيثُونَ بِهِ وَحْدَهُ فَإِذَا جَاءَ الرَّخَاءُ أَشْرَكُوا.

وَأَنْتَ تَرَى الْمُشْرِكِينَ مِنْ أَهْلِ زَمَانِنَا - وَلَعَلَّ بَعْضَهُمْ يَدَّعِي أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ وَفِيهِ زُهْدٌ وَاجْتِهَادٌ وَعِبَادَةٌ - إِذَا مَسَّهُ الضُّرُّ قَامَ يَسْتَغِيثُ بِغَيْرِ اللهِ، مِثْلِ مَعْرُوفٍ اَوْ عَبْدِ الْقَادِرِ الْجَيلاَنِي وَأَجَلّ مِنْ هٰؤُلاَءِ مِثْلَ: زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ وَالزُّبَيْرِ، وَأَجَلّ مِنْ هَؤُلاَءِ مِثْلِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاللهُ الْمُسْتَعَانُ. وَأَعْظَمُ مِنْ ذٰلِكَ وَأَطَمُّ أَنَّهُمْ يَسْتَغِيثُونَ بِالطَّوَاغِيتِ وَالْكَفَرَةِ وَالْمَرَدَةِ مِثْلِ: شَمْسَانَ وَإِدْرِيسَ (وَيُقَالُ لَهُ الْأَشْقَرُ) وَيُوسُفَ وَأَمْثَالِهِمْ، وَاللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى أَعْلَمُ. وَالْحَمْدُ لِلهِ أَوَّلاً وَآخِرًا وَصَلَّى اللهُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ آمِينَ.

AÇIKLAMALAR

[1] Şeyh *Rahimehullâh* şu âyete atıf yapmaktadır:

﴿فَأَنْزَلَ اللهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا.﴾ [الفتح: 26]

"...Allâh, Rasûlü'ne ve inananlara huzur indirdi; onların takvâ kelimesini tutmalarını sağladı. Onlar, bu söze lâyık ve ehil kimselerdi..." (Fetih 48/26)

Bu âyette geçen كَلِمَةَ التَّقْوَى **"takvâ kelimesi"**ni Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **"La ilahe illallâh"** olarak tefsîr etmiştir. Tirmizî, bunu Ubeyy bin Ka'b *Radıyallâhu Anh*'dan o da babasından olmak üzere rivâyet etmiştir. (Tirmizî, Hadîs no: 3265'te rivâyet etmiş ve hadîsin bu vecihten garîb olduğunu söylemiştir. Bununla beraber Begavî, ilgili âyetin tefsîrinde "takva kelimesi"nden kastın "La ilahe illallâh" olduğu görüşünün İbnu Abbâs, Mücâhid, Dahhâk, Katâde, İkrime, Süddî, İbnu Zeyd ve müfessirlerin çoğunun görüşü olduğunu ifâde etmiştir. Begavî, Alî ve İbnu Umer *Radıyallâhu Anhum*'dan da benzerini nakletmektedir. Begavî Tefsîri, Suyûtî'nin ed-Durr'ul Mensûr adlı eseri ve diğer tefsirlerden Feth 48/26. Âyetle alâkalı bölüme mürâcaat edilebilir.)

[2] Şeyh *Rahimehullah* burada şu âyete atıf yapmaktadır:

﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ.﴾ [البقرة: 256]

"...Kim tâğûtu reddeder, Allâh'a îmân ederse kopmak bilmeyen sağlam kulpa yapışmış olur..." (el-Bakara 2/256)

İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ Ecmâ'în* ve Sa'îd bin Cubeyr gibi selef müfessirleri *Rahimehumullâhu Teâlâ* bu âyette zikr edilen ﴿اَلْعُرْوَةِ الْوُثْقَى.﴾ **"sağlam kulp"**un **"La ilahe illallâh"** kelimesi olduğunu ifâde etmişlerdir. (Taberânî, Kitâb'ud Du'â, 453)

[3] Şeyh *Rahimehullâh* burada ise Zuhruf Sûresi'ndeki şu âyetlere atıf yapmaktadır:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ ۞ إِلاَّ الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ۞ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ.﴾ [الزخرف: 26-28]

"Hani İbrâhîm, babasına ve kavmine şöyle demişti: Ben, sizin ibâdet ettiklerinizden beriyim (uzağım)**. Ancak beni yaratan hâriç. Muhakkak ki O, beni doğruya iletecektir. İbrâhîm bu sözü, kendisinden sonra gelecek olanlar belki** (hakka) **dönerler diye kalıcı bir söz kılmıştır."** (ez-Zuhruf 43/26-28)

Yine ed-Durar'us Seniyye'de de bu cümle için "ez-Zuhruf 43/28" âyeti, referans olarak verilmiştir.

İmâm Taberî'nin naklettiğine göre Mücâhid, Süddî, Katâde gibi selef müfessirleri âyetteki كَلِمَةً بَاقِيَةً **"Kalıcı bir Söz"**ün **"La ilahe illallâh"** olduğunu ifâde etmiştir.

[4] Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ﴾ [النساء: 145]

"Doğrusu münâfıklar, cehennem ateşinin en aşağı tabakasındadırlar..." (en-Nisâ 4/145)

[5] Bu ilâve ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[6] İbnu Abdilberr'in, Câmi'u Beyân'il İlmi ve Fadlih, no: 1406'da rivâyet ettiği hadîste Ebû Hureyre *Radıyallâhu Anh*'ın Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e:

"Senin şefâ'atinle Kıyâmet Günü en mutlu olacak insan kimdir?" diye sorması üzerine Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şu cevâbı vermiştir:

«Her kim kendi kalbinden hâlis (ihlâslı) **olarak La ilahe illallâh derse şefâ'atimle en mutlu olacak kişi odur.»**

Bu hadîsin aslı -aşağıda geleceği üzere- Buhârî'de mevcuttur.

[7] Buhârî, Hadîs no: 99'da yukarıda zikredilen şefâ'at hadîsinde bunu zikretmiştir.

[8] Müsned-i Ahmed, Hadîs no: 22003'te şu lafızla gelmiştir:

«مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ صَادِقًا مِنْ قَلْبِهِ، دَخَلَ الْجَنَّةَ.»

«Her kim kalbinden sıdk ile (dürüst olarak) **Allâh'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allâh'ın Rasûlü olduğuna şâhitlik ettiği hâlde ölürse cennete girer.»**

[9] Müslim, Hadîs no: 23'te hadîsi şu şekilde rivâyet etmiştir:

«مَنْ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مَنْ دُونِ اللهِ، حَرُمَ مَالُهُ، وَدَمُهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللهِ.»

«Her kim La ilahe illallâh der ve Allâh'ın dışında kendilerine ibâdet edilenleri reddederse malı ve kanı harâm olur, hesâbı da Allâh'a aittir.»

[10] Zîrâ hadîslerde açıkça görüleceği üzere kelime-i şehâdetin telaffuzunun fayda vermesi; ihlâs, sıdk (dürüstlük) ve tâğûtu reddetmek gibi şartlara bağlanmıştır. İnsanların çoğu ise bu şartların hiçbiri yerine gelmese bile sadece diliyle La ilahe illallâh diyen herkesin Müslüman olup cennete gideceğini zannetmektedirler.

[11] ed-Durar'us Seniyye'de **"hadîs"** lafzı yerine **"edille (delîller)"** zikredilmiştir.

[12] ed-Durar'us Seniyye'de **"nebîler"** ibâresi kullanılmamış bunun yerine **"evliyâ (velîler)"** ibâresi kullanılmıştır.

[13] Ed-Durar'us Seniyye'de **"Rasûllerden"** yerine **"mahlûkâttan"** denilmiştir.

[14] Bu ilave ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[15] Parantez içi ilave ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[16] Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın buradaki gâyesi, ilahın manasını "sır sâhibi velî" olarak veya "vâsıta" olarak açıklamak değildir. İlahın manası ma'lum olduğu ve Şeyh *Rahimehullâh* tarafından da başka birçok yerde açıklandığı üzere, "ibâdet edilen ma'bud" demektir. Fakat insanlar Şeyh'in zamanında ve günümüzde velî olarak adlandırdıkları ve Allâh'a yaklaştıran vâsıtalar olarak gördükleri kimseleri ilah edindikleri için Şeyh de onların

"velî" ve "vesîle" anlayışlarının tamamen ilah ta'rifine uyduğunu ve şirk olduğunu anlatmak istemiştir. Vallâhu A'lem!

[17] ed-Durar'us Seniyye'de **"ilahlar"** ibâresi tekil olarak **"ilah"** şeklinde mevcuttur.

[18] ed-Durar'us Seniyye'de **"mallarını mubâh saydı"** yerine **"mallarını ganîmet olarak aldığı"** ifâdesi kullanılmıştır.

[19] ed-Durar'us Seniyye'de **"kadınlarını helâl saydı"** yerine **"kanlarını helâl sayıp kadınlarını esîr aldığı"** ifâdesi kullanılmıştır.

[20] ed-Durar'us Seniyye'de âyetin tamamı zikredilmiştir, biz de buna uyarak ve faydasına binaen bu nüshâda yer almayan: **"De ki: Öyle ise** (O'na karşı gelmekten) **sakınmaz mısınız?"** cümlesini de ekleyerek âyetin hepsini alıntılamayı uygun gördük.

[21] Bu ikisi de ilahlık tevhîdi yani Allâh*u Teâlâ*'nın ibâdet husûsunda birlenmesi manasındadır. Ayrıca ed-Durar'us Seniyye'de burada yer alan "ve ilahiyyet tevhîdine" ifâdesine yer verilmemiştir.

[22] Ed-Durar'us Seniyye'de bu cümle lafız farklılığı ile mevcuttur:

"كَانُوا يَدْعُونَ الْمَلَائِكَةَ، وَعِيسَى، وُعُزَيْرًا، وَغَيْرَهُمْ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ..."

"...melekler, Îsâ ve Uzeyr *Aleyhim'us Selâm Ecmâ'în* **ve bunlardan başka velîlere du'â ediyorlardı."**

[23] Metinde geçen **"kâfir oldular"** ibâresi yerine ed-Durar'us Seniyye'de **"Allâh bu sebeple onları tekfîr etti"** ibâresi mevcuttur.

[24] Ed-Durar'us Seniyye'de **"mezhebidir"** ibâresi yerinde **"dînidir"** ibâresine yer verilmiştir:

دِينُ أَبِي جَهْلٍ، وَأَمْثَالِهِ

"Ebû Cehil ve emsâlinin (benzerinin) dînidir."

[25] Hadîsi bu lafızla Taberânî, Mu'cem'ul Evsat, no: 7283'te rivâyet etmiştir. Hadîsin aslı Müslim'de ve diğerlerinde mevcuttur.

[26] **"Bilakis"** ziyâdesi, ed-Durar'us Seniyye'de geçmektedir.

[27] Şeyh *Rahimehullâh* şu âyete atıf yapmaktadır:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ.﴾ [التوبة: 23]

"Ey îmân edenler! Eğer küfrü îmâna tercih ediyorlarsa babalarınızı ve kardeşlerinizi velîler edinmeyin. Sizden kim onları velî edinirse işte onlar zâlimlerin ta kendileridir." (et-Tevbe 9/23)

[28] Ed-Durar'us Seniyye'de **"ey kardeşlerim"** ifâdesi bulunmamaktadır.

[29] Parantez içi ilave Ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[30] Bu zât daha çok Ma'rûf el-Kerhî *Rahimehullâh* olarak meşhûr olmuştur. Hanefî fakîhlerinden, meşhûr sûfî ve zâhiddir.

[31] Abdulkâdir Geylânî *Rahimehullâh* Hanbelî fukahâsından olup aynı zamanda sûfî ve zâhid bir zâttır. Türkçeye de tercüme edilmiş olan "Gunye" isimli kitabının giriş kısmında akîdesini açıklamıştır. Oradan da açıkça anlaşılacağı üzere selef i'tikâdına mensuptur ve sonradan adına izâfe olunan şirk ve küfürlerden uzaktır.

[32] Zeyd İbn'ul Hattâb *Radıyallâhu Anh,* Ömer İbn'ul Hattâb *Radıyallâhu Anh*'ın kardeşidir. Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın başına gelen ilk büyük fitnelerden birisi bu zât adına yaptırılmış bir türbeyi yıkmasından sonra vukû bulmuştur.

[33] Zubeyr İbn'ul Avvâm *Radıyallâhu Anh*, cennetle müjdelenen on sahâbi yani Aşere-i Mübeşşere'den birisidir.

[34] Bunlar, Necd bölgesinde kendisinden medet umulan birtakım türbe ve şeyh isimleri olsa gerektir. Türkiye'de ve başka ülkelerde de aynı şekilde dîn adına hiçbir fazîleti olmayan, bilakis araştırıldığında birçok i'tikâdî ve amelî sapkınlıkları oldukları tesbit edilen bazı ölmüş kimselerden yardım istenildiğine şâhit olunmaktadır. Vallâh'ul Muste'ân!

رِسَالَةٌ فِي كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ مَعْرِفَةُ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ[1]

KELİME-İ TEVHÎD HAKKINDA BİR RİSÂLE -LA İLAHE İLLALLÂH ŞEHÂDETİNİ BİLMEK-[2]

---

[1] اَلْجَوَاهِرُ الْمُضِيَّةُ، 33-34 (فِي: مَجْمُوعَةِ الرَّسَائِلِ وَالْمَسَائِلِ النَّجْدِيَّةِ، 4/33-34).

[2] **El-Cevâhir'ul Mudiyye**, 33-34 (**Mecmûat'ur Rasâ'il ve'l Mesâ'il'in Necdiyye** içinde 4/33-34); **ed-Durar'us Seniyye**, 2/121-122.

KELİME-İ TEVHÎD HAKKINDA BİR RİSÂLE
-LA İLAHE İLLALLÂH ŞEHÂDETİNİ BİLMEK-

Yine *-Allâh Ruhunu Arındırsın ve Mezârını Nûrlandırsın-* Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb'a ait ibâresi şu şekilde olan bir risâle mevcuttur:

Allâh'ın rahmeti üzerine olsun, bil ki; "La ilahe illallâh" şehâdetini bilmek, namazın ve orucun farz kılınmasından önce (kulların üzerine) farz kılınmıştır. Kulun üzerine bu şehâdetin manasını araştırmasının vâcibliği, namaz ve oruç hakkında araştırma yapmasının vâcibliğinden daha büyüktür. Şirkin ve tâğûta îmân etmenin harâm olması, anneler ve nineler [halalar][1] ile evlenmenin harâm olmasından daha büyüktür. Allâh'a îmân etmenin mertebelerinin en büyüğü; "La ilahe illallâh" şehâdetidir.

"La ilahe illallâh" şehâdetinin manası ise; ilahlığın bütünüyle Allâh'a ait olduğuna ve ne bir nebî, ne bir melek ne de bir velînin bundan bir payı olmadığına kulun şehâdet etmesidir. Bilakis bu, Allâh'ın kulları üzerindeki hakkıdır. "İlahlık" zamanımızda "Sır" olarak adlandırılan şeydir. Arapların kelâmında "ilah (kendisine ibâdet edilen ma'bûd)"; -zamanımızda "Şeyh" ve "Seyyid" diye adlandırılıp- kendisine du'â edilen ve kendisiyle istigâsede bulunulandır (medet umulandır).

İnsan bunu ("Şeyh" ve "Seyyid" denilenlere ilahlık vasfı verildiğini) bildiğinde; Semmân [Şemsân][2] ve benzerleri hakkında veya bazı sahâbelerin kabirleri hakkında (insanlardan) birçoğunun i'tikâd ettiklerinin, Allâh'tan başkasına yöneltilmesi uygun olmayan ibâdetin ta kendisi olduğunu ve nebîlerden bir nebî hakkında (dahi bu şekilde) i'tikâd edenin kâfir olmuş olup o nebîyi Allâh ile beraber başka bir ilah kılmış olduğunu, işte bu sebeple de Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah olmadığına şehâdet etmemiş olduğunu da bilir.

رِسَالَةٌ فِي كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ

مَعْرِفَةُ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ

وَلَهُ أَيْضًا قَدَّسَ اللهُ رُوحَهُ وَنَوَّرَ ضَرِيحَهُ، مَا نَصُّهُ:

اِعْلَمْ رَحِمَكَ اللهُ، أَنَّ فَرْضَ مَعْرِفَةِ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، قَبْلَ فَرْضِ الصَّلاَةِ وَالصَّوْمِ، فَيَجِبُ عَلَى الْعَبْدِ أَنْ يَبْحَثَ عَنْ مَعْنَى ذٰلِكَ أَعْظَمَ مِنْ وُجُوبِ بَحْثِهِ عَنِ الصَّلاَةِ وَالصَّوْمِ، وَتَحْرِيمُ الشِّرْكِ وَالْإِيمَانِ بِالطَّاغُوتِ أَعْظَمُ مِنْ تَحْرِيمِ نِكَاحِ الْأُمَّهَاتِ وَالْجَدَّاتِ. فَأَعْظَمُ مَرَاتِبِ الْإِيْمَانِ بِاللهِ: شَهَادَةُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ.

وَمَعْنَى ذٰلِكَ أَنْ يَشْهَدَ الْعَبْدُ أَنَّ الْإِلٰهِيَّةَ كُلَّهَا لِلهِ، لَيْسَ مِنْهَا شَيْءٌ لِنَبِيٍّ وَلاَ لِمَلَكٍ وَلاَ لِوَلِيٍّ، بَلْ هِيَ حَقٌّ لِلهِ عَلَى عِبَادِهِ، وَالْإِلٰهِيَّةُ هِيَ الَّتِي تُسَمَّى فِي زَمَانِنَا: السِّرُّ. وَالْإِلٰهُ فِي كَلاَمِ الْعَرَبِ هُوَ الَّذِي يُسَمَّى فِي زَمَانِنَا: الشَّيْخَ وَالسَّيِّدَ، الَّذِي يُدْعَى وَيُسْتَغَاثُ بِهِ.

فَإِذَا عَرَفَ الْإِنْسَانُ أَنَّ هٰذَا الَّذِي يَعْتَقِدُهُ كَثِيرُونَ فِي السَّمَّانِ وَأَمْثَالِهِ، أَوْ فِي قَبْرِ بَعْضِ الصَّحَابَةِ، هُوَ الْعِبَادَةُ الَّتِي لاَ تَصْلُحُ إِلاَّ لِلهِ، وَأَنَّ مَنِ اعْتَقَدَ فِي نَبِيٍّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَقَدْ كَفَرَ، وَجَعَلَهُ مَعَ اللهِ إِلٰهًا آخَرَ، فَهٰذَا لَمْ يَكُنْ قَدْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ.

Tâğûtu inkâr etmenin manası: Allâhu *Teâlâ* dışında kendisine (şirk) i'tikâd edilen cinn, insan, ağaç, taş veya bundan başka şeylerden teberri etmek, -velev ki bu baban ve kardeşin dahi olsa- küfrüne ve sapıklığına şâhitlik etmek ve ona buğzetmektir.

Şöyle diyene gelince: **"Ben Allâh'tan başkasına ibâdet/kulluk etmem. Ama benim efendilere[3], kabirler üzerindeki türbelere ve buna benzer şeylere de bir itirâzım yoktur."**

İşte bu kimse "La ilahe illallâh" sözünde yalancıdır; Allâh'a îmân etmemiş ve tâğûtu da reddetmemiştir.

Bu bahsettiklerimiz, uzun bir araştırmayı, ayrıca İslâm dînini bilme, Allâhu *Teâlâ*'nın Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* ile gönderdiği şeyi bilme ve âlimlerin Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavli hakkında söylemiş olduklarını araştırma husûsunda çaba sarf etmeyi gerektiren yalın/basit sözlerdir:

> **"...Kim tâğût'u reddedip Allâh'a îmân ederse kopmak bilmeyen sağlam bir kulpa yapışmış olur..."** (el-Bakara 2/256)

Yine Allâhu *Teâlâ*'nın Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e öğretmiş olduğu ve Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in de ümmetine tevhîd hakkında öğretmiş olduğu husûsları öğrenmek için de çaba sarf eder. **Her kim bundan yüz çevirir de Allâhu *Teâlâ* onun kalbini mühürlerse; o da dîne karşılık dünyayı tercih ederse Allâhu *Teâlâ* onu cehâletinden dolayı mazûr görmez.** Vallâhu A'lem!

وَمَعْنَى الْكُفْرِ بِالطَّاغُوتِ: أَنْ تَبْرَأَ مِنْ كُلِّ مَا يُعْتَقَدُ فِيهِ غَيْرَ اللهِ مِنْ جَنِّيٍّ أَوْ إِنْسِيٍّ، أَوْ شَجَرٍ أَوْ حَجَرٍ، أَوْ غَيْرِ ذٰلِكَ وَتَشْهَدُ عَلَيْهِ بِالْكُفْرِ وَالضَّلَالِ، وَتُبْغِضُهُ وَلَوْ كَانَ أَبَاكَ وَأَخَاكَ.

فَأَمَّا مَنْ قَالَ: أَنَا لاَ أَعْبُدُ إِلاَّ اللهَ، وَأَنَا لاَ أَتَعَرَّضُ السَّادَةَ وَالْقِبَابَ عَلَى الْقُبُورِ، وَأَمْثَالَ ذٰلِكَ، فَهٰذَا كَاذِبٌ فِي قَوْلِ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَلَمْ يُؤْمِنْ بِاللهِ وَلَمْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ.

وَهٰذَا كَلاَمٌ يَسِيرٌ، يَحْتَاجُ إِلَى بَحْثٍ طَوِيلٍ، وَاجْتِهَادٍ فِي مَعْرِفَةِ دِينِ الْإِسْلاَمِ، وَمَعْرِفَةِ مَا أَرْسَلَ اللهُ بِهِ رَسُولَهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالْبَحْثِ عَمَّا قَالَ الْعُلَمَاءُ فِي قَوْلِهِ:

﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى.﴾ [البقرة: 256]

وَيَجْتَهِدُ فِي تَعَلُّمِ مَا عَلَّمَ اللهُ رَسُولَهُ وَمَا عَلَّمَهُ الرَّسُولُ لِأُمَّتِهِ مِنَ التَّوْحِيدِ. وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ هٰذَا، فَطَبَعَ اللهُ عَلَى قَلْبِهِ، وَآثَرَ الدُّنْيَا عَلَى الدِّينِ، لَمْ يَعْذُرْهُ اللهُ بِالْجَهَالَةِ، وَاللهُ أَعْلَمُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Parantez içi verilen ilâve ed-Durer'us Seniyye'de "nineler" ibâresinin yerinde mevcuttur.

[2] Parantez içi verilen ilâve ed-Durer'us Seniyye'de "Semmân" ibâresinin yerinde mevcuttur.

"Semmân/Şemsân" o dönemde Necd halkının velâyetine inandıkları ve zor anlarda kendisine du'â ettikleri bir şeyhin adıdır.

[3] Orijinal metinde "Sâdât" kelimesi kullanılmaktadır ki günümüzde de "Seyyid", "Seydâ" gibi isimlerle anılan bu kişilere ilahlık vasfı verilmektedir. Vallâh'ul Muste'ân!

رِسَالَةٌ أُخرَى فِي كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ
(وَكَوْنُهَا تَنْفِي أَرْبَعًا وَتُثْبِتُ أَرْبَعًا)[1]

KELİME-İ TEVHÎD VE ONUN DÖRT ŞEYİ NEFYEDİP DÖRT ŞEYİ İSBÂT ETMESİ HAKKINDA DİĞER BİR RİSÂLE[2]

---

[1] اَلْجَوَاهِرُ الْمُضِيَّةُ، 34-35 (فِي: مَجْمُوعَةِ الرَّسَائِلِ وَالْمَسَائِلِ النَّجْدِيَّةِ، 4/34-35).

[2] **El-Cevâhir'ul Mudiyye**, 34-35 (**Mecmûat'ur Rasâ'il ve'l Mesâ'il'in Necdiyye** içinde 4/34-35).

KELİME-İ TEVHÎD VE ONUN DÖRT ŞEYİ NEFYEDİP DÖRT ŞEYİ İSBÂT ETMESİ HAKKINDA DİĞER BİR RİSÂLE

Şeyh'ul İslâm *Rahimehullâhu Teâlâ* şöyle demiştir:

Allâh sana rahmet etsin, bil ki; La ilahe illallâh'ın manası nefiy (red) ve isbâttır (kabûldür). Dört şeyi nefyeder, dört şeyi de isbât eder.

İlahları, Tâğûtları, Niddleri (Eşler, Denkler ve Ortaklar) ve Rabbleri nefyeder:

İlahlar: Senin hayrı celbetmen ve zararı defetmen için yöneldiklerindir. Böylece sen onu ilah edinmiş olursun.

Tâğûtlar: Kendisine ibâdet edilen ve buna râzı olan veya ibâdet edilecek birisi gibi takdîm edilen kimselerdir. Tıpkı Semmân, Tâc veya Ebû Hadîde gibi.[1]

Niddler (Eşler, Denkler ve Ortaklar): Aile, (oturulan) mesken, aşîret veya mal cinsinden olup da seni İslâm dîninden alıkoyan her şey "nidd"dir.[2] Bu, Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlinden dolayıdır:

> **"İnsanlar içinde, Allâh'tan başkasını niddler** (eşler, denkler ve ortaklar) **edinenler vardır ki onlar, bunları Allâh'ı sever gibi severler..."** (el-Bakara 2/165)

Rabbler: Sana hakka muhâlefet yönünde fetvâ veren ve senin ona itaât ettiğin kimsedir. Bu ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlinin doğrulanmasına vesîledir:

رِسَالَةٌ أُخرَى فِي كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ
(وَكَوْنُهَا تَنْفِي أَرْبَعًا وَتُثْبِتُ أَرْبَعًا)

قَالَ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى:

اِعْلَمْ رَحِمَكَ اللهُ، أَنَّ مَعْنَى لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ: نَفْيٌ وَإِثْبَاتٌ، تَنْفِي أَرْبَعَةَ أَنْوَاعٍ؛ وَتُثْبِتُ أَرْبَعَةَ أَنْوَاعٍ، تَنْفِي: الْآلِهَةَ، وَالطَّوَاغِيتَ، وَالْأَنْدَادَ، وَالْأَرْبَابَ.

فَالْآلِهَةُ: مَا قَصَدْتَهُ بِشَيْءٍ مِنْ جَلْبِ خَيْرٍ أَوْ دَفْعِ ضُرٍّ، فَأَنْتَ مُتَّخِذُهُ إِلٰهًا.

وَالطَّوَاغِيتُ: مَنْ عُبِدَ وَهُوَ رَاضٍ، أَوْ رُشِّحَ لِلْعِبَادَةِ، مِثْلُ السَّمَّانِ، أَوْ تَاجٍ، أَوْ أَبِي حَدِيدَةٍ.

وَالْأَنْدَادُ: مَا جَذَبَكَ عَنْ دِينِ الْإِسْلَامِ مِنْ أَهْلٍ، أَوْ مَسْكَنٍ، أَوْ عَشِيرَةٍ، أَوْ مَالٍ فَهُوَ نِدٌّ؛ لِقَوْلِهِ تَعَالَى:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ.﴾ [البقرة: 165]

وَالْأَرْبَابُ: مَنْ أَفْتَاكَ بِمُخَالَفَةِ الْحَقِّ وَأَطَعْتَهُ؛ مِصْدَاقًا لِقَوْلِهِ تَعَالَى:

"(Yahûdîler) **bilginlerini** (hahamlarını; Hristiyanlar da) **râhiplerini Allâh'tan başka rabler edindiler, Meryemoğlu** (İsâ) **Mesîh'i de! Oysa onlar tek bir ilaha ibâdet etmekten başkasıyla emrolunmamışlardı. O'ndan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur. O, onların ortak koştukları şeylerden münezzehtir.**" (et-Tevbe 9/31)

(Kelime-i Tevhîd) Dört şeyi de isbât eder:

Kasd (Yönelmek): Senin başkasına değil, sadece Allâh'a kastetmendir (yönelmendir).

Ta'zîm (Yüceltmek) **ve Muhabbet** (Sevgi): Bu, Allâh *Azze ve Celle*'nin şu kavlinden dolayıdır:

"**...İmân edenlerin ise Allâh'a olan sevgileri daha güçlüdür...**" (el-Bakara 2/165)

Havf (Korku) **ve Recâ** (Ümit): Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavline binâen:

"**Allâh sana bir sıkıntı verirse onu O'ndan başkası gideremez. Sana bir iyilik dilerse; O'nun fazlını engelleyecek yoktur. Onu kullarından dilediğine verir. O Gafûr'dur** (günâhları bağışlayandır), **Rahîm'dir** (rahmet sâhibidir)." (Yûnus 10/107)

Her kim bunları bilirse muhakkak ki Allâh'tan başkasıyla alâkasını kesmiş olur. Ona bâtılın soğuk çehresi asla büyük gelmez. Nitekim Allâh*u Teâlâ*, İbrâhîm -*Salât ve Selâmların En Güzeli Bizim Nebîmizin ve Onun Üzerine Olsun*- hakkında, onun putları kırması ve kavminden teberri etmesini haber vermiştir. Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavline binâen:

"**İbrâhîm ve onunla beraber olanlarda, sizin için güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: Biz sizden ve sizin Allâh'tan başka ibâdet ettiklerinizden uzağız. Sizi reddettik...**" (el-Mümtehine 60/4)

﴿اِتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا إِلٰهًا وَاحِدًا لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ.﴾ [التوبة: 31]

وَتُثْبِتُ أَرْبَعَةَ أَنْوَاعٍ:

اَلْقَصْدُ: وَهُوَ كَوْنُكَ مَا تَقْصِدُ إِلاَّ اللهَ.

وَالتَّعْظِيمَ وَالْمَحَبَّةَ؛ لِقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّٰهِ.﴾ [البقرة: 165]

وَالْخَوْفَ وَالرَّجَاءَ؛ لِقَوْلِهِ تَعَالَى:

﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلاَ كَاشِفَ لَهُ إِلاَّ هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلاَ رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.﴾ [يونس: 107]

فَمَنْ عَرَفَ هٰذَا، قَطَعَ الْعَلاَقَةَ مَعَ غَيْرِ اللهِ. وَلاَ تَكْبُرُ عَلَيْهِ جَهَامَةُ الْبَاطِلِ، كَمَا أَخْبَرَ اللهُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ أَفْضَلُ الصَّلاَةِ وَالسَّلاَمِ، بِتَكْسِيرِهِ الْأَصْنَامِ وَتَبَرِّيهِ مِنْ قَوْمِهِ؛ لِقَوْلِهِ تَعَالَى:

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ.﴾ [الممتحنة :4] اَلْآيَة.

AÇIKLAMALAR

[1] Bunlar Şeyh *Rahimehullâh*'ın zamanında ibâdet edilen birtakım türbeler ya da sâlih addedilen zâtlar olmalıdır, Vallâhu A'lem!

[2] İbn'ul Kayyim *Rahimehullâh* nidd'in anlamıyla alâkalı şöyle demektedir:

"Nidd; şibh (benzer) anlamındadır. "Falân kişi filân kişinin niddi ve nedididir." denilince filân kişinin misli (dengi) ve benzeri kastedilir." (İbn'ul Kayyim, İgâset'ul Luhefân, 2/229; Türkçesi için bkz. İbn Kayyım el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları ve Kurtulma Yolları, Neda Yayınları, sf. 701)

Şeyh Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâh* ise niddin kısımları hakkında şöyle demektedir:

"Bil ki Nidd edinmek (ortak, denk ve eş tutmak) iki çeşittir:

Birincisi: Daha önce geçtiği gibi, denk tuttuğu varlığı ibâdet çeşitlerinin hepsinde veya bir kısmında Allâh'a ortak kılmak. İşte bu büyük şirktir.

İkincisi: Küçük şirk türünden olanlar: Meselâ kişinin; **'Allâh ve sen dilersen'**, **'Allâh ve sen olmasaydın'** türünden sözleri ve (büyük şirk seviyesine ulaşmayan) az bir **riyâ (gösteriş)** gibi." (Abdurrahmân bin Hasen, Feth'ul Mecîd, sf. 77)

Buna göre sevgide Allâh'a denk tutulan her şey nidd sayılmaktadır. Bu sevgi ancak bir ilaha gösterilecek türden sınırsız bir sevgi

veya zâtından dolayı sevme şeklinde ise büyük şirk söz konusu olur.

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın zikrettiği tarzda evlât veya mal vs. sevgisinden dolayı dînin farzlarını terk etme durumunda ise çoğu zaman küçük şirk söz konusudur. Tıpkı şu âyet-i kerîmede olduğu gibi:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللهُ بِأَمْرِهِ وَاللهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ.﴾ [التوبة: 24]

"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşîretiniz, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticâret, hoşlandığınız meskenler size Allâh'tan, Rasûlü'nden ve Allâh yolunda cihâd etmekten daha sevimli ise artık Allâh emrini getirinceye kadar bekleyin. Allâh fâsıklar topluluğunu hidâyete erdirmez." (et-Tevbe 9/24)

Bu âyet, sayılan sekiz maddenin sevgisini Allâh sevgisinin önüne geçirmekten dolayı bilhassa cihâddan ve diğer amellerden geri duran sahâbeden bir topluluğu kınamaktadır.

Bu kimselerin bundan dolayı tekfîr edilmedikleri aşîkârdır. Zîrâ burada kastedilen şey ilah edinme derecesine ulaşmış bir sevgi değildir, sadece fıtrî sevginin haddini aşması söz konusudur.

Şeyh *Rahimehullâh* aile ve mal sevgisinin ilahlaştırma boyutuna ulaşmış büyük şirk olan şeklini de kastetmiş olabilir. Bununla beraber kişinin tevhîdinin kemâle ermesi için ister büyük şirk manasında, ister küçük şirk manasında olsun sevgi gibi bazı husûslarda Allâh'a denk tuttuğu bütün niddleri terk etmesi gerekir.

Vallâhu A'lem!

مُذَاكَرَةُ الشَّيْخِ مُحَمَّدٍ رَحِمَهُ اللّٰهُ مَعَ أَهْلِ بَلَدِ حُرَيْمِلَةِ فِي كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ وَالْجَمْعِ بَيْنَ التَّوْحِيدِ وَالشِّرْكِ[1]

ŞEYH MUHAMMED RAHİMEHULLÂH'IN HUREYMİLA BELDESİ AHÂLİSİYLE KELİME-İ TEVHÎD VE TEVHÎD İLE ŞİRKİN BİR ARADA BULUNMASI (VE BUNUN İMKÂNSIZLIĞI) HUSÛSUNDAKİ BİR MÜZÂKERESİ[2]

---

[1] اَلْجَوَاهِرُ الْمُضِيَّةُ، 35-36 (فِي: مَجْمُوعَةِ الرَّسَائِلِ وَالْمَسَائِلِ النَّجْدِيَّةِ، 4/35-36).

[2] **El-Cevâhir'ul Mudiyye**, 35-36 (**Mecmûat'ur Rasâ'il ve'l Mesâ'il'in Necdiyye** içinde 4/35-36).

ŞEYH MUHAMMED *Rahimehullâh*'IN HUREYMİLA BELDESİ AHÂLİSİYLE KELİME-İ TEVHÎD VE TEVHÎD İLE ŞİRKİN BİR ARADA BULUNMASI (VE BUNUN İMKÂNSIZLIĞI) HUSÛSUNDAKİ BİR MÜZÂKERESİ

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* onlara şunu söyledi:

Hocalardan ve başkalarından olsun, sizden bize gelenlerin hepsine "La ilahe illallâh" hakkında sorduk. Onların nezdinde, bunun manası olmayan bir lafızdan başka bir şey olduğuna rastlamadık. Onlara göre bunun manası sadece lafzıdır ve bu lafzı kim söylerse o Müslümandır. Onlar bazen bunun manasının olduğunu da söylüyorlar, lâkin (onlara göre) La ilahe illallâh'ın manası "Allâh'ın mülkünde ortağı yoktur" şeklindedir.[1]

Biz ise diyoruz ki: "La ilahe illallâh" sadece dil ile (söylenecek bir şey) değildir ve Müslüman bir kimsenin onu telaffuz ettiği zaman, kalbinde onun manasını kavraması şarttır. Rasûller işte bunun için gelmiştir. Rasûller (sadece) mülk(ün Allâh'a ait olması) meselesi için gelmemişlerdir. İnşâllâh ben sizin için tevhîd meselesini ve şirk meselesini îzâh edeceğim...

Üzerinde kubbe olan meşhedi (türbeyi) bilirsiniz.[2] Ki orada bir grup adam öğle namazı kılarlar, sonra dikilirler ve kabre yönelirler; Kâbe'ye ise sırtlarını dönerler. (Kabri kıble edinerek) Alî *Radıyallâhu Anh* için iki rekât namaz kılarlar. Allâh için kıldıkları namaz tevhîd, Alî'ye kıldıkları namaz ise şirktir. (Onlara) "Sizler bunu anladınız mı? (diye sordum)." Dediler ki: "Evet anladık! Allâh için ve bununla beraber bir başkası için namaz kılan kimse müşrik olur."

Allâh *Subhânehu*'nun, kulunun bedeninde ve malında kendisine âit bir hakkı vardır. Namaz bedenin zekâtıdır, maldaki zekât ise Allâh*u Teâlâ*'nın hakkıdır. Sen Allâh için zekât verir sonra, bunun bir kısmını türbe için ayırırsan, işte o zaman Allâh için olan zekâtın tevhîd, mahlûk için olan zekâtın ise şirktir.

مُذَاكَرَةُ الشَّيْخِ مُحَمَّدٍ رَحِمَهُ اللهُ مَعَ أَهْلِ بَلَدِ حُرَيْمِلَةِ فِي كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ وَالْجَمْعِ بَيْنَ التَّوْحِيدِ وَالشِّرْكِ

قَالَ لَهُمْ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، قَدْ سَأَلْنَا عَنْهَا كُلَّ مَنْ جَاءَنَا مِنْكُمْ مِن مُطَوِّعٍ وَغَيْرِهِ، وَلاَ لَقِينَا عِنْدَهُمْ إِلاَّ أَنَّهَا لَفْظَةٌ مَا لَهَا مَعْنًى، وَمَعْنَاهَا: لَفْظُهَا، وَمَنْ قَالَهَا فَهُوَ مُسْلِمٌ، وَقَدْ يَقُولُونَ لَهَا مَعْنًى لٰكِنَّ مَعْنَاهَا لاَ شَرِيكَ لَهُ فِي مُلْكِهِ.

وَنَحْنُ نَقُولُ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ لَيْسَتْ بِاللِّسَانِ فَقَطْ؛ لاَ بُدَّ لِلْمُسْلِمِ إِذَا لَفَظَ بِهَا أَنْ يَعْرِفَ مَعْنَاهَا بِقَلْبِهِ، وَهِيَ الَّتِي جَاءَتْ لَهَا الرُّسُلُ، وَإِلاَّ الْمُلْكُ مَا جَاءَتِ الرُّسُلُ لَهُ. وَأَنَا أُبَيِّنُ لَكُمْ إِنْ شَاءَ اللهُ مَسْأَلَةَ التَّوْحِيدِ، وَمَسْأَلَةَ الشِّرْكِ.

تَعْرِفُونَ الْمَشْهَدَ فِيهِ قُبَّةٌ؛ وَالَّذِي صَلَّى الظُّهْرَ مِنَ الرِّجَالِ، قَامَ وَتَقَبَّلَ الْقَبْرَ، وَوَلَّى الْكَعْبَةَ قَفَاهُ وَرَكَعَ لِعَلِيٍّ رَكْعَتَيْنِ: صَلاَتُهُ لِلّٰهِ تَوْحِيدٌ، وَصَلاَتُهُ لِعَلِيٍّ شِرْكٌ، أَأَنْتُمْ فَهِمْتُمْ؟ قَالُوا: فَهِمْنَا، صَارَ هٰذَا مُشْرِكًا صَلَّى لِلّٰهِ، وَصَلَّى لِغَيْرِهِ.

وَلِلّٰهِ سُبْحَانَهُ حَقٌّ عَلَى عَبْدِهِ فِي الْبَدَنِ وَالْمَالِ. وَالصَّلاَةُ زَكَاةُ الْبَدَنِ، وَالزَّكَاةُ فِي الْمَالِ حَقٌّ لَهُ تَعَالَى. فَإِذَا زَكَّيْتَ لِلّٰهِ وَخَرَجْتَ بِشَيْءٍ تُفَرِّقُهُ عِنْدَ الْقُبَّةِ؛ فَزَكَاتُكَ لِلّٰهِ تَوْحِيدٌ، وَزَكَاتُكَ لِلْمَخْلُوقِ شِرْكٌ.

Aynı şekilde kan akıtma (kurban kesme)... Eğer Allâh için kestiysen tevhîd olur, başkası için kestiysen şirk olur. Nitekim Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"De ki: Namazım, kestiğim kurban, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allâh içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur..." (el-En'âm 6/162-163)

Nüsuk: Kan akıtmaktır (kurban kesmektir).

Aynı şekilde ibâdet çeşitlerinden olan tevekkül... Eğer Allâh'a tevekkül ettiysen bu tevhîd olur, türbe sâhibine tevekkül ettiysen bu da şirk olur. Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"...O'na ibâdet et ve O'na tevekkül et!.." (Hûd 11/123)

Bütün bunların en büyüğü ise du'â'dır: "Sizler (hadîste) şöyle zikrolunduğunu anlıyor musunuz?"

«Du'â, ibâdetin özüdür (beynidir).»[3]

Dediler ki: "Evet." Allâh*u Teâlâ* da şöyle buyurmuştur:

"Mescidler yalnız Allâh'ındır. O hâlde Allâh ile birlikte hiçbir kimseye du'â (ibâdet) **etmeyin."** (el-Cinn 72/18)

"Sizler, burada Allâh'a du'â eden ve Zubeyr'e du'â eden; Allâh'a du'â eden ve Abdulkâdir'e du'â eden kimselerin bir olan Allâh'a du'â ettikleri zaman muhlis (ihlâslı olan yani ibâdeti Allâh'a has kılan), ondan gayrısına du'â ettikleri zaman ise müşrik olacaklarını anlıyor musunuz? Bunu anladınız mı?" Dediler ki: "Evet anladık!"

كَذٰلِكَ سَفْكُ الدَّمِ، إِنْ ذَبَحْتَ لِلّٰهِ تَوْحِيدٌ، وَإِنْ ذَبَحْتَ لِغَيْرِهِ صَارَ شِرْكًا، كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿قُلْ إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ لاَ شَرِيكَ لَهُ.﴾ [الأنعام: 162-163]

وَالنُّسُكُ: سَفْكُ الدَّمِ.

كَذٰلِكَ التَّوَكُّلُ مِنْ أَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ، إِنْ تَوَكَّلْتَ عَلَى اللّٰهِ صَارَ تَوْحِيدًا، وَإِنْ تَوَكَّلْتَ عَلَى صَاحِبِ الْقُبَّةِ صَارَ شِرْكًا. قَالَ تَعَالَى:

﴿فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ.﴾ [هود: 123]

وَأَكْبَرُ مِنْ ذٰلِكَ كُلِّهِ: الدُّعَاءُ، تَفْهَمُونَ أَنَّهُ يُذْكَرُ أَنَّ

«اَلدُّعَاءَ مُخُّ الْعِبَادَةِ.»

قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ فَلاَ تَدْعُوا مَعَ اللّٰهِ أَحَدًا.﴾ [الجن: 18]

أَنْتُمْ تَفْهَمُونَ أَنَّ هُنَا مَنْ يَدْعُو اللّٰهَ وَيَدْعُو الزُّبَيْرَ، وَيَدْعُو اللّٰهَ وَيَدْعُو عَبْدَ الْقَادِرِ، الَّذِي يَدْعُو اللّٰهَ وَحْدَهُ مُخْلِصٌ، وَإِنْ دَعَا غَيْرَهُ صَارَ مُشْرِكًا. فَهِمْتُمْ هٰذَا؟ قَالُوا: فَهِمْنَا.

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* dedi ki: "Eğer bu meseleyi anladıysanız, insanlar ile bizim aramızdaki mesele işte budur."

Şâyet bu insanlar deseler ki: "Onlar (müşrikler) putlara ibâdet ediyor, onlara du'â ediyor ve onlardan istiyorlardı. Bizler ise günahkâr kullarız, onlar sâlih kimselerdir. Onların makamları ile (vesîle) arıyoruz."

Sen de onlara de ki:

Îsâ *Aleyh'is Selâm* Allâh'ın nebîsi, annesi de (Meryem *Aleyh'as Selâm* da) sâliha bir kadındı. Kezâ Üzeyir *Aleyh'is Selâm* sâlihlerdendi, yine aynı şekilde melekler de öyleydi...

Onlara du'â edenler hakkında Allâh onların, onlardan bir şey istemediklerini, sadece makamları dolayısı ile şefâ'at ve kurbiyeti (yakınlaşmayı) istediklerini haber vermiştir.

Onlara melekler hakkındaki Allâhu *Teâlâ*'nın kavlinden şu âyetleri oku:

> **"O gün Allâh, onların hepsini toplar; sonra meleklere der ki..."** (Sebe 34/40)

Peygamberler hakkında ise şöyle buyurmaktadır:

> **"Ey kitâb ehli dîninizde aşırı gitmeyin!.."** (en-Nisâ 4/171)

Sâlihler hakkında ise şöyle buyurmaktadır:

> **"De ki: O'ndan başka** (ilah olduklarını) **iddiâ ettiklerinizi çağırın** (bakalım)!.." (el-İsrâ 17/56)

Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* bütün bunların arasında bir fark gözetmemiştir (ve hepsine birden savaş açmıştır).

قَالَ الشَّيْخُ: هٰذَا إِنْ فَهِمْتُمُوهُ: فَهٰذَا الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَ النَّاسِ.

فَإِنْ قَالُوا: هٰؤُلَاءِ يَعْبُدُونَ أَصْنَامًا يَدْعُونَهُمْ يُرِيدُونَ مِنْهُمْ، وَنَحْنُ عَبِيدٌ مُذْنِبُونَ وَهُمْ صَالِحُونَ وَنَبْغِي بِجَاهِهِمْ.

فَقُلْ لَهُمْ: عِيسَى نَبِيُّ اللهِ عَلَيْهِ السَّلَامِ وَأُمُّهُ صَالِحَةٌ، وَالْعُزَيْرُ صَالِحٌ، وَالْمَلَائِكَةُ كَذٰلِكَ، وَالَّذِينَ يَدْعُونَهُمْ.

أَخْبَرَ اللهُ عَنْهُمْ أَنَّهُمْ مَا أَرَادُوا مِنْهُمْ مَا أَرَادُوا بِجَاهِهِمْ إِلاَّ قُرْبَةً وَشَفَاعَةً، وَاقْرَأْ عَلَيْهِ الْآيَاتِ فِي الْمَلَائِكَةِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى:

﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ.﴾ [سبأ: 40]

اَلْآيَة، وَفِي الْأَنْبِيَاءِ قَوْلَهُ:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لاَ تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ.﴾ [النساء: 171]

اَلْآيَة، وَفِي الصَّالِحِينَ:

﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ.﴾ [الإسراء: 56]

اَلْآيَة، وَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

AÇIKLAMALAR

[1] Günümüzde de âlim olsun câhil olsun, insanların çoğu "La ilahe illallah" kelimesinin, i'tikâddan ve gerekleriyle amel etmekten soyutlanmış bir şekilde sadece dil ile telaffuz edilmesi gereken bir kelime olduğu kanaatindedirler. Bundan dolayıdır ki -günümüzde İslâm'a nisbet edilen toplumlarda çoğunlukla bu kelimenin manası bilinmeden telaffuz edildiği husûsu herkes tarafından kabûl edildiği hâlde- sırf dilleriyle kelime-i şehâdet getirdikleri gerekçesi ile insanlar ve toplumlar Müslüman olarak kabûl edilmekte ve de aksi yönde düşünenler Hâricî ve tekfîrci ilân edilmektedir. İşte Şeyh *Rahimehullâh* kendi döneminde de yaygın olan bu bâtıl kanaate işâret etmektedir.

[2] Şeyh, Şiilere âit bir türbeden bahsediyor olmalıdır. Vallâhu A'lem!

[3] Tirmizî, Hadîs no: 3371; Ebû Dâvud, Hadîs no: 1479.

Hadîsle alâkalı geniş bilgi için bkz: "**Tevhîd Kelimesi Hakkında Diğer Bir Risâle [Tevhîd Kelimesi: Küfür ile İslâm Arasındaki (Alâmet-i) Fârika]**" açıklamalar no: 10.

رِسَالَةٌ أُخْرَى فِي كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ

(كَلِمَةُ التَّوْحِيدِ: اَلْفَارِقَةُ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالْإِسْلَامِ)[1]

TEVHÎD KELİMESİ HAKKINDA DİĞER BİR RİSÂLE [TEVHÎD KELİMESİ: KÜFÜR İLE İSLÂM ARASINDAKİ (ALÂMET-İ) FÂRİKA][2]

---

[1] اَلْجَوَاهِرُ الْمُضِيَّةُ، 36-40 (فِي: مَجْمُوعَةِ الرَّسَائِلِ وَالْمَسَائِلِ النَّجْدِيَّةِ، 4/36-40).

[2] **El-Cevâhir'ul Mudiyye**, 36-40 (**Mecmûat'ur Rasâ'il ve'l Mesâ'il'in Necdiyye** içinde 4/36-40); **ed-Durar'us Seniyye**, 2/123-128.

TEVHÎD KELİMESİ HAKKINDA DİĞER BİR RİSÂLE

[Tevhîd Kelimesi: Küfür ile İslâm Arasındaki (Alâmet-i) Fârika]

Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâhu Teâlâ [Allâh Ruhunu Arındırsın ve Mezârını Nûrlandırsın]*[1] yine dedi ki:

Allâh seni irşâd etsin! Bil ki; Allâh seni Kendisi'ne ibâdet etmen için yaratmış ve Kendisi'ne itâ'at etmeni senin üzerine vâcib kılmıştır. O'nun ibâdetlerinin (emrettiği kulluk vazîfelerinin) senin üzerine farziyet bakımından en ileride olanlarından biri de La ilahe illallâh'ı -ilim, söz ve amel bakımından- bilmektir. Bunların hepsini bir araya toplayan ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Hepiniz topluca Allâh'ın ipine yapışın ve dağılıp ayrılmayın!.." (Âl-i İmrân 3/103)

Ve yine Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavli:

"Dîni ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!" diye Nûh'a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrâhîm'e, Mûsâ'ya ve İsâ'ya tavsiye ettiğimizi Allâh sizin için de dîn kıldı..." (eş-Şûrâ 42/13)

Bil ki; Allâh'ın kullarına olan vasiyeti, küfür ile İslâm'ın arasını ayıran Kelime-i Tevhîd'dir. İşte bu konuda, insanlar cehâletten, taşkınlıktan veya inattan dolayı bölük bölük oldular. Bunları (tekrar) bir araya getirecek olan şey, ümmetin Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavline uygun olarak toplanmasıdır:

"...Dîni ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!.." (eş-Şûrâ 42/13)

Ve şu kavli:

رِسَالَةٌ أُخْرَى فِي كَلِمَةِ التَّوْحِيدِ

(كَلِمَةُ التَّوْحِيدِ: اَلْفَارِقَةُ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالْإِسْلَامِ)

وَلَهُ أَيْضًا رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى:

اِعْلَمْ أَرْشَدَكَ اللهُ، أَنَّ اللهَ خَلَقَكَ لِعِبَادَتِهِ، وَأَوْجَبَ عَلَيْكَ طَاعَتَهُ، وَمِنْ أَفْرَضِ عِبَادَتِهِ عَلَيْكَ: مَعْرِفَةُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ عِلْمًا، وَقَوْلاً، وَعَمَلاً، وَالْجَامِعُ لِذٰلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُوا.﴾ [آل عمران: 103]

وَقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلاَ تَتَفَرَّقُوا فِيهِ.﴾ [الشورى: 13]

فَاعْلَمْ، أَنَّ وَصِيَّةَ اللهِ لِعِبَادِهِ، هِيَ: كَلِمَةُ التَّوْحِيدِ، اَلْفَارِقَةُ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالْإِسْلَامِ، فَعِنْدَ ذٰلِكَ افْتَرَقَ النَّاسُ، سَوَاءٌ جَهْلاً، أَوْ بَغْيًا، أَوْ عِنَادًا، وَالْجَامِعُ لِذٰلِكَ، اِجْتِمَاعُ الْأُمَّةِ عَلَى وِفْقِ قَوْلِ اللهِ تَعَالَى:

﴿أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلاَ تَتَفَرَّقُوا فِيهِ.﴾ [الشورى: 13]

وَقَوْلِهِ:

De ki: Bu, benim yolumdur. Ben ve bana uyanlar basîret üzere Allâh'a da'vet ederiz..." (Yûsuf 12/108)

Her bir ferdin üzerine vâcib olan:

(1) Tevhîdi öğrenip ikrâr ettiği zaman; kalbi ile Tevhîdi sevmesi, eli ve dili ile ona yardım etmesi ve Tevhîde yardım edip destek olan kimselere yardım etmesidir.

(2) Şirki öğrenip şirki(n mâhiyetini ve kötülüğünü) ikrâr ettiği zaman; kalbi ile ona buğzetmesi, dili ile onu terk etmesi ve ona yardım edip destekleyeni; eli, dili ve kalbi ile terk etmesidir.

İşte bu, iki meselenin hakîkatidir. İşte o zaman kişi, Allâh*u Teâlâ*'nın kendileri hakkında şöyle buyurduğu kimselerin yoluna girer:

"Hepiniz topluca Allâh'ın ipine yapışın ve dağılıp ayrılmayın!.." (Âl-i İmrân 3/103)

Biz deriz ki; ümmet arasında tevhîdin kaçınılmaz olarak "kalp ile -ki bu ilimdir-", "dil ile -ki bu sözdür-" ve "amel ile -ki bu emirleri ve nehiyleri gerçekleştirmektir-" olduğu noktasında ihtilâf yoktur.

Bu üç durumdan birini ihlâl eden kimse Müslüman olamaz! Şâyet tevhîdi ikrâr eder fakat onunla amel etmezse Firavun ve İblîs gibi mu'annid (inatçı) bir kâfirdir. Zâhirde tevhîd ile amel eder fakat bâtında (içinde) i'tikâd etmezse bu kimse de hâlis münâfıktır ki o, kâfirden [daha][2] şerlidir. Vallâhu A'lem!

﴿قُلْ هٰذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي.﴾ [يوسف: 108] اَلْآيَة.

فَالْوَاجِبُ عَلَى كُلِّ أَحَدٍ إِذَا عَرَفَ التَّوْحِيدَ وَأَقَرَّ بِهِ: أَنْ يُحِبَّهُ بِقَلْبِهِ، وَيَنْصُرَهُ بِيَدِهِ وَلِسَانِهِ، وَيَنْصُرَ مَنْ نَصَرَهُ وَوَالاَهُ.

وَإِذَا عَرَفَ الشِّرْكَ وَأَقَرَّ بِهِ: أَنْ يُبْغِضَهُ بِقَلْبِهِ، وَيَخْذُلَهُ بِلِسَانِهِ، وَيَخْذُلَ مَنْ نَصَرَهُ وَوَالاَهُ بِالْيَدِ، وَاللِّسَانِ، وَالْقَلْبِ.

هٰذِهِ حَقِيقَةُ الْأَمْرَيْنِ، فَعِنْدَ ذٰلِكَ يَدْخُلُ فِي سِلْكِ مَنْ قَالَ اللهُ فِيهِمْ:

﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُوا.﴾ [آل عمران: 103]

فَنَقُولُ: لاَ خِلاَفَ بَيْنَ الْأُمَّةِ أَنَّ التَّوْحِيْدَ لاَ بُدَّ أَنْ يَكُونَ بِالْقَلْبِ: اَلَّذِي هُوَ الْعِلْمُ، وَاللِّسَانُ: اَلَّذِي هُوَ الْقَوْلُ، وَالْعَمَلُ: اَلَّذِي هُوَ تَنْفِيذُ الْأَوَامِرِ وَالنَّوَاهِي.

فَإِنْ أَخَلَّ بِشَيْءٍ مِنْ هٰذَا، لَمْ يَكُنِ الرَّجُلُ مُسْلِمًا، فَإِنْ أَقَرَّ بِالتَّوْحِيدِ وَلَمْ يَعْمَلْ بِهِ: فَهُوَ كَافِرٌ مُعَانِدٌ كَفِرْعَوْنَ وَإِبْلِيسَ، وَإِنْ عَمِلَ بِالتَّوْحِيدِ ظَاهِرًا وَهُوَ لاَ يَعْتَقِدُهُ بَاطِنًا: فَهُوَ مُنَافِقٌ خَالِصٌ، وَهُوَ شَرٌّ مِنَ الْكَافِرِ، وَاللهُ أَعْلَمُ.

Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* şöyle dedi:

Tevhîd iki çeşittir: Rubûbiyyet Tevhîd'i ve Ulûhiyyet Tevhîd'i.

Rubûbiyyet Tevhîd'ine gelince; bunu hem kâfir hem de Müslüman ikrâr eder.[3]

Ulûhiyyet Tevhîd'ine gelince; küfür ile İslâm'ın arasını ayıran (alamet-i fârika) işte budur.

Her Müslümanın, bu ikisinin arasını ayırt etmesi ve kâfirlerin Allâh'ın Hâlik (yaratan), Râzik (rızık veren) ve Müdebbir (işleri tedbîr eden) olduğunu inkâr etmediklerini bilmesi gerekir. Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

> **"De ki: Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Ya da kulak ve gözlere mâlik olan kimdir? Ölüden diriyi çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran, her türlü işi düzene koyan kimdir? Diyecekler ki: Allâh'tır! De ki: Öyleyse** (O'na karşı gelmekten) **sakınmaz mısınız?"** (Yûnus 10/31)

> **"Eğer onlara: Gökleri ve yeri kim yarattı? Güneşi ve Ayı kim emrine boyun eğdirdi? diye sorsan, elbette derler ki: Allâh'tır!"** (el-Ankebût 29/61)

Senin yanında bunları kâfirlerin ikrâr ettikleri sâbit olduğu [açıklığa kavuştuğu][4] vakit, senin Allâh'tan başka kimse yaratamaz, rızık veremez, Allâh'tan başka kimse işleri düzenleyemez sözlerinin, ta ki "La ilahe illallâh" deyip manası ile amel edinceye kadar seni Müslüman kılmayacağını anlamış olursun.

Zîrâ bu isimlerin her birisinin kendisine has manası vardır.

قَالَ رَحِمَهُ اللهُ:

وَهُوَ نَوْعَانِ: تَوْحِيدُ الرُّبُوبِيَّةِ، وَتَوْحِيدُ الْأُلُوهِيَّةِ.

أَمَّا تَوْحِيدُ الرُّبُوبِيَّةِ: فَيُقِرُّ بِهِ الْكَافِرُ وَالْمُسْلِمُ.

وَأَمَّا تَوْحِيدُ الْأُلُوهِيَّةِ: فَهُوَ الْفَارِقُ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالْإِسْلَامِ.

فَيَنْبَغِي لِكُلِّ مُسْلِمٍ: أَنْ يُمَيِّزَ بَيْنَ هٰذَا وَهٰذَا، وَيَعْرِفَ أَنَّ الْكُفَّارَ لَا يُنْكِرُونَ أَنَّ اللهَ الْخَالِقُ الرَّازِقُ الْمُدَبِّرُ، قَالَ اللهُ تَعَالَى:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ.﴾ [يونس: 31] الْآيَة.

﴿وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللهُ.﴾ [العنكبوت: 61] الْآيَة.

فَإِذَا ثَبَتَ لَكَ أَنَّ الْكُفَّارَ يُقِرُّونَ بِذٰلِكَ، عَرَفْتَ أَنَّ قَوْلَكَ: لَا يَخْلُقُ وَلَا يَرْزُقُ إِلَّا اللهُ، وَلَا يُدَبِّرُ الْأَمْرَ إِلَّا اللهُ، لَا يُصَيِّرُكَ مُسْلِمًا حَتَّى تَقُولَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ مَعَ الْعَمَلِ بِمَعْنَاهَا. فَهٰذِهِ الْأَسْمَاءُ كُلٌّ مِنْهَا لَهُ مَعْنًى يَخُصُّهُ.

Senin "**el-Hâlik (Yaratıcı)**" sözüne gelince bunun manası: **bütün mahlûkâtı yoktan var eden**dir.

Senin "**er-Râzık (rızık veren)**" sözüne gelince bunun manası: **mahlûkâtını yarattığında onlara rızıklarını veren**dir.

"**el-Müdebbir (işleri tedbîr eden, düzenleyen)**" sözüne gelince, bunun manası; **melekleri semâdan, yeryüzüne kendi tedbîri ile indiren, aynı şekilde kendi tedbîriyle semâya yükselten, bulutları tedbîri ile ilerleten, aynı şekilde rüzgârları tedbîri ile değiştiren, kezâ bütün mahlûkâtı dilediği şekilde tedbîr eden O'dur**. [Kâfirlerin de ikrâr ettiği][5] bu (zikrettiğimiz) isimler, kâfirlerin de ikrâr ettiği Rubûbiyyet Tevhîdi ile alâkalıdır.

Ulûhiyyet Tevhîdine gelince o ise senin "La ilahe illallâh" sözündür. Bu sözün manasını, Rubûbiyyet ile alâkalı isimlerin manasını bildiğin gibi bilirsin! Senin "La ilahe illallâh" sözün, nefiy ve isbâttır. Allâh'tan başkasından Ulûhiyyeti tümüyle nefyeder ve Ulûhiyyeti yalnızca Allâh'a has kılar. Bizim zamanımızda "İlah" kelimesinin manası, kendilerinde [ya da onlardan başka varlıklarda][6] **"sır"** olduğu söylenilen ve faydayı celb ettiklerine veya zararı def ettiklerine i'tikâd edilen **"şeyh"** veya **"seyyid"**dir.

Her kim bu gibi kimseler veya bunlardan başkaları hakkında, ister nebî ister başkası olsun (böyle şirk olan şekilde) i'tikâd ederse bu i'tikâdı ile o kimseyi Allâh'ın dışında ilah edinmiş olur. İsrâ'îloğulları; Meryem oğlu Îsâ ve annesi *Aleyhimâ's Selâm* hakkında (bu şekilde) i'tikâd ettikleri zaman, Allâh*u Teâlâ* o ikisini "İlaheyn (iki ilah)" olarak isimlendirmiştir. Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmuştur:

أَمَّا قَوْلُكَ: **اَلْخَالِقُ**، فَمَعْنَاهُ: **اَلَّذِي أَوْجَدَ جَمِيعَ مَخْلُوقَاتِهِ بَعْدَ عَدَمِهَا**.

وَأَمَّا قَوْلُكَ: **اَلرَّازِقُ**، فَمَعْنَاهُ: **أَنَّهُ لَمَّا أَوْجَدَ الْخَلْقَ أَجْرَى عَلَيْهِمْ أَرْزَاقَهُمْ**.

وَأَمَّا **الْمُدَبِّرُ**، فَهُوَ: **اَلَّذِي تَنْزِلُ الْمَلاَئِكَةُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ بِتَدْبِيرِهِ، وَتَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ بِتَدْبِيرِهِ، وَيُسَيِّرُ السَّحَابُ بِتَدْبِيرِهِ، وَتُصَرِّفُ الرِّيَاحُ بِتَدْبِيرِهِ، وَكَذَا جَمِيعُ خَلْقِهِ هُوَ الَّذِي يُدَبِّرُهُمْ عَلَى مَا يُرِيدُ**. فَهٰذِهِ الْأَسْمَاءُ تَتَعَلَّقُ بِتَوْحِيدِ الرُّبُوبِيَّةِ الَّذِي يُقِرُّ بِهِ الْكُفَّارُ.

وَأَمَّا تَوْحِيدُ الْأُلُوهِيَّةِ، فَهُوَ قَوْلُكَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَتَعْرِفُ مَعْنَاهَا كَمَا عَرَفْتَ مَعْنَى الْأَسْمَاءِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِالرُّبُوبِيَّةِ، فَقَوْلُكَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ: نَفْيٌ وَإِثْبَاتٌ: فَتَنْفِي الْأُلُوهِيَّةَ كُلَّهَا عَنْ غَيرِ اللهِ، وَتُثْبِتُهَا لِلّٰهِ وَحْدَهُ، فَمَعْنَى الإِلٰهِ فِي زَمَانِنَا: **اَلشَّيْخُ وَالسَّيِّدُ** اَلَّذِي يُقَالُ فِيهِمْ **سِرٌّ** مِمَّنْ يَعْتَقِدُ فِيهِمْ أَنَّهُمْ يَجْلُبُونَ مَنْفَعَةً أَوْ يَدْفَعُونَ مَضَرَّةً.

فَمَنِ اعْتَقَدَ فِي هٰؤُلاَءِ أَوْ غَيْرِهِمْ، نَبِيًّا كَانَ أَوْ غَيْرَهُ، هٰذَا الإِعْتِقَادَ فَقَدِ اتَّخَذَهُ إِلٰهًا مِنْ دُونِ اللهِ، فَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَمَّا اعْتَقَدُوا فِي عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأُمِّهِ، سَمَّاهُمُ اللهُ إِلٰهَيْنِ: قَالَ تَعَالَى:

"Allâh: Ey Meryem oğlu Îsâ! İnsanlara, Allâh'ı bırakıp beni ve annemi iki ilah edinin, diye sen mi söyledin? dediğinde, Îsâ dedi ki: Seni tenzîh ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer öyle söylemişsem, Sen onu bilirsin. Sen, benim nefsimde olanı bilirsin, ama ben, Sen'in nefsinde olanı bilmem. Gerçekten, gaybleri bilen ancak Sen'sin." (el-Mâ'ide 5/116)

İşte bu âyette, yaratılmış bir şey/kimse hakkında, onun faydayı celb edip zararı def ettiğine i'tikâd eden birisinin o kimseyi ilah edindiği noktasında delîl vardır. Eğer Enbiyâ (Peygamberler) hakkındaki (bâtıl) i'tikâdın hâli böyleyse onlardan daha aşağıda olan kimseler(e i'tikâd edenler)in hâli ise öncelikli (olarak daha vahîm)dir!

Aynı şekilde her kim taş veya ağaç ile teberrük ederse (bereket umarsa) ya da kabir yahut türbeye el sürerek onlardan bereket umarsa onları ilah edinmiş olur.[7]

Bunun delîli ise şudur: Sahâbeler kendisiyle teberrükte bulunmak amacıyla Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e şöyle dediklerinde:

"Onların bir Zât'u Envâtı (Askı Ağacı) **olduğu gibi bize de bir Zât'u Envât yap!"**

Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* de onlara şöyle buyurdu:

«Allâhu Ekber! İşte yine aynı yol. Nefsim elinde olan Allâh'a yemîn olsun ki siz aynı İsrâ'îloğulları'nın Mûsâ *Aleyh'is Selâm***'a söyledikleri gibi dediniz[8]:**

﴿وَإِذْ قَالَ اللهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اللهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلاَ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ.﴾ [المائدة: 116]

فَفِي هٰذَا دَلِيلٌ عَلَى أَنَّ مَنِ اعْتَقَدَ فِي مَخْلُوقٍ، جَلْبَ مَنْفَعَةٍ أَوْ دَفْعَ مَضَرَّةٍ، فَقَدِ اتَّخَذَهُ إِلٰهًا. فَإِذَا كَانَ الإِعْتِقَادُ فِي الْأَنْبِيَاءِ هٰذِهِ حَالُهُ، فَمَا دُونَهُمْ أَوْلَى.

وأَيْضًا فَإِنَّ مَنْ تَبَرَّكَ بِحَجَرٍ أَوْ شَجَرٍ، أَوْ مَسَحَ عَلَى قَبْرٍ أَوْ قُبَّةٍ يَتَبَرَّكُ بِهِمْ، فَقَدِ اتَّخَذَهُمْ آلِهَةً.

وَالدَّلِيلُ عَلَى ذٰلِكَ أَنَّ الصَّحَابَةَ لَمَّا قَالُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«اِجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنوَاطٍ.» يُرِيدُونَ بِذٰلِكَ التَّبَرُّكَ، قَالَ: «اَللهُ أَكْبَرُ إِنَّهَا السُّـنَنُ، قُلْتُمْ وَالَّذِي نَفْسِـي بِيَدِهِ، كَمَا قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى:

"...Onların ilahları olduğu gibi, sen de bizim için bir ilah yap! (Mûsâ *Aleyh'is Selâm* şöyle dedi:) **Gerçekten siz, câhillik eden bir toplumsunuz! Şüphesiz, bunların içerisinde bulundukları** (dîn) **yıkılmıştır, yapmakta oldukları da bâtıldır. Mûsâ dedi ki: Allâh sizi âlemlere üstün kılmışken ben size Allâh'tan başka bir ilah mı arayayım?"** (el-A'râf 7/138-140)»

Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* Zât'u Envât konusunda sahâbelerin sözlerini, İsrâ'îloğulları'nın sözleri olarak tanımlamış ve onu bir ilah addetmiştir.[9]

İşte bunda, zikrettiğimiz şeylerden herhangi birini yapan kimsenin onu ilah edindiğine dair delîl vardır.

"**el-İlah**": **kendisinden başkasına yöneltilen ibâdetin geçerli olmadığı "ma'bûd"** demektir ki O da sadece Allâh*u Teâlâ*'dır. Her kim Allâh'tan başkasına adak adar veya kurban keserse ona ibâdet etmiş olur. Yine her kim Allâh'tan başkasına du'â ederse o da böyledir. Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Allâh'ı bırakıp da sana fayda da zarar da vermeyecek şeylere ibâdet etme! Eğer (böyle) **yaparsan, o takdirde mutlaka zalîmlerden olursun!"** (Yûnus 10/106)

Hadîste ise şöyle geçmektedir:

"Muhakkak ki du'â ibâdetin özüdür (beynidir)."[10]

﴿اِجْعَلْ لَنَا إِلٰهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ۞ إِنَّ هٰؤُلَاءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ فِيهِ وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۞ قَالَ أَغَيْرَ اللهِ أَبْغِيكُمْ إِلٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ.﴾ [الأعراف: 138-140]»

فَوَصَفَ قَوْلَ الصَّحَابَةِ فِي ذَاتِ أَنْوَاطٍ: بِقَوْلِ بَنِي إِسْرَائِيلَ، وَسَمَّاهُ إِلٰهًا.

فَفِي هٰذَا دَلِيلٌ عَلَى أَنَّ مَنْ فَعَلَ مِنْ ذٰلِكَ شَيْئًا مِمَّا ذَكَرْنَاهُ، فَقَدِ اتَّخَذَهُ إِلٰهًا.

وَالْإِلٰهُ هُوَ: اَلْمَعْبُودُ الَّذِي لاَ تَصْلُحُ الْعِبَادَةُ إِلاَّ لَهُ، وَهُوَ اللهُ وَحْدَهُ، فَمَنْ نَذَرَ لِغَيْرِ اللهِ أَوْ ذَبَحَ لَهُ: فَقَدْ عَبَدَهُ، وَكَذٰلِكَ مَنْ دَعَا غَيْرَ اللهِ، قَالَ تَعَالَى:

﴿وَلاَ تَدْعُ مِنْ دُونِ اللهِ مَا لاَ يَنْفَعُكَ وَلاَ يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ.﴾ [يونس: 106].

وَفِي الْحَدِيثِ:

«إِنَّ اَلدُّعَاءَ مُخُّ الْعِبَادَةِ.»[1]

---

[1] اَلتِّرْمِذِيُّ: 3371.

Aynı şekilde her kim, Allâh ile kendi arasına vâsıta (aracı) koyar ve onun kendisini Allâh'a yaklaştırdığını iddiâ ederse o kimseye/şeye ibâdet etmiş olur. Allâh*u Teâlâ*, kâfirlerden bahsederek şöyle buyurmaktadır:

"Onlar, Allâh'ı bırakıp kendilerine ne zarar ne de fayda veremeyecek şeylere ibâdet ederler ve derler ki: Bunlar, Allâh katında bizim şefâ'atçilerimizdir..." (Yûnus 10/18)

Allâh*u Teâlâ* yine şöyle buyurmuştur:

"...O'ndan başka velîler edinenler derler ki: Biz onlara ancak bizi Allâh'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibâdet ediyoruz..." (ez-Zümer 39/3)

Aynı şekilde, Allâh*u Teâlâ* melekleri vâsıta edinenleri de zikretmiş ve şöyle buyurmuştur:

"O gün Allâh, onların hepsini toplar; sonra meleklere der ki: Size ibâdet edenler bunlar mıydı? (Melekler de) **der ki: Sen her tür noksanlıktan münezzehsin. Bizim velîmiz onlar değil, Sen'sin. Bilakis onlar cinlere ibâdet ediyorlardı. Çoğu onlara îmân etmişlerdi..."** (Sebe 34/40-41)

Allâh *Subhânehu*, meleklerin bu durumu Kendisi'nden tenzîh ettiklerini, onların bu kimselerden berî olduklarını ve onların bu ibâdetlerinin, kendilerine bu işi emreden şeytânlarına olduğunu zikretmektedir.

Aynı şekilde Allâh *Subhânehu*, sâlihleri vâsıta edinenleri de zikretmiş ve Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmuştur:

وَكَذٰلِكَ مَنْ جَعَلَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللهِ وَاسِطَةً، وَزَعَمَ أَنَّهَا تُقَرِّبُهُ إِلَى اللهِ: فَقَدْ عَبَدَهُ. وَقَدْ ذَكَرَ اللهُ ذٰلِكَ عَنِ الْكُفَّارِ؛ فَقَالَ تَعَالَى:

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللهِ مَا لاَ يَضُرُّهُمْ وَلاَ يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هٰؤُلاَءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللهِ.﴾ [يونس: 18]

وَقَالَ تَعَالَى:

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلاَّ لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللهِ زُلْفَى.﴾ [الزمر: 3]

وَكَذٰلِكَ ذَكَرَ عَنِ الَّذِينَ جَعَلُوا الْمَلاَئِكَةَ وَسَائِطَ فَقَالَ:

﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلاَئِكَةِ أَهٰؤُلاَءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ۞ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ.﴾ [سبأ: 40-41]

فَذَكَرَ سُبْحَانَهُ أَنَّ الْمَلاَئِكَةَ نَزَّهُوهُ عَنْ ذٰلِكَ، وَأَنَّهُمْ تَبَرَّؤُوا مِنْ هٰؤُلاَءِ، وَأَنَّ عِبَادَتَهُمْ كَانَتْ لِلشَّيَاطِينَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَهُمْ بِذٰلِكَ.

وَذَكَرَ سُبْحَانَهُ عَنِ الَّذِينَ جَعَلُوا الصَّالِحِينَ وَسَائِطَ؛ فَقَالَ تَعَالَى:

"De ki: O'ndan başka (ilah olduklarını) **iddiâ ettiklerinizi çağırın** (bakalım)**! Onlar ne sizin sıkıntınızı giderebilme, ne de onu değiştirme gücüne sâhib değildirler. O yalvardıkları da Rablerine yaklaşmak için vesîle ararlar; O'nun rahmetini umar, azâbından korkarlar. Çünkü Rabbinin azâbı gerçekten korkunçtur."** (el-İsrâ 17/56-57)

Allâh *Subhânehu*, onların herhangi bir kimseden ve kendi nefislerinden bir zararı gideremeyeceğini, herhangi bir kimseden de onu def edemeyeceğini ve onların Rablerine daha yakın olmak için vesîle aradıklarını, rahmetini umup azâbından korktuklarını zikretmiştir.

Böylelikle "La ilahe illallâh"ın manası senin için sâbit [aydınlanmış][11] olur. Sen, Meryem oğlu İsâ *Aleyhimâ's Selâm* hakkında (şirk olan) i'tikâdda bulunanların, melekler hakkında (şirk olan) i'tikâdda bulunanların ve sâlihler hakkında (şirk olan) i'tikâdda bulunanların hâlini ve onlarla birlikte -değil başkalarına- kendileri için bile bir zarar ve faydası olmayanların hâlini öğrendiğin zaman, (mertebece) onlardan daha aşağıda olan kimselere (bâtıl) i'tikâd besleyen kimsenin yolca daha sapık olduğunu öğrenmiş olursun ve böylelikle de "La ilahe illallâh"ın manası senin için sâbit [aydınlanmış][12] olur. Vallâhu A'lem!

﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلاَ يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلاَ تَحْوِيلاً ۞ أُولٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا.﴾ [الإسراء: 56-57]

وَذَكَرَ سُبْحَانَهُ أَنَّهُمْ لاَ يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْ أَحَدٍ وَلاَ عَنْ أَنْفُسِهِمْ، وَأَنَّهُمْ لاَ يُحَوِّلُونَهُ عَنْ أَحَدٍ، وَأَنَّهُمْ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ، وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ، وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ.

فَهٰذَا يُثْبِتُ لَكَ مَعْنَى: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، فَإِذَا عَرَفْتَ حَالَ الْمُعْتَقِدِينَ فِي عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ، وَالْمُعْتَقِدِينَ فِي الْمَلاَئِكَةِ، وَالْمُعْتَقِدِينَ فِي الصَّالِحِينَ، وَحَالُهُمْ مَعَهُمْ أَنَّهُمْ لاَ يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلاَ نَفْعًا، فَضْلاً عَنْ غَيْرِهِمْ، عَرَفْتَ أَنَّ مَنِ اعْتَقَدَ فِيمَنْ دُونَهُمْ فَهُوَ: أَضَلُّ سَبِيلاً، فَحِينَئِذٍ يَثْبُتُ لَكَ مَعْنَى: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَاللهُ أَعْلَمُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Parantez içi ilâve yalnızca ed-Durar'us Seniyye'de mevcut olup *"Rahimehullâhu Teâlâ"* ibâresi yerine kullanılmıştır.

[2] Parantez içi ilâve yalnızca ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[3] Müşriklerin Rubûbiyyet Tevhîdi'ni kabûl etmeleri, Allâh*u Teâlâ*'nın yegâne yaratıcı, rızık verici ve işleri düzenleyen olduğunu kabûl etmek manasındadır. Nitekim Şeyh *Rahimehullâh*, sözlerinin devâmında bu husûslara işâret etmiştir. Yoksa ibâdette Allâh'a ortak koşan herkes Rubûbiyyette de O'na ortak koşar. Bu husûstaki açıklamalar için "er-Risâlet'ul Mufîde" isimli risâlenin "Üçüncü Esâs: Rubûbiyyet Tevhîdi" alt başlıklı bölümündeki açıklama no: 4'e mürâcaat ediniz.

[4] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcut olup "sâbit olduğu" ibâresi yerine kullanılmıştır.

[5] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcut olup yukarıdaki metinden farklı olarak; ifâde, ilkinde zikredilen isimlere, ikincisinde de Rubûbiyyet Tevhîdi'ne atfedilerek iki defâ tekrar edilmiştir.

[6] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[7] Burada anlatılan teberrük, şu an avâmın müptelâ olduğu şirk olan teberrüktür ki avâm kendisiyle bereket umulan eşyaların fayda verdiğine, hastalara şifâ verdiğine ve belâyı giderdiğine i'tikâd etmektedir. Bu tarz bir teberrükün sahâbeden bazılarının Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'ın eşyaları veyahut da tükürük vb. eserleri ile teberrük etmeleri ile bir alâkası yoktur. Zîrâ burada, bu mah-

lûkâttan fayda bekleme söz konusu değildir. Bilakis bu eşyalar vesilesi ile Allâh'ın bereket ihsân etmesi söz konusudur. Vallâhu A'lem!

[8] Tirmizî, Hadîs no: 2180 ve diğerleri. Ayrıntılı tahrîci "Dört Kâ'ide" risâlesinde (açıklama no: 14'te) gelecektir inşâllâh.

[9] İsrâ'îloğulları putları ilah edinmek istemişlerdi, ancak sahâbenin amacı Zât'u Envât'ı ilah edinmek ve ona şirk olan şekilde teberrük yapmak değildi. Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye *Rahimehullâh* hadîsin yorumunda şöyle demektedir:

"Görüldüğü gibi Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem***'in sahâbelerin, gölgesine sığınıp silahlarını asacakları bir ağaç edinme husûsundaki kâfirlere mücerred benzemelerine karşı çıktı. Peki, bundan daha önemli konularda yahut şirkin ta kendisinde müşriklere benzemeleri durumunda nasıl olur?"** (İbnu Teymiyye, İktizâ'us Sirât'il Mustakîm, sf. 314-315; Türkçesi için bkz. İbn Teymiyye, Sırât-i Müstakîm, Pınar Yayınları: sf. 413)

Böylece sahâbenin büyük şirk olan bir talepte bulunmadıkları ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber müşrikler, Zât'u Envât'ı ilah edinmişlerdi ve onu ilahlaştırmaları, söz konusu ağaçtan bereket ve fayda ummaları yoluyla olmuştu ki Şeyh *Rahimehullâh*'ın bu hadîsle istidlâl ciheti de budur. Yani her kim müşriklerin yaptığı gibi ağaç, taş ve benzeri bir şeyden fayda umarsa onu ilah edinmiş olur. Sahâbenin amacı bizzat bu olmasa da Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* onların isteklerinin zâhirde şirk ehlinin ameline benzemesi nedeni ile bunu şiddetle nehyetti. Şurası da var ki iki şeyin birbirine benzemesi her yönden aynı olmalarını gerektirmez. İmâm Şâtibî *Rahimehullâh*, bu hadîsi şöyle açıklamaktadır:

"Şüphesiz Zât'u Envât edinmek, Allâh'tan başka ilahlar edinmeye benzer. Fakat bu bizzât (ilah edinmenin) kendisi demek değildir." (İ'tisâm, 3/263-264, Mektebet'ut Tevhîd; Türkçesi için bkz. İmam Şâtıbî, el-İ'tisâm Kitap Dünyası Yayınları, 2/264-265)

İşte bundan dolayı Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb

Rahimehullâh, başka bir yerde Zât'u Envât kıssası ile ilgili meseleleri listeleyerek on birinci madde de şöyle demiştir:

"On Birinci (Mesele): Şirkin büyüğü ve (dînden çıkartmayan) küçüğü vardır, zîrâ onlar bundan dolayı irtidâd etmemişlerdir." (Muhammed bin Abdilvehhâb, Kitâb'ut Tevhîd, Bâb'u Men Teberreke bi Şecerin ev Hacerin ve Nahveha; sf. 20, Mektebet'u Dâr'il Kitâb'il İslâmî, 1412; Türkçesi için bkz. Kitab'ut Tevhid, sf. 71, Guraba Yayınları, 2006)

Böylece Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın da sahâbenin teklîfini büyük şirk olarak görmediği ortaya çıkmaktadır. Vallâhu A'lem!

[10] Tirmizî, Hadîs no: 3371; Ebû Dâvûd, Hadîs no: 1479.

Tirmizî *Rahimehullâh* ise hadîs hakkında şu notu düşmüştür: **"Hadîs bu vecihten garîbtir. Biz bunu İbnu Lehî'a hadîsinden başka bir yolla bilmiyoruz."**

Tirmizî *Rahimehullâh* bunun hemen ardından -**"Hasen Sahîh"** kaydıyla- aynı manaya delâlet eden şu hadîsi rivâyet etmiştir:

«اَلدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ.»

«Du'â, ibâdetin bizzat kendisidir.» (Tirmizî, Hadîs no: 3372)

Bu ikinci hadîsi Nevevî "sahîhlemiş" (Nevevî, el-Ezkâr, sf. 333), İbnu Hacer de senedinin "ceyyid (iyi)" olduğunu beyân etmiştir. (İbnu Hacer, Feth'ul Bârî, 1/49) Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* bu ikinci hadîsin ardından Mümin 40/60. âyeti okumuştur.

[11] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcut olup "sâbit" ibâresi yerine kullanılmıştır.

[12] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcut olup "sâbit" ibâresi yerine kullanılmıştır.

شُرُوطُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اَللّٰهُ[1]

LA İLAHE İLLALLÂH'IN ŞARTLARI[2]

Abdurrahmân bin Hasen Âl'uş Şeyh

Rahimehullâh[3]

---

[1] فَتْحُ الْمَجِيدِ شَرْحُ كِتَابِ التَّوْحِيدِ، 83؛ اَلدُّرَرُ السَّنِيَةُ، 2/243-244.

[2] Abdurrahmân bin Hasen Âl'uş Şeyh, **Feth'ul Mecîd, sf. 83, La ilahe illallâh'a Da'vet Etmek Bâb'ı**, Matba'at'us Sunnet'il Muhammediyye, Kâhire 1957.

Bunun yanı sıra, aşağıda da geleceği üzere, bu risâle ondan muhtelif lafızlarla nakledilmiş olup **"ed-Durar'us Seniyye, 2/243-256"** no'lu sayfalar arasında yer almaktadır. Bu risâlelerden bir tanesinin (bkz: **ed-Durar'us Seniyye, 2/243-244**) tercümesini aşağıda sunacağız ve diğer risâlelerden de faydalı gördüğümüz ifâdeleri açıklamalar kısmında nakledeceğiz inşâllâh. Ayrıca Şeyh Abdurrahmân *Rahimehullâh*'ın, "La ilahe illallâh'ın şartları" hakkındaki sözlerini Süleymân bin Sehmân (v. 1349H), **"ed-Durar'us Seniyye, 2/359-360"** no'lu sayfalar arasında yer aldığı üzere, ondan nakletmiş ve kısa bazı açıklamalar yapmıştır. Bu ifâdelerden bir kısmını da yine açıklamalar kısmında nakledeceğiz inşâllâh.

[3] Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâh*, Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın torunudur. 1193H/1779M yılında doğmuş, 1285H/1869M yılında vefât etmiştir.

Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'dan sonra Necd bölgesinin en meşhûr âlimlerinden birisidir. Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın "Kitâb'ut Tevhîd" adlı eserine yazmış olduğu "Feth'ul Mecîd" adlı şerh çalışması başta olmak üzere birçok kitabı ve risâlesi mevcuttur, *Allâh Hepsine Rahmet Etsin*, Âmîn!

LA İLAHE İLLALLÂH'IN ŞARTLARI

Şeyh Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâhu Teâlâ*, "Feth'ul Mecîd" adlı eserinde şöyle demektedir:

"Derim ki:

La ilahe illallâh şehâdetinde mutlaka olması gereken yedi şart[1] vardır, öyle ki bunların hepsi yerine getirilmeden bu söz, onu söyleyene fayda vermez.[2]

(Bu yedi şart şunlardır:)

1. Cehâleti ortadan kaldıran ilim[3],

2. Şekki (şüpheyi) ortadan kaldıran yakîn[4],

3. Reddi ortadan kaldıran kabûl[5],

4. Terki ortadan kaldıran inkiyâd (itâ'at, bağlılık)[6],

5. Şirki ortadan kaldıran ihlâs[7],

6. Yalanı ortadan kaldıran sıdk (doğruluk)[8],

7. Zıddını (buğz'u) ortadan kaldıran muhabbet."[9]

"Feth'ul Mecîd" adlı eserden yapılan alıntı burada sona erdi.

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmaktadır:

«Her kim Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur der ve Allâh'tan başka ibâdet edilen şeyleri inkâr ederse onun malı ve canı harâm olur, hesâbı ise Allâh'a âittir.»[10]

شُرُوطُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ

قَالَ الشَّيْخُ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنِ حَسَنٍ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى فِي "فَتْحِ الْمَجِيدِ":

"قُلْتُ: لاَ بُدَّ فِي شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ مِنْ سَبْعَةِ شُرُوطٍ، لاَ تَنْفَعُ قَائِلَهَا إِلاَّ بِاجْتِمَاعِهَا:

أَحَدُهَا: اَلْعِلْمُ الْمُنَافِي لِلْجَهْلِ.

اَلثَّانِي: اَلْيَقِينُ الْمُنَافِي لِلشَّكِّ.

اَلثَّالِثُ: اَلْقَبُولُ الْمُنَافِي لِلرَّدِّ.

اَلرَّابِعُ: اَلْانْقِيَادُ الْمُنَافِي لِلتَّرْكِ.

اَلْخَامِسُ: اَلْإِخْلاَصُ الْمُنَافِي لِلشِّرْكِ.

اَلسَّادِسُ: اَلصِّدْقُ الْمُنَافِي لِلْكَذِبِ.

اَلسَّابِعُ: اَلْمَحَبَّةُ الْمُنَافِيَةُ لِضِدِّهَا."

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ، حَرُمَ

Şeyh Abdurrahmân bin Hasen bin Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehumullâhu Teâlâ* bu hadîsin izâhı sadedinde "La ilahe illallâh"ın şartlarını başka bir yerde şöyle açıklamıştır:

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in sahîh hadîsde geçen şu kavline gelince;

«Allâh'tan başka ibâdet edilen şeyleri inkâr ederse...»

İşte bu, (Allâh'tan başka ibâdet edilen şeyleri, tâğûtları reddetmek) büyük bir şarttır. Bu olmadan "La ilahe illallâh" sözü geçerli olmaz.

Bu şart yerine gelmediği takdirde "La ilahe illallâh" diyen kişi, kanı ve malı koruma altındaki birisi olmaz. Zîrâ bu, "La ilahe illallâh (Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur)" sözünün manasıdır.

Bunun delâlet ettiği manayı; şirki terk etmek, şirkten ve şirk işleyenlerden teberri etmek (uzaklaşmak) gibi husûsları yerine getirmeden (mücerred olarak) bu kelimeyi söylemek fayda vermez.

Kişi ancak Allâh'tan başka ibâdet edilenleri reddedip onlardan beri olduğu zaman ve bu şirki işleyenlere düşman olduğu takdirde Müslüman olur, kanı ve malı koruma altındaki birisi olur.

İşte bu, Allâh*u Teâla*'nın şu kavlinin manasıdır:

> **"...Kim tâğût'u reddedip Allâh'a îmân ederse kopmak bilmeyen sağlam kulpa yapışmış olur. Allâh Semî'dir** (her şeyi işitendir)**, Alîm'dir** (her şeyi bilendir)**."** (el-Bakara 2/256)

Sahîh hadîslerde **"La ilahe illallâh"** sözü ağır şartlara bağlanmıştır. Bütün bu sayılan şartların hepsini kavlen, i'tikâden ve amelen (söz, inanç ve amel olarak) yerine getirmek gerekir.

Sahîh'te gelen İtbân (bin Mâlik *Radıyallâhu Anh*) hadîsi bu kapsamdadır:

وَقَالَ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى فِي مَوْضِعٍ آخَرَ شَرْحًا لِهٰذَا الْحَدِيثِ:

"وَأَمَّا قَوْلُهُ فِي الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ:

«وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ.»

فَهٰذَا: شَرْطٌ عَظِيمٌ، لاَ يَصِحُّ قَوْلُ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ إِلاَّ بِوُجُودِهِ. وَإِنْ لَمْ يُوجَدْ، لَمْ يَكُنْ مَنْ قَالَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، مَعْصُومَ الدَّمِ وَالْمَالِ؛ لِأَنَّ هٰذَا هُوَ مَعْنَى: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ؛ فَلَمْ يَنْفَعْهُ الْقَوْلُ، بِدُونِ الْإِتْيَانِ بِالْمَعْنَى؛ اَلَّذِي دَلَّتْ عَلَيْهِ، مِنْ تَرْكِ الشِّرْكِ، وَالْبَرَاءَةِ مِنْهُ وَمِمَّنْ فَعَلَهُ، فَإِذَا أَنْكَرَ عِبَادَةَ كُلِّ مَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ، وَتَبَرَّأَ مِنْهُ وَعَادَى مَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ: صَارَ مُسْلِمًا، مَعْصُومَ الدَّمِ وَالْمَالِ؛ وَهٰذَا مَعْنَى قَوْلِ اللهِ تَعَالَى:

﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.﴾ [البقرة: 256]

وَقَدْ قُيِّدَتْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ فِي الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ بِقُيُودٍ ثِقَالٍ، لاَ بُدَّ مِنَ الْإِتْيَانِ بِجَمِيعِهَا، قَوْلاً، وَاعْتِقَادًا، وَعَمَلاً، فَمِنْ ذٰلِكَ: حَدِيثُ عِتْبَانَ، اَلَّذِي فِي الصَّحِيحِ:

«Şüphesiz, Allâhu *Teâla* Kendi vechini arzulayarak 'La ilahe illallâh' diyen bir kimseyi cehenneme harâm kılmıştır.»[11]

Başka hadîslerde şu şekilde gelmiştir:

«Kalbinden tasdîk ederek...»[12];

«Kalbinden ihlâslı olarak...»[13]

Bunun manası **"kalbiyle şeksiz/şüphesiz, yakînen inanarak"** demektir. İşte bu şartlar, bu kelimenin manasına ve muhtevâsına (içeriğine) dair ilimle beraber bu kişide bir araya gelmezse "La ilahe illallâh" sözü, onu söyleyene bir fayda vermez.

Nitekim Allâhu *Teâla* şöyle buyurmaktadır:

"Allâh'ı bırakıp da du'â ettikleri, şefâ'ate mâlik değildir. Ancak bilerek hakka şâhitlik edenler bundan müstesnâdır." (ez-Zuhruf 43/86)[14]

Allâhu *Teâla*, Nebîsi *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e şöyle buyurmuştur:

"Bil ki Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur..." (Muhammed 47/19)

Bu kelimenin manası kişinin sâhib olduğu ilmin kuvvetine ve yaptığı amellerin salâhına (düzgünlüğüne) göre artış kabûl eder (derinlik kazanır).

Bu kelimeyi manasını bilmeden söyleyen kimselerin aksine mutlaka bu kelimenin hakîkatine dair -**cehâleti ortadan kaldıran bir ilim** manasında- bir ilim olması gerekir[14].

Yine mutlaka bu kelimenin delâlet ettiği tevhîde dair, **şüpheyi ortadan kaldıran yakîn (kesin inanç)** gerekir.

«فَإِنَّ اللهَ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ يَبْتَغِي بِذٰلِكَ وَجْهَ اللهِ.»

وِفِي حَدِيثٍ آخَرَ: «صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ.»، «خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ.» مُسْتَيْقِنًا بِهَا قَلْبُهُ، غَيْرَ شَاكٍّ، فَلاَ تَنْفَعُ هٰذِهِ الْكَلِمَةُ قَائِلَهَا إِلاَّ بِهٰذِهِ الْقُيُودِ، إِذَا اجْتَمَعَتْ لَهُ، مَعَ الْعِلْمِ بِمَعْنَاهَا، وَمَضْمُونِهَا كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿وَلاَ يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلاَّ مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ.﴾ [الزخرف: 86]

وَقَالَ تَعَالَى لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ.﴾ [محمد: 19]

فَمَعْنَاهَا يَقْبَلُ الزِّيَادَةَ، لِقُوَّةِ الْعِلْمِ، وَصَلاَحِ الْعَمَلِ.

فَلاَ بُدَّ مِنَ الْعِلْمِ بِحَقِيقَةِ مَعْنَى هٰذِهِ الْكَلِمَةِ، عِلْمًا يُنَافِي الْجَهْلَ، بِخِلاَفِ مَنْ يَقُولُهَا، وَهُوَ لاَ يَعْرِفُ مَعْنَاهَا،

وَلاَ بُدَّ مِنَ الْيَقِينِ، الْمُنَافِي لِلشَّكِّ، فِيمَا دَلَّتْ عَلَيْهِ مِنَ التَّوْحِيدِ؛

Yine mutlaka **şirki ortadan kaldıran ihlâs** olması gerekir. İnsanların birçoğu bu kelimeyi söyledikleri hâlde ibâdette Allâh'a ortak koşar ve bu kelimenin manasını reddederler, tevhîde inanıp onunla amel edenlere de düşmanlık gösterirler.

Yine kelime-i tevhîdi (kalben) tasdîk etmeden söyleyen münâfığın hâlinin hilâfına (zıddına) olarak mutlaka, **yalanı ortadan kaldıran sıdk (doğruluk)** olması gerekir.

Nitekim Allâh*u Teâla* şöyle buyurmaktadır:

"...Kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylüyorlar." (el-Feth 48/11)

Yine kelime-i tevhîdi (diliyle) söyleyip de onunla amel etmeyen kimselerin hilâfına (zıddına) olarak mutlaka, **reddi ortadan kaldıran kabûl** olması gerekir.

Yine mutlaka, bu iki husûsu yerine getirmeyen (tevhîdi sevmeyen ve onunla kalbi ferahlamayan/sevinç duymayan) kimselerin hilâfına (zıddına), bu kelimenin delâlet ettiği tevhîd ve ihlâs (ibâdeti Allâh'a has kılmak) gibi husûslara karşı **muhabbet (buğzu ortadan kaldıran sevgi) ve bunlarla sevinç duyma** olması gerekir.

Yine mutlaka bu kelimeyle ve bu kelimenin mutabâkat (bizzât gösterme) ya da tazammun (ihtivâ etme) veyahut da iltizâm (gerektirme) yoluyla delâlet ettiği her şeyle amel etmek sûretiyle **inkiyâd (isyânı ve terki ortadan kaldıran itâ'at, bağlılık)** olması gerekir.

İşte bütün bu sayılanlar, Allâh'ın Kendisi'nden başkasını (hak dîn olarak) kabûl etmeyeceği İslâm dîni'nin bizzât kendisidir."

وَلاَ بُدَّ مِنَ **الْإِخْلاَصِ، اَلْمُنَافِي لِلشِّرْكِ**، فَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ يَقُولُهَا، وَهُوَ يُشْرِكُ فِي الْعِبَادَةِ، وَيُنْكِرُ مَعْنَاهَا، وَيُعَادِي مَنِ اعْتَقَدَهُ، وَعَمِلَ بِهِ،

وَلاَ بُدَّ مِنَ **الصِّدْقِ، اَلْمُنَافِي لِلْكَذِبِ**، بِخِلاَفِ حَالِ الْمُنَافِقِ، اَلَّذِي يَقُولُهَا مِنْ غَيْرِ صِدْقٍ، كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿**يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ.**﴾ [الفتح: 11]

وَلاَ بُدَّ مِنَ **الْقَبُولِ، الْمُنَافِي لِلرَّدِّ**؛ بِخِلاَفِ مَنْ يَقُولُهَا، وَلاَيَعْمَلُ بِهَا،

وَلاَ بُدَّ مِنَ **الْمَحَبَّةِ**، لِمَا دَلَّتْ عَلَيْهِ، مِنَ التَّوْحِيدِ، وَالْإِخْلاَصِ، وَغَيْرِ ذٰلِكَ؛ وَالْفَرْحُ بِذٰلِكَ، اَلْمُنَافِي لِخِلاَفِ هٰذَيْنِ الْأَمْرَيْنِ،

وَلَا بُدَّ مِنَ **الْإِنْقِيَادِ** بِالْعَمَلِ بِهَا، وَمَا دَلَّتْ عَلَيْهِ مُطَابَقَةً، وَتَضَمُّنًا، وَالْتِزَامًا؛

وَهٰذَا هُوَ دِينُ الْإِسْلاَمِ، اَلَّذِي لاَ يَقْبَلُ اللهُ دِينًا سِوَاهُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Bu yedi şart, şu beyitte bir araya getirilmiştir:

عِلْمٌ يَقِينٌ وَإِخْلَاصٌ وَصِدْقُكَ مَعَ

مَحَبَّةٍ وَانْقِيَادٍ وَالْقَبُولِ لَهَا

"İlim, yakîn, ihlâs ve sıdk (doğruluk),

Muhabbet, inkiyâd ve onu kabûl etmek ile beraber..."

Bu beyit, Abdurrahmân bin Kâsım tarafından zikredilmiştir. (Abdurrahmân bin Kâsım, Hâşiyet'u Kitâb'ît Tevhîd, sf. 29)

Bu zât, **"Allâh'tan başkalarını (tağûtları) inkâr etmek"** şeklinde sekizinci bir şart daha zikretmiştir. (Abdurrahmân bin Kâsım, Hâşiyetu Selâset'il Usûl, sf. 85) Bu ise şu beyitlerle zikredilmiştir:

وَزِيدَ ثَامِنُهَا الْكُفْرَانُ مِنْكَ بِمَا

سِوَى الْإِلٰهَ مِنَ الْأَنْدَادِ قَدْ أُلِهَا

"Buna bir sekizincisi de eklenmiştir ki o da senin inkâr etmendir,

Hak ilahtan başka, endâdlardan ilahlaştırılmış olanları..."

Bu beyit Ebû Yûsuf el-Ferrâc tarafından nakledilmiştir. (Ebû Yûsuf el-Ferrâc, Muhtasar'ul Mufîd, sf. 378)

Her iki beytin kim tarafından söylendiği ise bilinmemektedir. Vallâhu A'lem!

[2] "La ilahe illallâh kelimesinin ancak belli şartlarla fayda vereceği

husûsu aşağıda zikredileceği üzere Kitâb ve Sünnet'ten açık delillerle sâbit olduğu gibi bunların yanı sıra, seleften nakledilen bazı haberler de buna işâret etmektedir. Nitekim Tâbi'în imâmlarından olan Vehb bin Münebbih *Radiyallâhu Anh*'a: **"La ilahe illallâh cennetin anahtarı değil midir?"** diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir:

"بَلَى، وَلٰكِنْ لَيْسَ مِفْتَاحٌ إِلاَّ لَهُ أَسْنَانٌ، فَإِنْ جِئْتَ بِمِفْتَاحٍ لَهُ أَسْنَانٌ فُتِحَ لَكَ، وَإِلاَّ لَمْ يُفْتَحْ لَكَ."

"Evet öyledir. Ancak dişleri olmayan anahtar yoktur. Eğer dişli anahtarla gelirsen kapı sana açılacaktır. Yoksa (anahtar dişsiz ise) kapı sana açılmaz."

Buhârî, Sahîh'inde Kitâb'ul Cenâ'iz'in baş tarafında birinci bâb olan **"Kimin Son Sözü La ilahe illallâh Olursa"** başlığı altında ta'lîk yoluyla, yani bu eseri sened zikretmeksizin nakletmiş; et-Târih'ul Kebîr adlı eserinde ise (no: 261) vasletmiş, yani isnâdıyla rivâyet etmiştir. İbnu Hacer bu eseri İshâk bin Rahuye *Rahimehullâh*'ın Müsned'inden de nakletmiş ve isnâdının hasen olduğunu söylemiştir. (İbnu Hacer, el-Metâlib'ul Âliye, Hadîs no: 2893)

Buhârî, bu rivâyeti zikrettikten sonra -bâb başlığıyla da uyumlu olarak- bu haberin içeriğine delâlet eden Ebû Zerr *Radiyallâhu Anh* hadîsini rivâyet etmiştir ki Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* ilgili hadîste şöyle buyurmuştur:

«مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لاَ يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا دَخَلَ الجَنَّةَ.
قُلْتُ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ.»

"Ümmetimden her kim Allâh'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölürse cennete girer. Ben (Ebû Zer *Radiyallâhu Anh*) dedim ki:

Zinâ etse de hırsızlık yapsa da mı? Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **şöyle buyurdu:**

Zinâ etse de hırsızlık yapsa da..." (Buhârî, Hadîs no: 1237)

İbnu Hacer, hadîsin açıklamasında Buhârî'nin bu hadîsi zikretme sebebinin kelime-i şehâdetin mutlaka i'tikâdla beraber olması gerektiğine işâret etme amacına yönelik olduğunu ifâde etmiştir. Aynı yerde, Vehb bin Münebbih *Rahimehullâh*'ın **anahtardan kasdının La ilahe illallâhı ihlâslı olarak söylemek** olduğunu da söylemektedir. (İbnu Hacer, Feth'ul Bari, 3/110)

Böylece Buhârî'nin, **"Kimin son sözü La ilahe illallâh olursa cennete girer"** hadîsini **"Şirk koşmadan ölürse"** diye tefsîr ettiği ve bunu Vehb bin Münebbih *Rahimehullâh*'ın işâret ettiği La ilahe illallâh'ın şartları arasında gördüğü anlaşılmaktadır.

İbnu Receb *Rahimehullâh* ise el-Hasen'ul Basrî *Rahimehullâh*'ın, şâ'ir Ferazdak'a şöyle dediğini nakletmektedir:

"إِنَّ لِلاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ شُرُوطًا، فَإِيَّاكَ وَقَذْفَ الْمُحْصَنَةِ."

"Muhakkak ki La ilahe illalâh'ın birtakım şartları vardır. Sakın ola ki iffetli kadınlara iftira atmayasın!" (İbnu Receb, Câmi'ul Ulûm ve'l Hikem, 1/522 Thk: Arnavut, 22. Hadîsin şerhi; Türkçesi için bkz. İbn Receb El-Hanbelî, Hadislerle İlim ve Hikmet, 2/110, Semerkand Yayınları; İbnu Receb, Kelimet'ul İhlâs, sf. 14)

İbnu Receb *Rahimehullâh'ın* "Kelimet'ul İhlâs" isimli eserinde belirttiği üzere el-Hasen'ul Basrî *Rahimehullâh*, bu sözünü, şâ'ir Ferazdak'ın, "ölüm için, La ilahe illallâh kelimesini hazırladığı" yönünde sarf ettiği sözleri sebebiyle dile getirmiştir. (İbnu Receb, Kelimet'ul İhlâs, sf. 14)

İbnu Receb el-Hanbelî *Rahimehullâh*, el-Hasen *Rahimehullâh*'dan kendisine, **"İnsanlar La ilahe illallâh diyen cennete girecek diyorlar"** denildiğinde şöyle karşılık verdiğini nakletmektedir:

"مَنْ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، فَأَدَّى حَقَّهَا وَفَرْضَهَا، دَخَلَ الْجَنَّةَ."

"Her kim La ilahe illallâh der; onun hakkını ve farzını yerine getirirse cennete girer." (İbnu Receb, Câmi'ul Ulûm ve'l Hikem, 1/522 Thk: Arnavut, 22. Hadîsin şerhi; Türkçesi için bkz. İbn Receb El-Hanbelî, Hadislerle İlim ve Hikmet, 2/111, Semerkand Yayınları; İbnu Receb, Kelimet'ul İhlâs, sf. 14)

Vallâhu A'lem!

[3] Şeyh *Rahimehullâh* diğer bir yerde bu şartı şöyle vasfetmektedir:

"Bu kelimenin manasını nefiy ve isbât (reddettiği ve kabûl ettiği şeyler) açısından bilmek." (ed-Durar'us Seniyye, 2/246)

[4] Şeyh *Rahimehullâh* aynı yerde bunlara ek olarak şöyle demektedir:

"Yakîn, La ilahe illallâh kelimesine dair ilmin kemâlidir." (ed-Durar'us Seniyye, 2/246)

Şeyh *Rahimehullâh* başka bir yerde ise bunun gerekliliğine dair olmak üzere, kelime-i şehâdet getiren kimsenin cennete gireceğinden bahseden, şu hadîsleri delîl getirmiştir:

«مُسْتَيْقِنًا بِهَا قَلْبُهُ.»

«Kalbi ona yakîn (kesin inanç) **duyarak...»** (Müslim, Hadîs no: 31)

«غَيْرُ شَاكٍّ فِيهَا.»

«Şüpheye düşmeksizin...» (Müslim, Hadîs no: 27)

Şeyh *Rahimehullâh* ardından şöyle demektedir:

"Kim bu hâlde olmazsa bu kelime ona fayda vermez. Nitekim ölünün kabir suâliyle alâkalı hadîs, buna delâlet etmektedir." (ed-Durar'us Seniyye, 2/255)

Zîrâ Buhârî'nin rivâyet etmiş olduğu hadîste (Hadîs no: 86) şüphe içinde olan kişinin kabir suâline cevâb veremeyeceği ve böylece azâba uğrayacağı zikredilmiştir. Bu hadîs, "Üç Temel Esâs" risâlesinin baş tarafında zikredilecektir inşâllâh (bkz: "Üç Temel Esâs Takdîm" başlıklı bölüm).

[5] Süleymân bin Sehmân *Rahimehullâh*, bu ifâdenin açıklamasında şöyle demektedir:

"Reddi ortadan kaldıran kabûl; zîrâ insanlardan bu kelimenin manasını bilerek söyledikleri hâlde ona da'vet edenleri, kibirden veya hasedden veyahut da bu görüşe sâhib olmaya mâni olan başka sebeplerden ötürü, kabûl etmeyenler vardır. Öyle ki onları, ihlâs ehline düşmanlık edip şirk, ehline dostluk göstererek, onlara sevgi beslerken bulursun..." (ed-Durar'us Seniyye, 2/359)

Şeyh Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâh* ise buna Arap müşriklerini misâl vermiş ve onların La ilahe illallâh'ın manasını bildiklerini Sâffât Sûresi'ndeki şu âyetlerden istidlâl etmiştir:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ۞ وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ.﴾ [الصافات: 35-36]

"Onlar, kendilerine 'Allâh'tan başka ibâdete layık, hak ilah yoktur, denilince kibirlenirler ve 'deli bir şâir için ilahlarımızı mı terk edeceğiz' derlerdi." (es-Sâffât 37/35-36)

Şeyh *Rahimehullâh* bu âyeti zikrettikten sonra şöyle demiştir:

"Onlar, La ilahe illallâh'ın, Allâh'tan başka ibâdet ettikleri şeyleri terk etmeyi gerektirdiğini biliyorlardı." (ed-Durar'us Seniyye, 2/253)

[6] Süleymân bin Sehmân *Rahimehullâh*, bu ifâdenin açıklamasında şöyle demektedir:

"Şirki ortadan kaldıran inkiyâd, zîrâ insanlardan bu sözü söyledikleri ve manasını da bildikleri hâlde onun, velâ (dostluk) ve berâ (düşmanlık), İslam hükümleriyle amel etmek gibi hukukunu ve gereklerini yerine getirme husûsunda boyun eğmeyenler vardır. Bu kimseyi (bu husûsta) alıkoyan şey, hevâsına uygun olan şeyler ve dünyalık elde etme kaygısından başka bir şey değildir. İşte bu, insanlardan birçoğunun hâlidir." (ed-Durar'us Seniyye, 2/359-360)

Şeyh Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâh* ise şöyle demektedir:

"Allâh'ın farz kıldıklarıyla amel etmek ve harâm kıldıklarını da terk etmek ve bunları iltizam etmek (kabûllenmek) sûretiyle La ilahe illallâh'ın hukukuna inkiyâd (bağlılık) da şarttır. Bu, şirki ortadan kaldırmaktadır. Dîn iddiâsında bulunan çoğu kimse ise emir ve nehiyleri hafife almakta ve de bunları önemsememektedir." (ed-Durar'us Seniyye, 2/254)

[7] Şeyh Abdurrahmân *Rahimehullâh* aynı yerde ihlâs şartına delîl olarak şu âyetleri zikretmiştir:

﴿قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۞ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ.﴾ [الزمر: 11-12]

"De ki: Ben, dîni (ibâdet ve itâ'ati) **O'na has kılarak Allâh'a ibâdet etmekle emrolundum ve yine ben, Müslümanların ilki olmakla emrolundum."** (ez-Zümer 39/11-12)

Âyetlerinden şu âyetlere kadar:

﴿قُلِ اللهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ۞ فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ.﴾ [الزمر: 14-15]

"De ki: Ben, dînimi (ibâdet ve itâ'atimi) **O'na has kılarak Allâh'a ibâdet ederim, şu hâlde siz, O'ndan başka dilediğinize ibâdet edin!.."** (ez-Zümer 39/14-15)

Şeyh *Rahimehullâh*, ayrıca İtbân *Radıyallâhu Anh* hadîsini zikretmiştir ki hadîsin metni ilerde gelecektir. (ed-Durar'us Seniyye, 2/253-254)

[8] Şeyh Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâh* başka bir yerde, şöyle demiştir:

"Nifâkı ortadan kaldıran sıdk (doğruluk)." (ed-Durar'us Seniyye, 2/246)

[9] Şeyh Abdurrahmân bin Hasen aynı yerde şöyle demiştir:

"Bu kelimeyi ve delâlet ettiği şeyleri sevmek ve onunla sevinç duymak." (ed-Durar'us Seniyye, 2/246)

Şeyh *Rahimehullâh* başka bir yerde ise muhabbet şartını şöyle açıklamıştır:

"La ilahe illallâh kelimesini söyleyen kişide, bu kelimenin delâlet etmiş olduğu ihlâs (ibâdeti Allâh'a has kılmak) ve şirkin reddi gibi husûslara karşı sevgi olmadıkça marifet (bilgi) ve kabûl gerçekleşmez. Kim Allâh'ı seviyorsa dînini de sever. Kim de sevmiyorsa dînini de sevmez. Nitekim Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلهِ.﴾ [البقرة: 165]

"İnsanlar içinde, Allâh'tan başkasını niddler (eşler, denkler ve ortaklar) **edinenler vardır ki onlar bunları, Allâh'ı sever gibi severler. Îmân edenlerin ise Allâh'a olan sevgileri daha güçlüdür..."** (el-Bakara 2/165)

Böylece müminlerin sevgileri, Allâh'a ve dînine has olmuştur. Onlar Allâh'ı ve dînini sevmişler, Allâh ve O'nun dîni için dostlukta bulunup Allâh'ın sevdiğini sevmişler; Allâh'ın buğzettiğine de buğz-etmişlerdir. Hadîste şöyle gelmiştir:

«وَهَلِ الدِّينُ إِلاَّ الْحُبُّ وَالْبُغْضُ؟»

«Dîn, sevgi ve nefretten başka bir şey midir?»

[İbnu Ebî Hâtim, Âl-i İmrân: 31. âyetin tefsîrinde Âişe *Radıyallâhu Anhâ*'dan rivâyet etmiş ve Ebû Zur'a'dan senedde yer alan Abdulâ'lâ'dan dolayı hadîsin münker olduğunu nakletmiştir.]

Bundan dolayı, Rasûl'ün kula kendi nefsinden, çocuğundan, babasından ve bütün insanlardan daha sevimli olması vâcib olmuştur.

Yine La ilahe illallâh şehâdeti, Muhammedun Rasûlullâh şehâdetini gerekli kılmakta ve Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e tâbi olmayı icâb ettirmektedir. Nitekim Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.﴾ [آل عمران: 31]

"De ki: Eğer Allâh'ı seviyorsanız bana uyun ki Allâh da sizi sevsin ve günâhlarınızı bağışlasın. Allâh; Gafûr'dur, Rahîm'dir." (Âl-i İmrân 3/31)

Şeyh Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâh*'dan yapılan alıntı burada sona erdi. (ed-Durar'us Seniyye, 2/254)

[10] Müslim, Hadîs No: 23, Târık bin Eşyem *Radıyallâhu Anh*'dan.

[11] Buhârî, Hadîs no: 5401, İtbân bin Mâlik *Radıyallâhu Anh*'dan.

[12] Buhârî, Hadîs no: 128, Mu'âz bin Cebel *Radıyallâhu Anh*'dan.

[13] Buhârî, Hadîs no: 99, Ebû Hureyre *Radıyallâhu Anh*'dan.

[14] Kurtubî *Rahimehullâh* bu âyetin tefsîrinde şöyle demiştir:

"Âyetin manası şudur: Bunlar, hakka ilim ve basîret üzere (bilerek ve bilinçli şekilde) şâhitlik edenlerden başkasına şefâ'at edemezler. Bunu Sa'îd bin Cubeyr ve başkaları söylemiştir. Sa'îd bin Cubeyr *Rahimehullâh*, 'hakka şehâdet, La ilahe illallâh'tır demiştir." (el-Kurtubî, el-Câmî'u li Ahkâm'il Kur'ân, 16/122; Türkçesi için bkz. İmam Kurtubi, Camiu li-Ahkâmi'l-Kur'ân, 15/552-554)

Böylece "La ilahe illallah" kelimesini, manasına vakıf olmadan söyleyenlerin şefâ'at hakkı kazanamayacağını ifâde etmiş olmaktadır. Vallâhu a'lem!

[15] La ilahe illallâh kelimesinin fayda vermesi için gerekli olan şartların başında bu kelimenin manasını bilmenin gerektiğine Şeyh *Rahimehullâh*'ın yukarda zikrettiği iki âyetin yanı sıra, Osman *Radıyallâhu Anh*'dan nakledilen şu hadîs de delâlet etmektedir:

«مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، دَخَلَ الْجَنَّةَ.»

«Her kim Allâh'tan başka ilah olmadığını bilerek ölürse cennete girer.» (Müslim, Hadis no: 26)

Kadî İyâz *Rahimehullâh* bu hadîsin şerhinde şöyle demiştir:

"Bu hadîste geçen «وَهُوَ يَعْلَمُ» **"bilerek"** ifâdesinde, Gulât-ı Mürci'e'den 'İki şehâdet kelimesini zâhirde kabûl eden bir kimse buna kalbiyle i'tikâd etmese bile cennete girer' diyen kimselerin reddine bir işâret vardır. Başka bir hadîste bu, «غَيْرُ شَاكٍّ فِيهَا» **"şüphe etmeksizin"** ifâdesiyle kayıtlanmıştır. Bu da bizim dediğimizi te'kîd etmektedir." (Kadî İyâz, İkmâl'ul Mu'lim, 1/253)

أَصْلُ دِينِ الْإِسْلَامِ[1]

İSLÂM DÎNİ'NİN ASLI[2]

---

[1] اَلدُّرَرُ السَّنِيَّةُ، 22/2.

[2] **Ed-Durar'us Seniyye**, 2/22'de geçen bu risâle çok kısa olmasına rağmen büyük faydalar ihtivâ etmektedir. Bundan dolayı âlimlerden birçoğu, Şeyh *Rahimehullâh*'ın bu risâledeki sözlerini iktibâs etmişler, hattâ Şeyh'in torunu Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehullâh* bu risâleye çok faydalar ihtivâ eden vecîz bir şerh yazmıştır. Risâlenin daha iyi anlaşılabilmesi için bu şerhe mürâcaat edilebilir. Zikri geçen şerh ed-Durar'us Seniyye, 2/202-211'de geçmektedir.

İSLÂM DÎNİ'NİN ASLI

"İslâm dîni'nin aslı ve kâidesi" iki husûstan oluşmaktadır:

1. Bir olan ve ortağı bulunmayan Allâh'a ibâdeti emredip buna teşvîk etmek ve dostluğu bunun üzerine binâ ederek bunu terk edenleri tekfîr etmektir.

2. Allâh'a ibâdet husûsunda şirk koşmaktan sakındırıp bu husûsta sert davranmak ve düşmanlığı bundan dolayı yapıp şirk işleyenleri tekfîr etmektir.

Bu husûsta muhâlefet edenler çok çeşitlidir:

1- Bunların muhâlefet bakımından en şiddetli olanları, bu husûsların hepsine birden muhâlefet edenlerdir.

2- Onlardan bir kısmı sadece Allâh'a ibâdet eder; fakat şirki inkâr etmez, şirk ehline de düşmanlık göstermez.

3- Onlardan bir kısmı şirk işleyenlere düşmanlık gösterir, fakat onları tekfîr etmez.

4- Onlardan bir kısmı tevhîdi sevmez, fakat ona buğz da etmez.

5- Onlardan bir kısmı tevhîd ehlini tekfîr eder ve tevhîdin sâlih kimselere sövmek olduğunu iddiâ eder.

أَصْلُ دِينِ الْإِسْلاَمِ، وَقَاعِدَتُهُ: أَمْرَانِ؛

اَلْأَوَّلُ: اَلْأَمْرُ بِعِبَادَةِ اللهِ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ؛ وَالتَّحْرِيضُ عَلَى ذٰلِكَ، وَالْمُوَالاَةُ فِيهِ، وَتَكْفِيرُ مَنْ تَرَكَهُ.

اَلثَّانِي: اَلْإِنْذَارُ عَنِ الشِّرْكِ فِي عِبَادَةِ اللهِ، وَالتَّغْلِيظُ فِي ذٰلِكَ، وَالْمُعَادَاةُ فِيهِ، وَتَكْفِيرُ مَنْ فَعَلَهُ.

وَالْمُخَالِفُونَ فِي ذٰلِكَ أَنوَاعٌ:

1- فَأَشَدُّهُمْ مُخَالَفَةً: مَنْ خَالَفَ فِي الْجَمِيعِ،

2- وَمِنَ النَّاسِ مَنْ عَبَدَ اللهَ وَحْدَهُ، وَلَمْ يُنْكِرِ الشِّرْكَ، وَلَمْ يُعَادِ أَهْلَهُ،

3- وَمِنْهُمْ: مَنْ عَادَاهُمْ، وَلَمْ يُكَفِّرْهُمْ،

4- وَمِنْهُمْ: مَنْ لَمْ يُحِبَّ التَّوْحِيدَ، وَلَمْ يُبْغِضْهُ،

5- وَمِنْهُمْ: مَنْ كَفَّرَهُمْ، وَزَعَمَ أَنَّهُ مَسَبَّةٌ لِلصَّالِحِينَ،

6- Onlardan bir kısmı şirke buğzetmez fakat (aynı zamanda) onu sevmez.

7- Onlardan bir kısmı şirki tanımaz, (dolayısıyla) onu inkâr da etmez.

8- Onlardan bir kısmı tevhîdi tanımaz ve (dolayısıyla) onu inkâr da etmez.

9- Bu kimselerin en tehlikeli olanları ise; tevhîd ile amel eden; fakat onun önemini bilmeyen, tevhîdi terk edenlere buğzetmeyip onları tekfîr etmeyenlerdir.

10- Onlardan bir kısmı ise şirki terk edip onu kerîh görür; fakat şirkin önemini bilmeyip (şirk) ehline düşmanlık göstermez ve onları tekfîr etmez.

İşte bütün bunlar, Nebîlerin Allâh *Subhânehu ve Teâlâ*'nın dîninden getirdiklerine muhâlefet eden kimselerdir.

Vallâhu A'lem (Allâh en doğrusunu bilendir)!"

6- وَمِنْهُمْ: مَنْ لَمْ يُبْغِضِ الشِّرْكَ، وَلَمْ يُحِبَّهُ،

7- وَمِنْهُمْ: مَنْ لَمْ يَعْرِفِ الشِّرْكَ، وَلَمْ يُنْكِرْهُ،

8- وَمِنْهُمْ: مَنْ لَمْ يَعْرِفِ التَّوْحِيدَ، وَلَمْ يُنْكِرْهُ،

9- وَمِنْهُمْ: - وَهُوَ أَشَدُّ الْأَنْوَاعِ خَطَرًا - مَنْ عَمِلَ بِالتَّوْحِيدِ، لٰكِنْ لَمْ يَعْرِفْ قَدْرَهُ، وَلَمْ يُبْغِضْ مَنْ تَرَكَهُ، وَلَمْ يُكَفِّرْهُمْ،

10- وَمِنْهُمْ: مَنْ تَرَكَ الشِّرْكَ، وَكَرِهَهُ، وَلَمْ يَعْرِفْ قَدْرَهُ، وَلَمْ يُعَادِ أَهْلَهُ، وَلَمْ يُكَفِّرْهُمْ؛ وَهٰؤُلَاءِ: قَدْ خَالَفُوا مَا جَاءَتْ بِهِ الْأَنْبِيَاءُ، مِنْ دِينِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى، وَاللهُ أَعْلَمُ.

نَوَاقِضُ الْإِسْلَامِ[1]

İSLÂM'I BOZAN HÂLLER[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/387-385.

[2] Bu risâle birçok kaynakta geçmekte olup; "**Müellefât'uş Şeyh**", 1/385-387; "**ed-Durar'us Seniyye**", 2/361 ve 10/91-93; ayrıca 10/84-86'da kısmen ve yine "**er-Rasâ'il'uş Şahsiyye**", 212'de Muhammed bin Farîs isimli zâta hitâben yazılanları içeren '33. Mektub'un içinde yer almaktadır.

İSLÂM'I BOZAN HÂLLER

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Bil ki; İslâm'ı bozan hâllerin [nâkızaların (kişiyi dînden çıkartan i'tikâd, söz ve fiillerin)][1] [en büyükleri (en tehlikeli ve en yaygınları)][2] on tanedir:

1. [Bir olan ve ortağı bulunmayan][3] Allâh*u Teâlâ*'ya ibâdette ortak koşmak[4]:

Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Hiç şüphesiz Allâh, Kendisi'ne şirk koşulmasını bağışlamaz; bundan aşağısını dilediği kimse için bağışlar..." (en-Nisâ 4/48; en-Nisâ 4/116);

"...Kim Allâh'a şirk koşarsa muhakkak ki Allâh ona cenneti harâm kılar, onun varacağı yer ateştir. Zulmedenlerin yardımcıları da yoktur." (el-Mâ'ide 5/72)

Cinn ya da kabir[5] için kurban kesen(in yaptığı) gibi, Allâh'tan başkasına kurban kesmek de bu kapsamdadır.[6]

2. Her kim kendisi ile Allâh arasına vâsıtalar (aracılar) koyar, onlara du'â eder, onlardan şefâ'at ister, onlara tevekkül ederse icmâ ile küfre girmiştir.[7]

3. Her kim müşrikleri tekfîr etmez, onların kâfir olduklarında şek/şüphe eder veya onların mezheplerini (görüşlerini) doğru bulursa [icmâ ile][8] küfre girmiştir.

4. Her kim Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'den başkasının yolunun onun getirdiği yoldan daha iyi olduğuna, ya da ondan başkasının hükmünün onun hükmünden daha mükemmel olduğuna i'tikâd ederse; tıpkı tâğûtların hükmünü, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in hükmünden daha üstün tutan(lar) gibi, kâfirdir.[9]

نَوَاقِضُ الْإِسْلَامِ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِعْلَمْ أَنَّ نَوَاقِضَ الْإِسْلَامِ عَشْرَةُ نَوَاقِضٍ:

(اَلْأَوَّلُ): اَلشِّرْكُ فِي عِبَادَةِ اللهِ تَعَالَى، قَالَ اللهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّ اللهَ لاَ يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ.﴾ [النساء: 48، النساء:116] وَقَالَ:

﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ.﴾ [المائدة: 72]

وَمِنْهُ الذَّبْحُ لِغَيْرِ اللهِ كَمَنْ يَذْبَحُ لِلْجِنِّ أَوْ لِلْقَبْرِ.

(اَلثَّانِي): مَنْ جَعَلَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللهِ وَسَائِطَ يَدْعُوهُمْ، وَيَسْأَلُهُمُ الشَّفَاعَةَ، وَيَتَوَكَّلُ عَلَيْهِمْ، كَفَرَ إِجْمَاعًا.

(اَلثَّالِثُ): مَنْ لَمْ يُكَفِّرِ الْمُشْرِكِينَ، أَوْ شَكَّ فِي كُفْرِهِمْ، أَوْ صَحَّحَ مَذْهَبَهُمْ، كَفَرَ.

(اَلرَّابِعُ): مَنِ اعْتَقَدَ أَنَّ غَيْرَ هَدْيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْمَلُ مِنْ هَدْيِهِ، أَوْ أَنَّ حُكْمَ غَيْرِهِ أَحْسَنُ مِنْ حُكْمِهِ، كَالَّذِي يُفَضِّلُ حُكْمَ الطَّوَاغِيتِ عَلَى حُكْمِهِ، فَهُوَ كَافِرٌ.

5. Her kim Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in getirdiklerinden herhangi bir şeye buğzederse onunla amel etse bile [icmâ ile][10] küfre girmiştir.[11]**

6. Her kim Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in dîninden herhangi bir şeyle veya Allâh'ın mükâfat yahut cezâsı ile alay ederse küfre girmiştir.[12]**

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...De ki: "Allâh ile âyetleriyle ve Rasûlü ile mi alay ediyordunuz? (Boşuna) **özür beyân etmeyin. Çünkü siz îmânınızdan sonra küfre girdiniz..."** (et-Tevbe 9/65-66)

7. Sihir yapmak. Sarf ve Atf[13] da bu kapsamdadır. Her kim sihir yapar ya da (kendisi adına başkasına yaptırmak gibi yollarla) buna rızâ gösterirse küfre girmiştir.

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...Biz ancak imtihân (fitne) **için gönderildik, sakın** (sihir yaparak) **küfre girmeyin, demeden hiç kimseye** (sihir ilmini) **öğretmezlerdi."** (el-Bakara 2/102)

8. Müşriklere destek olmak, Müslümanlar aleyhinde onlara yardım etmek.

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...İçinizden kim onları velî edinirse o da onlardandır. Şüphesiz Allâh zâlimler topluluğuna hidâyet etmez." (el-Mâ'ide 5/51)[14]

(اَلْخَامِسُ): مَنْ أَبْغَضَ شَيْئًا مِمَّا جَاءَ بِهِ الرَّسُولُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَوْ عَمِلَ بِهِ، كَفَرَ.

(اَلسَّادِسُ): مَنِ اسْتَهْزَأَ بِشَيْءٍ مِنْ دِينِ الرَّسُولِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ ثَوَابِ اللهِ أَوْ عِقَابِهِ، كَفَرَ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿قُلْ أَبِاللهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ۞ لاَ تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ.﴾ [التوبة: 65-66]

(اَلسَّابِعُ) : اَلسِّحْرُ، وَمِنْهُ الصَّرْفُ وَالْعَطْفُ، فَمَنْ فَعَلَهُ أَوْ رَضِيَ بِهِ، كَفَرَ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولاَ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلاَ تَكْفُرْ.﴾ [البقرة: 102]

(اَلثَّامِنُ): مُظَاهَرَةُ الْمُشْرِكِينَ وَمُعَاوَنَتُهُمْ عَلَى الْمُسْلِمِينَ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ.﴾ [المائدة: 51]

9. Her kim Hızır *Aleyh'is Selâm*'**ın, Musâ** *Aleyh'is Selâm*'**ın şerî'atı dışında hareket etme serbestisine sâhib olduğu gibi; insanlardan bazılarının Muhammed** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in şerî'atı dışında hareket etme serbestisine sâhib olduğuna**[15] **i'tikâd ederse kâfirdir.**[16]

10. Allâhu *Teâlâ*'**nın dîninden yüz çevirmek.**[17] **Öyle ki bu kimse; ne dîni öğrenir ne de onunla amel eder.**

Bunun delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Kendisine Rabbinin âyetleri hatırlatıldıktan sonra onlardan yüz çevirenden daha zâlim kim olabilir? Muhakkak ki biz, suçlulardan intikâm alacağız."** (es-Secde 32/22)

Bütün bu nevâkızı (İslâm'ı bozan hâlleri) şakayla, ciddi olarak ya da korku ile yapan kimse arasında fark yoktur. Ancak ikrâh (zorlama) altında olan kişi bundan müstesnâdır.

Bütün bu sayılan maddeler (İslâm'dan çıkaran söz ve fiiller arasında) tehlike yönünden en büyük olanlar ve en çok vukû bulanlardır. Müslüman bir kişiye düşen bütün bu husûslardan sakınması ve kendisi nâmına bunlardan korkmasıdır.[18]

Gazâbını ve elem verici cezâlandırmasını gerektiren şeylerden Allâh'a sığınırız.

Allâh'ın salât ve selâmı, -yarattıklarının en hayırlısı olan- Muhammed'in, Âl'inin ve Ashâbı'nın üzerine olsun. (Âmîn!)

(اَلتَّاسِعُ): مَنِ اعْتَقَدَ أَنَّ بَعْضَ النَّاسِ يَسَعُهُ الْخُرُوجُ عَنْ شَرِيعَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم كَمَا وَسِعَ الْخَضِرَ الْخُرُوجُ عَنْ شَرِيعَةِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلاَمُ، فَهُوَ كَافِرٌ.

(اَلْعَاشِرُ): الْإِعْرَاضُ عَنْ دِينِ اللهِ تَعَالَى، لاَ يَتَعَلَّمُهُ وَلاَ يَعْمَلُ بِهِ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ.﴾ [السجدة: 22]

وَلاَ فَرْقَ فِي جَمِيعِ هٰذِهِ النَّوَاقِضِ بَيْنَ الْهَازِلِ وَالْجَادِّ وَالْخَائِفِ، إِلاَّ الْمُكْرَهُ.

وَكُلُّهَا مِنْ أَعْظَمِ مَا يَكُونُ خَطَرًا، وَمِنْ أَكْثَرِ مَا يَكُونُ وُقُوعًا. فَيَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ أَنْ يَحْذَرَهَا وَيَخَافَ مِنْهَا عَلَى نَفْسِهِ.

نَعُوذُ بِاللهِ مِنْ مُوجِبَاتِ غَضَبِهِ وَأَلِيمِ عِقَابِهِ.

وَصَلَّى اللهُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

AÇIKLAMALAR

[1] Bu parantez içi ilâve; Mu'ellefât'uş Şeyh, 1/385 ve ed-Durar'us Seniyye, 2/361'de yer almaktadır.

[2] Bu parantez içi ilâve; er-Rasâ'il'uş Şahsiyye, 212 (Müellefât'uş Şeyh, 7/212 içinde) ve ed-Durar'us Seniyye, 10/91'de yer almaktadır ve İslâm'ı bozan husûsların bu sayılanlarla sınırlı olmadığını göstermektedir. Şeyh *Rahimehullâh* başka bir yerde şöyle demiştir:

"Abdesti bozan sekiz hâl olduğu gibi (Haccâvî'ye âit) el-İknâ' adlı eserde zikredildiği üzere İslâm'ı bozan hâller 400'den fazladır." (ed-Durar'us Seniyye, 10/84-85)

Nitekim Şeyh *Rahimehullâh*'ın, risâlenin en sonundaki şu ifâdeleri de bu risâlede sayılanların en tehlikeli ve en yaygın küfürler olması sebebiyle zikredildiğini göstermektedir:

"Bütün bu sayılan maddeler (İslâm'dan çıkaran söz ve fiiller arasında) tehlike yönünden en büyük olanlar ve en çok vukû bulanlardır."

[3] Parantez içindeki ilâve ed-Durar'us Seniyye, 2/361'de yer almaktadır.

[4] Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye *Rahimehullâh* şirki şöyle ta'rif eder:

"Şirkin aslı, Allâh*u Teâlâ*'yı sadece Kendisi'nin hakkı olan bazı şeylerde mahlûkâtı ile denk tutmaktır. Zîrâ bütün işlerde, Allâh*u Teâlâ*'ya herhangi bir şeyde denk olacak hiçbir kimse/şey yoktur. Dolayısıyla her kim Allâh*u Teâlâ*'dan başkasına ibâdet eder

veya ona tevekkül ederse müşrik olur." (İbnu Teymiyye, el-İstikâme, 1/344; Türkçe tercümesi için bkz. İbn Teymiyye, İfrat ve Tefrit Arasında İstikamet, sf. 274, Guraba Yayınları)

[5] Er-Rasâ'il'uş Şahsiyye'de ve ed-Durar'us Seniyye (10/91)'de **"kabir"** yerine **"kubbeler (türbeler)"** denilmiştir.

[6] Allâh'tan başkasına kurban kesmenin şirk olduğuna dair delîl ve nakillerin tafsîlâtı için müellif *Rahimehullâh*'ın "Kitâb'ut Tevhîd" adlı eserinde konuyla ilgili bâb'a ve muteber şerhlerine mürâcaat edilebilir. Diğer zikredilen nakızaların (İslâm'ı bozan hâllerin) birçoğunun da tafsîlâtı yine "Kitâb'ut Tevhîd" adlı eserde ve muteber şerhlerinde bulunabilir. Vallâhu A'lem!

[7] Bu icmâyı nakleden Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye'dir. Zîrâ İbnu Teymiyye *Rahimehullâh* şöyle demiştir:

"Her kim melekleri ve Nebîleri vâsıta (aracı) edinir; onlara du'â eder, onlara tevekkül eder, meselâ; onlardan günâhların bağışlanması, kalplerin hidâyete ermesi, zorlukların giderilmesi ve ihtiyaçların yerine getirilmesini istemek gibi onlardan menfâat sağlamalarını ve zararı defetmelerini isterse işte böyle bir kimse Müslümanların icmâsı ile kâfirdir." (İbnu Teymiyye, Mecmû'ul Fetâvâ, 1/124; Türkçe tercümesi için bkz. İbn Teymiyye Külliyatı, 1/198)

Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye'nin tâlebesi İbnu Muflih el-Hanbelî *Rahimehullâh*, bu icmâyı el-Furû' adlı eserinin mürted bâb'ında İbnu Teymiyye *Rahimehullâh*'dan nakletmiştir. (İbnu Muflih el-Hanbelî, el-Furû', 10/188) Yine Hanbelîlerden, el-İknâ' isimli eserin müellifi olan Haccâvî (Haccâvî, el-İknâ', 4/297) ve diğerleri de (Merdâvî, el-İnsâf, 10/327; Behûtî, Keşşâf'ul Kınâ, 6/168 vb.), bu icmâyı nakletmişlerdir.

Şeyh Abdullatîf *Rahimehullâh*, "Misbâh'uz Zalâm" adlı eserinde Şafiîlerden İbnu Hacer el-Heytemî'nin, "el-İ'lâm bi Kavâti'il

İslâm" adlı kitâbında Allâh'tan başkasına du'â etmenin icmâ ile küfür olduğunu onaylayarak ve benimseyerek naklettiğini söylemektedir. (Şeyh Abdullatîf, Misbâh'uz Zalâm, 3/527)

Heytemî söz konusu eserinde, diğer mezheplerden küfre düşüren söz ve fiillere dair nakillerde bulunduktan sonra Hanbelîler nezdinde küfür sayılan fiilleri zikretmek amacıyla el-Furû' isimli eserden küfre düşüren söz ve fiillerle alâkalı bölümü olduğu gibi iktibâs etmiştir. İktibâs ettiği maddeler arasında bu ibâre de vardır. Heytemî, el-Furû' adlı kitaptan yaptığı alıntı bittikten sonra şöyle demektedir:

"Burada zikredilenlerin çoğu, daha önce bizim mezhebimizden ve diğer mezheplerden naklettiğimiz husûslara uygundur. Hanbelîler nezdinde ayrıca, namazı terk etmek de küfürdür." (Heytemî, el-İ'lâm bi Kavâti'il İslâm, sf. 217)

İbnu Hacer el-Heytemî *Rahimehullâh*'ın, günümüzdeki kabirperestlerin en çok itimâd ettikleri ve kendilerine mâl ettikleri âlimlerden birisi olmasına karşın bu icmâyı tasdîk etmesine dikkat edilsin...

[8] "İcmâ ile" kaydı er-Rasâ'il'uş Şahsiyye, 213'de ve ed-Durar'us Seniyye, 10/91'de yer almaktadır.

Bu icmâyı Kâdî İyâz *Rahimehullâh*, "eş-Şifâ" adlı eserinde şu şekilde nakletmektedir:

"Kitâb'ın nassını (kesin hükmünü) reddeden veya nakli husûsunda kesin olarak icmâ edilmiş ve yine zâhiri üzerine hamledilmesi hakkında icmâ edilmiş bir hadîsi tahsîs eden herkesin tekfîrinde icmâ vâki' olmuştur.

Hâricilerin recm cezâsını iptal etmelerinden dolayı tekfîr edilmeleri gibi. İşte bundan dolayı, Müslümanların milletinden (dîninden) başka bir dîni dîn edinen birisini tekfîr etmeyen yahut onlar hakkın-

da duraksayan veya şüphe eden veya onların mezheblerini (görüşlerini) doğru bulan herkesi tekfîr ediyoruz.

Bu kimse, bununla beraber İslâm izhâr etse ve İslâm'a i'tikâd edip ondan başka bütün görüşlerin bâtıllığına i'tikâd etse bile, bunun hilâfına olan şeyleri izhâr ettiğinden dolayı kâfirdir." (eş-Şifâ, 2/286)

Kâdî İyâz *Rahimehullâh*, aynı eserinin başka bir yerinde ise her müçtehidin içtihâdında isâbetli sayıldığını iddiâ edenlerin görüşlerini tenkît ettikten sonra şöyle demektedir:

"...Bunun benzeri bir görüşü de Câhız ve Sümâme dile getirmiştir ki buna göre halkın pek çoğundan, kadınlar, aklı kıt olanlar ve Hristiyanlar ile Yahûdîleri taklît edenler üzerinde, Allâh*u Teâlâ*'nın bir hücceti yoktur(!). Zîrâ onların tabîatları istidlâl etmeye müsâit değildir(!). Gazâlî de "et-Tefrika" adlı kitâbında, bu görüşe yakın bir tarafa meyletmiştir.

Bunları söyleyenlerin hepsi icmâ ile kâfirdir. Zîrâ Hristiyan ve Yahûdîlerden bir kimseyi ve Müslümanların dîninden ayrılan kimseyi tekfîr etmeyenin veya tekfîr husûsunda duraksayanın ya da şüphe edenin kâfir olduğunda icmâ vardır.

Kâdî Ebû Bekr der ki: Çünkü tevkîf (nass ile belirlenmiş hüküm) ve icmâ, onların küfrü yönünde ittifâk etmiştir. Her kim ki bu husûsta duraksarsa nassı ve tevkîfi yalanlamış veya onlar hakkında şüphe etmiş olur ki yalanlama ve şüphe de kâfirden başkasında vukû bulmaz." (eş-Şifâ, 2/281; Türkçe tercümesi için bkz. Kadı Iyaz, Şifa-ı Şerif Tercüme ve Şerhi, Rehber Yayınları, sf. 591-597)

Şifâ'yı neşredenler bu ibâreye koydukları dipnotta bu görüşün Gazâlî'ye ait olmadığını İbnu Hacer *Rahimehullâh*'dan nakletmektedirler. Doğrusunu Allâh bilir.

Hanbelî fakîhlerinden Haccâvî *Rahimehullâh* da şöyle demiştir:

"...Veyahut da -Hristiyanlar gibi- İslâm dîninden başka bir dîn edinenleri tekfîr etmez, onların küfründe şüphe eder ya da mezheplerini (görüşlerini) doğrularsa (kâfir olur)." (Haccâvî, el-İknâ', 4/298)

Böylece Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın bu sözü, zikri geçen âlimlerden naklettiği ortaya çıkmaktadır. Esâsen bu risâledeki bütün ibâreler de açıklamalar kısmında verilen nakillerden de görüleceği üzere, önceki âlimlerden nakledilmiş husûslardır. Vallâhu A'lem!

[9] Bu sözün aslı Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye *Rahimehullâh*'a aittir. Az ileride gelecek olan Hızır *Aleyh'is Selâm* meselesiyle alâkalı açıklama no: 16'ya bakınız.

[10] Bu icmâ kaydı ed-Durar'us Seniyye, 10/92'de ve er-Rasâ'il'uş Şahsiyye, 212'de geçmektedir. Bu eserlerde ayrıca şu âyet delîl olarak zikredilmiştir:

﴿ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ.﴾ [محمد:9]

"İşte bu, onların Allâh'ın indirdiğini kerîh (kötü) **görmelerinden kaynaklanır. Allâh da onların amellerini boşa çıkarmıştır."** (Muhammed 47/9)

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in getirdiklerinden herhangi bir şeye buğzedenin kâfir olduğu husûsundaki bu icmâyı Behûtî *Rahimehullâh* (Keşşâf'ul Kınâ, 6/168) nakletmiştir.

[11] Şeyh *Rahimehullâh*, İslâm'dan çıkaran hâlleri farklı bir tertip ve üslûpla anlattığı başka bir risâlesinde, bu maddeyi zikrettikten sonra şu misâli vermektedir:

"Sizler, gerek hocalardan gerekse halktan; tevhîdi ve şirkten beri olmayı bilenlerden dahi vukû bulan olayları biliyorsunuzdur. O kadar ki bu kimseler, bütün bunları(n dînden olduğunu) bilmelerine rağmen namazın ikâme edilmesine ve zekâtın veril-

mesine bile buğzetmektedirler, kezâ İslâm selâmı ile selâmlamaya da buğzetmektedirler." (ed-Durar'us Seniyye, 10/85)

Şeyh Muhammed *Rahimehullâh* **"Beş Mesele"** adlı risâlesinde ise "Beşinci Mesele" olarak şunu zikretmektedir:

"Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in getirdiklerine bir kısmını diğerinden ayırmadan tümüyle îmân edilmesi farz kılınmıştır. Her kim bir kısmına îmân eder de diğer kısmını inkâr ederse hakiki manada kâfirdir. Bilakis, Kitâb'ın tümüne îmân etmek kaçınılmazdır.

Bunu öğrendiysen; (bil ki) kimileri namaz kılıyor ve oruç tutuyor, birçok muhârrematı (yasaklanmış ameli) terk ediyor ancak -buna uymanın doğru olduğunu iddiâ ederek- kadınlara mîrâstan pay vermiyor. Bilakis eğer onlardan biri onların âdetlerine muhâlefet ederek kadınlara mîrâstan pay verse onların kalpleri bu ameli reddeder. Veyahut da kadının iddetini kocasının evinde geçirmesi gerektiğini ve Allâh*u Teâlâ*'nın şöyle buyurduğunu bilmesine rağmen inkâr eder ve de kadının (boşandığı) kocasının evinde kalmasının uygun olmadığını ve kadının evden çıkarılması gerektiğini iddiâ ederler:

﴿لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ.﴾ [الطلاق: 1]

"...Onları evlerinden çıkarmayın, onlar da çıkmasınlar; ancak açık 'çirkin bir hayâsızlık' göstermeleri durumu başka..." (et-Talâk 65/1)

Allâh*u Teâlâ*'nın bu şekilde şerî'at kıldığını (hükmettiğini) bilmelerine rağmen İslâm selâmı ile selâmlamayı da inkâr ediyor, câhiliye selâmını sırf böyle alıştıkları için İslâm selâmına tercih ediyorlar. Bu kimseler, -ma'siyet (günâh) işleyen, farzları terk eden, meselâ zinâ eden yahut ebeveynine karşı iyilikle muâmeleyi terk edip (bunu yaparken) hataya düştüklerini ve Allâh*u Teâlâ*'nın

doğru hükmettiğini itirâf edenlerin aksine- küfre düşmüşlerdir. Zîrâ (Kitâb'ın) bir kısmına îmân etmişler ve diğer bir kısmını inkâr etmişlerdir.

Bil ki; sana, uyman için bu üç misali verdim. İnsanlar arasında bunun gibi, Allâh'ın Kur'ân'da çizdiği sınırlara muhâlefet ettikleri şeyler çoktur. Onlar nezdinde ailelerinin alışkanlıkları olan şeyler ma'rûf olarak addedilir. Eğer bir kimse, Allâh'ın (Kitâbı'nda) zikrettiği bir şeyi yapar veyahut da onların âdetlerini terk ederse o kimseyi kınar ve onu sefîhlikle (akılsızlıkla) suçlarlar. Bu ise kendisinin hata ettiğini ve Allâh'ın (Kitâbı'nda) zikrettiğine îmân ettiğini itirâf ederek; bir hata işleyenin veyahut da bir ameli terk eden kimsenin aksinedir." (Mecmû'at'ur Rasâ'il ve'l Mesâ'il'in Necdiyye, 4/11-12; ed-Durar'us Seniyye, 1/123-124; Türkçe tercümesi için bkz. Kelime-i Şehadetin Manası ve Gerekleri Hakkında "Aydınlatan Cevherler", sf. 41-42, Muvahhid Yayınları)

İleride söz konusu "Beş Mesele" risâlesi gelecektir inşâllâh, tafsîlatlı bilgi için oraya mürâcaat ediniz...

[12] Şeyh Süleymân bin Abdillâh Âl'uş Şeyh *Rahimehullâh* bu husûstaki icmâyı şöyle nakletmiştir:

"Velev ki niyeti hakîkaten alay etmek olmasa da her kim Allâh'ı, Kitâbı'nı, Rasûlü'nü ve Dîn'ini alaya alırsa icmâ ile küfre girmiştir." (Süleymân bin Abdillâh, Teysîr'ul Azîz'il Hamîd, sf. 617)

[13] **Sarf**; karı ile kocanın arasını açmak, **Atf;** karı ile kocanın arasını birleştirmek amacıyla yapılan muhabbet muskası vb. şeylerdir.

[14] Kurtubî *Rahimehullâh* bu âyetin tefsîrinde şöyle demektedir:

﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ﴾ **"...İçinizden kim onları velî edinirse..."** (el-Mâ'ide 5/51) yani Müslümanlara karşı onlara yardım ederse ﴿فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ **"...o da onlardandır..."** (el-Mâ'ide 5/51)

Böylece Allâhu *Teâlâ* bunların hükmünün, onların (kâfirlerin) hükmü gibi olduğunu beyân etmiştir. Bu da Müslümana mürtedden mîrâsın geçmesine mânidir. Kâfirleri destekleyen ise İbnu Ubey (bin Selül) idi. Muvâlatı (kâfirlerle dostluğu) kesme hakkındaki bu hüküm Kıyâmet'e kadar bâkîdir." (Kurtubî, Tefsîr, 6/217; Türkçesi için bkz. İmam Kurtubi, el-Câmiu li-Ahkâmil'l-Kur'an, Buruc Yayınları: 6/282)

[15] Bu madde ed-Durar'us Seniyye, 10/92 ve ayrıca er-Rasâ'il'uş Şahsiyye, 214'te şu lafızlarla ifâde edilmiştir:

"مَنِ اعْتَقَدَ أَنَّ بَعْضَ النَّاسِ لاَ يَجِبُ عَلَيْهِ إِتِّبَاعُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّهُ يَسَعُهُ الْخُرُوجُ مِنْ شَرِيعَتِهِ، كَمَا وَسِعَ الْخَضِرَ الْخُرُوجُ مِنْ شَرِيعَةِ مُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلاَمُ، فَهُوَ كَافِرٌ."

"Hızır *Aleyh'is Selâm***'ın, Musâ** *Aleyh'is Selâm***'ın şerî'atı dışında hareket etme serbestisine sâhib olduğu gibi, bazı insanların da; Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem***'e tâbi olmasının vâcib olmadığına ve onun şerî'atı dışına çıkma serbestisine sâhib olduğuna i'tikâd eden kâfirdir."**

[16] Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye *Rahimehullâh* bu husûsta icmâ bulunduğunu zikretmiştir:

"Müslümanların dîninde -bütün müslümanların ittifâkı ilezarûrî olarak bilinir ki; her kim, İslâm dîninden başka bir dîni ya da Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem***'in şerî'atinden başka bir şerî'ate tâbi olmayı kabûl ederse kâfirdir. Bu, Kitâb'ın bir kısmına îmân edip Kitâb'ın bir kısmını inkâr edenin küfrü gibidir."** (İbnu Teymiyye, el-Fetevâ'l Kubrâ, 3/543-544)

Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye *Rahimehullâh*, velî ve zâhid olduğu iddiâ edilen birtakım kimselerin, Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in sünnetine muhâlif olarak bıyıklarını bırakmalarının ve

kesilmesi emredilen diğer kılları kesmeden bırakmalarının dalâlet ve sapıklık olduğunu anlattıktan sonra şöyle demiştir:

"Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'den başkasının yolunun, onun getirdiği yoldan daha mükemmel olduğunu veya evliyâdan -tıpkı Hızır *Aleyh'is Selâm*'ın, Musâ *Aleyh'is Selâm*'ın şerî'atı dışına çıkma serbestisine sâhib olması gibi- Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şerî'atından dışarı çıkma serbestisine sâhib olanların var olduğunu zannederse işte bu kimse kâfirdir, tevbeye da'vet edildikten sonra (tevbe etmediği takdirde) öldürülmesi vâcibtir. Zîrâ Musâ *Aleyh'is Selâm*'ın da'veti genele yönelik değildi (sadece İsrâîloğullarına has bir da'vetti) ve dolayısıyla Musâ'ya uymak, Hızır -*Selâm İkisinin de Üzerlerine Olsun*- üzerine vâcib değildi. Bilakis Hızır, Musâ *Aleyh'is Selâm*'a demişti ki:

"Ben Allâh'tan gelen, Allâh'ın bana öğrettiği öyle bir ilim üzereyim ki sen onu bilmezsin ve sen de Allâh'tan gelen, Allâh'ın sana öğrettiği öyle bir ilim üzeresin ki ben de onu bilmem."

Muhammed bin Abdillâh bin Abdilmuttalib *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e gelince o; Allâh'ın bütün sekaleyn'e; cinlere ve Arabıyla acemiyle, yakınıyla uzağıyla, yöneticisiyle yönetileniyle, zâhid olanlarıyla zâhid olmayanlarıyla insanlara gönderdiği Rasûlü'dür. Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا.﴾ [سبأ: 28]

"Biz seni bütün insanlara ancak bir müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik..." (Sebe 34/28)."

İbnu Teymiyye *Rahimehullâh*'dan yapılan alıntı burada sona erdi. (İbnu Teymiyye, Mecmû'ul Fetâvâ, 27/58-59)

Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye *Rahimehullâh*'ın bu sözlerinin bir kısmını Keşşâf'ul Kinâ', Metâlib'u Ûlî'n Nuhâ gibi Hanbelî fıkıh ki-

tapları müellifleri de mürted bâblarında onaylayarak nakletmişlerdir.

[17] Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh,* başka bir yerde, bu madde hakkında, **"(dînden çıkaran şeylerin) en önemlilerinden ve en tehlikeli olanlarından"** demiş, ayrıca şu ifâdeyi kullanmıştır:

"Bu (yüz çevirme küfrü), insanların en takvâlı olanlarında ve en çok ibâdet edenlerinde dahi bulunmaktadır." (ed-Durar'us Seniyye, 10/86)

[18] Şeyh *Rahimehullâh*, bu zikredilen yerde, İslâm'dan çıkaran bu şeylerin altı tanesini saydıktan sonra şöyle demiştir:

"Bunların birçoğuna insan, küfür olduğunu bilmeden düşmekte ve onu hafife almaktadır (önemsememektedir). Burada insan derken kastımız ise tevhîdi bildiğini ve şirkten beri olduğunu iddiâ eden kişidir!" (ed-Durar'us Seniyye, 10/86)

ÜÇ TEMEL ESÂS
-TAKDÎM-

ÜÇ TEMEL ESÂS

-TAKDÎM-

Tercümesini okuyacağınız bu risâle, Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın belki de en önemli ve en kıymetli eserlerinden bir tanesidir. Risâlenin ismi, çoğu kaynakta **"Selâset'ul Usûl"** olarak geçerken bazı kaynaklarda ise **"el-Usûl'us Selâse"** olarak geçmektedir ki iki isim de Türkçeye **"Üç Temel Esâs"** olarak tercüme edilebilir, bu iki ismin kullanılmasında da -inşâllâh- bir beis yoktur.

Elinizdeki bu risâle, sahîh hadîslerde geçtiği üzere, kişiye kabirde sorulacak olan üç temel esâsı yani; Rabb'in, Dîn'in ve Peygamber'in tanıtılmasını konu almaktadır. Berâ İbnu Âzib *Radıyallâhu Anh*'dan nakledilen hadîste şöyle gelmiştir:

«خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةِ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَانْتَهَيْنَا إِلَى الْقَبْرِ وَلَمَّا يُلْحَدْ، فَجَلَسَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ كَأَنَّمَا عَلَى رُءُوسِنَا الطَّيْرُ، وَفِي يَدِهِ عُودٌ يَنْكُتُ بِهِ فِي الْأَرْضِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: اِسْتَعِيذُوا بِاللهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ.»

«Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **ile birlikte ensârdan bir adamın cenâzesinde bulunarak defnetmek üzere** (Bakî Mezarlığı'na) **doğru yola çıktık. Daha kabrin kazılması tamamlanmadan kabre vardık. Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **oturdu, biz de kabrin etrafına oturduk. Sanki başlarımızın üzerinde birer kuş varmış gibi** (sakin duruyor) **idik. Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **elindeki bir çöp ile yeri karıştırıyordu. Derken başını kaldırıp şöyle buyurdu: Kabir azâbından Allâh'a sığınınız!»**

Cerîr *Radıyallâhu Anh*'ın rivâyetinde ise şu ilâve vardır:

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurdu:

«وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ خَفْقَ نِعَالِهِمْ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ حِينَ يُقَالُ لَهُ: يَا هٰذَا مَنْ رَبُّكَ؟ وَمَا دِينُكَ؟ وَمَنْ نَبِيُّكَ؟»

«Muhakkak ki (ölü, kendisini defnedenler) **dönüp giderlerken** (sorgu meleği tarafından) **kendisine şöyle sorulduğu sırada: 'Ey adam, Rabb'in kimdir? Dîn'in nedir? Peygamberin kimdir?' onların ayak seslerini duyar...»**

Hennâd (da hadîsin bundan sonraki kısmını şöyle) rivâyet etti: Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* (sözlerine devâmla) şöyle dedi:

«وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ، فَيَقُولاَنِ لَهُ: مَنْ رَبُّكَ؟ فَيَقُولُ: رَبِّيَ اللهُ. فَيَقُولاَنِ لَهُ: مَا دِينُكَ؟ فَيَقُولُ: دِينِي الْإِسْلاَمُ . فَيَقُولاَنِ لَهُ: مَا هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ؟ قَالَ فَيَقُولُ: هُوَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَيَقُولاَنِ: وَمَا يُدْرِيكَ؟ فَيَقُولُ: قَرَأْتُ كِتَابَ اللهِ فَآمَنْتُ بِهِ وَصَدَّقْتُ.»

«Ve ona iki melek gelir. Onu oturtarak ona derler ki: Rabb'in kimdir? Der ki: Rabbim Allâh'tır. Sonra ona derler ki: Dîn'in nedir? Der ki: Dînim İslâm'dır. Sonra sorarlar: Şu size gönderilen adam da kimdir? Şöyle cevâblar: *Salât ve Selâm Üzerine Olsun*, **o Allâh'ın Rasûlü'dür. Sonra derler ki: Sana bunu öğreten nedir?** (O da) **der ki: Ben Allâh'ın Kitâbı'nı okudum, ona îmân ettim ve** (onu) **tasdîk ettim.»**

Daha sonra (hadîsin râvileri olan Cerîr ile Ebû Mu'âviye rivâyetlerinde) birleşerek hadîsin kalan kısmını şöyle rivâyet ettiler: Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* (sözlerine devâmla) şöyle buyurdu:

«فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ: أَنْ قَدْ صَدَقَ عَبْدِي فَأَفْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ، وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى الْجَنَّةِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ. قَالَ: فَيَأْتِيهِ مِنْ رَوْحِهَا وَطِيبِهَا. قَالَ: وَيُفْتَحُ لَهُ فِيهَا مَدَّ بَصَرِهِ. قَالَ: وَإِنَّ الْكَافِرَ...»

«Bunun üzerine gökten bir münâdî seslenir: Kulum doğru söyledi. Ona cennetten bir yer hazırlayınız ve ona cennete (açılan) **bir kapı açınız. Hemen arkasından o kula** (cennetin) **esintisi ve hoş kokusu gelmeye başlar ve daha kabrinde iken ufku gözünün alabildiği kadarınca açılıp genişler. Dedi ki: Kâfire gelince...»**

(Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* hadîsin bu kısmında) kâfirin ölümünü anlattı. (Onun ölümün nasıl zor ve şiddetli olduğunu açıkladıktan sonra şöyle) buyurdu:

«وَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ، وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولاَنِ: مَنْ رَبُّكَ؟ فَيَقُولُ: هَاهْ، هَاهْ، هَاهْ، لاَ أَدْرِي. فَيَقُولاَنِ لَهُ: مَا دِينُكَ؟ فَيَقُولُ: هَاهْ، هَاهْ، لاَ أَدْرِي. فَيَقُولاَنِ: مَا هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ؟ فَيَقُولُ: هَاهْ، هَاهْ، لاَ أَدْرِي. فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ: أَنْ كَذَبَ فَأَفْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ، وَأَلْبِسُوهُ مِنَ النَّارِ، وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ. قَالَ: فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا. قَالَ: وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلاَعُهُ.»

«Muhakkak ki kâfirin ruhu da cesedine iâde edilir. Sonra ona iki melek gelip onu oturtarak kendisine derler

ki: Rabb'in kimdir? O da der ki: Ha, ha, ha bilmiyorum... Bunun üzerine ona derler ki: Dîn'in nedir? (Yine) **o der ki: Ha, ha bilmiyorum... Sonra melekler derler ki: Size gönderilen adam da kimdir? O** (yine) **şu cevâbı verir. Ha, ha, bilmiyorum... Bunun üzerine gökten bir münâdî seslenir: Yalan söylüyor, ona cehennemden bir yer hazırlayınız. Cehennem elbiselerinden bir elbise giydirin. Ve ona cehenneme** (açılan kapılardan) **bir kapı açınız. Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **dedi ki: O sırada** (cehennemin) **sıcağı, yakıcı havası kendisine gelmeye başlar. Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **dedi ki: Kaburga kemikleri birbirine girene kadar kabri kendisine daraltılır.»**

Cerîr *Radıyallâhu Anh*'ın rivâyetinde (şu) ilâve vardır:

«ثُمَّ يُقَيَّضُ لَهُ أَعْمَى أَبْكَمُ مَعَهُ مِرْزَبَّةٌ مِنْ حَدِيدٍ، لَوْ ضُرِبَ بِهَا جَبَلٌ لَصَارَ تُرَابًا. قَالَ: فَيَضْرِبُهُ بِهَا ضَرْبَةً يَسْمَعُهَا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِلاَّ الثَّقَلَيْنِ فَيَصِيرُ تُرَابًا. قَالَ: ثُمَّ تُعَادُ فِيهِ الرُّوحُ.»

«Sonra ona, yanında demirden bir tokmak olan kör ve dilsiz (bir zebânî) **musallat edilir. Eğer tokmak, dağa vurulsa** (dağ) **toz haline gelir. Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **dedi ki:** (Zebânî) **o tokmağı, o kâfire öyle bir vurur ki o vuruşu**(n sesini) **sekâleynden** (insan ve cinden) **başka şark ve garb arası**(nda bulunan tüm varlıklar) **işitir.** (O kâfir de yediği bu darbe ile) **toz haline gelir. Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **dedi ki: Sonra** (azâbın devâm etmesi için o kâfirin) **ruh**(u tekrar) **kendisine iâde edilir.»**[1]

Hadîsin başka bir rivâyetinde ise münâfık veya şüpheci olan kişi-

[1] Ebû Dâvûd, Hadis no: 4753.

ye Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* hakkında sorulduğunda şöyle diyeceği nakledilmiştir:

«سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا، فَقُلْتُهُ.»

«İnsanların bir şeyler söylediğini işittim, ben de onların söylediklerini dedim.»[2]

İşte bu hadîs; Rabbi tanımak, dîn'i tanımak ve Peygamberi tanımaktan ibâret olan üç temel esâsı bilmenin önemini ve bunlara önem vermeyen, bu hususları, kendisini mümin kılacak kadar da olsa öğrenmeyen veya bu konularda başkalarını taklîd ederek şek ve şüphe içerisinde bir dîn anlayışına sâhib olan kimselerin, gerek kabirde gerekse âhirette ne kadar feci bir âkibete marûz kalacaklarını ve bunları Allâh'ın Kitâbı'nı okuyarak delîllerine vakıf olarak basîret üzere gerektiği gibi öğrenenlerin ve akîde edinenlerin ise ne büyük ni'metlere mazhar olacaklarını göstermektedir. Rabbimiz bizleri kötü âkibetten korusun, sevdiği insanların arasına katsın. (Âmîn!)

İşte Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh,* insanlara karşı büyük bir şefkat göstererek belki de dünyanın en önemli meselesi olan bu üç temel esâs hakkındaki temel bilgileri, herkesin anlayabileceği şekilde bir araya getirmiş ve istifâdeye sunmuştur. Böylece bu kitap hem ihtivâ ettiği konunun ehemmiyeti hem de Şeyh *Rahimehullâh*'ın kullandığı sade ve anlaşılır üslûptan dolayı ilk yazıldığı dönemden itibâren yayılmaya başlamış, tedrîsâtı yapılmış ve âdeta tevhîd da'vetinin temel kitâblarından birisi hâline gelmiştir.

Bu konu hakkında Şeyh'in torunu olan Abdurrahmân bin Hasen *Rahimehumullâh* (v. 1285H), Necd bölgesindeki tevhîd da'vetinin bütün dünyaya yayılma sürecini anlatırken şöyle demektedir:

"Her bölgeye Allâh'a da'vet edecek, dînlerini onlar için yenileyecek da'vetçiler gönderiyorlar ve de "Selâset'ul Usûl/Üç Temel

---

[2] Buhârî, Hadis no: 86.

Esâs", "Kavâid('ul Erba')/Dört Kâide" ve diğerleri gibi usûl('uddîn) kitapları hakkında soruşturuyorlardı."[3]

Süleymân bin Sehmân en-Necdî *Rahimehullâh* (v. 1349H) ise şöyle demektedir:

"Zîrâ -hamd ve minnet, Allâh'a mahsustur- meşâyih (şeyhler), Millet-i İbrâhîm'in neşrî ve ta'lîmi husûsunda ve de usûl'uddîn sâhasındaki "(Kitâb'ut) Tevhîd", "Keşf'uş Şubehât", "Selâset'ul Usûl/Üç Temel Esâs" gibi kitaplar ve yine "Mecmûat'ut Tevhîd"[4] içinde bulunan Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın bütün risâlelerinin okunması husûsunda büyük bir ciddiyet ve çaba göstermişlerdir."[5]

Görüldüğü üzere bu "Üç Temel Esâs" risâlesi, yazıldığı günden günümüze, ismi geçen diğer risâlelerle birlikte tevhîde dair okunan ve okutulan eserlerin başında gelmektedir.

Irak ulemâsından Âlûsî *Rahimehullâh* (v. 1342)[6] da bu risâleyle alâkalı şöyle demektedir:

"Necd ehlinin mezhebi, İmâm Ahmed bin Hanbel'in *-Allâh Yüzünü Ağartsın-* **bulunduğu yol üzeredir. Ben; Ebû Abdillâh,**

---

[3] Abdurrahmân bin Hasen, el-Metleb'ul Hamîd, sf. 252.

[4] Çok erken tarihlerden itibâren Hindistan, Mısır, Hicâz gibi muhtelif bölgelerde Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* ve diğer Necdî âlimlerin muhtelif risâlelerinden derlenen bu isimde birçok farklı mecmûa basılmıştır.

Bizim muttali olduğumuz "Mecmûat'ut Tevhîd" isimli çalışmalarda, bu ismi sayılan risâlelerin her biri -temel kitâblar oldukları için- mutlaka yer almaktadırlar.

[5] Süleymân bin Sehmân en-Necdî, Minhâc'u Ehl'il Hakki ve'l İttibâ', sf. 95.

[6] Bu zât, Mahmûd Şükrî el-Âlûsî olup "Rûh'ul Meânî" adlı tefsîrin müellifi olan Şihâbuddîn el-Âlûsî'nin torunudur, lâkin ceddinden farklı olarak selef i'tikâdını benimsemiştir.

Allâmet'uş Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'**ın tasnîfâtından olan akâide dair muhtasar bir risâle gördüm, öyle ki Necd ehlinin çocukları ve gençleri bu risâleyi ezberlemektedirler ve onda; Kitâb'a, Sünnet'e ve İslâm imâmlarının üzerinde bulunduğu yola muhâlif hiçbir şey bulunmamaktadır."**

Âlûsî, ardından bu "Üç Temel Esâs" risâlesinin metnini kâmilen zikretmekte[7] ve risâlenin bitiminde tevhîd da'vetine yönelik itirâz ve karalamalarıyla meşhûr olan Yûsuf en-Nebhânî'ye şöyle seslenmektedir:

"Bu risâleye bak, ey en-Nebhânî ve onu başından sonuna kadar oku! Hiç **bu i'tikâda sâhib olan birisi, doğru yoldan başka yollara sapmış mübtedilerden (bid'atçilerden) addedilebilir mi?** İlh..."

Âlûsî, nihâyet konuyla alâkalı sözlerini şöyle noktalamaktadır:

"Şânı yüce Allâh'a yemîn ederim ki; en-Nebhânî şu (Üç Temel Esâs'ı ezberleyen) çocuklar kadar bile dînini bilmemektedir. Keşke o, **Rasûl'un hizbine müntesip birisinin elinde îmânını yenilese idi ve böyle birisinin yanında usûl(udîn)'e dair şu akâid metnini okusaydı; bu sapmış câhil, dalâlet caddesinden belki çıkabilirdi..."**[8]

İşte bizler de herkesi bu hacmi küçük, kıymeti büyük risâleyi okumaya ve dîn'i sahîh kaynaklardan ve en temelden yeni baştan öğrenmeye çağırıyor, bu risâleyi, bir tevhîd müdâfaası olmasının yanı sıra, Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın i'tikâdı hakkında çeşitli şüpheler uyandırmaya çalışanlara karşı, onun sâhib olduğu nezîh i'tikâdı delîlleriyle ortaya koyması sebebiyle, Şeyh *Rahimehullâh*'ın

---

[7] Âlûsî'nin naklettiği metinde şu an yaygın olarak bulunan "Üç Temel Esâs" metnine göre küçük bazı farklar bulunmaktadır. Bu farklı ifâdelerin, Âlûsî tarafından yapılmış açıklamalar olması ihtimâl dahilinde olduğu gibi, metnin manasını bozmayacak şekilde yaptığı tasarrufları olması da muhtemeldir. Yeri geldikçe bu farklılıklara işâret edilecektir inşâllâh.

[8] Mahmûd Şükrî el-Âlûsî, Gâyet'ul Emânî fî'r Raddi ale'n Nebhânî, 2/84-93.

kendisi hakkında da bir müdâfaanâme olarak görüyor ve okuyucuyu bu kıymetli eserin metniyle başbaşa bırakıyoruz.

ثَلاَثَةُ الْأُصُولِ[1]

ÜÇ TEMEL ESÂS[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/185-196.

[2] **"Müellefât'uş Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb"** isimli mecmûanın 1. cilt 185-196. sahifeleri arasında yer alan bu risâle, yine **"ed-Durar'us Seniyye"** isimli mecmûanın 1. cilt 125-135. sahifeleri arasında geçmektedir. Bu risâleyi yukarıda belirttiğimiz gibi, M. Şükrî el-Âlûsî de **"Gâyet'ul Emânî fî'r Raddi ale'n Nebhânî"**, 2/84-93. sahifeleri arasında nakletmiştir. Biz, daha iyi bir tahkîkten geçtiğini düşündüğümüz Müellefât'uş Şeyh'de geçen nüshâyı esâs aldık, ancak diğer kaynaklardaki ifâde farklılıklarından önemli gördüklerimize de yeri geldikçe dikkat çekeceğiz inşâllâh.

ÜÇ TEMEL ESÂS

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Allâh'ın rahmeti üzerine olsun[1], bil ki;

DÖRT MESELE[2]

Şu dört meseleyi öğrenmek bizim üzerimize vâcibtir:

1. İlim: ki bu Allâh'ı bilmektir, Peygamberini bilmektir ve İslâm dînini delîlleriyle bilmektir.

2. Bu ilimle amel etmek.

3. Buna da'vet etmek.

4. Bu husûslarda görülen eziyete sabretmek.

(Bütün bunların) delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

"Asra yemin olsun ki insan hiç şüphesiz hüsrândadır. Ancak îmân edip sâlih amel işleyenler ve birbirlerine; hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler bundan müstesnâdır." (el-Asr 103/1-3)

(İmâm) Şâfiî (v. 204H) *Rahimehullâhu Teâlâ* şöyle demiştir:

"Eğer Allâh*u Teâlâ* yarattıklarına karşı bu sûreden başka bir hüccet (delîl) indirmemiş olsaydı, bu dahi onlara yeterdi."[3]

(İmâm) Buhârî (v. 256H) *Rahimehullâhu Teâlâ* da şöyle demiştir:

"İlmin, Söz ve Amelden Önce Olduğuna Dair Bâb" Buna delîl de Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Bil ki; Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur ve kendi günâhın için istiğfâr et (bağışlanma dile)!.." (Muhammed 47/19)[4]

Görüldüğü gibi (âyet); "söz ve amelden önce" ilim ile başlamaktadır.[5]

ثَلاَثَةُ الْأُصُولِ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ،

اِعْلَمْ رَحِمَكَ اللهُ أَنَّهُ يَجِبُ عَلَيْنَا تَعَلُّمُ أَرْبَعِ مَسَائِلَ:

اَلْأُولَى: **اَلْعِلْمُ**: وَهُوَ مَعْرِفَةُ اللهِ، وَمَعْرِفَةُ نَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَعْرِفَةُ دِينِ الْإِسْلاَمِ بِالْأَدِلَّةِ.

اَلثَّانِيَةُ: **اَلْعَمَلُ بِهِ.**

اَلثَّالِثَةُ: **اَلدَّعْوَةُ إِلَيْهِ.**

اَلرَّابِعَةُ: **اَلصَّبْرُ عَلَى الْأَذَى فِيهِ.** وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ:

﴿وَالْعَصْرِ ۞ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۞ إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ.﴾

[سورة العصر]

قَالَ الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى: **"لَوْ مَا أَنْزَلَ اللهُ حُجَّةً عَلَى خَلْقِهِ إِلاَّ هٰذِهِ السُّورَةَ لَكَفَتْهُمْ."**

وَقَالَ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى: "بَابٌ: اَلعِلْمُ قَبْلَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ"؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ.﴾ [محمد: 19]

فَبَدَأَ بِالْعِلْمِ "قَبْلَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ".

AÇIKLAMALAR

[1] "Allâh'ın rahmeti üzerine olsun, bil ki" şeklindeki ifâde ed-Durar'us Seniyye'de yoktur. Âlûsî ise bundan sonrasını şu şekilde nakletmiştir:

"أَنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ، وَأَنَّهُ شِفَاءُ الْقُلُوبِ الْمَرِيضَةِ، وَهُوَ مِنْ أَهَمِّ مَا وَجَبَ عَلَيْكَ، وَالْعَمَلُ بِهِ سَبَبٌ لِدُخُولِ الْجَنَّةِ، وَالْجَهْلُ بِهِ وَإِضَاعَتُهُ سَبَبٌ لِدُخُولِ النَّارِ، وَأَنَّهُ يَجِبُ عَلَيْكَ أَرْبَعُ مَسَائِلَ."

"(Bil ki) ilim tâleb etmek farzdır ve o, hasta kalplerin şifâsıdır. Ve yine sana vâcib olan şeylerin en önemlilerindendir. Bu ilimle amel etmek cennete girmeye sebebtir. Ondan câhil kalmak ve onu zâyi etmek ise cehenneme girmeye sebebtir. (Ve yine bil ki) sana dört mesele vâcibtir. İlh..."

[2] Bu ve bundan sonraki başlıklar okuyucuya kolaylık olması için tarafımızdan konulmuştur.

[3] İmâm Nevevî (v. 676H) *Rahimehullâh*, Riyâz'us Sâlihîn'de 21. Bâb olan "İyilik ve Tâkva Üzere Yardımlaşma Bâbı"nda, İmâm Şâfiî *Rahimehullâh*'ın bu sözünü şu şekilde nakletmiştir:

"İnsanlar veya insanların çoğu bu sûre(nin manaları) hakkında düşünme noktasında gaflet içerisindedir." (Nevevî, Riyâz'us Sâlihîn, 1/80) Riyâz'us Sâlihîn şârihi İbnu Allân (v. 1057H) *Rahimehullâh*, bu söz hakkında şöyle demiştir:

"Ben, onun zikrettiği bu lafzın kaynağına vâkıf olamadım. Müellif *Rahimehullâh* da bu sözü kimin rivâyet ettiğine dair bir açıklama yapmamıştır ki o kaynağa mürâcaat edebilelim!" (İbnu Allân, Delîl'ul Fâlihîn, 2/455-456)

İbnu Kesîr *Rahimehullâh* da bu sözü el-Bakara 2/23. âyetin tefsîrinde (İbnu Kesîr, Tefsîr, 1/203) ve Asr Sûresi'nin tefsirinde (İbnu Kesîr, Tefsîr, 8/456) şu şekilde nakletmiştir:

"İnsanlar, bu sûre üzerinde düşünselerdi, bu onlara kâfi gelirdi..." Başka âlimler de buna yakın lafızlarla bu sözü nakletmişlerdir.

İbnu Allân *Rahimehullâh*'ın da işâret ettiği üzere bu sözün İmâm Şâfiî *Rahimehullâh*'a uzanan bir senedi yoktur. Şâfiî *Rahimehullâh*'ın kendi kitaplarında da bu söz geçmemektedir. Ancak ondan bir şekilde duyulup ezberlenmiş ve bu şekilde nesilden nesile aktarılmış bir kavil olması muhtemeldir. Vallâhu A'lem!

[4] Bu ifâdeler (zikredilen âyet de dâhil), İmâm Buhârî *Rahimehullâh*'ın Sahîh'inde İlim Kitâbı'nın 10. Bâbı'nda geçmektedir. İlgili yerde İmâm Buhârî *Rahimehullâh* âyetin ilk bölümünü zikretmiş, ancak Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın yer verdiği sonrasındaki: ﴿وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ﴾ **"...ve kendi günâhın için istiğfâr et** (bağışlanma dile)**!.."** ifâdelerini ise zikretmemiştir. Vallâhu A'lem!

[5] Bu, şöyle açıklanmıştır: Âyet-i Kerîme'de önce Allâh'ın birliğini bilmek emredilmiş, ardından da istiğfâr dilemek emredilmiştir. Böylece önce ilim, sonra da istiğfâra dair söz ve amel emredilmiştir. Vallâhu A'lem!

ÜÇ MESELE

Allâh'ın rahmeti üzerine olsun, bil ki her müslüman erkek ve kadına şu üç meseleyi öğrenmek ve gereğince amel etmek vâcibdir:

1. Mesele

Allâh bizi yarattı, bizi rızıklandırdı. Ve O, bizleri başıboş bırakmadı. Bilakis bizlere bir Rasûl gönderdi. Her kim ona itâ'at ederse cennete girecektir, her kim de ona karşı gelirse cehenneme girecektir.

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Firavun'a bir Rasûl gönderdiğimiz gibi, doğrusu, sizlere de hakkınızda şâhitlik edecek bir Rasûl gönderdik. Ama Firavun o Rasûl'e karşı geldi, biz de onu ağır bir şekilde yakalayıverdik." (el-Müzzemmil 73/15-16)

2. Mesele

Allâh*u Teâlâ*, Kendisi'ne ibâdet husûsunda herhangi bir kimsenin, ister mukarreb (Allâh'a yakınlaştırılmış) bir melek, isterse de mürsel (Rasûl olarak gönderilmiş) bir Nebî olsun [bu ikisi bir yana, başkalarının da][1] şirk (ortak) koşulmasına asla râzı olmaz.

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Mescidler yalnız Allâh'ındır. O hâlde Allâh ile birlikte hiçbir kimseye du'â (ibâdet) **etmeyin."** (el-Cinn 72/18)

اِعْلَمْ رَحِمَكَ اللهُ أَنَّهُ يَجِبُ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ، تَعَلُّمُ ثَلاَثِ هٰذِهِ الْمَسَائِلِ، والْعَمَلُ بِهِنَّ:

اَلْأُولَى:

أَنَّ اللهَ خَلَقَنَا، وَرَزَقَنَا، وَلَمْ يَتْرُكْنَا هَمَلاً، بَلْ أَرْسَلَ إِلَيْنَا رَسُولاً، فَمَنْ أَطَاعَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَاهُ دَخَلَ النَّارَ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولاً شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولاً ۞ فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلاً.﴾ [المزمل: 16-15]

اَلثَّانِيَةُ:

أَنَّ اللهَ لاَ يَرْضَى أَنْ يُشْرَكَ مَعَهُ أَحَدٌ فِي عِبَادَتِهِ، لاَ مَلَكٌ مُقَرَّبٌ، وَلاَ نَبِيٌّ مُرْسَلٌ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ فَلاَ تَدْعُوا مَعَ اللهِ أَحَدًا.﴾ [الجن: 18]

3. Mesele

Kim Rasûl'e itâ'at eder ve Allâh'ı tevhîd ederse (birlerse), o kimsenin, Allâh'a ve Rasûlü'ne karşı gelen kimseleri en yakın akrabâsı olsa dahi velî (dost) edinmesi câiz değildir.

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Allâh'a ve Âhiret Günü'ne imân eden bir toplumun; -babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabâları olsa bile- Allâh'a ve Rasûlü'ne karşı gelenlere sevgi beslediğini göremezsin. İşte Allâh, îmânı onların kalblerine yazmış ve katından bir nûr ile onları desteklemiştir. Onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacak ve onlar orada temelli kalacaklardır. Allâh onlardan râzı olmuş, onlar da Allâh'tan râzı olmuşlardır. İşte onlar, Allâh'ın hizbidir** (taraftarıdır). **İyi bilin ki kurtuluşa erecek olanlar, sadece Allâh'ın hizbi** (taraftarı) **olanlardır."** (el-Mücâdele 58/22)

Allâh seni itâ'atine muvâffak kılsın, bil ki; muhakkak ki İbrâhîm *Aleyh'is Selâm*'ın milleti olan hanîflik, dîni Allâh'a halis kılıp yalnızca O'na ibâdet etmendir. Allâh bütün insanlara bunu emretmiş ve onları bunun için yaratmıştır.

Nitekim Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

اَلثَّالِثَةُ:

أَنَّ مَنْ أَطَاعَ الرَّسُولَ، وَوَحَّدَ اللهَ لاَ يَجُوزُ لَهُ مُوَالاَةُ مَنْ حَادَّ اللهَ وَرَسُولَهُ، وَلَوْ كَانَ أَقْرَبَ قَرِيبٍ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿لاَ تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُوْلٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولٰئِكَ حِزْبُ اللهِ أَلاَ إِنَّ حِزْبَ اللهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.﴾ [المجادلة: 22]

إِعْلَمْ أَرْشَدَكَ اللهُ لِطَاعَتِهِ، أَنَّ الْحَنِيفِيَّةَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ: أَنْ تَعْبُدَ اللهَ وَحْدَهُ، مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ. وَبِذٰلِكَ أَمَرَ اللهُ جَمِيعَ النَّاسِ، وَخَلَقَهُمْ لَهَا؛ كَمَا قَالَ تَعَالَى:

"Ben, cinleri ve insanları, ancak Bana ibâdet etsinler diye yarattım." (ez-Zâriyât 51/56)

Buradaki **"...Bana ibâdet etsinler..."**in manası: **"Beni tevhîd etsinler (birlesinler)"** demektir.[2]

Allâh'ın verdiği emirlerin en büyüğü tevhîddir. **Tevhîd, Allâh'ı ibâdette birlemektir.**

Nehyettiği şeylerin en büyüğü de şirktir. **Şirk, Allâh ile birlikte Allâh'tan başkasına du'â (ibâdet) etmektir.**

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Allâh'a ibâdet edin, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın..." (en-Nisâ 4/36)

Sana sorulursa: "İnsanın bilmekle yükümlü olduğu üç temel esâs nedir?" De ki:

Kulun; Rabbini, dînini ve peygamberi Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**i bilmesidir.**

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ.﴾ [الذاريات: 56]

وَمَعْنَى ﴿يَعْبُدُونِ﴾: يُوَحِّدُونِ، وَأَعْظَمُ مَا أَمَرَ اللهُ بِهِ التَّوْحِيدُ، وَهُوَ: إِفْرَادُ اللهِ بِالْعِبَادَةِ. وَأَعْظَمُ مَا نَهَى عَنْهُ الشِّرْكُ، وَهُوَ: دَعْوَةُ غَيْرِهِ مَعَهُ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَاعْبُدُوا اللهَ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا.﴾ [النساء: 36]

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: مَا الْأُصُولُ الثَّلَاثَةُ الَّتِي يَجِبُ عَلَى الْإِنْسَانِ مَعْرِفَتُهَا؟ فَقُلْ:

مَعْرِفَةُ الْعَبْدِ رَبَّهُ، وَدِينَهُ، وَنَبِيَّهُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

AÇIKLAMALAR

[1] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[2] Er-Risâlet'ul Mufîde'nin girişinde **"...ibâdet, tevhîdin ta kendisidir."** ifâdesinin açıklamasına (no: 3) mürâcaat ediniz.

ÜÇ TEMEL ESÂS

Birinci Temel Esâs:

Rabbi Bilmek

İkinci Temel Esâs:

İslâm Dîni'ni Delîlleriyle Bilmek

Üçüncü Temel Esâs:

Peygamberiniz Muhammed

Sallallâhu Aleyhi Ve Sellem'**in Bilinmesi**

Rabb; ma'bûdun ta kendisidir (kendisine ibâdet edilmeye lâyık olan yegâne varlıktır). [2]

Bunun delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibâdet edin. Umulur ki** (böylece Allâh'ın azâbından) **korunmuş olursunuz. O Rabb ki sizin için yeryüzünü bir döşek, gökyüzünü de bir binâ yaptı. Gökyüzünden yağmuru indirip onunla sizin için çeşitli meyveleri rızık olarak çıkardı. Öyleyse artık bile bile Allâh'a ortaklar koşmayın."** (el-Bakara 2/21-22)

İbnu Kesîr *Rahimehullâhu Teâlâ* şöyle demiştir: "Bütün bu şeyleri yaratan (Allâhu *Teâlâ*), ibâdete müstahak olan yegâne varlıktır."[3]

Allâh'ın, yapılmasını emrettiği ibâdet çeşitleri olan; **İslâm** (teslîm olmak), **îmân** (kesin bir inançla inanmak) ve **ihsân** (Allâh'ı görüyormuşçasına ibâdet etmek) ve yine ibâdet kapsamında yer alan **du'â**, **havf** (korkmak), **recâ** (ümit etmek), **tevekkül, rağbet** (arzulamak), **rahbet** (çekinerek korkmak), **huşû'** (itâ'at ederek sakınmak), **haşyet** (bilerek korkmak), **inâbe** (yönelmek), **isti'âne** (yardım istemek), **istiâze** (sığınmak), **istigâse** (medet ummak), **zebh** (kurban kesmek), **nezr** (adak adamak) ve bundan başka Allâhu *Teâlâ*'nın emretmiş olduğu ibâdet çeşitleri, tümüyle sadece Allâhu *Teâlâ*'ya mahsûstur.

Bunun delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Mescidler yalnız Allâh'ındır. O hâlde Allâh ile birlikte hiçbir kimseye du'â** (ibâdet) **etmeyin."** (el-Cinn 72/18)

Her kim, bu ibâdetlerden herhangi birisini Allâh'tan başkasına yöneltecek olursa o kimse müşrik ve kâfirdir.

Bunun delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

وَالرَّبُ هُوَ الْمَعْبُودُ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۞ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ.﴾ [البقرة: 21-22]

قَالَ ابْنُ كَثِيرٍ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى: "اَلْخَالِقُ لِهٰذِهِ الْأَشْيَاءِ هُوَ الْمُسْتَحِقُّ لِلْعِبَادَةِ."

وَأَنْوَاعُ الْعِبَادَةِ الَّتِي أَمَرَ اللهُ بِهَا مِثْلُ: الْإِسْلَامِ، وَالْإِيمَانِ، وَالْإِحْسَانِ، وَمِنْهُ: الدُّعَاءُ، وَالْخَوْفُ، وَالرَّجَاءُ، وَالتَّوَكُّلُ، وَالرَّغْبَةُ، وَالرَّهْبَةُ، وَالْخُشُوعُ، وَالْخَشْيَةُ، وَالْإِنَابَةُ، وَالْاِسْتِعَانَةُ، وَالْاِسْتِعَاذَةُ، وَالْاِسْتِغَاثَةُ، وَالذَّبْحُ، وَالنَّذْرُ، وَغَيْرُ ذٰلِكَ مِنْ أَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ الَّتِي أَمَرَ اللهُ بِهَا؛ كُلُّهَا لِلَّهِ تَعَالَى. وَالدَّلِيلُ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللهِ أَحَدًا.﴾ [الجن: 18]

فَمَنْ صَرَفَ مِنْهَا شَيْئًا لِغَيْرِ اللهِ؛ فَهُوَ مُشْرِكٌ كَافِرٌ. وَالدَّلِيلُ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

"Kim, buna dair hiçbir delîli bulunmaksızın Allâh ile birlikte başka bir ilaha du'â ederse onun hesâbı ancak Rabbinin katındadır. Kâfirler hiç şüphesiz kurtuluşa eremezler." (el-Müminûn 23/117)

Hadîste de şöyle buyrulmaktadır:

«Du'â, ibâdetin özüdür (beynidir).»[4]

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana du'â edin, icâbet edeyim (karşılık vereyim). **Şüphesiz Bana ibâdet etmeyi büyüklüklerine yediremeyenler, yakında aşağılanmış olarak cehenneme gireceklerdir."** (Gâfir 40/60)

Havf'ın (korkunun, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli**[5] Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...Eğer îmân eden kimselerseniz, onlardan (kâfirlerden) **değil, Ben'den korkun."** (Âl-i İmrân 3/175)[6]

Recâ'nın (ümit etmenin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...Kim Rabbine kavuşmayı ümit ediyorsa sâlih amel işlesin ve Rabbine ibâdette hiç kimseyi ortak koşmasın." (el-Kehf, 18/110)[7]

Tevekkül'ün (Allâh'a güvenip dayanmanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...Eğer gerçekten imân ediyorsanız, yalnız Allâh'a tevekkül edin." (el-Mâ'ide 5/23)

Allâh*u Teâlâ* yine şöyle buyurmaktadır:

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللهِ إِلٰهًا آخَرَ لاَ بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ.﴾ [المؤمنون: 117]، وَفِي الْحَدِيثِ:

«اَلدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ.»[1] وَالدَّلِيلُ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ.﴾ [غافر: 60]

وَدَلِيلُ الْخَوْفِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿فَلاَ تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ.﴾ [آل عمران: 175]

وَدَلِيلُ الرَّجَاءِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلاَ يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا.﴾ [الكهف: 110]

وَدَلِيلُ التَّوَكُّلِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَعَلَى اللهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ.﴾ [المائدة: 23]، وَقَالَ:

---

[1] سُنَنُ التِّرْمِذِيِّ: كِتَابُ الدَّعَوَاتِ (3371).

"Kim Allâh'a tevekkül ederse Allâh ona yeter." (et-Talâk 65/3)

Rağbet'in (arzulamanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun), **rahbet'in** (çekinerek korkmanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) ve **huşû'nun** (itâ'at ederek sakınmanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Şüphesiz bunlar hayırlı işler yapmaya koşarlar, rağbet ederek (arzulayarak) **ve rahbet ile** (çekinerek korkarak) **Bize du'â ederlerdi. Ve onlar Bize karşı huşû duyarlardı** (itâ'at ederek sakınırlardı)." (el-Enbiyâ 21/90)

Haşyet'in (bilerek korkmanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"O hâlde onlardan korkmayın, Ben'den korkun." (el-Bakara 2/150)[8]

İnâbe'nin (yönelmenin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Rabbinize yönelin ve O'na teslîm olun." (ez-Zümer 39/54)

İstiâne'nin (yardım dilemenin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Yalnız Sana ibâdet ederiz ve yalnız Sen'den yardım dileriz." (el-Fâtiha 1/4)

Hadîste ise şöyle gelmiştir:

"Yardım dilediğin zaman Allâh'tan yardım dile."[9]

İstiâze'nin (sığınmanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ فَهُوَ حَسْبُهُ.﴾ [الطلاق: 3]

وَدَلِيلُ الرَّغْبَةِ، وَالرَّهْبَةِ، وَالْخُشُوعِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ.﴾ [الأنبياء: 90]

وَدَلِيلُ الْخَشْيَةِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿فَلاَ تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي...﴾ [البقرة: 150]

وَدَلِيلُ الْإِنَابَةِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ...﴾ [الزمر: 54]

وَدَلِيلُ الْإِسْتِعَانَةِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ.﴾ [الفاتحة: 4]

وَفِي الْحَدِيثِ:

«... إِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ...»[2]

وَدَلِيلُ الْإِسْتِعَاذَةِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

---

[2] سُنَنُ التِّرْمِذِيِّ: كِتَابُ صِفَةِ الْقِيَامَةِ وَالرَّقَائِقِ وَالْوَرَعِ (2516).

"De ki: Sabahın Rabbine sığınırım." (el-Felak 113/1);

"De ki: İnsanların Rabbine sığınırım." (en-Nâs 114/1)

İstigâse'nin (medet ummanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Siz Rabbinizden yardım bekliyordunuz. O da hemen du'ânıza icâbet etti..." (el-Enfâl 8/9)

Zebh'in (hayvan/kurban kesmenin, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"De ki: Namazım, kestiğim kurban, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allâh içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur..." (el-En'âm 6/162-163)

Sünnetten (delîl) ise şudur:

"Allâh, Kendisi'nden başkası için hayvan kesene la'net etmiştir."[10]

Nezr'in (adak adamanın, bir ibâdet çeşidi oluşunun) **delîli** ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Onlar adaklarını yerine getirirler ve şerrî yaygınlaşmış olan (o) **günden korkarlar."** (İnsan 76/7)[11]

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ.﴾ [الفلق: 1] وَ:

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ.﴾ [الناس: 1]

وَدَلِيلُ الْإِسْتِغَاثَةِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ...﴾ [الأنفال: 9]

وَدَلِيلُ الذَّبْحِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ لَا شَرِيكَ لَهُ.﴾ [الأنعام: 162-163] وَمِنَ السُّنَّةِ:

«لَعَنَ اللهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللهِ.»[3]

وَدَلِيلُ النَّذْرِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا.﴾ [الإنسان: 7]

---

[3] صَحِيحُ مُسْلِمٍ: كِتَابُ الْأَضَاحِي (1978).

AÇIKLAMALAR

[1] Âyet; delîl, alâmet, işâret gibi manalara gelir. Allâh'ın âyetleri iki türlüdür:

Şer'î âyetler: Kur'ân'daki âyetler gibi âyetlerdir.

Kevnî âyetler: Allâh *Subhânehu ve Teâlâ*'nın Rubûbiyyetine ve Ulûhiyyetine delîl teşkil eden kâinattaki âyetlerdir.

Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın burada kastettiği daha ziyâde kevnî âyetlerdir. Vallâhu A'lem!

[2] **Rabb,** daha önce de geçtiği üzere **"âlemleri terbiye eden, idâre eden"** demektir. Rabbin asıl anlamı ma'bûd değildir, ma'bûd ilahın manasıdır.

Burada Şeyh *Rahimehullâh* şöyle demek istemiştir:

"Âlemlerin Rabbi, yaratıcısı, rızık vericisi kimse, kendisine ibâdet edilen ma'bûd da O olmalıdır, başkası değil."

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın, İbnu Kesîr *Rahimehullâh*'dan az ileride nakledeceği söz de buna işâret etmektedir. Şeyh *Rahimehullâh* böylece Kur'ân'î menhece uyarak Rubûbiyyet Tevhîdinden yola çıkarak Ulûhiyyet Tevhîdine delîl getirmiştir.

Vallâhu A'lem!

[3] İbnu Kesîr *Rahimehullâh*, ilgili yerde tam olarak şöyle demektedir:

"Bu âyetin muhtevâsı şudur: Allâh, yeryüzünün ve içinde yaşayanların yaratıcısı, rızık vericisi ve mâlikidir. Bundan dolayı yalnız Kendisi'ne ibâdet edilmesini ve O'ndan başkasının Kendisi'ne ortak koşulmamasını hak etmektedir. Bu sebeple Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [البقرة: 22]

"...Bile bile Allâh'a ortaklar koşmayınız." (el-Bakara 2/22)

İbnu Kesîr *Rahimehullâh*'dan yapılan alıntı burada sona ermektedir. (İbnu Kesîr, Tefsîr, 1/194)

[4] Tirmizî, Hadîs no: 3371; Ebû Dâvud, Hadîs no: 1479.

Hadîsle alâkalı geniş bilgi için bkz: "**Tevhîd Kelimesi Hakkında Diğer Bir Risâle [Tevhîd Kelimesi: Küfür ile İslâm Arasındaki (Alâmet-i) Fârika]**" açıklama no: 10.

[5] Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* bu delilleri, söz konusu amellerin ibâdet olduğuna dair delîl olarak zikretmiştir. Vallâhu A'lem!

[6] Âyet metni ed-Durar'us Seniyye'de tamamıyla alıntılanmıştır:

﴿إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلاَ تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ.﴾ [آل عمران: 175]

"İşte bu şeytân, ancak kendi dostlarıyla korkutur. Eğer îmân eden kimselerseniz, onlardan (kâfirlerden) **değil, Ben'den korkun."** (Âl-i İmrân 3/175)

[7] Âlûsî *Rahimehullâh*, bunun yerine recâ'nın delîli olarak şu âyeti zikretmiştir:

﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لاَ تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ إِنَّ اللهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا.﴾ [الزمر: 53]

"De ki: Ey haddi aşarak nefislerine karşı isrâf etmiş olan kullarım! Allâh'ın rahmetinden ümid kesmeyin. Çünkü Allâh, bütün günâhları bağışlar..." (ez-Zümer 39/53)

[8] Bu manada olmak üzere Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿فَلاَ تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ.﴾ [المائدة: 44]

"...O hâlde insanlardan korkmayın, Ben'den korkun..." (el-Mâ'ide 5/44)

[9] Tirmizî, Hadîs no: 2516'da -hadîsin "hasen sahîh" olduğunu ifâde etmek sûretiyle- Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in, İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'ya verdiği tavsiyeleri ihtivâ eden, uzunca bir hadîsin içerisinde rivâyet etmiştir.

[10] Müslim, Hadîs no: 1978.

[11] Şeyh *Rahimehullâh,* burada ibâdet çeşitlerine ve delîllerine kısaca işâret etmekle yetinmiştir.

Şeyh *Rahimehullâh,* bu ibâdet çeşitlerinin tafsîlâtını "Kitâb'ut Tevhîd" adlı eserinde zikretmiştir. Bu esere ve bu eser üzerine yazılmış olan "Feth'ul Mecîd" vb. muteber şerhlere mürâcaat edilsin.

İKİNCİ TEMEL ESÂS: İSLÂM DÎNİ'Nİ DELÎLLERİYLE BİLMEK

İslâm Dîni: Tevhîd ile (birleyerek) Allâhu *Teâlâ*'ya teslîm olmak, tâ'at ile Allâh'a inkiyâd (boyun eğmek) ve de şirkten ve şirk ehlinden berâ'attir (uzaklaşmaktır).

İslâm dîni üç mertebedir: **İslâm, Îmân ve İhsân**. Mertebelerin hepsinin de kendine göre rükûnları (şartları) vardır.

1. Mertebe: İslâm

İslâm'ın rükûnları (şartları) beştir:

1- Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah olmadığına ve Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in, O'nun elçisi olduğuna şâhitlik etmek;**

2- Namaz kılmak;

3- Zekât vermek;

4- Ramazân orucu tutmak;

5- Allâh'ın hürmetli evini (Kâbe'yi) haccetmek.[1]

Şehâdetin delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Allâh, O'ndan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah olmadığına adâleti ayakta tutarak şâhitlik etmiştir. Melekler ve ilim ehli olanlar da... O, Azîz ve Hakîm olan Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur." (Âl-i İmrân 3/18)

Şehâdetin manası ise: "Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- bir ma'bûd (ibâdet edilen, ilah) yoktur" demektir.[2]

اَلْأَصْلُ الثَّانِي: مَعْرِفَةُ دِينِ الْإِسْلاَمِ بِالْأَدِلَّةِ

وَهُوَ: اَلْإِسْتِسْلاَمُ لِلّٰهِ بِالتَّوْحِيدِ، وَالْإِنْقِيَادُ لَهُ بِالطَّاعَةِ، وَالْبَرَاءَةُ مِنَ الشِّرْكِ وَأَهْلِهِ.

وَهُوَ ثَلاَثُ مَرَاتِبَ: اَلْإِسْلاَمُ، وَالْإِيمَانُ، وَالْإِحْسَانُ. وَكُلُّ مَرْتَبَةٍ لَهَا أَرْكَانٌ.

فَأَرْكَانُ الْإِسْلاَمِ خَمْسَةٌ:

شَهَادَةُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ،

وَإِقَامُ الصَّلاَةِ،

وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ،

وَصَوْمُ رَمَضَانَ،

وَحَجُّ بَيْتِ اللّٰهِ الْحَرَامِ.

فَدَلِيلُ الشَّهَادَةِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿شَهِدَ اللّٰهُ أَنَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ وَالْمَلاَئِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.﴾ [آل عمران: 18]

وَمَعْنَاهَا: لاَ مَعْبُودَ بِحَقٍّ إِلاَّ اللّٰهُ

"La ilahe (ilah yoktur)" sözü, Allâh'ın dışında (kendilerine) ibâdet edilenlerin hepsini nefyeder (reddeder).

"İllallâh (Allâh'tan başka)" sözü ise; ibâdetin ancak, Allâh'a yapılması gerektiğini -O'nun mülkünde hiçbir ortağının bulunmadığı gibi- ibâdetinde de Bir olduğu ve hiçbir ortağının bulunmadığını, isbât eder (ortaya koyar).

Şehâdetin Tefsîri (Açıklaması) Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Hani İbrâhîm, babasına ve kavmine şöyle demişti: Ben, sizin ibâdet ettiklerinizden beriyim** (uzağım)**. Ancak beni yaratan hâriç. Muhakkak ki O, beni doğruya iletecektir. İbrâhîm bu sözü, kendisinden sonra gelecek olanlar belki** (hakka) **dönerler diye kalıcı bir söz kılmıştır."** (ez-Zuhruf 43/26-28)

Ve yine şu kavli:

> **"De ki: Ey kitâb ehli** (Yahûdîler ve Hristiyanlar)**! Sizinle bizim aramızda eşit olan bir kelimeye geliniz. Allâh'tan başkasına ibâdet etmeyelim, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Kimimiz, kimimizi Allâh'tan başka rabler edinmesin. Eğer yüz çevirirlerse bizim gerçekten Müslümanlar olduğumuza şâhid olun, deyin."** (Âl-i İmrân 3/64)

Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in, Allâh'ın Rasûlü (elçisi) olduğuna şehâdet etmenin delîli**, Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Muhakkak ki size içinizden öyle bir Rasûl gelmiştir ki; sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O size çok düşkün, müminlere karşı şefkatli, merhametlidir."** (et-Tevbe 9/128)[3]

﴿لاَ إِلٰهَ﴾ نَافِيًا جَمِيعَ مَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ.

﴿إِلاَّ اللهُ﴾ مُثْبِتًا الْعِبَادَةَ لِلهِ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ فِي عِبَادَتِهِ، كَمَا أَنَّهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ فِي مُلْكِهِ.

وَتَفْسِيرُهَا: اَلَّذِي يُوَضِّحُهَا قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَآءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ۞ إِلاَّ الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ۞ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ.﴾[الزخرف: 26-28] وَقَوْلُهُ:

﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلَمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلاَّ نَعْبُدَ إِلاَّ اللهَ وَلاَ نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلاَ يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ.﴾ [آل عمران: 64]

وَدَلِيلُ شَهَادَةِ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ.﴾ [التوبة: 128]

"Muhammed Allâh'ın Rasûlü'dür" Şehâdetinin Manası ise: Emrettiği husûslarda ona itâ'at etmek, verdiği haberleri tasdîk etmek, nehyettiği (yasakladığı) ve sakındırdığı husûslardan uzak durmak ve de Allâh'a, onun gösterdiği şeklin dışında ibâdet edilmemesidir.

Namazın ve zekâtın delîli ve tevhîdin tefsîri ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Hâlbuki onlar, dîni O'na has kılarak ve hanîfler (tevhîde yönelenler) **olarak Allâh'a ibâdet etmelerinden, namazı dosdoğru kılmalarından, zekâtı vermelerinden başkası ile emrolunmadılar. Dosdoğru dîn işte budur."** (el-Beyyine 98/5)

Orucun delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Ey îmân edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki sakınırsınız." (el-Bakara 2/183)

Haccın delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...Ona bir yol bulabilenlerin o Evi (Kâbe'yi) **haccetmesi, Allâh için insanlar üzerindeki bir vazîfedir. Her kim de inkâr ederse şüphesiz ki Allâh âlemlere muhtâç değildir."** (Âl-i İmrân 3/97)

2. Mertebe: Îmân

Îmân yetmiş küsur şûbedir. Bunun en üstünü "La ilahe illallâh" sözüdür, en aşağısı yolda rahatsızlık veren şeyleri ortadan kaldırmaktır. Hayâ da îmândan bir şûbedir.[4]

وَمَعْنَى شَهَادَةِ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ: طَاعَتُهُ فِيمَا أَمَرَ، وَتَصْدِيقُهُ فِيمَا أَخْبَرَ، واجْتِنَابُ مَا عَنْهُ نَهَى وَزَجَرَ، وَأَلاَّ يُعْبَدَ اللهَ إِلاَّ بِمَا شَرَعَ.

وَدَلِيلُ الصَّلاَةِ، وَالزَّكَاةِ، وَتَفْسِيرِ التَّوْحِيدِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ.﴾ [البينة: 5]

ودَلِيلُ الصِّيَامِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ.﴾ [البقرة: 183]

ودَلِيلُ الْحَجِّ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ.﴾ [آل عمران: 97]

اَلْمَرْتَبَةُ الثَّانِيَةُ: الْإِيمَانُ

وَهُوَ: بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، فَأَعْلاَهَا قَوْلُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ.

Îmânın Rükûnları (Şartları) altıdır:

1- Allâh'a,

2- Meleklerine,

3- Kitâblarına,

4- Rasûlleri'ne,

5- Âhiret Günü'ne îmân etmen ve

6- Kaderin; hayrı ve şerri ile [tümüyle Allâh'tan olduğuna][5] îmân etmendir.[6]

Bu altı şartın delîli ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı yönüne çevirmeniz değildir. Velâkîn gerçek iyilik; Allâh'a, Âhiret Günü'ne, Meleklere, Kitâb'a ve Nebîlere îmân edenin iyiliğidir..." (el-Bakara 2/177)[7]

Kaderin delîli ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Muhakkak ki Biz, her şeyi belli bir kadere göre yarattık." (el-Kamer 54/49)

3. Mertebe: İhsân

İhsân tek rükûndur. O da **"Allâh'a sen O'nu görüyormuşçasına ibâdet etmendir. Sen O'nu görmüyorsan dahi şüphesiz ki O seni görmektedir."[8]**

Bunun delîli ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Muhakkak ki Allâh, takvâ sâhibleri ile (sakınanlarla) **ve ihsân sâhibleri ile beraberdir."** (en-Nahl 16/128)[9]

Ve şu kavlidir:

وَأَرْكَانُهُ سِتَّةٌ:

أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَمَلاَئِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ.

وَالدَّلِيلُ عَلَى هٰذِهِ الْأَرْكَانِ السِّتَّةِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ.﴾ [البقرة: 177]

وَدَلِيلُ الْقَدَرِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ.﴾ [القمر: 49]

اَلْمَرْتَبَةُ الثَّالِثَةُ: اَلْإِحْسَانُ

رُكْنٌ وَاحِدٌ. وَهُوَ: أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِن لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّ اللهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ.﴾ [النحل: 128] وَقَوْلُهُ:

"Azîz ve Rahîm olana (Allâh'a) **tevekkül et. O ki seni namaza kalktığın zaman da secde edenler arasında dolaşmanı da görür. Şüphesiz ki O, Semî'dir** (her şeyi işitendir), **Alîm'dir** (her şeyi bilendir)." (eş-Şu'arâ 26/217-220)

Ve yine şu kavlidir:

"Ne zaman sen bir işte bulunsan, ne zaman Kur'ân'dan bir şey okusan ve siz ne zaman bir iş yaparsanız, o işe daldığınız zaman Biz mutlaka üstünüzde şâhidizdir..." (Yûnus 10/61)

Bu konuya sünnetten delîl ise Ömer *Radıyallâhu Anh*'dan rivâyet edilen meşhûr "Cebrâîl *Aleyh'is Selâm*[10] Hadîsi"dir. Ömer *Radıyallâhu Anh* şöyle demiştir:

«Bizler bir gün Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in huzurunda oturuyorken ansızın elbiseleri oldukça beyaz, saçı oldukça siyah, üzerinde yolculuğun izleri görülmeyen ve aramızdan kimsenin tanımadığı bir adam yanımıza çıkageldi.**[11] **Nihâyet Nebî** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in önünde**[12] **oturdu, dizlerini onun dizlerine dayadı, ellerini de dizleri üzerine koyup dedi ki:**

"Ey Muhammed! Bana İslâm'dan haber ver." Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **şöyle buyurdu:**

"(İslâm) **Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- hiçbir ilah olmadığına ve Muhammed'in de Allâh'ın Rasûlü olduğuna şehâdet etmen, namaz kılman, zekât vermen, ramazân orucu tutman ve eğer ona yol bulabilecek olursan Beyt'i [Beyt'ul Harâm'ı** (Allâh'ın hürmetli evini)**]**[13] **haccetmendir." Adam dedi ki:**

"Doğru söyledin".

Biz de ona hayret ettik. Hem ona soru soruyor hem de onu tasdîk ediyordu. Adam dedi ki:

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ۞ اَلَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ ۞ وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ ۞ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.﴾ [الشعراء: 217-220] وقَوْلُهُ:

﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلاَ تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلاَّ كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ.﴾ [يونس: 61]

وَالدَّلِيلُ مِنَ السُّنَّةِ: حَدِيثُ جَبْرَائِيلَ الْمَشْهُورُ: عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

«بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ، شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لاَ يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلاَ يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلاَمِ قَالَ:

"أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، وَتُقِيمَ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلاً". فَقَالَ: صَدَقْتَ. فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ:

"Öyleyse bana îmânın ne olduğunu haber ver." Bunun üzerine Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **şöyle buyurdu:**

"(Îmân**) Allâh'a, Meleklerine, Kitâbları'na, Rasûlleri'ne ve Âhiret Günü'ne îmân etmen, kadere, hayrı ve şerri ile îmân etmendir." Adam dedi ki:**

"Doğru söyledin. O hâlde bana ihsândan haber ver." Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **şöyle buyurdu:**

"(İhsân**) Allâh'a sen O'nu görüyormuşçasına ibâdet etmendir. Sen O'nu görmüyorsan dahi şüphesiz ki O seni görmektedir." Yine adam dedi ki:**

"[Doğru söyledin.][14] O hâlde bana saatten (kıyâmetten) **haber ver".**

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **şöyle buyurdu:**

"Hakkında kendisine soru sorulan kişi, soru sorandan daha bilgili değildir." Adam dedi ki:

"O hâlde bana onun alâmetlerinden haber ver." Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **şöyle buyurdu:**

"Câriyenin hanımefendisini doğurması; yalın ayaklı, elbisesiz, fakîr koyun çobanlarının yüksek binâlar yapmakta birbirleriyle yarıştıklarını görmendir." (Ömer *Radıyallâhu Anh*) **dedi ki:**

"Adam daha sonra gitti. Uzun bir süre böylece kaldık." [Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*]**[15] şöyle buyurdu:**

"Ey Ömer! Soru soranın kim olduğunu biliyor musun?" Ben dedim ki:

"Allâh ve Rasûlü daha iyi bilir." Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **şöyle buyurdu:**

"Bu Cebrâîl'dir. Dîninizin emirlerini sizlere öğretmek üzere, size geldi."»[16]

فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ. قَالَ:

"أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ". قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ:

فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ. قَالَ:

"أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ". قَالَ:

فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ. قَالَ:

"مَا الْمَسْؤُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ". قَالَ:

"فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا. قَالَ:

أَنْ تَلِدَ الْأَمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ." قَالَ:

فَمَضَى، فَلَبِثْنَا مَلِيًّا، فَقَالَ: "يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ"؟ قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: "هٰذَا جِبْرَائِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ أَمْرَ دِينِكُمْ"."[1]

---

[1] صَحِيحُ الْبُخَارِيِّ: كِتَابُ الْإِيمَانِ (50) وَكِتَابُ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ (4777)، وَصَحِيحُ مُسْلِمٍ: كِتَابُ الْإِيمَانِ (8).

AÇIKLAMALAR

[1] İslâm'ın rükûnlarına dair bu açıklamalar İbnu Ömer *Radıyallâhu Anhumâ* hadîsinden alınmıştır. O yüzden ed-Durar'us Seniyye'de bu bölüm, doğrudan hadîs olarak nakledilmiş ve ardından bir âyet zikredilmiştir. Faydasına binâen ed-Durar'us Seniyye'deki lafzı aynen aktarıyoruz:

"İslâm'ın rükûnları (şartları) beştir.

Bunun sünnetten delîli ise İbnu Ömer *Radıyallâhu Anhumâ* hadîsidir ki o, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ، شَهَادَةُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، وَإِقَامُ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَحَجُّ بَيْتِ اللهِ الْحَرَامِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً.»

«İslâm beş şey üzerine binâ edilmiştir:

1- Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah olmadığına ve Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in O'nun elçisi olduğuna şâhitlik etmek;

2- Namaz kılmak;

3- Zekât vermek;

4- Ramazân orucu tutmak;

5-Ona yol bulabilenler için Allâh'ın hürmetli evini (Kâbe'yi) haccetmek.» (Hadîsi bu lafızla rivâyet eden bir kaynağa rastlamadım. Hadîs, yakın lafızlarla Buhârî, Hadîs no: 8; Müslim, Hadîs no: 16 ve Tirmizî, Hadîs no: 2609'da geçmektedir.)

Bunun (başka bir) delîli de Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ.﴾ [آل عمران: 85]

"Her kim, İslâm'dan başka bir dîn ararsa ondan kabûl edilmeyecek ve o, âhirette hüsrâna uğrayanlardan olacaktır." (Âl-i İmrân 3/85)

[2] Ed-Durar'us Seniyye'de bundan sonra şu lafız gelmektedir:

"وَحَدُّ النَّفْيِ مِنَ الْإِثْبَاتِ: ﴿لاَ إِلٰهَ﴾ نَافِيًا جَمِيعَ مَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ."

"Nefy (redd) ile isbâtın (kabûlün) arasını ayıran sınır şudur: "İlah yoktur" sözü Allâh'ın dışında (kendilerine) ibâdet edilenlerin hepsini nefyeder (reddeder) ilh..."

[3] Âlûsî *Rahimehullâh* ise bu âyetin yerine Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Allâh'ın Rasûlü olduğuna dair şu iki âyeti zikretmiştir ki bu âyetlerin delâleti ed-Durar'us Seniyye dâhil diğer nüshâlarda geçen et-Tevbe 9/128 âyetinden daha açıktır:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ.﴾ [الفتح: 29]

"Muhammed, Allâh'ın Rasûlü'dür. Onunla beraber olanlar, kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler..." (Fetih 48/29);

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ.﴾ [الأحزاب: 40]

"Muhammed, erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Lâkin O, Allâh'ın Rasûlü ve Nebîler'in sonuncusudur..." (el-Ahzâb 33/40)

[4] Müellif *Rahimehullâh*'ın bu ifâdesi meşhûr bir hadîsten alınmadır. Burada zikredilen lafzın bire bir aynısını rivâyet eden bir kaynağa rastlamadım. Müellifin kaydettiği şekle en yakın lafzı ise Taberânî, Mu'cem'ul Evsât, Hadîs no: 9004'te ve Nesâî, Sünen, Hadis no: 5005'te zikretmektedir. Müslim, benzerini Sahîh'de Hadîs no: 35'te **"...yetmiş küsur ya da altmış küsur şûbedir."** lafzı ile rivâyet etmiştir.

[5] Parantez içi verilen ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[6] Bu ifâde, meşhûr "Cibrîl *Aleyh'is Selâm* Hadîsi"nden alıntılanmıştır. Hadîs, az ileride kaynaklarıyla beraber zikredilecektir inşâllâh.

[7] Âyette her ne kadar lafzen kaderden bahsedilmese bile kadere îmân, Allâh'ın her şeyi bildiğine, önceden takdîr ettiğine, her şeyi O'nun yarattığına ve olan her şeyin ancak O'nun izni ve dilemesi ile olduğuna îmân etmeyi içerdiği için kadere îmân, Allâh'ın Rubûbiyyetine îmânın kapsamı içerisindedir. O yüzden âyette geçen Allâh'a îmân ifâdesi kadere îmânı da ihtivâ eder. Bundan dolayı Şeyh *Rahimehullâh* bu âyeti altı îmân esâsının birden delîli olarak zikretmiş, ardından da kadere bizzât lafzen işâret eden âyeti de delîl olarak göstermiştir.

İleride gelecek olan "Cibrîl *Aleyh'is Selâm* Hadîsi"nde kadere îmânın, îmânın şartı olduğu husûsu açık bir şekilde belirtilmektedir. Bütün bunlar kadere îmânı, Kur'ân'da zikredilmediği gerekçesi ile îmân esâsları arasından çıkartmaya çalışanlara açık bir reddiyedir. Bütün bu husûsları İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'nın şu kavli özetlemektedir:

"اَلْقَدَرُ نِظَامُ التَّوْحِيدِ، فَمَنْ وَحَّدَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَآمَنَ بِالْقَدَرِ، فَهِيَ اَلْعُرْوَةُ الْوُثْقَى الَّتِي لاَ انْفِصَامَ لَهَا، وَمَنْ وَحَّدَ اللهَ تَعَالَى وَكَذَّبَ بِالْقَدَرِ نَقَضَ التَّوْحِيدَ."

"Kader, tevhîdin düzenidir. Her kim Allâh *Azze ve Celle*'**yi tevhîd eder (birler) ve kadere îmân ederse işte o, kopmak bilmeyen sağlam kulptur. Her kim de Allâh***u Teâlâ*'**yı tevhîd eder fakat kaderi yalanlarsa tevhîdi nakzetmiş (bozmuş) olur."** (el-Firyâbî, el-Kader, sf. 159, no: 205 ve yakın lafızlarla Lâlekâî, Şerh'u Usûl'il İ'tikâd, no: 1224.)

[8] Bu ifâde, "Cibrîl *Aleyh'is Selâm* Hadîsi"nde geçmektedir. Hadîs, az ileride bütün metniyle beraber nakledilecektir inşâllâh.

[9] Ed-Durar'us Seniyye'de bundan sonra şu âyet zikredilmiştir:

﴿وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى.﴾ [لقمان: 22]

"Her kim ihsân sâhibi olarak yüzünü Allâh'a teslîm ederse işte o, sağlam kulpa yapışmış olur..." (Lokmân 31/22)

[10] Tercümeye esâs aldığımız "Müellefât'uş Şeyh" nüshâsında bu isim "Cebrâ'îl" olarak zapt edilmiştir, ancak diğer nüshâlarda "Cibrîl" olarak geçmektedir. Gördüğümüz kadarıyla hadîs kitaplarında da bu hadîs nakledilirken çoğunlukla "Cibrîl" olarak geçmektedir. Nüshâlar arasındaki diğer lafız farklılıklarına da yeri geldikçe işâret edeceğiz inşâllâh.

[11] Hadîs metni içerisinde geçen "**yanımıza çıkageldi**" ibâresi, ed-Durer'us Seniyye'de yakın lafızlarla **"aramıza dâhil oldu"** şeklinde ifâde edilmiştir.

[12] Hadîs metni içerisinde geçen "**önünde oturdu**" ibâresi, ed-Durer'us Seniyye'de yakın lafızlarla **"huzurunda oturdu"** şeklinde ifâde edilmiştir.

[13] Parantez içi verilen ilâve ed-Durer'us Seniyye'de mevcuttur.

[14] Parantez içi verilen ilâve ed-Durer'us Seniyye'de mevcuttur.

[15] Parantez içi verilen ilâve ed-Durer'us Seniyye'de mevcuttur.

[16] Müellifin kaydettiği lafızlarla hadîsi kaynaklarda bulamadım ancak "Cibrîl Hadîsi" olarak meşhûr olan bu hadîs, benzer lafızlarla Buhârî, Hadîs no: 50; Müslim, Hadîs no: 8 ve diğer kaynaklarda rivâyet edilmiştir. Vallâhu A'lem!

ÜÇÜNCÜ TEMEL ESÂS: PEYGAMBERİNİZ MUHAMMED *Sallallâhu Aleyhi Ve Sellem*'İN BİLİNMESİ

O *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*, Muhammed olup Abdullâh'ın oğludur, o da Abdulmuttalib'in oğludur, o ise Hâşim'in oğludur. Hâşim, Kureyş'tendir. Kureyş de Araplardandır. Araplar da İbrâhîm el-Halîl'in oğlu İsmâîl *Aleyhim'us Selâm*'ın soyundandır.[1] Salât ve selâmın en güzeli, İbrâhîm (peygamber)'in ve bizim peygamberimizin üzerine olsun (Âmîn)!

Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in ömrü altmış üç senedir. Bunun kırk senesi nübüvvetten öncedir. Yirmi üç senesi ise Nebî ve Rasûl olarak geçmiştir. **"Oku"**[2] buyruğu ile **Nübüvvet** verildi (**Nebî** oldu). **"Örtüye bürünen"**[3] hitâbı ile de **Risâlet** verildi (**Rasûl** oldu).[4]

Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şehri Mekke'dir. (Daha sonra) Medîne'ye hicret etmiştir. Allâhu *Teâlâ* onu, şirkten korkutup uyarmak ve tevhîde da'vet etmek için göndermiştir.

Bunun delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Ey örtüye bürünen** (Peygamber)**, kalk ve uyar! Rabbi'ni yücelt! Elbiseni temizle! Pisliklerden uzak dur! Yaptığın iyiliği çok görüp başa kakma ve Rabb'in için sabret!"** (el-Müddessir 74/1-7)

Allâhu *Teâlâ*'nın:

- **"Kalk ve uyar!"** buyruğunun anlamı, **"şirkten korkutup uyarır ve tevhîde da'vet eder"** demektir.

- **"Rabb'ini yücelt!"** yani; **"O'nu tevhîd ile ta'zîm et (yücelt)."** demektir.

- **"Elbiseni temizle!"** yani; **"amellerini şirkten arındır."** demektir.

- **"Pisliklerden uzak dur!"** (buyruğunda geçen) **pislikler ise putlardır.**[5]

اَلْأَصْلُ الثَّالِثُ: مَعْرِفَةُ نَبِيِّكُمْ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَهُوَ مُحَمَّدُ ابْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ هَاشِمٍ، وَهَاشِمٌ مِنْ قُرَيْشٍ، وَقُرَيْشٌ مِنَ الْعَرَبِ، وَالْعَرَبُ مِنْ ذُرِّيَّةِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ عَلَيْهِ وَعَلَى نَبِيِّنَا أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ.

وَلَهُ مِنَ الْعُمُرِ ثَلَاثٌ وَسِتُّونَ سَنَةً، مِنْهَا أَرْبَعُونَ قَبْلَ النُّبُوَّةِ، وَثَلَاثٌ وَعِشْرُونَ نَبِيًّا رَسُولاً. نُبِّئَ بِـ﴿إِقْرَأْ﴾، وَأُرْسِلَ بِـ﴿الْمُدَّثِّرْ﴾، وَبَلَدُهُ مَكَّةُ، وَهَاجَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ. بَعَثَهُ اللهُ بِالنِّذَارَةِ عنِ الشِّرْكِ، وَ يَدْعُو إِلَى التَّوْحِيدِ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ۞ قُمْ فَأَنْذِرْ ۞ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ۞ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ۞ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ۞ وَلاَ تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ ۞ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ.﴾ [المدثر: 1-7] وَمَعْنَى:

- ﴿قُمْ فَأَنْذِرْ﴾: يُنْذِرُ عَنِ الشِّرْكِ، وَيَدْعُو إِلَى التَّوْحِيدِ.
- ﴿وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ﴾: أَيْ: عَظِّمْهُ بِالتَّوْحِيدِ.
- ﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾: أَيْ: طَهِّرْ أَعْمَالَكَ عَنِ الشِّرْكِ.
- ﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾: الرُّجْزَ: الْأَصْنَامُ،

- Onlardan **uzak durmak ise putları terk edip onlardan ve o putlara tapanlardan beri olmak**[6] demektir.

Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*, bu emre uyarak on yıl süreyle tevhîde da'vet etti. On yıldan sonra da göğe yükseltildi (Mi'râc'a çıktı). Orada ona, beş vakit namaz farz kılındı. Bu şekilde Mekke'de üç sene namaz kıldı. Daha sonra Medîne'ye hicret etmek ile emrolundu.

Hicret: (Kişinin) şirk beldesinden İslâm beldesine intikâl etmesi demektir. Şirk beldesinden İslâm beldesine hicret etmek bu ümmet üzerine farzdır ve bu hüküm Kıyâmet kopuncaya kadar geçerlidir.

Bunun delîli ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu sözüdür:

"Nefislerine zulmedenler olarak canlarını alacağı kimselere melekler der ki: Ne işte idiniz? Onlar derler ki: Biz yeryüzünde âciz kalan kimselerdik. Melekler der ki: Allâh'ın arzı geniş değil miydi? Siz de orada (bir yere) **hicret etseydiniz. İşte onların durakları cehennemdir. O ne kötü bir dönüş yeridir. Ancak** (hicret için bir) **çareye güç yetiremeyen ve yol bulamayan erkek, kadın ve çocuklardan âciz kalmış olanlar müstesnâ. İşte böylelerini Allâh umulur ki affeder. Allâh çokça affedicidir, çokça bağışlayıcıdır."** (en-Nisâ 4/97-99)

Ve Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

"Ey îmân eden kullarım! Şüphesiz ki Benim arzım (yeryüzü) **geniştir.** (Bu itibârla) **yalnızca Bana ibâdet edin."** (el-Ankebût 29/56)

وَهَجْرُهَا: تَرْكُهَا، وَالْبَرَاءَةُ مِنْهَا وَأَهْلِهَا.

أَخَذَ عَلَى هٰذَا عَشْرَ سِنِينَ يَدْعُو إِلَى التَّوْحِيدِ، وَبَعْدَ الْعَشْرِ عُرِجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ، وَفُرِضَتْ عَلَيْهِ الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، وَصَلَّى فِي مَكَّةَ ثَلَاثَ سِنِينَ، وَبَعْدَهَا أُمِرَ بِالْهِجْرَةِ إِلَى الْمَدِينَةِ.

وَالْهِجْرَةُ: اَلِانْتِقَالُ مِنْ بَلَدِ الشِّرْكِ إِلَى بَلَدِ الْإِسْلَامِ. وَالْهِجْرَةُ فَرِيضَةٌ عَلَى هٰذِهِ الْأُمَّةِ مِنْ بَلَدِ الشِّرْكِ إِلَى بَلَدِ الْإِسْلَامِ، وَهِيَ بَاقِيَةٌ إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۞ إِلاَّ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لاَ يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلاَ يَهْتَدُونَ سَبِيلاً ۞ فَأُولٰئِكَ عَسَى اللهُ أَن يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللهُ عَفُوًّا غَفُورًا.﴾ [النساء: 97-99] وَقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ.﴾ [العنكبوت: 56]

El-Begavî (v. 516) *Rahimehullâhu Teâlâ* der ki: "Bu âyetin nüzûl sebebi Mekke'de kalıp hicret etmeyen Müslümanlar hakkındadır." Allâhu *Teâlâ* onlara îmân ismiyle; (**"Ey îmân eden kullarım..."** şeklinde) seslenmiştir.[7]

Hicrete sünnetten delîl ise Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şu kavlidir:

«Tevbe kesilmedikçe [kesilinceye kadar][8] hicret de kesilmez. Güneş batıdan doğmadıkça da tevbe kesilmez.»[9]

Böylece Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* Medîne'ye yerleştiğinde geriye kalan İslâm'ın hükümleriyle, meselâ; zekât, oruç, hacc, cihâd, ezân, ma'rûf'u emretmek, münkerden alıkoymak ve İslâm'ın diğer hükümleriyle emrolundu. Bu hâl üzere on sene (Medîne'de) kaldı. Rasûlullâh *Salavâtullâhi ve Selâmuhu Aleyhi* vefât etti. Onun dîni ise bâkîdir.

İşte onun dîni budur. Hiçbir hayır yoktur ki Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* ümmete onu göstermemiş olsun ve hiçbir kötülük yoktur ki ümmeti ondan sakındırmış olmasın. Gösterdiği hayır: Tevhîd ve Allâhu *Teâlâ*'nın sevip râzı olduğu her şeydir. Sakındırdığı kötülük ise [Allâh'a][10] şirk koşmak ve Allâhu *Teâlâ*'nın hoşlanmayıp kabûl etmediği her şeydir.

Allâhu *Teâlâ*, onu bütün insanlara peygamber olarak göndermiş, sekaleyn'in (yeryüzündeki iki topluluk olan); cinlerin ve insanların tümüne, ona itâ'atı farz kılmıştır. Bunun delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

قَالَ الْبَغَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى: "**سَبَبُ نُزُولِ هٰذِهِ الْآيَةِ فِي الْمُسْلِمِينَ الَّذِينَ بِمَكَّةَ وَلَمْ يُهَاجِرُوا.**" نَادَاهُمُ اللهُ بِاسْمِ الْإِيمَانِ.

وَالدَّلِيلُ عَلَى الْهِجْرَةِ مِنَ السُّنَّةِ: قَوْلُهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لاَ تَنْقَطِعُ الْهِجْرَةُ حَتَّى تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ، وَلاَ تَنْقَطِعُ التَّوْبَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا».[1]

فَلَمَّا اسْتَقَرَّ بِالْمَدِينَةِ أُمِرَ بِبَقِيَّةِ شَرَائِعِ الْإِسْلَامِ، مِثْلِ: الزَّكَاةِ، وَالصَّوْمِ، وَالْحَجِّ، وَالْجِهَادِ، وَالْأَذَانِ، وَالْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَغَيْرِ ذٰلِكَ مِنْ شَرَائِعِ الْإِسْلَامِ، أَخَذَ عَلَى هٰذَا عَشْرَ سِنِينَ، وَبَعْدَهَا تُوُفِّيَ صَلَوَاتُ اللهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ وَدِينُهُ بَاقٍ.

وَهٰذَا دِينُهُ، لاَ خَيْرَ إِلاَّ دَلَّ الْأُمَّةَ عَلَيْهِ، وَلاَ شَرَّ إِلاَّ حَذَّرَهَا مِنْهُ، وَالْخَيْرُ الَّذِي دَلَّ عَلَيْهِ التَّوْحِيدُ، وَجَمِيعُ مَا يُحِبُّهُ اللهُ وَيَرْضَاهُ، وَالشَّرُّ الَّذِي حَذَّرَ مِنْهُ الشِّرْكُ، وَجَمِيعُ مَا يَكْرَهُهُ اللهُ وَيَأْبَاهُ.

بَعَثَهُ اللهُ إِلَى النَّاسِ كَافَّةً، وَافْتَرَضَ اللهُ طَاعَتَهُ عَلَى جَمِيعِ الثَّقَلَيْنِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

---

[1] أَبُو دَاوُدَ: اَلْجِهَادُ، (2479).

"De ki: Ey İnsanlar! Şüphesiz ben Allâh'ın size, hepinize gönderdiği Rasûlü'yüm (elçisiyim)..." (el-A'râf 7/158)

Allâhu *Teâlâ*, onunla dînini kemâle erdirmiştir (tamamlamıştır). Bunun delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...Bugün sizin için dîninizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki ni'metimi tamamladım ve sizin için dîn olarak İslâm'dan râzı oldum..." (el-Mâ'ide 5/3)

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in vefât ettiğinin delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Şüphesiz ki sen de öleceksin ve onlar da ölecekler, sonra siz (ey insanlar) **Rabbinizin huzurunda mahkeme olunacaksınız."** (ez-Zümer 39/30-31)

İnsanlar öldükten sonra tekrar diriltileceklerdir. Bunun delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Sizi ondan (topraktan) **yarattık ve tekrar ona döndüreceğiz ve bir kere daha sizi ondan çıkaracağız."** (Tâ-Hâ 20/55)

Ve yine şu kavlidir:

"Allâh sizi yeryüzünden (tıpkı bir bitki gibi) **çıkardı. Sonra oraya sizi tekrar döndürecek, sonra sizi tekrar çıkaracaktır."** (Nûh 71/17-18)

İnsanlık tekrar dirilişten sonra hesaba çekilecek ve (buna göre) amellerinin karşılığı verilecektir.[11] Bunun delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا.﴾ [الأعراف: 158]

وَاَكْمَلَ اللهُ بِهِ الدِّينَ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا.﴾ [المائدة: 3]

وَالدَّلِيلُ عَلَى مَوْتِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ۞ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ.﴾ [الزمر: 30-31]

وَالنَّاسُ إِذَا مَاتُوا يُبْعَثُونَ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى.﴾ [طه: 55] وقَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَاللهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۞ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا.﴾ [نوح: 17-18]

وَبَعْدَ الْبَعْثِ مُحَاسَبُونَ وَمَجْزِيُّونَ بِأَعْمَالِهِمْ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

"...(Bunların yaratılması Allâh'ın) **kötülük edenleri yaptıkları ile cezâlandırması, iyilik edenleri de daha güzeli ile mükafâtlandırması içindir.**" (en-Necm 53/31)

Kim yeniden diriltilmeyi yalanlarsa kâfir olur. Bunun delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Kâfirler, yeniden diriltilmeyeceklerini iddiâ ettiler. De ki: Evet, Rabbime yemîn olsun ki siz tekrardan muhakkak ki diriltileceksiniz. Sonra da yaptıklarınızdan haberdâr edileceksiniz. (Elbette ki) **Allâh için bunu yapmak çok kolaydır.**" (et-Teğâbun 64/7)

Allâhu *Teâlâ*, bütün Rasûlleri; müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak göndermiştir. Bunun delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Müjdeleyici ve uyarıcı peygamberler olarak (gönderdik) **ki insanların Rasûllerden sonra Allâh'a karşı bir hüccetleri** (bahaneleri) **olmasın..."** (en-Nisâ 4/165)

Rasûller'in[12] ilki Nûh *Aleyh'is Selâm*, sonuncusu ise Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'dir.[13]

Nûh *Aleyh'is Selâm*'ın, Rasûller'in ilki olduğuna dair delîl Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Biz, Nûh'a ve daha sonraki Nebîlere vahyettiğimiz gibi şüphesiz ki sana da vahyettik..." (en-Nisâ 4/163)

Allâhu *Teâlâ*, Nûh *Aleyh'is Selâm*'dan Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e kadar bütün ümmetlere yalnız Allâh'a ibâdet etmelerini emretmeleri ve tâğût'a ibâdet etmeyi de yasaklamaları için bir Rasûl göndermiştir.

﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى.﴾ [النجم: 31]

وَمَنْ كَذَّبَ بِالْبَعْثِ كَفَرَ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذٰلِكَ عَلَى اللهِ يَسِيرٌ.﴾ [التغابن: 7]

وَأَرْسَلَ اللهُ جَمِيعَ الرُّسُلِ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿رُسُلاً مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ.﴾ [النساء: 165]

وَأَوَّلُهُمْ نُوحٌ عَلَيْهِ السَّلاَمُ، وَآخِرُهُمْ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ أَوَّلَهُمْ نُوحٌ عَلَيْهِ السَّلاَمُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ.﴾ [النساء: 163]

وَكُلُّ أُمَّةٍ بَعَثَ اللهُ إِلَيْهَا رَسُولاً مِنْ نُوحٍ إِلَى مُحَمَّدٍ يَأْمُرُهُمْ بِعِبَادَةِ اللهِ وَحْدَهُ، وَيَنْهَاهُمْ عَنْ عِبَادَةِ الطَّاغُوتِ.

Bunun delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Andolsun ki Biz her ümmete, 'Allâh'a ibâdet edin ve tâğût'tan sakının!' diye (emretmeleri için) **bir Rasûl gönderdik..."** (en-Nahl 16/36)

Allâhu *Teâlâ* bütün kullara; tâğût'u inkâr edip Allâh'a îmân etmelerini farz kılmıştır.

İbn'ul Kayyim (v. 751H) *Rahimehullâhu Teâlâ* şöyle demiştir:

"**Tâğût**[un manası][14]: Kulun haddini aşmasına sebeb olan, (Allâh'tan başka) ibâdet edilen her ma'bûd, (Allâh'ın dışında) kendisine tâbi olunan ve kendisine itâ'at edilen her şeydir."[15]

Tâğût'un Başlıca Çeşitleri

Tâğûtlar pek çoktur. Ancak bunların başlıcaları beş tanedir:

1- İblîs *Allâh ona lanet etsin*;

2- Kendisine ibâdet edilen ve bundan râzı olan;

3- İnsanları kendisine ibâdet etmeye çağıran;

4- Gaybın ilminden (gaybdan) bir şey bildiğini iddiâ eden;

5- Allâh'ın indirdiğinden başkası ile hükmeden.

Bunun delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولاً أَنِ اعْبُدُوا اللهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ.﴾ [النحل: 36]

وَافْتَرَضَ اللهُ عَلَى جَمِيعِ الْعِبَادِ الْكُفْرَ بِالطَّاغُوتِ وَالْإِيمَانَ بِاللهِ.

قَالَ ابْنُ الْقَيِّمِ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى: "اَلطَّاغُوتُ: مَا تَجَاوَزَ بِهِ الْعَبْدُ حَدَّهُ مِنْ مَعْبُودٍ، أَوْ مَتْبُوعٍ، أَوْ مُطَاعٍ."

وَالطَّوَاغِيتُ كَثِيرَةٌ وَرُؤُسُهُمْ خَمْسَةٌ:

1- إِبْلِيسُ لَعَنَهُ اللهُ،

2- وَمَنْ عُبِدَ وَهُوَ رَاضٍ،

3- وَمَنْ دَعَا النَّاسَ إِلَى عِبَادَةِ نَفْسِهِ،

4- وَمَنِ ادَّعَى شَيْئًا مِنْ عِلْمِ الْغَيْبِ،

5- وَمَنْ حَكَمَ بِغَيْرِ مَا أَنْزَلَ اللهُ.

وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

"Dînde zorlama yoktur. Şüphesiz, rüşd (doğruluk, hak) **sapıklıktan ayrılmıştır. Kim tâğût'u reddedip Allâh'a îmân ederse kopmak bilmeyen sağlam kulpa yapışmış olur..."** (el-Bakara 2/256)

İşte bu, La ilahe illallâh'ın manasıdır. Hadîste şöyle gelmiştir:

"İşin başı İslâm, direği namazdır ve zirve noktası ise Allâh yolunda cihâddır."[16]

Vallâhu A'lem (Allâh en doğrusunu bilendir)!

Allâh*u Teâlâ* Muhammed'e, Âl'ine ve Ashâbı'na salât ve selâm etsin. (Âmîn!)

﴿لاَ إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَد تَّبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ باللهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى.﴾ [البقرة: 256]

وَهٰذَا مَعْنَى لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَفِي الْحَدِيثِ:

«رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلاَمِ، وَعَمُودُهُ الصَّلاَةُ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ.»[1]

وَاللهُ أَعْلَمُ. وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

---

[1] اَلتِّرْمِذِيُّ: اَلْإِيمَانُ، (2616).

AÇIKLAMALAR

[1] İbnu Kesîr *Rahimehullâh* "es-Sîret'un Nebevîyye" adlı eserinin baş tarafında şöyle demiştir:

"Bütün Arapların İbrâhîm Halîl'in oğlu İsmâîl'e *-Selâmet, Selâm ve İkrâm İkisinin de Üzerine Olsun-* **mensûb oldukları söylenmiştir. Ancak sahîh ve meşhûr olan ise (hakîki Araplar olan) "el-Arab'ul A'ribe"nin İsmâîl** *Aleyh'is Selâm***'dan önce var oldukları görüşüdür. Nitekim Âd, Semûd, Tasm, Cedîs, Emîm, Curhum, Amâlîk ve Allâh'tan başka kimsenin bilmeyeceği diğer kavimler de bunlardandır. Bunlar Halîl İbrâhîm** *Aleyh'is Selâm***'dan önce ve onun zamanında mevcuttular. (Sonradan Araplaşmış olan) "el-Arab'ul Musta'ribe"ye gelince bunlar Hicâz Araplarıdır ve bunlar İbrâhîm oğlu İsmâîl** *Aleyhim'as Selâm***'ın soyundandırlar."** (İbnu Kesîr, es-Sîret'un Nebevîyye, 1/3)

Böylece anlaşılıyor ki; kendisi başka bir kavimden gelen İsmâîl *Aleyh'is Selâm*, Mekke'de bir Arap kabilesi olan Curhumlular ile evlenmiş ve onun neslinden gelenler Arapların "Adnanî" kolunu teşkîl etmiştir.

Kısacası Şeyh *Rahimehullâh*'ın "Araplar, İsmâîl *Aleyh'is Selâm*'ın neslinden gelmektedir", şeklindeki sözü (sonradan Araplaşmış olan) "el-Arab'ul Musta'ribe" hakkında anlaşılırsa doğrudur, bütün Araplara genelleştirilmesi ise doğru olmaz. Vallâhu A'lem!

[2] El-Alak 96/1.

[3] El-Müddessir 74/1.

[4] Nebî ve Rasûl kavramları hakkında âlimlerin farklı görüşleri söz konusudur. Bunlardan en yaygın olanlarından bir görüş şu şekildedir:

"Nebî, kendisine vahiy verilen herkese verilen bir isimdir; Rasûl ise Nebîler arasından tevhîde da'vetle görevlendirilen özel bir zümreye verilen isimdir."

Görünen o ki Şeyh Muhammed *Rahimehullâh* da bu kavli tercih etmiş ve **Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**e ilk gelen vahiy olan Alak Sûresi'nin inişini nübüvvetin başlangıcı olarak ve da'vetle emrolunduğu Müddessir Sûresi'nin inişini ise risâletin başlangıcı** olarak değerlendirmiştir. Vallâhu A'lem!

[5] İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'dan nakledildiğine göre:

﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ.﴾ قَالَ: لَسْتَ بِكَاهِنٍ وَلاَ سَاحِرٍ فَأَعْرِضْ عَنْهُ

﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ.﴾ قَالَ: اَلْأَوْثَانَ.

"İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*, **'Elbiseni temizle'** (kavli hakkında) şöyle dedi: '**Sen kâhin de değilsin, sihirbâz da; şu hâlde bu işlerden uzak dur!'**

İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*, **'Pisliklerden uzak dur'** (kavli hakkında da): '**Putlardan (uzak dur!)...**' dedi." (Suyûtî, ed-Durr'ul Mensûr, 8/326'da nakletmiş ve İbnu Merdeveyh'e nisbet etmiştir.)

[6] Âlûsî *Rahimehullâh*, bunun devâmında şu ifâdeleri nakletmiştir:

"وَفِرَاقُهَا وَأَهْلِهَا، وَعَدَاوَتُهَا وَأَهْلِهَا."

"Putlardan ve onlara tapanlardan ayrılmak, putlara ve onlara tapanlara düşman olmak..."

[7] Begavî *Rahimehullâh,* ilgili âyetin tefsîrinde bu lafızlarla olmasa da söz konusu ayetin hicret etmeksizin Mekke'de kalan Müslümanlarla alâkalı nazil olduğunu ifâde etmiştir. Ancak Allâhu *Teâlâ*'nın onlara **"Îmân eden kullarım"**, şeklinde hitâp etmesinden bahsetmemektedir.

Bunun, Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın kelâmından olması mümkündür. O, böylece âyetten, hicret etmeyenlerin günâhkâr olmakla beraber kâfir olmadıklarını istidlâl etmek istemiş olabilir ki doğrusu da budur. Vallâhu A'lem!

[8] Parantez içi verilen ilâve ed-Durer'us Seniyye'de **"kesilmedikçe"** ibâresinin yerinde mevcuttur.

[9] Ebû Dâvûd, Hadîs no: 2479'ta Mu'âviye *Radıyallâhu Anh*'dan rivâyet etmiştir. Begavî, Şerh'us Sunne'de (10/371) "İsnâdı hakkında konuşulmuştur" dese de "Mesâbîh'us Sunne" adlı eserinde (2/172, Hadîs no: 1684 ve 3/521, Hadîs no: 4275) söz konusu hadîsi hasen hadîsler arasında zikretmiştir. Vallâhu A'lem!

[10] Parantez içi verilen ilâve ed-Durer'us Seniyye'de mevcuttur.

[11] Ed-Durar'us Seniyye'de bundan sonra şu ifâde vardır:

"إِنَّ خَيْرًا فَخَيْرٌ، وَإِنَّ شَرًّا فَشَرٌّ."

"(Eğer amelleri) hayır ise bu hayırdır, şer ise bu da şerdir."

[12] Buradaki "Rasûl"den kasıd -yukarıda açıklamalar no: 4'te belirtildiği üzere- insanlara şirkten tevhîde yönelmeleri için da'vet yapan peygamber anlamındadır.

Dolayısıyla vahiy alan ilk Nebî Âdem *Aleyh'is Selâm*, da'vet ile görevli olan ilk Rasûl ise Nûh *Aleyh'is Selâm*'dır. Bundan dolayı Kıyâmet Günü, şefâ'at etmeleri için peygamberlere mürâcaat edecek olan insanların durumu anlatılırken onların Nûh *Aleyh'is Selâm*'a şöyle diyecekleri haber verilmiştir:

«يَا نُوحُ، أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ.»

«Ey Nûh, sen yeryüzüne gönderilmiş ilk Rasûl'sün...»
(Buhârî, Hadîs no: 3340 ve devâmı)

[13] Ed-Durar'us Seniyye'de bundan sonra şu ifâde zikredilmektedir:

"وَهُوَ خَاتَمُ النَّبِيِّينَ، لاَ نَبِيَّ بَعْدَهُ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ.﴾ [الأحزاب: 40]."

"Ve o, Nebîlerin sonuncusudur. Ondan sonra da Nebî (peygamber) yoktur.

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Muhammed, erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Lâkin O, Allâh'ın Rasûlü ve Nebîlerin sonuncusudur..."
(el-Ahzâb 33/40)"

[14] Parantez içi verilen ilâve ed-Durer'us Seniyye'de mevcuttur.

[15] İbn'ul Kayyim *Rahimehullâh* bu sözleri İ'lâm'ul Muvakkiîn, 1. cilt sf. 40'da sarfetmiştir.

[16] Hadîsi bu lafzıyla Mervezî, Ta'zîm'u Kadr'is Salât, 1/220, no: 197'de rivâyet etmiştir. Tirmizî de Hadis no: 2616'da yakın lafızlarla rivâyet etmiş ve "hasen sahîh" demiştir. Mu'âz *Radıyallâhu Anh*'dan gelen uzunca bir hadîsten bir bölümdür.

اَلْقَوَاعِدُ الْأَرْبَعُ[1]

DÖRT KÂİDE[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/199-202.

[2] Daha önce de bahsedildiği üzere **"Üç Temel Esâs"** risâlesi ile birlikte tevhîde dair en önemli eserlerden birisi kabûl edilen bu risâle; "**Müellefât'uş Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb**", 1/199-202; **"ed-Durar'us Seniyye"**, 2/23-26; **"Mecmûat'ut Tevhîd"**, sf. 152-155'de geçmektedir.

Bizim esâs aldığımız nüshâ "Müellefât'uş Şeyh" nüshâsı olmakla beraber gerektiğinde diğer nüshâlardaki farklılıklara işâret edilecektir inşâllâh.

Mecmûat'ut Tevhîd'de risâlenin başlığı şu şekildedir:

"فِي أَرْبَعِ قَوَاعِدٍ لِلدِّينِ، تُمَيِّزُ بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُشْرِكِينَ."

"Dîn'in, Müminler ile Müşriklerin Arasını Ayırt Eden Dört Kâidesi Hakkında"

DÖRT KÂİDE

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Büyük arşın Kerîm Rabbi olan Allâh'tan isteğim şudur ki; seni, dünyada ve âhirette korusun. Her nerede olursan ol, seni mübârek kılsın. Seni; verildiğinde şükreden, musîbet anında sabreden, günâh işlediği zaman da istiğfar edenlerden (bağışlanma dileyen kullarından) eylesin (Âmîn)!

İşte bu üç şey (dünya ve âhiretteki) saâdetin (mutluluğun) adresidir.

Allâh seni itâ'atine muvâffak kılsın, bil ki; muhakkak ki İbrâhîm *Aleyh'is Selâm*'ın milleti olan hanîflik, dîni Allâh*u Teâlâ*'ya has kılıp yalnızca O'na ibâdet etmendir.[1] Nitekim Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

> **"Ben, cinleri ve insanları, ancak Bana ibâdet etsinler diye yarattım."** (ez-Zâriyât 51/56)

Allâh'ın, seni Kendisi'ne ibâdet için yarattığını öğrendiysen bil ki; nasıl ki tâharetsiz (abdestsiz) kılınan bir namaz, namaz olarak isimlendirilemezse ibâdet de beraberinde tevhîd olmadan ibâdet ismini alamaz.

Şirk, ibâdete dâhil olduğunda ibâdeti ifsâd eder, tıpkı hadesin (tâhareti yani abdesti ve benzerini bozan şeylerin) tâharete dâhil olduğunda onu ifsâd ettiği gibi.[2]

Şirkin ibâdete karıştığı zaman onu ifsâd ettiğini (bozduğunu), ameli boşa çıkarttığını ve sâhibini ebedî ateşe (cehenneme) düşürdüğünü bildiysen; sana düşen en önemli vazîfenin şirki(n mâhiyetini) öğrenmek olduğunu da bilmiş olursun.

Allâh'tan isteğim, seni bu tuzaktan korumasıdır. Bu tuzak ise Allâh'a şirk koşmaktır ki Allâh*u Teâlâ* onun hakkında şöyle buyurmaktadır:

اَلْقَوَاعِدُ الْأَرْبَعُ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ،

أَسْأَلُ اللهَ الْكَرِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ: أَنْ يَتَوَلاَّكَ فِي الدُّنْيَا وَالْأَخِرَةِ. وَأَنْ يَجْعَلَكَ مُبَارَكًا أَيْنَمَا كُنْتَ، وَأَنْ يَجْعَلَكَ مِمَّنْ إِذَا أُعْطِيَ شَكَرَ، وَإِذَا ابْتُلِيَ صَبَرَ، وَإِذَا أَذْنَبَ اسْتَغْفَرَ. فَإِنَّ هٰؤُلاَءِ الثَّلاَثَ عُنْوَانُ السَّعَادَةِ.

إِعْلَمْ أَرْشَدَكَ اللهُ لِطَاعَتِهِ: أَنَّ الْحَنِيفِيَّةَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ: أَنْ تَعْبُدَ اللهَ وَحْدَهُ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ، كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ.﴾ [الذاريات: 56]

فَإِذَا عَرَفْتَ أَنَّ اللهَ خَلَقَكَ لِعِبَادَتِهِ؛ فَاعْلَمْ: أَنَّ الْعِبَادَةَ لاَ تُسَمَّى عِبَادَةً إِلاَّ مَعَ التَّوْحِيدِ، كَمَا أَنَّ الصَّلاَةَ لاَ تُسَمَّى صَلاَةً إِلاَّ مَعَ الطَّهَارَةِ، فَإِذَا دَخَلَ الشِّرْكُ فِي الْعِبَادَةِ: فَسَدَتْ، كَالْحَدَثِ إِذَا دَخَلَ فِي الطَّهَارَةِ.

فَإِذَا عَرَفْتَ أَنَّ الشِّرْكَ إِذَا خَالَطَ الْعِبَادَةَ أَفْسَدَهَا، وَأَحْبَطَ الْعَمَلَ، وَصَارَ صَاحِبُهُ مِنَ الْخَالِدِينَ فِي النَّارِ؛ عَرَفْتَ أَنَّ أَهَمَّ مَا عَلَيْكَ: مَعْرِفَةُ ذٰلِكَ، لَعَلَّ اللهَ أَنْ يُخَلِّصَكَ مِنْ هٰذِهِ الشَّبَكَةِ، وَهِيَ الشِّرْكُ بِاللهِ الَّذِي قَالَ اللهُ تَعَالَى فِيهِ:

"Hiç şüphesiz Allâh, Kendisi'ne şirk koşulmasını bağışlamaz; bunun aşağısını dilediği kimse için bağışlar..." (en-Nisâ 4/48; en-Nisâ 4/116)

Bu (şirkin mâhiyetini öğrenmek) ise Allâh*u Teâlâ*'nın Kitâbı'nda zikretmiş olduğu şu dört kâideyi bilmekle mümkün olur:

1. Kâide:

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in savaştığı kâfirlerin, Allâh*u Teâlâ*'nın Hâlik (yaratan), [Râzık (rızıklandıran), yaşatan ve öldüren][3], [fayda ve zarar veren][4] Müdebbir (kâinatta olup biten [bütün][5] işleri idâre eden) olduğunu kabûl ettiklerini, fakat bu ikrârlarının onları İslâm'a sokmadığını bilmektir.[6] Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"De ki: Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Ya da kulak ve gözlere mâlik olan kimdir? Ölüden diriyi çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran, her türlü işi düzene koyan kimdir? Diyecekler ki: Allâh'tır. De ki: Öyleyse (O'na karşı gelmekten) **sakınmaz mısınız?"** (Yûnus 10/31)

2. Kâide:

Müşriklerin şöyle demeleridir: "Biz ancak kurbeti (Allâh'a yakınlaşmayı) ve şefâ'ati talep ettiğimiz için onlara du'â ediyor ve yöneliyoruz."[7]

Kurbet'in (Allâh'a yakınlaşmak için putlarına ibâdet etmelerinin) delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

﴿إِنَّ اللهَ لاَ يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ.﴾ [النساء: 48، 116]

وَذٰلِكَ بِمَعْرِفَةِ أَرْبَعِ قَوَاعِدَ ذَكَرَهَا اللهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ.

اَلْقَاعِدَةُ الْأُولَى:

أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ الْكُفَّارَ الَّذِينَ قَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مُقِرُّونَ بِأَنَّ اللهَ تَعَالَى هُوَ الْخَالِقُ، الْمُدَبِّرُ، وَأَنَّ ذٰلِكَ لَمْ يُدْخِلْهُمْ فِي الْإِسْلاَمِ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللهُ فَقُلْ أَفَلاَ تَتَّقُونَ.﴾ [يونس: 31]

اَلْقَاعِدَةُ الثَّانِيَةُ:

أَنَّهُمْ يَقُولُونَ: مَا دَعَوْنَاهُمْ وَتَوَجَّهْنَا إِلَيْهِمْ إِلاَّ لِطَلَبِ الْقُرْبَةِ وَالشَّفَاعَةِ.

فَدَلِيلُ الْقُرْبَةِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

"...O'ndan başka velîler edinenler derler ki: 'Biz onlara ancak bizi Allâh'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibâdet ediyoruz.' Allâh onların ihtilâf ettikleri husûslarda elbette hüküm verecektir. Elbette Allâh, yalancı ve kâfir olan kimseye hidâyet etmez." (ez-Zümer 39/3)

Şefâ'atin (şefâ'ate hak kazanmak için putlara ibâdet etmelerinin) delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Onlar, Allâh'ı bırakıp kendilerine ne zarar ne de fayda veremeyecek şeylere ibâdet ederler ve derler ki: Bunlar, Allâh katında bizim şefâ'atçilerimizdir..." (Yûnus 10/18)

Şefâ'at (aracılık, yardım); menfî (reddedilen) şefâ'at ve müsbet (kabûl edilen) şefâ'at olmak üzere iki kısımdır:

1- Menfî Şefâ'at (Reddedilen Şefâ'at Anlayışı)

Menfî Şefâ'at'e gelince; Allâh'ın dışında hiç kimsenin güç yetiremeyeceği husûslarda Allâh'tan başkasından istenen şefâ'attir.

Bunun delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Ey îmân edenler! Kendisinde ne bir alışveriş, ne bir dostluk ve ne de şefâ'at bulunmayan gün gelmeden önce size verdiğimiz rızıktan (hayır yolunda) **harcayın. Kâfirler zâlimlerin ta kendileridir."** (el-Bakara 2/254)

2- Müsbet Şefâ'at (Kabûl Edilen Şefâ'at Anlayışı)

Müsbet Şefâ'at'e gelince; [Allâh'ın dışında hiç kimsenin güç yetiremeyeceği husûslarda][8] Allâh'tan istenilen şefâ'attir. (Bu şefâ'at anlayışında) şefâ'atçi, şefâ'atiyle ikrâm görür (onurlandırılır). Kendisine şefâ'at edilen kişi ise -(Allâh tarafından şefâ'ate) izin verildikten sonra- sözünden ve amelinden Allâh'ın râzı olduğu kimsedir.[9] Nitekim Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلاَّ لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللهِ زُلْفَى إِنَّ اللهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللهَ لاَ يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ.﴾ [الزمر: 3]

وَدَلِيلُ الشَّفَاعَةِ، قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللهِ مَا لاَ يَضُرُّهُمْ وَلاَ يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَـؤُلاَءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللهِ.﴾ [يونس: 18]

وَالشَّفَاعَةُ شَفَاعَتَانِ: شَفَاعَةٌ مَنْفِيَّةٌ، وَشَفَاعَةٌ مُثْبَتَةٌ.

فَالشَّفَاعَةُ الْمَنْفِيَّةُ: مَا كَانَتْ تُطْلَبُ مِنْ غَيْرِ اللهِ فِيمَا لاَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلاَّ اللهُ؛ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُم مِّنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لاَّ بَيْعٌ فِيهِ وَلاَ خُلَّةٌ وَلاَ شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ.﴾ [البقرة: 254]

وَالشَّفَاعَةُ الْمُثْبَتَةُ: هِيَ الَّتِي تُطْلَبُ مِنَ اللهِ، وَالشَّافِعُ مُكْرَمٌ بِالشَّفَاعَةِ، وَالْمَشْفُوعُ لَهُ مَنْ رَضِيَ اللهُ قَوْلَهُ وَعَمَلَهُ بَعْدَ الْإِذْنِ؛ كَمَا قَالَ تَعَالَى:

"...İzni olmaksızın O'nun katında şefâ'atte bulunacak kimdir?.." (el-Bakara 2/255)[10]

3- Kâide:

Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*, ibâdetlerinde farklı farklı yollar izleyen insanlar arasında (peygamber olarak) zuhûr etti. Onlardan bir kısmı; meleklere, bir kısmı Nebîlere ve sâlihlere, bir kısmı ağaçlara ve taşlara, bir kısmı da güneşe ve aya ibâdet etmekteydiler. Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* ise hepsiyle savaştı ve aralarında hiçbir fark gözetmedi.

Bunun delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Fitne (şirk) **ortadan kalkıncaya ve dîn tamamen Allâh'ın oluncaya kadar onlarla savaşın!.."** (el-Enfâl 8/39)

a- Güneşin ve ayın (ibâdet edildiğinin) delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Gece ile gündüz, güneş ile ay O'nun âyetlerindendir. Güneşe ve aya secde etmeyin. Eğer yalnız Allâh'a ibâdet ediyorsanız, onları yaratan Allâh'a secde edin." (Fussilet 41/37)

b- Meleklerin (kendilerine ibâdet edildiğinin) delîli ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Allâh size melekleri ve Nebîleri rabler edinmenizi emretmez..." (Âl-i İmrân 3/80)[11]

c- Nebîlerin (kendilerine ibâdet edildiğinin) delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ.﴾ [البقرة: 255]

اَلْقَاعِدَةُ الثَّالِثَةُ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ظَهَرَ عَلَى أُنَاسٍ مُتَفَرِّقِينَ فِي عِبَادَتِهِمْ، مِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الْمَلاَئِكَةَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الْأَنْبِيَاءَ وَالصَّالِحِينَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الْأَشْجَارَ وَالْأَحْجَارَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْبُدُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ. وَقَاتَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَهُمْ. وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لاَ تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلّهِ.﴾ [الأنفال: 39]

وَدَلِيلُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لاَ تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلاَ لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ.﴾ [فصلت: 37]

وَدَلِيلُ الْمَلاَئِكَةِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَلاَ يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلاَئِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا...﴾ [آل عمران: 80]

وَدَلِيلُ الْأَنْبِيَاءِ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

"Allâh: Ey Meryem oğlu Îsâ! İnsanlara, Allâh'ı bırakıp beni ve annemi iki ilah edinin, diye sen mi söyledin? dediğinde, Îsâ dedi ki: Seni tenzîh ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Eğer öyle söylemişsem, Sen onu bilirsin. Sen, benim nefsimde olanı bilirsin, ama ben, Sen'in nefsinde olanı bilmem. Gerçekten, gaybleri bilen ancak Sen'sin." (el-Mâ'ide 5/116)[12]

d- Sâlihlerin (kendilerine ibâdet edildiğinin) delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"O yalvardıkları da Rabblerine yaklaşmak için vesîle ararlar; O'nun rahmetini umar, azâbından korkarlar..." (el-İsrâ 17/57)

e- Taşların ve ağaçların (ibâdet edildiğinin) delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Gördünüz mü o Lât ve Uzzâ'yı ve üçüncüleri olan Menât'ı?" (en-Necm 53/19-20)[13]

Ve yine (bir başka delîl) Ebû Vâkıd el-Leysî *Radıyallâhu Anh* hadîsidir. O şöyle demiştir:

«Bizler, Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* ile birlikte Huneyn Savaşı'na çıktık. Biz küfrü terk edeli fazla olmamış kimselerdik. Müşriklerin üzerine silahlarını asarak yanında ibâdet ettikleri bir sedir ağaçları vardı. Bu ağaca 'Zâtu Envât (Askı Ağacı)**' denirdi. Bir sedir ağacının yanından geçerken dedik ki: Ey Allâh'ın Rasûlü, onlardaki 'Zâtu Envât** (Askı Ağacı)**' gibi bizim için de bir 'Zâtu Envât' tayin etsen!»**[14]

﴿وَإِذْ قَالَ اللهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اللهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ.﴾ [المائدة: 116]

وَدَلِيلُ الصَّالِحِينَ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿أُولٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ...﴾ [الإسراء: 57]

وَدَلِيلُ الْأَشْجَارِ وَالْأَحْجَارِ؛ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللاَّتَ وَالْعُزَّى ۞ وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَى.﴾ [النجم: 19-20]

وَحَدِيثُ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

«خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى حُنَيْنٍ وَنَحْنُ حُدَثَاءُ عَهْدٍ بِكُفْرٍ، وَلِلْمُشْرِكِينَ سِدْرَةٌ، يَعْكُفُونَ عِنْدَهَا وَيَنُوطُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ، يُقَالُ لَهَا: ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَمَرَرْنَا بِسِدْرَةٍ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ، اِجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ.» اَلْحَدِيثُ.

4- Kâide:

Şüphesiz günümüzdeki müşriklerin şirki, önceki müşriklerin şirkinden daha şiddetlidir. Çünkü önceki müşrikler rahatlıkta Allâh'a şirk koşarlardı, zorlukta ise (ibâdeti Allâh'a has kılarak) ihlâslı davranırlardı. Günümüzün müşriklerinin şirki ise rahatlıkta olsun, zorlukta olsun sürekli devâm etmektedir.

Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Onlar gemiye bindikleri zaman, dîni yalnızca O'na hâlis kılan gönülden bağlılar olarak Allâh'a yalvarıp yakarırlar. Ama onları karaya çıkarıp kurtarınca hemen şirk koşarlar."** (el-Ankebût 29/65)[15]

Risâle burada bitti. Allâh'ın salât ve selâmı; Muhammed'in, Âl'inin ve Ashâbı'nın üzerine olsun. (Âmîn!)

اَلْقَاعِدَةُ الرَّابِعَةُ:

أَنَّ مُشْرِكِي زَمَانِنَا أَغْلَظُ شِرْكًا مِنَ الْأَوَّلِينَ، لِأَنَّ الْأَوَّلِينَ يُشْرِكُونَ فِي الرَّخَاءِ، وَيُخْلِصُونَ فِي الشِّدَّةِ، وَمُشْرِكُوا زَمَانِنَا شِرْكُهُمْ دَائِمًا فِي الرَّخَاءِ وَالشِّدَّةِ.

وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ.﴾ [العنكبوت: 65]

تَمَّتْ وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

AÇIKLAMALAR

[1] Ed-Durar'us Seniyye'de şu ilâve zikredilmiştir:

"وَبِذٰلِكَ أَمَرَ اللهُ جَمِيعَ النَّاسِ، وَخَلَقَهُمْ لَهَا."

"Allâhu *Teâlâ* bütün insanlara bunu emretmiş ve onları bunun için yaratmıştır."

[2] Ed-Durar'us Seniyye'de şu ilâve zikredilmiştir:

"Nitekim Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmaktadır;

﴿مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ.﴾ [التوبة: 17]

"Müşriklerin, kendi küfürlerine kendileri şâhid iken Allâh'ın mescidlerini imâr etme hakları yoktur. İşte bunlar yaptıkları boşa gitmiş olanlardır ve bunlar ateşte ebedî kalacaklardır." (et-Tevbe 9/17)

[3] Parantez içi ibâre, ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[4] Parantez içi ibâre, Mecmûat'ut Tevhîd'de zikredilmiştir.

[5] Ed-Durar'us Seniyye ve Mecmûat'ut Tevhîd'de bu ilâve zikredilmiştir.

[6] Ed-Durar'us Seniyye'de **"bilmektir"** ibâresi bulunmayıp kâide şöyle sona ermektedir: **"...İslâm'a sokmadığıdır."**

[7] Ed-Durar'us Seniyye'de şu ilâve zikredilmiştir:

"نُرِيدُ مِنَ اللهِ لاَ مِنْهُمْ، لٰكِنَّ بِشَفَاعَتِهِمْ وَالتَّقَرُّبُ إِلَى اللهِ بِهِمْ."

"Biz aslında onlardan değil, lâkin onların şefâ'ati vâsıtası ile Allâh'tan istiyoruz. Allâh'a yaklaşmak (ancak) onların vâsıtası ile (mümkün) olur."

[8] Bu parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[9] Yani İslâm'daki şefâ'at anlayışı, dünyevî şefâ'atlerde (aracılıklarda) olduğu gibi değildir ve Allâh'ın izni olmaksızın bazı kimselerin kendi başlarına Allâh'la kulları arasında aracılık yapıp Allâh'ın onlar hakkında verdiği hükmü değiştirmesi için çabalaması manasına gelmez.

Bilakis şefâ'at, şefâ'atçiye yapılan bir onurlandırma, ikrâm ve şefâ'at edilenlere yapılan bir lütûf ve ihsândan ibârettir. Bu husûsta geniş bilgi için müellifin "Kitâb'ut Tevhîd" adlı eserindeki "Şefâ'at Bâbı"na ve "Kitâb'ut Tevhîd" şerhlerinin bununla alâkalı bölümlerine mürâcaat edilebilir.

[10] Ed-Durar'us Seniyye'de âyet, başından itibâren verilmiştir:

﴿اَللّٰهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ.﴾ [البقرة: 255]

"Allâh... O'ndan başka ilah yoktur. Hayy'dır (Kâmil hayat sâhibidir), **Kayyum'dur** (Varlığı için hiçbir şeye ihtiyâç duymayan, bütün varlıkları koruyup gözetendir). **O'nu uyuklama ve uyku tutmaz. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. İzni olmaksızın O'nun katında şefâ'atte bulunacak kimdir?.."** (el-Bakara 2/255)

[11] Ed-Durar'us Seniyye'de bu âyetin yerine şu âyet zikredilmektedir:

﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلاَئِكَةِ أَهٰؤُلاَءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ۞ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ.﴾ [سبأ: 40-41]

"O gün Allâh, onların hepsini toplar; sonra meleklere der ki: Size ibâdet edenler bunlar mıydı? (Melekler de) **der ki: Sen her noksanlıktan münezzehsin. Bizim velîmiz onlar değil, Sen'sin. Bilakis onlar cinlere ibâdet ediyorlardı. Çoğu onlara îmân etmişlerdi..."** (Sebe 34/40-41)

[12] Ed-Durar'us Seniyye'de bu âyetin bir kısmı zikredilmiş, bunun ardından ikinci delîl olarak da -diğer nüshâda meleklere ibâdet edildiğinin delîli olarak zikredilen- şu âyet zikredilmiştir:

﴿وَلا يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ.﴾ [آل عمران: 80]

"Allâh size melekleri ve Nebîleri rabler edinmenizi emretmez. O size, siz Müslüman olduktan sonra küfrü emreder mi hiç?" (Âl-i İmrân 3/80)

[13] Bu ismi geçenler, câhiliye ehlinin ibâdet ettikleri putlardır ve kimisi Lât gibi taş, kimisi de Uzzâ gibi ağaç şeklindedir. Bu konuyla alâkalı geniş bilgi için "Kitâb'ut Tevhîd" ve muteber şerhlerinden **"Ağaç, Taş ve Benzeri Şeylerle Teberrükte Bulunmakla Alâkalı Bâb"**a mürâcaat edilebilir.

[14] Müellefât'uş Şeyh nüshâsında hadîs buraya kadar alıntılanmıştır. Ed-Durar'us Seniyye ve Mecmûat'ut Tevhîd'de ise hadîsin tamamı zikredilmiştir. Ayrıca, Mecmûat'ut Tevhîd'de, ed-Durar'us Seniyye'nin aksine hadîsin devâmında el-A'râf: 140. Âyet de zikredilmiştir. Hadîsin devâmında şöyle denilmektedir:

«فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللهُ أَكْبَرُ، إِنَّهَا السُّنَنُ، قُلْتُمْ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، كَمَا قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى:

«Bunun üzerine Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* **şöyle buyurdu: Allâhu Ekber! İşte yine aynı yol. Nefsim elinde olan Allâh'a yemin olsun ki siz aynı İsrâîloğullarının Musâ** *Aleyh'is Selâm***'a dedikleri gibi dediniz:**

﴿اجْعَلْ لَنَا إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ فِيهِ وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ [الأعراف: 138-140]»

"...Onların ilahları olduğu gibi, sen de bizim için bir ilah yap! (Musâ *Aleyh'is Selâm* şöyle dedi:) **Gerçekten siz câhillik eden bir toplumsunuz! Şüphesiz bunların içinde bulundukları** (dîn) **yıkılmıştır, yapmakta oldukları da bâtıldır. Musâ dedi ki: Allâh sizi âlemlere üstün kılmışken ben size Allâh'tan başka bir ilah mı arayayım?"** (el-A'râf 7/138-140)»

Hadîsi, müellifin kaydettiği lafza en yakın şekilde yani **"Biz küfürden yeni kurtulmuştuk"** manasındaki sözleri de ihtivâ edecek tarzda -tesbît edebildiğimiz kadarıyla- Taberânî, el-Mu'cem'ul Kebîr, 3/243-244, Hadîs no: 3290-3294'te, el-Mervezî, es-Sunne, 1/17, Hadîs no: 39'da, et-Tayâlisî, Müsned, 2/682, Hadîs no: 1443'te, İbnu Ebî Âsım, es-Sunne, 1/37, Hadîs no: 76'da rivâyet etmişlerdir.

Bu hadîsi Tirmizî, Kitâb'ul Fiten'de, **"Siz Hiç Şüphe Yok Ki Sizden Önce Yaşamış Olan Toplumların Âdetlerine Sarılmaya Çalışacaksınız Bâbı"**, Hadîs no: 2180'de yakın lafızlarla nakletmiş ve şöyle demiştir:

"Bu hadîs hasen sahîh'tir. Ebû Vakîd el-Leysî *Radıyallâhu Anh*'ın ismi Hâris bin Avf'tır. Bu bâbda Ebû Sa'îd *Radıyallâhu Anh*'dan ve Ebû Hureyre *Radıyallâhu Anh*'dan da hadîs rivâyet edilmiştir."

Tirmizî'nin bu bâbdan yani konudan kastı hadîsi rivâyet ettiği bâb başlığı olan "Siz Hiç Şüphe Yok Ki Sizden Önce Yaşamış Olan Toplumların Âdetlerine Sarılmaya Çalışacaksınız" lafzının geçtiği veya bu manaya işâret eden hadîslerdir. Bu lafız, Tirmizî'nin naklettiği rivâyetin sonunda, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Zâtu Envât isteyen kavme hitâbı olarak geçmektedir.

[15] Ed-Durar'us Seniyye'de bunun akabinde şöyle denilmiştir:

"فَعَلَى هٰذَا: الدَّاعِيُّ عَابِدٌ وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:"

"Buna göre du'â eden, ibâdet eden demektir. Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'**nın şu kavlidir:**

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللهِ مَنْ لاَ يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ.﴾ [الأحقاف: 5]

"Allâh'tan başka, kendisine kıyâmete kadar cevâb verememeyecek olan ve kendilerine yapılan du'âdan habersiz olan kimselere du'â eden kişiden daha sapık kim olabilir?" (el-Ahkâf 46/5)

رِسَالَةٌ فِي الْمَسَائِلِ الْخَمْسِ

(الْوَاجِبَةِ مَعْرِفَتُهَا)[1]

(BİLİNMESİ VÂCİB OLAN)
BEŞ MESELE[2]

---

[1] اَلْجَوَاهِرُ الْمُضِيَّةُ، 9-12 (فِي: مَجْمُوعَةِ الرَّسَائِلِ وَالْمَسَائِلِ النَّجْدِيَّةِ، 4/9-12).

[2] **El-Cevâhir'ul Mudiyye**, sf. 9-12 (**Mecmûat'ur Rasâ'il ve'l Mesâ'il'in Necdiyye** içinde 4/9-12); **ed-Durar'us Seniyye**, 1/120-124.

(BİLİNMESİ VÂCİB OLAN) BEŞ MESELE

Yine *-Allâh Ruhunu Arındırsın ve Mezârını Nûrlandırsın-* Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb'a ait ibâresi şu şekilde olan bir risâle mevcuttur:

Beş şeyi bilmek senin üzerine vâcibdir:

Birincisi

Allâh *Subhânehu ve Teâlâ*, Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i **"Hidâyet ve hak dîn ile..."** (et-Tevbe 9/33; Saff 61/9) gönderdiğinde Allâh'ın onu kendisi ile gönderdiği ilk kelime (vahiy), Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavli olmuştur:

> **"Ey örtüye bürünen** (Peygamber)**, kalk ve uyar! Rabbi'ni yücelt!"** (el-Müddessir 74/1-3)

"Kalk ve uyar!" âyeti; **"Allâh'a ortak koşulmasına karşı uyarmak"** manasındadır.

Hâlbuki müşrikler, şirki Allâh*u Teâlâ*'ya yaklaşma vesîlesi edindikleri bir dîn kılmışlardı. Bunun yanı sıra, sayılamayacak kadar çok zulümleri ve fâhiş işleri (çirkin hayâsızlıkları) ise yaptıklarının masiyet (günâh) olduğunu bilerek icrâ ediyorlardı.

Her kim, Allâh*u Teâlâ*'nın, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e; onları zinâ etmek, anne ve kız kardeşlerle nikâhlanma gibi husûslarda uyarmadan önce, kendisi ile Allâh*u Teâlâ*'ya yaklaştıklarını iddiâ ettikleri dînlerine karşı uyarmasını emrettiğini iyice kavrar ve onların işlemekte olduğu şirkin gerçek yüzünü anlarsa hayretler içinde kalır. Bilhassa da onların şirkinin günümüzde birçok insanın işlediği şirkten daha hafif olduğunu anladığı zaman!

Zîrâ Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

رِسَالَةٌ فِي الْمَسَائِلِ الْخَمْسِ (الْوَاجِبَةِ مَعْرِفَتُهَا)

وَلَهُ أَيْضًا قَدَّسَ اللهُ رُوحَهُ وَنَوَّرَ ضَرِيحَهُ، مَا نَصُّهُ:

اَلْوَاجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تَعْرِفَ خَمْسَ مَسَائِلَ:

(اَلْأُولَى): أَنَّ اللهَ لَمَّا أَرْسَلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ.﴾ [التوبة: 33؛ الصف: 9]، كَانَ أَوَّلَ كَلِمَةٍ أَرْسَلَهُ اللهُ بِهَا قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ۞ قُمْ فَأَنْذِرْ ۞ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ.﴾ [المدثر: 1-3]

وَمَعْنَى قَوْلِهِ: ﴿فَأَنْذِرْ.﴾: اَلْإِنْذَارُ عَنِ الشِّرْكِ بِاللهِ.

وَكَانُوا يَجْعَلُونَهُ دِينًا يَتَقَرَّبُونَ بِهِ إِلَى اللهِ تَعَالَى، مَعَ أَنَّهُمْ يَفْعَلُونَ مِنَ الظُّلْمِ وَالْفَوَاحِشِ مَا لاَ يُحْصَى، وَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ مَعْصِيَةٌ.

فَمَنْ فَهِمَ فَهْمًا جَيِّدًا أَنَّ اللهَ أَمَرَهُ بِالْإِنْذَارِ عَنْ دِينِهِمُ الَّذِي يَتَقَرَّبُونَ بِهِ إِلَى اللهِ، قَبْلَ الْإِنْذَارِ عَنِ الزِّنَى، وَنِكَاحِ الْأُمَّهَاتِ وَالْأَخَوَاتِ، وَعَرَفَ الشِّرْكَ الَّذِي يَفْعَلُونَهُ، رَأَى الْعَجَبَ الْعُجَابَ، خُصُوصًا إِنْ عَرَفَ أَنَّ شِرْكَهُمْ دُونَ شِرْكِ كَثِيرٍ مِنَ النَاسِ الْيَوْمَ؛ لِقَوْلِهِ تَعَالَى:

"İnsana bir zarar dokunduğu zaman, gönülden katıksızca yönelmiş olarak Rabbine du'â eder. Sonra ona kendinden bir ni'met verdiği zaman, daha önce O'na du'â ettiğini unutur ve O'nun yolundan saptırmak amacıyla Allâh'a eşler koşmaya başlar. De ki: Küfrünle biraz (dünya zevklerinden) **yararlan; çünkü sen, ateş ehlindensin."** (ez-Zümer 39/8)[1]

İkincisi

Onları şirke karşı uyardığı vakit, aynı zamanda onlara tevhîdi emretmiştir. Tevhîd, dîni ihlâs ile Allâh*u Teâlâ*'ya has kılmaktır.

Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlinin manası da budur:

"Rabbi'ni yücelt!" (el-Müddessir 74/3) Yani; **"ihlâslı bir şekilde Allâh*u Teâlâ*'yı yücelt!"**

Bu âyet ile Ezân'ın tekbîri ya da benzeri şeyler kast olunmamıştır. Zîrâ bunlar Medîne döneminde meşrû kılınmıştır.

Bir kimse ihlâs içerisinde olmadıkça şirki terk etmesinin bir faydasının bulunmadığını anladığında ve ihlâsın manasını iyice kavradığında insanların çoğunun zannettiği şekilde ihlâsın (ibâdeti Allâh'a has kılmanın) ve sâlih kimselere du'â etmeyi terk etmenin, onların değerini düşürmek olduğu görüşünün tıpkı Hristiyanların Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i, -Îsâ *Aleyh'is Selâm*'ın Allâh'ın kulu ve elçisi olduğunu ve Allâh*u Teâlâ* ile birlikte Îsâ *Aleyh'is Selâm*'a ibâdet edilmemesi gerektiğini söylediğinde- Îsâ *Aleyh'is Selâm*'a dil uzatmakla ithâm etmesi gibi olduğunu anlar.

﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلاً إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ.﴾ [الزمر: 8]

(اَلثَّانِيَةُ): أَنَّهُ لَمَّا أَنْذَرَهُمْ عَنِ الشِّرْكِ أَمَرَهُمْ بِالتَّوْحِيدِ الَّذِي هُوَ إِخْلاَصُ الدِّينِ لِلَّهِ تَعَالَى.

وَهُوَ مَعْنَى قَوْلِهِ تَعَالَى:

﴿وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ.﴾ [المدثر: 3] يَعْنِي: عَظِّمْهُ بِالْإِخْلاَصِ. وَلَيْسَ الْمُرَادُ تَكْبِيرَ الْأَذَانِ وَغَيْرَهُ: فَإِنَّهُ لَمْ يُشْرَعْ إِلاَّ فِي الْمَدِينَةِ.

فَإِذَا عَرَفَ الْإِنْسَانُ أَنَّ تَرْكَ الشِّرْكِ لاَ يَنْفَعُ إِلاَّ إِذَا لَبِسَ ثَوْبَ الْإِخْلاَصِ، وَفَهِمَ الْإِخْلاَصَ فَهْمًا جَيِّدًا، وَعَرَفَ مَا عَلَيْهِ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ مِنْ ظَنِّهِمْ أَنَّ الْإِخْلاَصَ وَتَرْكَ دَعْوَةِ الصَّالِحِينَ نَقْصٌ لَهُمْ، كَمَا قَالَ النَّصَارَى: إِنَّ مُحَمَّدًا يَشْتُمُ عِيسَى، لَمَّا ذَكَرَ أَنَّهُ عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ لَيْسَ يُعْبَدُ مَعَ اللهِ تَعَالَى.

Bütün bunları anlayan, İslâm'ın garîbliğinin de farkına varır. Bilhassa da; âlim olduğunu iddiâ edenlerin yaptıkları şeyleri; bu bahsettiğimiz meseleye [meselenin ehline][2] düşmanlıklarını ve bunu dîn edinenleri tekfîr etmelerini, Ebû Tâlib Türbe'si ve benzeri ile Kevvâz Türbe'si ve benzeri türbelere tapanlarla beraber onlara (tevhîd ehline) karşı verdikleri mücâdeleyi, kezâ onların tâbi oldukları şeyleri terk ettiğimiz için, onlara bizim kanlarımızın ve mallarımızın helâl olduğuna dair fetvâ vermelerini ve onlar sizin dîninizi inkâr ediyor, demelerini kalbinde iyice canlandırarak düşünürse...

Bu konuyu ve bir önceki anlattığımız husûsu ancak; onların bu meselenin (tevhîdin) ehline karşı ve müşriklere karşı nasıl muâmelede bulunduklarını zihninde canlandırarak (ve mukâyese ederek) gerçek manada anlayabilirsin...

Bundan sonra, **"İslâm Dîni'nin sadece ma'rifetten (bilgiden) ibâret olmadığı" gerçeğini, zîrâ İblîs'in ve Firavun'un onu bildiğini, aynı şekilde Yahûdîlerin "...kendi öz oğullarını bildikleri gibi onu** (Rasûlullâh'ı) **bildiklerini..."** (el-Bakara 2/146), **(buna rağmen Müslüman sayılmadıklarını da) anlarsın. Muhakkak İslâm (bilmek ve ardından) bununla amel etmek; sevmek, buğz (nefret) etmek ve bu yolda babaları ve oğulları dost edinmeyi terk etmektir.**[3]

Üçüncüsü

Bütün kalbinle, Allâh *Subhânehu*'nun; Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i yalanlanması ve kendisine isyân edilmesi için değil, tasdîk edilmesi ve (kendisine) uyulması için gönderdiğine inanmalısın.

فَمَنْ فَهِمَ هٰذَا، عَرَفَ غُرْبَةَ الْإِسْلَامِ، خُصُوصًا إِنْ أَحْضَرَ بِقَلْبِهِ مَا فَعَلَ الَّذِينَ يَدَّعُونَ أَنَّهُمْ مِنَ الْعُلَمَاءِ: مِنْ مُعَادَاةِ هٰذِهِ الْمَسْأَلَةِ، وَتَكْفِيرِهِمْ مَنْ دَانَ بِهَا وَجَاهَدَهُمْ مَعَ عُبَّادِ قُبَّةِ أَبِي طَالِبٍ وَأَمْثَالِهَا، وَقُبَّةِ الْكَوَّازِ وَأَمْثَالِهَا، وَفَتْوَاهُمْ لَهُمْ بِحِلِّ دِمَائِنَا وَأَمْوَالِنَا لِتَرْكِنَا مَا هُمْ عَلَيْهِ. وَيَقُولُونَ لَهُمْ: إِنَّهُمْ يُنْكِرُونَ دِينَكُمْ.

فَلَا تَعْرِفُ هٰذِهِ وَالَّتِي قَبْلَهَا إِلَّا بِإِحْضَارِكَ فِي ذِهْنِكَ مَا عَلِمْتَ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَعَ أَهْلِ هٰذِهِ الْمَسْأَلَةِ، وَمَا فَعَلُوا مَعَ الْمُشْرِكِينَ...

فَحِينَئِذٍ تَعْرِفُ أَنَّ دِينَ الْإِسْلَامِ لَيْسَ مُجَرَّدَ الْمَعْرِفَةِ: فَإِنَّ إِبْلِيسَ وَفِرْعَوْنَ يَعْرِفُونَهُ، وَكَذٰلِكَ الْيَهُودُ ﴿**يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبَاءَهُمْ.**﴾ [البقرة: 146]، وَإِنَّمَا الْإِسْلَامُ هُوَ: اَلْعَمَلُ بِذٰلِكَ، وَالْحُبُّ وَالْبُغْضُ، وَتَرْكُ مُوَالَاةِ الْآبَاءِ وَالْأَبْنَاءِ فِي هٰذَا.

(اَلثَّالِثَةُ): أَنْ تُحْضِرَ بِقَلْبِكَ أَنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ لَمْ يُرْسِلِ الرَّسُولَ إِلَّا لِيُصَدَّقَ وَيُتَّبَعَ وَلَمْ يُرْسِلْهُ لِيُكَذَّبَ وَيُعْصَى.

Hele bir de tevhîdi bildiklerini iddiâ eden kimselerin; tevhîdin, Allâh'ın ve Rasûlü'nün dîni olduğunu ikrâr (kabûl) ettikleri hâlde, ona (tevhîd akîdesine) dâhil olan herkesin canları ve malları helâl olan Hâricî olduklarını, tevhîde buğzedenlerin, ona dil uzatanların ve insanları tevhîdden uzaklaştıranların da hak üzere olduğunu söylemelerini ve bunun gibi (bu yapılan amellerdeki) şirki ikrâr edişlerini ve (buna rağmen) "bizim ibâdet ettiğimiz hiçbir türbe yoktur!" demelerini, bilakis onların türbecilerle beraber yürüttükleri cihâdın (!) ma'rûf (herkesçe bilinen, geçerli) bir cihâd olduğu ve onlara muhâlefet eden kimsenin ise malının ve kanının helâl olacağı iddiâlarını da düşünürsen!..

İşte insan bu üçüncü meseleyi hakkıyla anladığında; onların (söz konusu müşriklerin), "Tevhîd, Allâh'ın ve Rasûlü'nün dînidir, lâkin ona buğz ve düşmanlık kaçınılmazdır. Türbeperestlerin yaptıkları şirktir, lâkin onlar Sevâd'ul A'zam'dır (büyük çoğunluktur) ve onlar hak üzeredir" kelâmlarını kabûl etmesi ve onlar şirk işliyor demememesi (bunu kabûl etmemesi) hasebiyle velev ki bir günlüğüne dahi olsa kalbinde (bu zıdları) bir araya topladığını anlar. Delilikten daha beter olduğu hâlde kalpte bu zıdların bir araya gelmesi, Allâh*u Teâlâ*'nın kudretinin en büyüklerinden ve sana, Allâh'ı ve senin ken-di nefsini tanıtan şeylerin en büyüklerindendir. Nefsini tanıyan ve Rabbini de tanıyan kimsenin ise işi tamama erer (kemâle ulaşır). (Bu zıtların bir günlüğüne dahi olsa bir kalpte toplanması böyle büyük bir şeyken) birbirine zıt bu iki düşünce ve benzerleri, yirmi seneden fazla düzgün ve canlı bir kalpte nasıl bir araya toplanır!?

Dördüncüsü

Bilirsin ki Allâh*u Teâlâ*, Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e şöyle vahyetmiştir:

> **"And olsun ki sana da ve senden öncekilere de şöyle vahyolundu: Eğer şirk koşacak olursan, şüphesiz amellerin boşa çıkacak ve elbette sen, hüsrâna uğrayanlardan olacaksın!"** (ez-Zümer 39/65)

فَإِذَا تَأَمَّلْتَ إِقْرَارَ مَنْ يَدَّعِي أَنَّهُ مِنَ الْعُلَمَاءِ بِالتَّوْحِيدِ وَأَنَّهُ دِينُ اللهِ وَرَسُولِهِ، وَلٰكِنْ مَنْ دَخَلَ فِيهِ فَهُوَ مِنَ الْخَوَارِجِ الَّذِينَ تَحِلُّ دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ، وَمَنْ أَبْغَضَهُ وَسَبَّهُ وَصَدَّ النَّاسَ عَنْهُ فَهُوَ الَّذِي عَلَى الْحَقِّ، وَكَذٰلِكَ إِقْرَارَهُمْ بِالشِّرْكِ وَقَوْلَهُمْ: لَيْسَ عِنْدَنَا قُبَّةٌ نَعْبُدُهَا، بَلْ جِهَادُهُمُ الْمَعْرُوفُ مَعَ أَهْلِ الْقِبَابِ، وَأَنَّ مَنْ فَارَقَهُمْ حَلَّ مَالُهُ وَدَمُهُ.

فَإِذَا عَرَفَ الْإِنْسَانُ هٰذِهِ الْمَسْأَلَةَ الثَّالِثَةَ كَمَا يَنْبَغِي، وَعَرَفَ أَنَّهُ اجْتَمَعَ فِي قَلْبِهِ - وَلَو يَوْمًا وَاحِدًا - أَنَّ قَلْبَهُ قَبِلَ كَلَامَهُمْ أَنَّ التَّوْحِيدَ دِينُ اللهِ وَرَسُولِهِ، وَلٰكِنْ لَا بُدَّ مِنْ بُغْضِهِ وَعَدَاوَتِهِ، وَأَنَّ مَا عَلَيْهِ أَهْلُ الْقِبَابِ هُوَ الشِّرْكُ، وَلٰكِنْ هُمُ السَّوَادُ الْأَعْظَمُ، وَهُمْ عَلَى الْحَقِّ، وَلَا يَقُولُ إِنَّهُمْ يَفْعَلُونَ الشِّرْكَ، فَاجْتِمَاعُ هٰذِهِ الْأَضْدَادِ فِي الْقَلْبِ مَعَ أَنَّهَا أَبْلَغُ مِنَ الْجُنُونِ، فَهِيَ مِنْ أَعْظَمِ قُدْرَةِ اللهِ تَعَالَى، وَهِيَ مِنْ أَعْظَمِ مَا يُعَرِّفُكَ بِاللهِ وَبِنَفْسِكَ، وَمَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ وَعَرَفَ رَبَّهُ، تَمَّ أَمْرُهُ. فَكَيْفَ إِذَا عَلِمْتَ أَنَّ هٰذَيْنِ الضِّدَّيْنِ اجْتَمَعَا فِي قَلْبِ صَالِحٍ وَحَيَوَانٍ، وَأَمْثَالِهِمَا أَكْثَرَ مِنْ عِشْرِينَ سَنَةً!؟

(الرَّابِعَةُ): أَنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّ اللهَ أَنْزَلَ عَلَى رَسُولِهِ:

﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ.﴾ [الزمر:65]

Bununla beraber onlar (Mekke müşrikleri) -isteklerinin yerine getirilmesi durumunda İslâm'ı kabûl edeceklerine dair söz vererek- Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i bir tek şirk kelimesi söylemeye ya da bir tek şirk ameli işlemeye iknâ etmek (ayartmak) için çalıştılar [çalıştıklarını sen de görebilirsin, bilakis][4] şimdi sen, ihlâs sâhiblerinin en üstünü, en güzel amellerin sâhibi (olan Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in), şirk kelimesini -şirkten hoşlanmadığı hâlde sırf bu kimselerin İslâm'a girmelerini sağlamak için- telaffuz ettiğinde **"amelleri boşa çıkacaklardan ve hüsrâna uğrayanlardan"** olacağını bildiysen, kendisini onlardan biri gibi gösteren, bu tarz (şirk içeren) yüz kelimeyi, ticâretinin kârlı olması ya da tıpkı Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem'in* ve ashâbının, Allâh ona Mekke'yi fethettirene kadar, haccetmekten alıkonmaları gibi Tevhîd ehli hac yapmaktan engellendiğinde bu sözleri hac yapmak için söyleyen kimsenin hâli nice olur?

Her kim bunu iyice kavrarsa Allâh *Azze ve Celle* nezdindeki Tevhîd'in önemi ve şirkin önemi o kimseye açılır. Fakat bunu dört yılda öğrenebilirsen, senin için çok iyi! Bundan kastım tam bir ma'rifettir (bilgidir), tıpkı senin istem dışı da olsa bir damla idrârın çıktığında kâmil (eksiksiz yerine getirilmiş) tahâreti bozduğunu bildiğin gibi!

Beşincisi

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in getirdiklerine bir kısmını diğerinden ayırmadan tümüyle îmân edilmesi farz kılınmıştır. Her kim bir kısmına îmân eder de diğer kısmını inkâr ederse hakiki manada kâfirdir. Bilakis, Kitâb'ın tümüne îmân etmek kaçınılmazdır.

مَعَ أَنَّهُمْ رَاوَدُوهُ عَلَى قَوْلِ كَلِمَةٍ أَوْ فِعْلٍ مَرَّةً وَاحِدَةً، وَوَعَدُوهُ أَنَّ ذٰلِكَ يَقُودُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ. إِذَا عَرَفْتَ أَنَّ أَعْظَمَ أَهْلِ الْإِخْلَاصِ وَأَكْثَرَهُمُ حَسَنَاتٍ، لَوْ قَالَ كَلِمَةَ الشِّرْكِ مَعَ كَرَاهِيَتِهِ لَهَا لِيَقُودَ غَيْرَهُ بِهَا إِلَى الْإِسْلَامِ: حَبِطَ عَمَلُهُ وَصَارَ مِنَ الْخَاسِرِينَ، فَكَيْفَ بِمَنْ أَظْهَرَ أَنَّهُ مِنْهُمْ، وَتَكَلَّمَ بِمِائَةِ كَلِمَةٍ: لِأَجْلِ تِجَارَةٍ، أَوْ لِأَجْلِ أَنْ يَحُجَّ، لَمَّا مَنَعَ الْمُوَحِّدِينَ مِنَ الْحَجِّ كَمَا مَنَعُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابَهُ حَتَّى فَتَحَ اللهُ مَكَّةَ؟

فَمَنْ فَهِمَ هٰذَا فَهْمًا جَيِّدًا، اِنْفَتَحَ لَهُ مَعْرِفَةُ قَدْرِ التَّوْحِيدِ عِنْدَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقَدْرِ الشِّرْكِ، وَلٰكِنْ إِنْ عَرَفْتَ هٰذِهِ بَعْدَ أَرْبَعِ سِنِينَ، فَنِعِمَّى لَكَ أَعْنِي: اَلْمَعْرِفَةَ التَّامَّةَ كَمَا تَعْرِفُ أَنَّ قَطْرَةً مِنَ الْبَوْلِ تَنْقُضُ الْوُضُوءَ الْكَامِلَ إِذَا خَرَجَتْ وَلَوْ بِغَيْرِ اِخْتِيَارِهِ.

(اَلْخَامِسَةُ): أَنَّ الرَّسُولَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرْضُ الْإِيمَانِ بِمَا جَاءَ بِهِ كُلِّهِ لاَ تَفْرِيقَ فِيهِ، فَمَنْ آمَنَ بِبَعْضٍ وَكَفَرَ بِبَعْضٍ: فَهُوَ كَافِرٌ حَقًّا، بَلْ لاَ بُدَّ مِنَ الْإِيمَانِ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ.

Bunu öğrendiysen; (bil ki) kimileri namaz kılıyor ve oruç tutuyor, birçok muhârrematı (yasaklanmış ameli) terk ediyor ancak -buna uymanın doğru olduğunu iddiâ ederek- kadınlara mîrâstan pay vermiyor. Bilakis eğer onlardan biri onların âdetlerine muhâlefet ederek kadınlara mîrâstan pay verse onların kalpleri bu ameli reddeder. Veyahut da kadının, iddetini kocasının evinde geçirmesi gerektiğini ve Allâh*u Teâlâ*'nın şöyle buyurduğunu bilmesine rağmen inkâr eder ve de kadının, (boşandığı) kocasının evinde kalmasının uygun olmadığını ve kadının evden çıkarılması gerektiğini iddiâ ederler:

> **"...Onları evlerinden çıkarmayın, onlar da çıkmasınlar; ancak açık 'çirkin bir hayâsızlık' göstermeleri durumu başka..."** (et-Talâk 65/1)

Allâh*u Teâlâ*'nın bu şekilde şerî'at kıldığını (hükmettiğini) bilmelerine rağmen İslâm selâmı ile selâmlamayı da inkâr ediyor, câhiliye selâmını sırf böyle alıştıkları için İslâm selâmına tercih ediyorlar. Bu kimseler, -ma'siyet (günâh) işleyen, farzları terk eden, meselâ zinâ eden yahut ebeveynine karşı iyilikle muâmeleyi terk edip (bunu yaparken) hataya düştüklerini ve Allâh*u Teâlâ*'nın doğru hükmettiğini itirâf edenlerin aksine- küfre düşmüşlerdir. Zîrâ (Kitâb'ın) bir kısmına îmân etmişler ve diğer bir kısmını inkâr etmişlerdir.

Bil ki; sana, uyman için bu üç misali verdim. İnsanlar arasında bunun gibi, Allâh'ın Kur'ân'da çizdiği sınırlara muhâlefet ettikleri şeyler çoktur. Onlar nezdinde ailelerinin alışkanlıkları olan şeyler ma'rûf olarak addedilir. Eğer bir kimse, Allâh'ın (Kitâbı'nda) zikrettiği bir şeyi yapar veyahut da onların âdetlerini terk ederse o kimseyi kınar ve onu sefîhlikle (akılsızlıkla) suçlarlar. Bu ise kendisinin hata ettiğini ve Allâh'ın (Kitâbı'nda) zikrettiğine îmân ettiğini itirâf ederek; bir hata işleyenin veyahut da bir ameli terk eden kimsenin aksinedir.[5]

Bil ki; bu beş mesele, günümüzde İslâm'ın garîbliği sebebiyle insanlar için en çok tehlikeli olan husûslardır. Vallâhu A'lem (Allâh en doğrusunu bilendir)!

فَإِذَا عَرَفْتَ أَنَّ مِنَ النَّاسِ مَنْ يُصَلِّي وَيَصُومُ وَيَتْرُكُ كَثِيرًا مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ، لٰكِنْ لاَ يُوَرِّثُونَ الْمَرْأَةَ، وَيَزْعُمُونَ أَنَّ ذٰلِكَ هُوَ الَّذِي يَنْبَغِي اتِّبَاعُهُ، بَلْ لَوْ وَرَّثَهَا أَحَدٌ عِنْدَهُمْ وَخَالَفَ عَادَتَهُمْ، لَأَنْكَرَتْ قُلُوبُهُمْ ذٰلِكَ، أَوْ يُنْكِرُ عِدَّةَ الْمَرْأَةِ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا، مَعَ عِلْمِهِ بِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى:

﴿لاَ تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلاَ يَخْرُجْنَ إِلاَّ أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ.﴾ [الطلاق: 1]

وَيَزْعُمُ أَنَّ تَرْكَهَا فِي بَيْتِ زَوْجِهَا لاَ يَصْلُحُ، وَأَنَّ إِخْرَاجَهَا مِنْهُ هُوَ الَّذِي يَنْبَغِي فِعْلُهُ، أَوْ أَنْكَرَ التَّحِيَّةَ بِالسَّلاَمِ مَعَ مَعْرِفَتِهِ أَنَّ اللهَ شَرَعَهَا: حُبًّا لِتَحِيَّةِ الْجَاهِلِيَّةِ لَمَّا أَلِفَهَا، فَهٰذَا يَكْفُرُ لِأَنَّهُ آمَنَ بِبَعْضٍ وَكَفَرَ بِبَعْضٍ، بِخِلاَفِ مَنْ فَعَلَ الْمَعْصِيَةَ، أَوْ تَرَكَ الْفَرْضَ، مِثْلَ: فِعْلِ الزِّنَى وَتَرْكِ بِرِّ الْوَالِدَيْنِ مَعَ اعْتِرَافِهِ أَنَّهُ مُخْطِئٌ، وَأَنَّ أَمْرَ اللهِ هُوَ الصَّوَابُ. وَاعْلَمْ أَنِّي مَثَّلْتُ لَكَ بِهٰذِهِ الثَّلاَثِ لِتَحْذُوَ عَلَيْهَا، فَإِنَّ عِنْدَ النَّاسِ مِنْ هٰذَا كَثِيرٌ يُخَالِفُ مَا حَدَّ اللهُ فِي الْقُرْآنِ، وَصَارَ الْمَعْرُوفُ عِنْدَهُمْ مَا أَلِفُوهُ عِنْدَ أَهْلِهِمْ، وَلَوْ يَفْعَلُ أَحَدٌ مَا ذَكَرَ اللهُ وَيَتْرُكُ الْعَادَةَ: لَأَنْكَرُوا عَلَيْهِ وَاسْتَسْفَهُوهُ، بِخِلاَفِ مَنْ يَفْعَلُ أَوْ يَتْرُكُ مَعَ اِعْتِرَافِهِ بِالْخَطَأِ، وَإِيمَانِهِ بِمَا ذَكَرَ اللهُ. وَاعْلَمْ، أَنَّ هٰذِهِ الْمَسْأَلَةَ الْخَامِسَةَ، مِنْ أَشَدِّ مَا عَلَى النَّاسِ خَطَرًا فِي وَقْتِنَا: بِسَبَبِ غُرْبَةِ الْإِسْلاَمِ، وَاللهُ أَعْلَمُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Görüldüğü üzere âyet-i kerîmede bahsedilen müşrikler, kendilerine zarar geldiği zaman ihlâslı bir şekilde Allâh*u Teâlâ*'ya du'â ederler ve rahata kavuşunca şirk koşmaya başlarlardı. Günümüz müşrikleri ise darlıkta da bollukta da şirk koşmaya devâm etmektedirler ve bu yönüyle geçmiş müşriklerden daha koyu bir şirkin içerisindedirler. Müellif *Rahimehullâh* bu husûsa işâret etmektedir. Müellif, aynı meseleyi "Dört Kâide" adlı risâlesindeki dördüncü kâideyi anlatırken de ele almıştır, oraya mürâcaat edilebilir.

[2] Bu parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de yer almaktadır.

[3] Tıpkı şu âyeti kerîmede buyrulduğu gibi:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ.﴾ [التوبة: 23]

"Ey îmân edenler, eğer küfrü îmâna tercih ediyorlarsa babalarınızı ve kardeşlerinizi velîler edinmeyin!.." (et-Tevbe 9/23)

[4] Bu parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de yer almaktadır.

[5] Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın verdiği bu misâller "örf ve âdetlerin" nasıl "dîne muhâlif bir şerî'at ve kanûn" hâline geldiğine dair son derece güzel misâllerdir.

Günümüzde tâğûtlar tarafından çıkartılan İslâm'a muhâlif yasalar da -meselâ kadınla erkeğin mîrâsta eşit hale getirilmesi, şer'î had cezalarının iptal edilmesi, içki, kumar, zînâ ve livâta gibi açık harâmların meşrû addedilmesi gibi- küfür bakımından bu bâtıl örf ve âdetler gibidir, hatta belki Şeyh *Rahimehullâh*'ın verdiği bu misâllerden daha açıktır.

Şeyh *Rahimehullâh*'ın verdiği üç misâl olan; kadınların mîrâstan mahrûm edilmesi, iddetini kocasının evinde geçirmesinin hoş görülmemesi ve "selâmun aleykum/esselâmu aleykum" şeklinde İslâm selâmı veren kimselerin -bilhassa bazı yüksek rütbeli kişilere karşı yapıldığında ya da okul vb. resmi bazı kurumlarda- hoş karşılanmaması gibi şeyler ise şu an örf, âdet veya görgü kuralı adı altında birçok bölgede uygulanmaya devâm etmektedir. Üstelik çeşitli toplum kesimleri tarafından yerilen bütün bu fiillerin, aslında şerî'at'tan ve sünnet'ten kaynaklandığı da bilinmektedir ve buna rağmen bu sünnetlere buğzedilmektedir.

Yine günümüzde çok sık rastladığımız; sakal bırakan genç erkeklerin kınanması, kezâ şer'î anlamda tesettüre giren bayanların yerilmesi, nikâh düşen akrabalarına karşı hicâb (örtünme) ve harem selamlık (kadın ve erkeklerin ayrı oturması) uygulayanların hoş görülmemesi hattâ dışlanması, ta'addüd'ü zevcât denilen çoğul evlilik yapan erkeklerin kınanması ve ahlâkî düşüklükle suçlanması gibi vâkı'alar da risâlede verilen misâller gibidir. Bütün bunlar şerî'atın hükümlerine karşı buğzetme kapsamındadır. Zinâ edenlerin recmedilmesi gibi şer'î had cezâlarını ve diğer şer'î ahkâmı tatbîk eden kimselerin eleştirilmesi de kezâ bunun gibidir.

Şeyh *Rahimehullâh*'ın da işâret ettiği gibi bu tip davranışlar çoğu zaman dîndâr görünümlü kişilerden de sâdır olabilmektedir. Hatta bazen kendisini tevhîde, sünnete ve selefe nisbet eden bazı kimselerin dahi şerî'atın hükümlerine karşı öfke duyduklarına şâhit olabilmekteyiz. Böyle kimselerden de sâdır olsa Allâh*u Teâlâ* ve Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'den geldiği herkes tarafın-

dan bilinen bu hükümlere karşı öfke duyulması kişinin aslında îmân etmediğini göstermektedir. Bundan dolayı âlimler bu tip amelleri küfür kapsamında değerlendirmişlerdir.

Bu konuyla alâkalı Nevâkiz'ul İslâm (İslâm'ı Bozan Hâller) risâlesindeki 5. Madde olan **"Her kim Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in getirdiklerinden herhangi bir şeye buğzederse onunla amel etse bile [icmâ ile] küfre girmiştir."** kavline dair ilgili yerdeki 10 ve 11 no'lu açıklamalara mürâcaat edilebilir.

Bunlar üzerinde düşünen ve bu meseleleri hakkıyla fıkheden kişi, Şeyh *Rahimehullâh*'ın da işâret ettiği gibi İslâm'ın garipliğini ve gerçek müminlerin ne kadar azınlıkta olduğunu bir kez daha kavrar. Zâhirde İslâm şerî'atına ait birçok hükmün tatbik edildiği Şeyh'in zamanında -ki Osmanlı Devleti'nin son zamanlarına denk gelmektedir- durum böyleyse günümüzde nasıl olduğu üzerinde düşünülmelidir. Bütün bunlara karşı ancak Allâh'tan yardım diliyoruz...

سِتَّةُ أُصُولٍ عَظِيمَةٌ مُفِيدَةٌ[1]

ÇOK AZÎM VE FAYDALI ALTI ESÂS[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ 1/393-397

[2] Bu risâle **Müellefât'uş Şeyh**, 1/393-397 ve **ed-Durar'us Seniyye**, 1/172-174 sayfaları arasında bulunmaktadır.

ÇOK AZÎM VE FAYDALI ALTI ESÂS

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâhu Teâlâ* şöyle demiştir:

Akla hayâle gelmeyecek açıklıkta bir beyânla Allâh*u Teâlâ*'nın avâma (herkese); her şeye gâlib olan Melik'in (hükümrân olan Allâh*u Teâlâ*'nın) kudretine delâlet eden en büyük âyetler (işâretler/delîller) olan altı esâsı beyân etmesi, sonra bunun akabinde -çok azı müstesnâ- âlemin en zekîlerinden ve Âdemoğullarının en akıllılarından dahi birçoğunun bu altı esâsta yanılgıya düşmesi acâibin de acâibidir.

Birinci Esâs:

Dîni (ibâdeti), bir olan ve ortağı bulunmayan Allâh*u Teâlâ*'ya has kılmak ve bunun zıddının -ki bu da Allâh*u Teâlâ*'ya şirk (ortak) koşmaktır- beyânı ve Kur'ân'ın çoğunun; çeşitli vecihlerden (yönlerden), avâmdan olan en aptal kimsenin bile fehmedebileceği şekilde bu esâsın beyânı hakkında oluşudur. Sonra ümmetin çoğuna olanlar olduğunda şeytân onlara ihlâsı (ibâdeti Allâh*u Teâlâ*'ya has kılmayı) sâlihlerin değerini düşürme ve onların haklarını ihmâl etme sûretinde gösterdi. Allâh*u Teâlâ*'ya şirk koşmayı ise sâlihleri sevmek ve onlara tâbi olmak sûretinde gösterdi.

سِتَّةُ أُصُولٍ عَظِيمَةٌ مُفِيدَةٌ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ.

قَالَ الشَّيْخُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى:

مِنْ أَعْجَبِ الْعُجَابِ، وَأَكْبَرِ الْآيَاتِ الدَّالَّةِ عَلَى قُدْرَةِ الْمَلِكِ الْغَلَّابِ سِتَّةُ أُصُولٍ بَيَّنَهَا اللهُ تَعَالَى بَيَانًا وَاضِحًا لِلْعَوَامِّ فَوْقَ مَا يَظُنُّ الظَّانُّونَ ثُمَّ بَعْدَ هٰذَا غَلِطَ فِيهَا كَثِيرٌ مِنْ أَذْكِيَاءِ الْعَالَمِ، وَعُقَلَاءِ بَنِي آدَمَ، إِلاَّ أَقَلَّ الْقَلِيلِ.

اَلْأَصْلُ الْأَوَّلُ: إِخْلَاصُ الدِّينِ لِلّٰهِ تَعَالَى وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَبَيَانُ ضِدِّهِ الَّذِي هُوَ الشِّرْكُ بِاللهِ، وَكَوْنُ أَكْثَرِ الْقُرْآنِ فِي بَيَانِ هٰذَا الْأَصْلِ مِنْ وُجُوهٍ شَتَّى، بِكَلَامٍ يَفْهَمُهُ أَبْلَدُ الْعَامَّةِ، ثُمَّ لَمَّا صَارَ عَلَى أَكْثَرِ الْأُمَّةِ مَا صَارَ: أَظْهَرَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ الْإِخْلَاصَ فِي صُورَةِ تَنَقُّصِ الصَّالِحِينَ وَالتَّقْصِيرِ فِي حُقُوقِهِمْ، وَأَظْهَرَ لَهُمُ الشِّرْكَ بِاللهِ فِي صُورَةِ مَحَبَّةِ الصَّالِحِينَ وَإِتِّبَاعِهِمْ.

İkinci Esâs

Allâhu *Teâlâ* dînde birlik olmayı emretmiş ve dînde ayrılığa düşmekten nehyetmiştir.[1]

Allâhu *Teâlâ* bunu avâmın fehmedeceği şekilde, şifâ olan [ve yeterli gelen][2] bir beyânla beyân etmiştir. Bizden önce ayrılığa düşüp ihtilâf ederek helâk olan kimseler gibi olmaktan bizi nehyetmiştir[3] ve Müslümanlara dînde birlik olmalarını emrettiğini ve onları dînde tefrikaya (ayrılığa) düşmekten de nehyettiğini zikretmiştir![4] Sünnet'te bu konuda vârid olan acâibin de acâibi (en hayret verici) husûslar da bu meseleyi iyice aydınlığa kavuşturmaktadır.[5] Sonra, iş öyle bir hâle geldi ki; dînin usûlünde ve furûsunda tefrikaya düşmek, dînde ilim ve fıkıh oldu!.. Dînde birlik olmayı emretmek de bir zındık yahut mecnûndan (deliden) başkasının söylemeyeceği bir işe dönüştü!..[6]

Üçüncü Esâs:

Muhakkak ki (dînde) birlik olmayı tamamlayan şeylerden biri, Habeşli bir köle olsa dahi üzerimize emîr olan kimseyi dinleyip itâat etmektir.[7]

Allâhu *Teâlâ* onun için bunu; yaygın [(sadra) şifâ][8] olan ve yeterli gelen bir şekilde; hem şer'î hem de kaderî bir beyân ile çeşitli vecihlerde beyân etmiştir.[9] Sonra bu esâs, ilim (sâhibi olduğunu) iddiâ edenlerin çoğunluğu nezdinde bilinmeyen bir şeye dönüşmüştür. (İşin ilmî noktasında bile durum böyleyken) nerede kaldı onunla amel etmek?

اَلْأَصْلُ الثَّانِي: أَمَرَ اللهُ بِالإِجْتِمَاعِ فِي الدِّيْنِ وَنَهَى عَنِ التَّفَرُّقِ فِيهِ.

فَبَيَّنَ اللهُ هٰذَا بَيَانًا شَافِيًا تَفْهَمُهُ الْعَوَامُّ، وَنَهَانَا أَنْ نَكُونَ كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا قَبْلَنَا فَهَلَكُوا، وَذَكَرَ أَنَّهُ أَمَرَ الْمُسْلِمِينَ بِالإِجْتِمَاعِ فِي الدِّينِ وَنَهَاهُمْ عَنِ التَّفَرُّقِ فِيهِ. وَيَزِيدُهُ وُضُوحًا مَا وَرَدَتْ بِهِ السُّنَّةُ مِنَ الْعَجَبِ الْعُجَابِ فِي ذٰلِكَ، ثُمَّ صَارَ الْأَمْرُ إِلَى أَنَّ الإِفْتِرَاقَ فِي أُصُولِ الدِّينِ وَفُرُوعِهِ هُوَ الْعِلْمُ وِالْفِقْهُ فِي الدِّينِ، وَصَارَ الْأَمْرُ بِالإِجْتِمَاعِ فِي الدِّينِ لاَ يَقُولُهُ إِلاَّ زِنْدِيقٌ أَوْ مَجْنُونٌ.

اَلْأَصْلُ الثَّالِثُ: أَنَّ مِنْ تَمَامِ الإِجْتِمَاعِ السَّمْعَ وَالطَّاعَةَ لِمَنْ تَأَمَّرَ عَلَيْنَا وَلَوْ كَانَ عَبْدًا حَبَشِيًّا. فَبَيَّنَ اللهُ لَهُ هٰذَا بَيَانًا شَائِعًا كَافِيًا بِوُجُوهٍ مِنْ أَنْوَاعِ الْبَيَانِ شَرْعًا وَقَدْرًا. ثُمَّ صَارَ هٰذَا الْأَصْلُ لاَ يُعْرَفُ عِنْدَ أَكْثَرِ مَنْ يَدَّعِي الْعِلْمَ، فَكَيْفَ الْعَمَلُ بِهِ؟

Dördüncü Esâs:

İlmin ve ulemânın, fıkhın ve fukahânın beyânı ile onlara benzeyip de onlardan olmayanların beyânıdır.

Bu esâsı Allâh*u Teâlâ*, el-Bakara Sûresi'nin başındaki şu kavlinden,

"Ey İsrâîloğulları, üzerinizdeki ni'metimi hatırlayın..." (el-Bakara 2/40)

İbrâhîm *Aleyh'is Selâm*'ı zikretmeden önceki şu kavline kadar [bir önceki âyet gibi][10] beyân etmiştir[11]:

"Ey İsrâîloğulları..." (el-Bakara 2/122)

Sünnet'te -bu mevzûda- sârih olan; çok, açık ve net kelâm, avâmdan aptal bir kimse için dahi mevzûyu iyice aydınlığa kavuşturmaktadır.[12] Sonra bu en gârib şeylerden birine dönüştü; (Kitâb ve Sünnet'te anlatılan gerçek) ilim ve fıkıh, bid'at ve dalâlete dönüşüp insanların nezdinde (ilim nâmına) en hayırlı şey de hakka bâtılı giydirmek (karıştırmak) oldu! Allâh*u Teâlâ*'nın mahlûkâta farz kıldığı ve medhettiği ilim ise (insanlar nezdinde) zındık veya mecnûndan başkasının ağzına almadığı bir şeye dönüştü! Bu ilmi inkâr eden, ona düşmanlık gösteren, (insanları) ondan sakındırmak ve nehyetmek için (eser vb.) tasnîfte bulunan[13] kimse ise (güya) fakîh ve âlim olmuştur!

Beşinci Esâs:

Allâh *Subhânehu*'nun Evliyâullâh'ı (Allâh dostlarını) beyânı ve Evliyâullâh ile (onlardan olmayıp da) kendilerini onlara benzeten Allâh düşmanlarından; münâfıkların ve fâcirlerin arasını ayırmasıdır.

اَلْأَصْلُ الرَّابِعُ: بَيَانُ الْعِلْمِ وَالْعُلَمَاءِ، وَالْفِقْهِ وَالْفُقَهَاءِ، وَبَيَانُ مَنْ تَشَبَّهَ بِهِمْ وَلَيْسَ مِنْهُمْ، وَقَدْ بَيَّنَ اللهُ تَعَالَى هٰذَا الْأَصْلَ فِي أَوَّلِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مِنْ قَوْلِهِ:

﴿يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ.﴾ [البقرة: 40] إِلَى قَوْلِهِ قَبْلَ ذِكْرُ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

﴿يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ.﴾ [البقرة: 122] اَلْآيَة.

وَيَزِيدُهُ وُضُوحًا مَا صَرَّحَتْ بِهِ السُّنَّةُ فِي هٰذَا الْكَلَامِ الْكَثِيرِ الْبَيِّنِ الْوَاضِحِ لِلْعَامِّيِّ الْبَلِيدِ، ثُمَّ صَارَ هٰذَا أَغْرَبَ الْأَشْيَاءِ، وَصَارَ الْعِلْمُ وَالْفِقْهُ هُوَ الْبِدَعُ وَالضَّلَالَاتُ، وَخِيَارُ مَا عِنْدَهُمْ لَبْسُ الْحَقِّ بِالْبَاطِلِ، وَصَارَ الْعِلْمُ الَّذِي فَرَضَهُ اللهُ تَعَالَى عَلَى الْخَلْقِ وَمَدَحَهُ: لَا يَتَفَوَّهُ بِهِ إِلَّا زِنْدِيقٌ أَوْ مَجْنُونٌ، وَصَارَ مَنْ أَنْكَرَهُ وَعَادَاهُ وَصَنَّفَ فِي التَّحْذِيرِ مِنْهُ وَالنَّهْيِ عَنْهُ هُوَ: اَلْفَقِيهَ الْعَالِمِ.

اَلْأَصْلُ الْخَامِسُ: بَيَانُ اللهِ سُبْحَانَهُ لِأَوْلِيَاءِ اللهِ وَتَفْرِيقُهُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْمُتَشَبِّهِينَ بِهِمْ مِنْ أَعْدَاءِ اللهِ الْمُنَافِقِينَ وَالْفُجَّارَ.

Bu konuda Âl-i İmrân Sûresi'ndeki âyet kâfî gelir ki o da Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"De ki: Eğer Allâh'ı seviyorsanız bana uyun ki Allâh da sizi sevsin..." (Âl-i İmrân 3/31)[14]

Yine el-Mâ'ide Sûresi'ndeki âyet (de kâfî gelir) ki o da Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Ey îmân edenler! İçinizden kim dîninden irtidâd ederse Allâh (onların yerine) **kendisinin onları sevdiği, onların da kendisini sevdiği bir topluluk getirir..."** (el-Mâ'ide 5/54)

Yine Yûnus Sûresi'ndeki Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Haberiniz olsun, Allâh'ın velîleri; onlar için hiçbir korku yoktur, mahzûn da olmayacaklardır. Onlar îmân eden ve (Allâh'tan) **sakınanlardır."** (Yûnus 10/62-63)

Sonra iş, ilim sâhibi olduğunu, mahlûkâtın yol göstericisi ve Şerîat'ın koruyucusu olduklarını iddiâ edenlerin çoğunluğu nezdinde; evliyâ (olabilmek) için Rasûl *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e tâbi olmayı terk etmenin kaçınılmaz olduğu ve Rasûl *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e tâbi olanın evliyâdan olamayacağı, yine evliyâ (olabilmek) için cihâdı terk etmenin kaçınılmaz olduğu ve cihâd edenin evliyâdan olamayacağı ve yine evliyâ (olabilmek) için îmânı ve takvâyı terk etmenin kaçınılmaz olduğu ve kendisini îmân ve takvâ ile sınırlandıranın evliyâdan olamayacağı anlayışına dönüşmüştür![15]

Ey Rabbimiz! Sen'den af ve âfiyet dileriz ki Sen, şüphesiz du'âları işitensin (Âmîn)!..

وَيَكْفِي فِي هٰذَا آيَةٌ فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ، وَهِيَ قَوْلُهُ:

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ.﴾ [آل عمران: 31]

اَلْآيَة. وَآيَةٌ فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ، وَهِيَ قَوْلُهُ:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ.﴾ [المائدة: 54] اَلْآيَة، وَآيَةٌ فِي يُونُسَ وَهِيَ قَوْلُهُ:

﴿أَلاَ إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ ۞ اَلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ.﴾ [يونس: 62-63]

ثُمَّ صَارَ الْأَمْرُ عِنْدَ أَكْثَرِ مَنْ يَدَّعِي الْعِلْمَ وَأَنَّهُ مِنْ هُدَاةِ الْخَلْقِ وَحُفَّاظِ الشَّرْعِ إِلَى أَنَّ الْأَوْلِيَاءَ لاَ بُدَّ فِيهِمْ مِنْ تَرْكِ اتِّبَاعِ الرُّسُلِ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ فَلَيْسَ مِنْهُمْ. وَلاَ بُدَّ مِنْ تَرْكِ الْجِهَادِ، فَمَنْ جَاهَدَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ، وَلاَ بُدَّ مِنْ تَرْكِ الْإِيمَانِ وَالتَّقْوَى، فَمَنْ تَعَهَّدَ بِالْإِيمَانِ وَالتَّقْوَى فَلَيْسَ مِنْهُمْ.

يَا رَبَّنَا نَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ.

Altıncı Esâs

Şeytânın ortaya attığı; Kur'ân'ın ve Sünnet'in terki ile birbirinden ayrı muhtelif reylere (görüşlere) ve hevâlara uyulması hakkındaki şüphenin reddidir.

Bu şüphe de şudur: "Mutlak müçtehidden başkası Kur'ân'ı ve Sünnet'i bilmez. Müçtehid de şu şu vasıflarla vasıflanan kimsedir!.." Öyle ki bunlar tam manasıyla belki Ebû Bekir *Radıyallâhu Anh* ve Ömer *Radıyallâhu Anh*'da bile bulunmayan vasıflardır... "Eğer bir insan böyle (özelliklere sâhib) değilse onun Kur'ân'dan ve Sünnet'ten yüz çevirmesi -bunda şek ve işkâl (kapalılık) bulunmaksızın- kesinlikle bir farzdır! Her kim Kur'ân'da ve Sünnet'te hidâyeti ararsa- Kur'ân ve Sünnet'i fehmetmenin güçlüğü sebebiyle- ya zındık yahut da mecnûndur!.."[16]

Allâh'ı, O'na hamd ederek tesbîh ederim! Allâh *Subhânehu* bu mel'ûn şüpheye reddiye olarak kaç kez çeşitli vecihlerde -şerî'at ve kader yönünden de yaratma ve emretme yönünden de- beyân etti ki bu (ilimde) genel bir zarûret seviyesine ulaştı.

"**Ancak insanların çoğu bilmezler...**" (el-A'râf 7/187);

"**Doğrusu onların çoğu üzerine o söz** (azâb) **hak olmuştur; artık îmân etmezler. Biz, onların boyunlarına çenelere kadar dayanan halkalar geçirdik; bu yüzden başları yukarı kalkıktır. Biz, önlerine bir sed, arkalarına da bir sed çektik. Böylelikle** (gözlerini) **perdeledik, artık görmezler. Kendilerini uyarsan da uyarmasan da onlar için birdir, inanmazlar. Sen ancak Zikr'e** (Kur'ân'a) **uyan ve görmediği hâlde Rahmân'dan içi titreyerek korkan kimseyi uyarırsın. İşte böylesini, bir bağışlanma ve bol bir ecirle müjdele.**" (Ya-Sin 36/7-11)

Risâlenin sonu. Âlemlerin Rabbi olan Allâh'a hamd olsun. Allâh, Efendimiz Muhammed'e, Âl'ine ve Ashâbı'na Dîn (Cezâ/Kıyâmet) Günü'ne kadar çokça salât ve selâm eylesin. (Âmîn!..)

اَلْأَصْلُ السَّادِسُ: رَدُّ الشُّبْهَةِ الَّتِي وَضَعَهَا الشَّيْطَانُ فِي تَرْكِ الْقُرْآنِ وَالسُّنَّةِ، وَاتِّبَاعِ الْآرَاءِ وَالْأَهْوَاءِ الْمُتَفَرِّقَةِ الْمُخْتَلِفَةِ، وَهِيَ أَنَّ الْقُرْآنَ وَالسُّنَّةَ لاَ يَعْرِفُهُمَا إِلاَّ الْمُجْتَهِدُ الْمُطْلَقُ، وَالْمُجْتَهِدُ هُوَ: اَلْمَوْصُوفُ بِكَذَا وَكَذَا؛ أَوْصَافًا لَعَلَّهَا لاَ تُوجَدُ تَامَّةً فِي أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ، فَإِنْ لَمْ يَكُنِ الْإِنْسَانُ كَذٰلِكَ: فَلْيُعْرِضْ عَنْهُمَا فَرْضًا حَتْمًا لاَ شَكَّ وَلَا إِشْكَالَ فِيهِ، وَمَنْ طَلَبَ الْهُدَى مِنْهُمَا فَهُوَ: إِمَّا زِنْدِيْقٌ وَإِمَّا مَجْنُونٌ؛ لِأَجْلِ صُعُوبَةِ فَهْمِهِمَا.

فَسُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، كَمْ بَيَّنَ اللهُ سُبْحَانَهُ شَرْعًا وَقَدْرًا، خَلْقًا وَأَمْرًا، فِي رَدِّ هٰذِهِ الشُّبْهَةِ الْمَلْعُونَةِ مِنْ وُجُوهٍ شَتَّى بَلَغَتْ إِلَى حَدِّ الضَّرُورِيَّاتِ الْعَامَّةِ:

﴿وَلٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ.﴾ [الأعراف: 187]

﴿لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ ۞ إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلاَلاً فَهِيَ إِلَى الأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ ۞ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لاَ يُبْصِرُونَ ۞ وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ ۞ إِنَّمَا تُنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمٰنَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ.﴾ [يس: 7-11]

آخِرُهُ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

AÇIKLAMALAR

[1] Şeyh *Rahimehullâh* şu âyet-i kerîmeye ve benzerlerine işâret etmektedir:

﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُوا.﴾ [آل عمران: 103]

"Hepiniz topluca Allâh'ın ipine yapışın ve dağılıp ayrılmayın!.." (Âl-i İmrân 3/103)

[2] Bu parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[3] Şeyh *Rahimehullâh* şu âyet-i kerîmeye işâret etmektedir:

﴿وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ.﴾ [آل عمران: 105]

"Kendilerine apaçık delîller geldikten sonra, ayrılığa düşüp ihtilâf edenler gibi olmayın!.." (Âl-i İmrân 3/105)

[4] Şeyh *Rahimehullâh* şu âyet-i kerîmeye işâret etmektedir:

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلاَ تَتَفَرَّقُوا فِيهِ.﴾ [الشورى: 105]

"Dîni ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin! diye Nûh'a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrâhîm'e, Mûsâ'ya ve Îsâ'ya tavsiye ettiğimizi Allâh sizin için de dîn kıldı..." (eş-Şûrâ 42/13)

[5] Sünnet'te ihtilâfı ve fırkalaşmayı nehyeden birçok delîller gelmiştir, lâkin bunlardan -Şeyh *Rahimehullâh*'ın da işâret ettiği üzere- en hayret verici olanlarından bazılarını nakletmek istiyoruz. Ebû Hureyre *Radıyallâhu Anh*'dan nakledilen hadîse göre, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur:

«إِنَّ اللهَ يَرْضَى لَكُمْ ثَلَاثًا، وَيَكْرَهُ لَكُمْ ثَلَاثًا، فَيَرْضَى لَكُمْ: أَنْ تَعْبُدُوهُ، وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَأَنْ تَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُوا، وَيَكْرَهُ لَكُمْ: قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ.»

«Allâh*u Teâlâ* sizin hakkınızda üç şeyden râzı olur, üç şeyi de kerîh görür (hoşnut olmaz). Sizin yalnızca O'na kulluk/ibâdet etmenizden, O'na hiçbir şeyi şirk koşmamanızdan, Allâh*u Teâlâ*'nın ipine toptan sımsıkı sarılmanızdan, ayrılığa düşmemenizden râzı olur. Sizin hakkınızda dedikodudan, çokça soru sormaktan ve malı zâyi etmekten ise hoşnut olmaz.» (Müslim, Hadîs no: 1715)

Hanbelî fukahâsından Vezîr Ebû'l Muzaffer'in de bu hadîsin şerhinde işâret ettiği gibi, Müslümanların söz birliği edip kaynaşmalarının, Allâh'a ibâdetten ve O'na ortak koşmamaktan sonra zikredilmesi, bunun dîndeki önemini göstermektedir. (Vezîr Ebû'l Muzaffer, el-İfsâh, 8/116) Öyle ki tevhîdden hemen sonra vahdet yani Müslümanların birliği zikredilmiştir.

Dînde tefrikaya düşmenin vahâmetini gösteren diğer bir hadîs meşhûr "73 Fırka" hadîsidir. Avf bin Mâlik *Radıyallâhu Anh*'dan nakledilen hadîsde Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur:

«لَتَفْتَرِقَنَّ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ، وَثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ.»

"Hiç şüphe yok ki ümmetim, 73 fırkaya ayrılacaktır. Bunların bir tanesi cennette, 72 tanesi ateştedir." (İbnu Mâce, Hadîs no: 3992)

Bidatçılar

Böylece dîn husûsunda tefrikaya, ayrılığa düşenler -sayıca ne kadar çok olursa olsunlar- cehennem ile tehdîd edilmektedir. Vallâhu A'lem!

[6] Bilhassa Şeyh *Rahimehullâh*'ın yaşadığı dönem ve öncesinde iş öyle bir hâle gelmiştir ki dört mezhebin müntesipleri birbirlerinin arkasında namaz kılmadıklarından dolayı câmilerde her mezhep için ayrı mihrâb yapılmış ve her mezhebin mensûbu namazlarını ayrı ayrı kılmıştır. Bu hâl, Allâh*u Teâlâ*'nın evi olan Kâbe'de dahi bu şekilde olmuştur.

Nihâyet muvahhidler, hicri 1218 tarihinde Mekke'yi fethedip bu ihdâs edilen mihrâbları yıkana kadar da durum böyle devam etmiştir. Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın oğlu Abdullâh *Rahimehullâh*, Mekke'nin fethedildiği güne dair yazdığı risâlesinde (ed-Durar'us Seniyye, 1/225) ayrıca el-Emîr es-Sanânî *Rahimehullâh* da İ'tikâd'da (Sanânî, Tathîr'ul İ'tikâd -Akîdet'ul Muvahhidîn içinde-, sf. 155-156; Türkçesi için bkz. Es-San'anî, Tathiru'l-İ'tikâd, sf. 100, Medarik Yayınları) bu husûsa değinmiştir.

O zamana kadar birçok kimse bu ve benzeri şekillerde mezhep taassûbu göstermeyi, kendi mezhebine muhâlif nasslarla dahi karşılaşsa mezhebine bağlılık göstermeyi ilmin, fıkhın ve dîndârlığın alâmeti olarak görmekteydi ve böyle hareket etmeyenleri ise mezhepsizlikle, hatta küfürle ithâm ederlerdi. Böyleleri günümüzde de mevcuttur.

Burada kınanan şey, hakkında açık nass ve icmâ olmayan meselelerde âlimlerin ihtilâf etmesi, avâmın da bu ihtilâf eden âlimlerden birisine tâbi olması değil; hakkın açıkça ortaya çıktığı meselelerde dahi ihtilâfa devam edilmesidir. Vallâhu A'lem!

[7] Şeyh'ul İslâm *Rahimehullâh*'ın bu sözü, Ebû Zerr *Radıyallâhu Anh*'ın Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'den rivâyet etmiş olduğu şu hadîse işâret etmektedir:

«إِنَّ خَلِيلِي أَوْصَانِي أَنْ أَسْمَعَ وَأُطِيعَ، وَإِنْ كَانَ عَبْدًا مُجَدَّعَ الْأَطْرَافِ.»

"Dostum (Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*) **bana, (başımızdaki) burnu kulağı kesik bir köle dahi olsa dinleyip itâat etmemi vasiyet etti."** (Müslim, Hadîs no: 1837; ayrıca İbnu Mâce, Hadîs no: 2862)

Müslim, hadîsi bu lafızla kaydettikten sonra bu hadîsin, **"burnu kulağı kesik Habeşli bir köle dahi olsa"** lafzıyla da rivâyet edildiğini belirtmiştir.

[8] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcut olup ibârede yer alan "yaygın" kelimesi yerine kullanılmıştır.

[9] Yöneticilere itâati şer'î manada emreden delîllere misâl olarak şu âyet-i kerîme gösterilebilir:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ.﴾ [النساء: 59]

"Ey îmân edenler! Allâh'a itâat edin, Rasûl'e itâat edin ve sizden olan emîr sâhiblerine de (itâat edin)..." (en-Nisâ 4/59)

Yöneticilere itâat etmemenin ve bu husûsta çekişmenin doğuracağı zararları kaderî/kevnî olarak açıklayan nasslara misâl olarak da şu âyet-i kerîme gösterilebilir:

﴿وَأَطِيعُوا اللهَ وَرَسُولَهُ وَلاَ تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ.﴾ [الأنفال: 46]

"Allâh'a ve Rasûlü'ne itâat edin ve de birbirinizle çekişmeyin, yoksa korkuya kapılırsınız da gücünüz elden gider..." (el-Enfâl 8/46)

Allâh*u Teâlâ*'nın kitâbıyla hükmettikleri hâlde Müslüman yöneticilerle çekişmenin, onlara karşı gelmenin ne gibi yıkımlara yol açtığı Osman *Radıyallâhu Anh* zamanında baş gösteren "fitne" ile başlayarak benzeri birçok olayda acı bir şekilde tecrübe edilmiştir. Bu da Allâh*u Teâlâ*'nın bu husûsu kevnî olarak insanlara göstermesi kapsamında değerlendirilebilir. Vallâhu A'lem!

[10] Bu parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[11] Zîrâ Şeyh *Rahimehullâh*'ın belirttiği İsrâîloğullarından bahseden bu âyetlerde, Yahûdîlerin ellerindeki ilmi nasıl tahrîf ettikleri, onunla amel etmeyi nasıl terk ettikleri uzun uzadıya anlatılmıştır.

[12] İlimle amel etmenin önemi, hangi ilmin faydalı, hangisinin zararlı ve bâtıl olduğu gibi konularda birçok hadîs ve eserler varîd olmuştur. Bunlara hadîs kaynaklarının yanı sıra, -Türkçe'ye de tercüme edilmiş olan- İbnu Abdilberr *Rahimehullah*'ın "Câmi'u Beyân'il İlmi ve Fadlih" adlı eserinden derli toplu bir şekilde ulaşılabilir.

[13] Bu ifâde, ed-Durar'us Seniyye'de şu şekildedir: **"...(insanları) ondan sakındırmak ve nehyetmek için ciddiyet gösteren..."**

[14] Böylece gerçek Allâh dostlarının, diliyle bunu iddiâ edenler değil, bilakis Rasûle uyan ittibâ ehli olduğu ortaya çıkmaktadır.

[15] Nitekim tasavvuf ehlinden bazıları dîni; "şerî'at, tarîkat, mârifet, hakikat" gibi kısımlara ayırmışlar; içlerinden bunun en düşük mertebesinin şerî'at olduğunu iddiâ edenler olmuş, kezâ bütün mevcudâtın hâşâ Allâh'tan ibâret olduğunu savunan sapık "vahdet'i vücûd" ehlinden dînin tavsiye ettiği tevhîdi "avâmın tevhidi" olarak nitelendirip "havâssın tevhidi" dedikleri "vahdet'i vücûd" akidesinin daha efdal olduğunu iddiâ edenler çıkmış, kimileri "Ârîf Billâh" mertebesine çıkmış olan kimselerin artık şerî'atla mükellef olmadığını ileri sürmüş, yine onlardan bazıları "evliyâullah" dedikleri kimselerin doğrudan Allâh'tan ilim aldığını, o yüzden mevcut şerî'at kitâblarına ihtiyâç duymadıklarını ileri sürmüşler ve daha buna benzer çeşitli bâtıl iddiâlar ortaya atmışlardır.

Bunların hepsi -Şeyh *Rahimehullâh*'ın da söylediği gibi- şerî'ata tâbi olmayı yeren ve bunun velâyet mertebesindeki kimselere yakışmayan bir şey olduğunu iddiâ eden kimselerin sözleridir. Hâlbuki Kur'ân ve Sünnet, şerî'atın tavsiye ettiği şeklin dışında bir velâyet anlayışına yer vermemektedir.

[16] Zîrâ Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ.﴾ [القمر: 17]

"Şüphesiz biz bu Kur'ân'ı öğüt alınması için kolaylaştırdık, öğüt alan yok mudur?" (el-Kamer 54/17)

Lâkin bu, Arapça bilen herkesin Kur'ân'daki her âyetten dilediği gibi hüküm çıkartabileceği manasına gelmez. Bu husûsta İbnu Cerîr et-Taberî *Rahimehullâh* isnâdıyla, İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'dan şöyle dediğini rivâyet etmektedir:

"التَّفْسِيرُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَوْجُهٍ: وَجْهٌ تَعْرِفُهُ الْعَرَبُ مِنْ كَلاَمِهَا، وَتَفْسِيرٌ لاَ يُعْذَرُ أَحَدٌ بِجَهَالَتِهِ، وَتَفْسِيرٌ يَعْلَمُهُ الْعُلَمَاءُ، وَتَفْسِيرٌ لاَ يَعْلَمُهُ إِلاَّ اللهُ."

"Tefsîr, dört vecih üzeredir:

1- Arapların kelâmlarından tanıdığı tefsîr çeşidi,

2- Kimsenin bilmemekle mazûr olmadığı tefsîr,

3- Sadece âlimlerin bilebildiği tefsîr,

4- Allâh'tan başka kimsenin bilmediği tefsîr." (Taberî, Tefsîr, 1/75)

Firyâbî *Rahimehullâh*, bu rivâyeti az farkla rivâyet etmiştir. Rivâyetin baş tarafı şu şekildedir:

"نَزَلَ الْقُرْآنُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَوْجُهٍ: حَلَالٍ وَحَرَامٍ، لاَ يَسَعُ أَحَدًا جَهْلُهُمَا."

"Kur'ân dört vecih üzere nâzil olmuştur. (Birincisi) **helâl ve harâmdır ki hiç kimsenin bu husûslarda câhil olma hakkı yoktur."** (el-Kader, sf. 264, no: 414)

Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye *Rahimehullâh* bu rivâyetin açıklamasında şöyle demektedir:

"İnsanların çoğu -(Kitâb'ın indiği) dili bilseler bile- ilahî kitâblar olan Tevrât, İncîl ve Kur'ân'ın manalarını, onlara açıklayan ve tefsîr eden birisi olmadıkça bilemezler. İşte böylelerinin kendisi vâsıtasıyla Allâh'ın onlara emrettiği ve yasakladığı şeyleri bilecekleri ilmi talep etmeleri (araştırmaları) vâcibtir. İşte bu, mahlûkâta farz kılınmış olan ilmin bizzât kendisidir. Aynı şekilde Rasûl *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Allâh'ın kendisine indirmiş olduğu Kitâb'ın manaları hakkında açıkladığı şeylerden, mahlûkâtın -bilebilecekleri kısma ait- ilmi talep etmeleri vâcibtir. Zîrâ bunların ilmi sadece dil(i bilmek) ile tahsîl edilemez." (İbnu Teymiyye, el-Cevâb'us Sahîh, 2/53-54)

Şeyh'ul İslâm *Rahimehullâh* ardından İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'nın kavlini sözüne şâhid olarak zikretmektedir.

Böylece anlaşılmaktadır ki Kur'ân'da ve Sünnet'teki her meseleyi herkesin anlaması söz konusu değildir. Sadece âlimlerin anlayabileceği konular da mevcuttur ki bilhassa müçtehidlerin sahasını teşkîl eden içtihâda ve yoruma müsâit nasslar böyledir.

Dînin aslı olan tevhîd ve akîde hakkındaki konular ise açık ve muhkem nasslarla belirlenmiştir, dolayısıyla bir kimsenin tevhîd akîdesini anlaması için âlim veya müçtehid olması gerekmez.

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* -ifâdenin siyâkından da anlaşılacağı üzere- burada daha ziyâde en açık akîdevî mevzûları ve dînin diğer zarûrî hükümlerini dahi sadece âlimlerin bileceği kapalı mevzûlardanmış gibi kabûl eden ve kendilerine muhkem nasslar hatırlatıldığında hemen "siz âlim misiniz, müçtehid misiniz?" gibi sözlerle itirâz eden kişilere reddiyede bulunmaktadır. Yoksa içtihâd gerektiren fıkhî konularda herkesin içtihâd edebileceği gibi aklen de dînen de bâtıl bir düşünceyi savunmayacağı bellidir. Şeyh *Rahimehullâh* kendisine yönelik asılsız ithâmları reddettiği bir risâlesinde şöyle demektedir:

"Güya ben; içtihâd (mertebesine ulaştığımı) iddiâ ediyormuşum, taklîdden sıyrılmışım ve âlimlerin ihtilâfı azâbtır, diyormuşum!.." (ed-Durar'us Seniyye, 1/34)

Oğlu Abdullâh bin Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* da şöyle demektedir:

"Bizler mutlak içtihâd (müçtehidlik) mertebesini hak ediyor değiliz ve bizden hiç kimse böyle bir şeyi iddiâ etmemektedir." (ed-Durar'us Seniyye, 1/227)

Vallâhu A'lem!

شَرْحُ سِتَّةِ مَوَاضِيعَ مِنَ السِّيرَةِ[1]

SİYERDEN ALTI KONUNUN AÇIKLAMASI[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/353-362.

[2] **Muellefât'uş Şeyh**, 1/353-362 ve ayrıca **ed-Durar'us Seniyye**, 8/111-119.

SİYERDEN ALTI KONUNUN AÇIKLAMASI

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Şeyh, İmâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâhu Teâlâ* dedi ki:

Allâh sana rahmet etsin; siyerden şu altı konuyu iyice düşün ve güzel bir şekilde fehmet! Umulur ki bu vesîleyle Allâh*u Teâlâ* -nebîlerin dînine tâbi olman ve müşriklerin dînini terk etmen için- onları sana fehmettirir. Çünkü dîndârlık iddiâsında bulunan ve muvahhidlerden olduklarını iddiâ edenlerin [addedilenlerin][1] çoğu, (Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in hayatından bilmeleri gereken) bu altı konuyu gerektiği gibi fehmetmezler:

Birinci Konu:[2] Vahyin Nüzûlü (İnmesi) Kıssası

Burada Allâh*u Teâlâ*'nın Rasûlü'ne gönderdiği ilk âyetlerin,[3]

> **"Ey örtüye bürünen** (Peygamber)**, kalk ve uyar!"** (el-Müddessir 74/1-2) kavlinden, şu kavline kadar olan kısım olduğu husûsu söz konusudur:[4]
>
> **"Rabb'in için sabret."** (el-Müddessir 74/7)

Müşriklerin birçok şey yaptıklarını ve bu işlediklerinin -meselâ zînâ etmek gibi- zulüm ve düşmanlık olduğunu bildiklerini fehmettiğinde; yine hacc, umre, miskînlere sadaka vermek ile onlara ihsânda bulunmak ve bunlardan başka ibâdetleri yerine getirdiklerinde bu yaptıklarıyla Allâh'a yaklaşmaya çalıştıklarını da bilirsin. Onların nezdinde şirk bu ibâdetlerin en üstünüydü(!) ki şirk, -onların nezdinde- kendisiyle Allâh'a yaklaştıkları en üstün ibâdetti!..

شَرْحُ سِتَّةِ مَوَاضِيعَ مِنَ السِّيرَةِ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ.

قَالَ الشَّيْخُ الْإِمَامُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى:

تَأَمَّلْ رَحِمَكَ اللهُ، سِتَّةَ مَوَاضِعَ مِنَ السِّيرَةِ، وَافْهَمْهَا فَهْمًا حَسَنًا، لَعَلَّ اللهَ أَنْ يُفْهِمَكَ دِينَ الْأَنْبِيَاءِ لِتَتَّبِعَهُ، وَدِينَ الْمُشْرِكِينَ لِتَتْرُكَهُ، فَإِنَّ أَكْثَرَ مَنْ يَدَّعِي الدِّينَ وَيُدْعَى مِنَ الْمُوَحِّدِينَ لاَ يَفْهَمُ السِّتَّةَ كَمَا يَنْبَغِي:

(اَلْأَوَّلُ): قِصَّةُ نُزُولِ الْوَحْيِ؛ وَفِيهَا أَنَّ أَوَّلَ آيَةٍ أَرْسَلَهُ اللهُ بِهَا

﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ۞ قُمْ فَأَنْذِرْ.﴾ [المدثر: 1-2] إِلَى قَوْلِهِ:

﴿وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ.﴾ [المدثر: 7].

فَإِذَا فَهِمْتَ أَنَّهُمْ يَفْعَلُونَ أَشْيَاءَ كَثِيرَةً يَعْرِفُونَ أَنَّهَا مِنَ الظُّلْمِ وَالْعُدْوَانِ مِثْلَ الزِّنَى، وَعَرَفْتَ أَيْضًا أَنَّهُمْ يَفْعَلُونَ شَيْئًا مِنَ الْعِبَادَةِ، يَتَقَرَّبُونَ بِهَا إِلَى اللهِ مِثْلِ الْحَجِّ، وَالْعُمْرَةِ، وَالصَّدَقَةِ عَلَى الْمَسَاكِينِ وَالْإِحْسَانِ إِلَيْهِمْ وَغَيْرِ ذٰلِكَ، وَأَجَلُّهَا عِنْدَهُمُ الشِّرْكُ، فَهُوَ أَجَلُّ مَا يَتَقَرَّبُونَ بِهِ إِلَى اللهِ عِنْدَهُمْ.

Nitekim Allâhu *Teâlâ*, onların şöyle dediklerini zikretmiştir:

"...Biz onlara ancak bizi Allâh'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibâdet ediyoruz..." (ez-Zümer 39/3)

Yine onlar şöyle demektedirler:

"...Bunlar, Allâh katında bizim şefâ'atçilerimizdir..." (Yûnus 10/18)

Allâhu *Teâlâ* şöyle buyurmuştur:

"...Onlar, Allâh'ı bırakıp şeytânları kendilerine velî edindiler. Böyle iken kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlar." (el-A'râf 7/30)

Allâhu *Teâlâ*'nın -zinâ, hırsızlık ve bu ikisi dışındaki şeylere karşı uyarmadan önce- Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e kendisine karşı (insanları) uyarmayı emrettiği ilk şey şirktir. Yine onlardan, putlara (ibâdet ederek) bağlananlar olduğunu, meleklere ve Âdemoğullarından birtakım velîlere (ibâdet ederek) bağlananlar olduğunu da bilirsin ki bu kimseler, "onlardan sadece şefâ'atlerini istiyoruz" diyorlardı. Bununla beraber Allâhu *Teâlâ*'nın Rasûlüne gönderdiği ilk âyet, buna karşı uyarıyla başladı.

İşte bu meseleyi (zihninde) iyice sağlamlaştırdıysan artık sana müjdeler olsun! Bilhassa da devamındaki husûsların beş vakit namazdan da daha önemli olduğunu -beş vakit namazın, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in risâletinin onuncu yılında, Şi'bi Tâlib Muhasârası'ndan, Ebû Tâlib'in vefâtından ve Habeşistan hicretinin üzerinden iki sene geçtikten sonra İsrâ Gecesi'nde farz kılındığını- anladıysan (sana müjdeler olsun)! Eğer çokça yaşanmış bu türden olayların ve aşırı düşmanlığın hepsinin namaz farz kılınmadan önce bu şirk meselesi etrafında vukû bulduğunu anladıysan, meseleyi (hakkıyla) anlayacağını umarım.

كَمَا ذَكَرَ اللهُ عَنْهُمْ أَنَّهُمْ قَالُوا:

﴿مَا نَعْبُدُهُمْ إِلاَّ لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللهِ زُلْفَى.﴾ [الزمر: 3]، وَيَقُولُونَ:

﴿هٰؤُلاَءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللهِ.﴾ [يونس: 18]، وَقَالَ تَعَالَى:

﴿إِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ.﴾ [الأعراف: 30]

فَأَوَّلُ مَا أَمَرَهُ اللهُ بِهِ: اَلْإِنْذَارُ عَنْهُ قَبْلَ الْإِنْذَارِ عَنِ الزِّنَى، وَالسَّرِقَةِ، وَغَيْرِهِمَا، وَعَرَفْتَ أَنَّ مِنْهُمْ مَنْ تَعَلَّقَ عَلَى الْأَصْنَامِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَعَلَّقَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ وَعَلَى الْأَوْلِيَاءِ مِنْ بَنِي آدَمَ، وَيَقُولُونَ مَا نُرِيدُ مِنْهُمْ إِلاَّ شَفَاعَتَهُمْ، وَمَعَ هٰذَا بَدَأَ بِالْإِنْذَارِ عَنْهُ فِي أَوَّلِ آيَةٍ أَرْسَلَهُ اللهُ بِهَا، فَإِنْ أَحْكَمْتَ هٰذِهِ الْمَسْأَلَةَ فَيَا بُشْرَاكَ، خُصُوصًا إِذَا عَرَفْتَ أَنَّ مَا بَعْدَهَا أَعْظَمُ مِنَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، وَلَمْ تُفْرَضْ إِلاَّ فِي لَيْلَةِ الْإِسْرَاءِ سَنَةَ عَشْرٍ، بَعْدَ حِصَارِ الشِّعْبِ وَمَوْتِ أَبِي طَالِبٍ وَبَعْدَ هِجْرَةِ الْحَبَشَةِ بِسَنَتَيْنِ، فَإِذَا عَرَفْتَ أَنَّ تِلْكَ الْأُمُورَ الْكَثِيرَةَ وَالْعَدَاوَةَ الْبَالِغَةَ كُلُّ ذٰلِكَ عِنْدَ هٰذِهِ الْمَسْأَلَةِ قَبْلَ فَرْضِ الصَّلَاةِ، رَجَوْتُ أَنْ تَعْرِفَ الْمَسْأَلَةَ.

İkinci Konu:

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*, onları şirkten uyarmak ve bunun zıddı olan Tevhîdi onlara emretmek üzere kıyâm edince onlar (ilk başta) bunu kerîh görmemiş hatta güzel bulmuş ve bu dîne girmeyi içlerinden geçirmişlerdi. Ta ki Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* onların dînlerini açıktan yerip âlimlerini de cehâletle suçlayıncaya kadar...

İşte o zaman müşrikler, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* ve ashâbına karşı düşmanlığa girişerek şöyle dediler:

"Anlayışımızı aşağıladı, dînimizi ayıpladı ve ilahlarımıza dil uzattı."

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Îsâ *Aleyh'is Selâm*'a ve annesine (Meryem *Aleyh'as Selâm*'a) yine meleklere ve sâlih kimselere dil uzatmadığı ma'lûmdur. Fakat Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*; onlara du'â edilmeyeceğini, onların fayda vermeyeceklerini ve zarar sağlamayacaklarını zikredince müşrikler bu sözleri "dil uzatma" olarak kabûl ettiler.

İşte bunu bildiğin zaman, bir insanın -Allâh'ı tevhîd edip şirki terk etse dahi- müşriklere karşı düşmanlık besleyip onlara olan düşmanlığını ve buğzunu (kinini) açıkça ortaya koymadıkça [dîninin ve][5] İslâm'ının istikâmet üzere (düzgün) olmayacağını da bilmiş olursun.[6]

Allâh*u Teâlâ*'nın buyurduğu üzere:

"Allâh'a ve Âhiret Günü'ne imân eden bir toplumun, Allâh'a ve Rasûlüne karşı gelenlere sevgi beslediklerini göremezsin..." (el-Mücâdele 58/22)

(اَلْمَوْضِعُ الثَّانِي): أَنَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَمَّا قَامَ يُنْذِرُهُمْ عَنِ الشِّرْكِ، وَيَأْمُرُهُمْ بِضِدِّهِ وَهُوَ: اَلتَّوْحِيدُ، لَمْ يَكْرَهُوا ذٰلِكَ، وَاسْتَحْسَنُوهُ، وَحَدَّثُوا أَنْفُسَهُمْ بِالدُّخُولِ فِيهِ، إِلَى أَنْ صَرَّحَ بِسَبِّ دِينِهِمْ وَتَجْهِيلِ عُلَمَائِهِمْ، فَحِينَئِذٍ شَمَّرُوا لَهُ وَلِأَصْحَابِهِ عَنْ سَاقِ الْعَدَاوَةِ، وَقَالُوا:

سَفَّهَ أَحْلَامَنَا، وَعَابَ دِينَنَا، وَشَتَمَ آلِهَتَنَا.

وَمَعْلُومٌ أَنَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَشْتُمْ عِيسَى وَأُمَّهُ، وَلاَ الْمَلاَئِكَةَ، وَلاَ الصَّالِحِينَ، لٰكِنْ لَمَّا ذَكَرَ أَنَّهُمْ لاَ يُدْعَوْنَ وَلاَ يَنْفَعُونَ وَلاَ يَضُرُّونَ جَعَلُوا ذٰلِكَ شَتْمًا.

فَإِذَا عَرَفْتَ هٰذَا، عَرَفْتَ أَنَّ الْإِنْسَانَ لاَ يَسْتَقِيمُ لَهُ إِسْلاَمٌ، وَلَوْ وَحَّدَ اللهَ وَتَرَكَ الشِّرْكَ إِلاَّ بِعَدَاوَةِ الْمُشْرِكِينَ، وَالتَّصْرِيحِ لَهُمْ بِالْعَدَاوَةِ وَالْبُغْضِ.

كَمَا قَالَ تَعَالَى:

﴿**لاَ تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللهَ وَرَسُولَهُ.**﴾ [المجادلة: 22] اَلْآيَة.

Bunu iyice [ve güzel bir şekilde][7] fehmettiysen, dîndar olduklarını iddiâ edenlerin çoğunun, (gerçekte) dîni bilmediklerini anlamış olursun. Yoksa (müşriklerle Müslümanlar arasında böyle bir düşmanlık gerekli olmasaydı) Müslümanları, yapılan işkencelere, esârete, dövülmeye karşı sabra ve Habeşistan'a hicrete yönelten neydi? Hâlbuki Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* insanların en merhametlisiydi [ve onlara bir ruhsat bulmadı][8]. Eğer onlar için bir ruhsat bulsaydı, mutlaka onlara o ruhsatı verirdi. Allâh*u Teâlâ* şu âyeti [bu mevzû hakkında][9] indirdiği hâlde bu nasıl mümkün olur?

> **"İnsanlardan kimisi vardır ki; 'Allâh'a inandık' der, fakat Allâh yolunda eziyete uğratıldığı zaman, insanların işkencesini Allâh'ın azâbı gibi kabûl eder..."** (el-Ankebût 29/10)

Bu âyet, sadece dilleriyle müşriklere muvâfakat edenler hakkında olunca acaba bundan başkalarının hâli ne olur?[10]

Üçüncü Konu

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Müşriklerin Huzûrunda Necm Sûresi'ni Okumasına Dair Kıssa

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* (Kur'ân okuduğu esnada) şu âyete geldiğinde,

> **"Gördünüz mü o Lât ve Uzzâ'yı?"** (en-Necm 53/19)

Şeytân, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in tilâvetine (okuyuşuna) şu ifâdeleri karıştırdı:

> **"İşte şu yüce garânîk (kuğular) var ya, kesinlikle onların şefâ'atleri umulur."**

فَإِذَا فَهِمْتَ هٰذَا فَهْمًا جَيِّدًا، عَرَفْتَ أَنَّ كَثِيرًا مِنَ الَّذِينَ يَدَّعُونَ الدِّينَ لاَ يَعْرِفُونَهَا، وَإِلاَّ فَمَا الَّذِي حَمَلَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى الصَّبْرِ عَلَى ذٰلِكَ الْعَذَابِ وَالْأَسْرِ وَالضَّرْبِ وَالْهِجْرَةِ إِلَى الْحَبَشَةِ، مَعَ أَنَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْحَمُ النَّاسِ: لَوْ يَجِدُ لَهُمْ رُخْصَةً لَأَرْخَصَ لَهُمْ، كَيْفَ وَقَدْ أَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى؟

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللهِ.﴾ [العنكبوت: 10]

فَإِذَا كَانَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ فِيمَنْ وَافَقَهُمْ بِلِسَانِهِ، فَكَيْفَ بِغَيْرِ ذٰلِكَ؟

(اَلْمَوْضِعُ الثَّالِثُ): قِصَّةُ قِرَاءَتِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُورَةَ النَّجْمِ بِحَضْرَتِهِمْ، فَلَمَّا بَلَغَ:

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللاَّتَ وَالْعُزَّى.﴾ [النجم: 19]

أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي تِلاَوَتِهِ: "تِلْكَ الْغَرَانِيقُ الْعُلَى، وَإِنَّ شَفَاعَتَهُنَّ لِتُرْتَجَى."

Bunun üzerine müşrikler bunları, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in söylediğini sandılar.[11] Bundan da [oldukça][12] hoşlandılar ve şu manada şeyler söylediler:

"İşte bizim istediğimiz de budur. Biz de biliyoruz ki fayda veren de zarar veren de -bir olan ve ortağı bulunmayan- Allâh'tır. Fakat bunlar, Allâh katında bize şefâ'at edeceklerdir."[13]

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* (âyette geçen) secdeye[14] ulaştığında secde etti, müşrikler de onunla birlikte secde etti. Böylece, müşriklerin Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i seçtikleri haberi (tasdîk ettikleri söylentisi) yayıldı ve Habeşistan'da bulunanlar bu haberi duyup (Mekke'ye) geri döndüler.

Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* müşriklerin sözlerini reddedince onlar önceden üzerinde olduklarından daha şerli bir hâle döndüler. Müşrikler Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e: **"Muhakkak ki sen bunu söyledin"** dediklerinde Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* Allâh'tan öylesine korkmuştu ki nihâyet Allâhu *Teâlâ* şu âyeti indirdi:

> **"Biz, senden önce hiçbir Rasûl ve Nebî göndermedik ki o bir temennîde bulunduğunda şeytân onun temennisine/dileğine bir şeyler katmaya kalkışmasın..."** (el-Hacc 22/52)[15]

Kim bu kıssayı fehmeder, buna rağmen Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in dîninde şüpheye düşer, Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in dîni ile müşriklerin dînini birbirinden ayırt etmezse Allâh o kimseyi uzak etsin! Bilhassa da onların: "Şu garânîk (kuğular)..." sözlerinden kasıdlarının melekler olduğunu bildiğinde...

فَظَنُّوا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَهَا، فَفَرِحُوا بِذٰلِكَ، وَقَالُوا كَلاَمًا مَعْنَاهُ:

"هٰذَا الَّذِي نُرِيدُ، وَنَحْنُ نَعْرِفُ أَنَّ اللهَ هُوَ النَّافِعُ الضَّارُّ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَلٰكِنَّ هٰؤُلاَءِ يَشْفَعُونَ لَنَا عِنْدَهُ."

فَلَمَّا بَلَغَ السَّجْدَةَ سَجَدَ وَسَجَدُوا مَعَهُ، فَشَاعَ الْخَبَرُ أَنَّهُمْ صَافَوْهُ. وَسَمِعَ بِذٰلِكَ مَنْ بِالْحَبَشَةِ فَرَجَعُوا، فَلَمَّا أَنْكَرَ ذٰلِكَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَادُوا إِلَى شَرٍّ مِمَّا كَانُوا عَلَيْهِ. وَلَمَّا قَالُوا لَهُ "إِنَّكَ قُلْتَ ذٰلِكَ"، خَافَ مِنَ اللهِ خَوْفًا عَظِيمًا، حَتَّى أَنْزَلَ اللهُ عَلَيْهِ:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلاَ نَبِيٍّ إِلاَّ إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ.﴾ [الحج: 52] اَلْآيَة.

فَمَنْ فَهِمَ هٰذِهِ الْقِصَّةَ ثُمَّ شَكَّ بَعْدَهَا فِي دِينِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ دِينِ الْمُشْرِكِينَ، فَأَبْعَدَهُ اللهُ خُصُوصًا إِنْ عَرَفَ أَنَّ قَوْلَهُمْ: "تِلْكَ الْغَرَانِيقُ" الْمَلاَئِكَةُ.

Dördüncü Konu: Ebû Tâlib Kıssası

Her kim güzel bir şekilde bu kıssayı fehmeder; Ebû Tâlib'in tevhîdi ikrâr ettiğini, insanları ona teşvîk ettiğini, müşriklerin akıllarını aşağıladığını, İslâm'a girip şirkten ayrılanlara sevgi gösterdiğini; sonra ömrünü, malını, çocuklarını ve aşîretini Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e yardım etmek için ölünceye dek ortaya koyuşunu, sonra bu yolda büyük meşâkkate ve aşırı düşmanlığa karşı sabredişini fakat dîne girmeyip önceki dîninden berî olmadığı için onun Müslüman olmayışını, bununla beraber onun, dîne girmeme gerekçesi olarak; bunun, babası Abdulmuttâlib'e, Hâşim'e ve diğer (Kureyş) büyüklerine dil uzatma olduğu mazeretini ileri sürmesini; sonra (Ebû Tâlib vefât ettiği zaman) Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in amcasının ona olan akrabâlığına ve yaptığı yardımlara binâen ona istiğfârda bulunmasını ve ardından Allâh*u Teâlâ*'nın şu âyeti indirmesini iyice düşünürse...

> **"Cehennemlik oldukları belli olduktan sonra en yakın akrabâsı olsa bile ne Nebî'ye ne de îmân etmiş olanların, müşriklere bağışlanma dilemesi yaraşmaz."** (et-Tevbe 9/113)

Bu kıssa şunu da beyân eder: Basra veya Ahsâ ahâlisinden olup da dîni seven ve Müslümanları seven [insanların birçoğunun da kendisinin Müslümanlarla beraber olduğunu zannettiği][16] fakat bununla birlikte bu dîne ne elleriyle ne mallarıyla yardımcı olmayanların; Ebû Tâlib'in ileri sürdüğü mazeret kadar bile mazeretlerinin olmadığını bildiği zaman; [kim "Ebû Tâlib Kıssası'nı" anlar ve][17] dîne bağlılık iddiâ eden birçoklarının da gerçek yüzünü fehmeder, doğru yol dalâletten (sapıklıktan) ayrışır ve yanlış anlamalar da giderilmiş olur.

Vallâh'ul Muste'ân!

(اَلْمَوْضِعُ الرَّابِعِ): قِصَّةُ أَبِي طَالِبٍ. فَمَنْ فَهِمَهَا فَهْمًا حَسَنًا، وَتَأَمَّلَ إِقْرَارَهُ بِالتَّوْحِيدِ، وَحَثَّ النَّاسِ عَلَيْهِ، وَتَسْفِيهَ عُقُولِ الْمُشْرِكِينَ، وَمَحَبَّتَهُ لِمَنْ أَسْلَمَ وَخَلَعَ الشِّرْكَ، ثُمَّ بَذْلَ عُمْرِهِ وَمَالِهِ وَأَوْلاَدِهِ وَعَشِيرَتِهِ فِي نُصْرَةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَنْ مَاتَ، ثُمَّ صَبْرَهُ عَلَى الْمَشَقَّةِ الْعَظِيمَةِ، وَالْعَدَاوَةِ الْبَالِغَةِ، لٰكِنْ لَمَّا لَمْ يَدْخُلْ فِيهِ، وَلَمْ يَتَبَرَّأْ مِنْ دِينِهِ الْأَوَّلِ لَمْ يَصِرْ مُسْلِمًا، مَعَ أَنَّهُ يَعْتَذِرُ مِنْ ذٰلِكَ بِأَنَّ فِيهِ مَسَبَّةً لِأَبِيهِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَلِهَاشِمٍ وَغَيْرِهِمَا مِنْ مَشَايِخِهِمْ، ثُمَّ مَعَ قَرَابَتِهِ وَنُصْرَتِهِ اِسْتَغْفَرَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ.﴾ [التوبة: 113]

وَالَّذِي يُبَيِّنُ هٰذَا أَنَّهُ إِذَا عُرِفَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ أَوِ الْأَحْسَاءِ بِحُبِّ الدِّينِ وَبِحُبِّ الْمُسْلِمِينَ، مَعَ أَنَّهُ لَمْ يَنْصُرِ الدِّينَ بِيَدٍ وَلاَ مَالٍ وَلاَ لَهُ مِنَ الْأَعْذَارِ مِثْلُ مَا لِأَبِي طَالِبٍ، وَفَهِمَ الْوَاقِعَ مِنْ أَكْثَرِ مَنْ يَدَّعِي الدِّينَ، تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى مِنَ الضَّلاَلِ، وَعَرَفَ سُوءَ الْأَفْهَامِ، وَاللهُ الْمُسْتَعَانُ.

Beşinci Konu: Hicret Kıssası

Hicret olayında onu okuyan çoğu kimsenin bilmediği faydalar ve ibretler vardır. Lâkin şu an bizim murâdımız hicret kıssasının meselelerinden bir meseledir ki bu; Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in ashâbından olup da -dînden şüphe etmeyip müşriklerin dînini de süslü göstermeyen lâkin ailesine, malına ve vatanına sevgi beslediği için- hicret etmeyen kimselerin oluşudur. Bedir'e çıkıldığında (hicret etmeyen bu kimseler), kerhen (istemeyerek) müşriklerle birlikte (savaşa) çıktılar.[18] Derken onlardan bazıları, (Müslüman) okçular tarafından atılan oklarla öldürüldü ki oku atanlar (ok ile öldürdükleri) bu kişileri tanımıyordu (Müslüman olup olmadıklarını bilmiyordu). Sahâbeler, öldürülenler arasında falan ve falan kişilerin bulunduğunu duydukları zaman, bu onlara ağır geldi ve **"Biz kardeşlerimizi öldürdük!"** dediler.

İşte bunun üzerine de Allâh*u Teâlâ* şu âyeti indirdi:

> **"Nefislerine zulmedenler olarak canlarını alacağı kimselere melekler der ki: Ne işte idiniz? Onlar derler ki: Biz yeryüzünde âciz kalan kimselerdik. Melekler der ki: Allâh'ın arzı geniş değil miydi? Siz de orada** (bir yere) **hicret etseydiniz. İşte onların durakları cehennemdir. O ne kötü bir dönüş yeridir. Ancak** (hicret için bir) **çareye güç yetiremeyen ve yol bulamayan erkek, kadın ve çocuklardan âciz kalmış olanlar müstesnâ. İşte böylelerini Allâh umulur ki affeder. Allâh çokça affedicidir, çokça bağışlayıcıdır."** (en-Nisâ 4/97-99)

Her kim bunların kıssalarını gereğince düşünür ve sahâbelerin **"Biz kardeşlerimizi öldürdük!"** sözünü de gereğince düşünürse bilir ki; (Mekke'de kalan) bu kimselerin dîn hakkındaki (kötü) sözleri ya da müşriklerin dînini süslü gösterdiklerine dair sözleri onlara ulaşmış olsaydı, **"Biz kardeşlerimizi öldürdük!"** demezlerdi. Zîrâ Allâh*u Teâlâ*, -onlar hicretten önce, Mekke'deyken- Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavliyle onlara beyân etti ki bu, îmândan sonra kâfir olmaktır:

(اَلْمَوْضِعُ الْخَامِسِ): قِصَّةُ الْهِجْرَةِ، وَفِيهَا مِنَ الْفَوَائِدِ وَالْعِبَرِ مَا لاَ يَعْرِفُهُ أَكْثَرُ مَنْ قَرَأَهَا، وَلٰكِنَّ مُرَادَنَا الْآنَ مَسْأَلَةٌ مِنْ مَسَائِلِهَا، وَهِيَ أَنَّ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يُهَاجِرْ - مِنْ غَيْرِ شَكٍّ فِي الدِّينِ وَتَزْيِينِ دِينِ الْمُشْرِكِينَ - وَلٰكِنْ مَحَبَّةً لِلْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَطَنِ، فَلَمَّا خَرَجُوا إِلَى بَدْرٍ خَرَجُوا مَعَ الْمُشْرِكِينَ كَارِهِينَ، فَقُتِلَ بَعْضُهُمْ بِالرَّمْيِ، وَالرَّامِي لاَ يَعْرِفُهُ. فَلَمَّا سَمِعَ الصَّحَابَةُ أَنَّ مِنَ الْقَتْلَى فُلاَنًا وَفُلاَنًا شَقَّ عَلَيْهِمْ وَقَالُوا: "قَتَلْنَا إِخْوَانَنَا"، فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلاَئِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۞ إِلاَّ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لاَ يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلاَ يَهْتَدُونَ سَبِيلاً ۞ فَأُولٰئِكَ عَسَى اللهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللهُ عَفُوًّا غَفُورًا.﴾ [النساء:97-99]

فَمَنْ تَأَمَّلَ قِصَّتَهُمْ وَتَأَمَّلَ قَوْلَ الصَّحَابَةِ "قَتَلْنَا إِخْوَانَنَا" عَلِمَ أَنَّهُ لَوْ بَلَغَهُمْ عَنْهُمْ كَلاَمٌ فِي الدِّينِ أَوْ كَلاَمٌ فِي تَزْيِينِ دِينِ الْمُشْرِكِينَ لَمْ يَقُولُوا: "قَتَلْنَا إِخْوَانَنَا"، فَإِنَّ اللهَ تَعَالَى قَدْ بَيَّنَ لَهُمْ - وَهُمْ بِمَكَّةَ قَبْلَ الْهِجْرَةِ - أَنَّ ذٰلِكَ كُفْرٌ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِقَوْلِهِ تَعَالَى:

"Kalbi îmân ile dolu olduğu hâlde (inkâra) **zorlanan müstesnâ, kim îmân ettikten sonra Allâh'ı inkâr eder..."** (en-Nahl 16/106)[19]

Bundan daha beliğ olanı ise -onlar hakkında daha önce geçen- Allâh*u Teâlâ*'nın kelâmıdır. Melekler bunlara şöyle sordular: **"Ne işte idiniz?"** Ancak şöyle sormadılar: **"Sizin tasdîkiniz nasıldı?"** (Hicret etmeyip de Mekke'de kalan bu kimseler) **"Derler ki: Biz yeryüzünde âciz kalan kimselerdik."** Melekler onlara: **"Senin yolunda ölünceye dek cihâd ettim!"** diyen mücâhide Allâh*u Teâlâ* ve meleklerinin: **"Yalan söyledin!"** dedikleri gibi: **"Yalan söylüyorsunuz!"** demediler. Hâlbuki (o mücâhide) Allâh*u Teâlâ*: **"Yalan söyledin!"** demiş, melekler de: **"Sen yalan söyledin, aksine sen, "cesur" desinler diye savaştın!"** demişlerdi. Bunun gibi (aynı hadîste yer alan) âlim için ve sadaka veren kişi için de şöyle demişlerdi: **"Sen yalan söyledin, aksine sen, "âlim" desinler diye öğrendin!** (Sen yalan söyledin, aksine sen,) **"çok cömert" desinler diye sadaka verdin!"**[20]

Bunlara (Mekke'den hicret etmeyenlere) gelince; melekler onları yalanlamadılar, aksine onlara şu sözleriyle cevâb verdiler: **"Allâh'ın arzı geniş değil miydi? Siz de orada** (bir yere) **hicret etseydiniz."** Bundan sonra gelen âyet -ârif (bilgili) kimse için de câhil kimse için de- konuya daha da açıklık getirmektedir ki bu, Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Ancak (hicret için bir) **çareye güç yetiremeyen ve yol bulamayan erkek, kadın ve çocuklardan âciz kalmış olanlar müstesnâ."** (en-Nisâ 4/98)

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلاَّ مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ.﴾ [النحل: 106]

وَأَبْلَغُ مِنْ هٰذَا مَا تَقَدَّمَ مِنْ كَلاَمِ اللهِ تَعَالَى فِيهِمْ، فَإِنَّ الْمَلاَئِكَةَ تَقُولُ:

﴿فِيمَ كُنْتُمْ﴾؟ وَلَمْ يَقُولُوا: "كَيْفَ تَصْدِيقُكُمْ" ﴿قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ.﴾ [النساء: 97] وَلَمْ يَقُولُوا "كَذَبْتُمْ"، مِثْلَ مَا يَقُولُ اللهُ وَالْمَلاَئِكَةُ لِلْمُجَاهِدِ الَّذِي يَقُولُ "جَاهَدْتُ فِي سَبِيلِكَ حَتَّى قُتِلْتُ"، فَيَقُولُ اللهُ "كَذَبْتَ"، وَتَقُولُ الْمَلاَئِكَةُ "كَذَبْتَ، بَلْ قَاتَلْتَ لِيُقَالَ جَرِيءٌ"، وَكَذٰلِكَ يَقُولُونَ لِلْعَالِمِ وَالْمُتَصَدِّقِ "كَذَبْتَ، بَلْ تَعَلَّمْتَ لِيُقَالَ عَالِمٌ، وَتَصَدَّقْتَ لِيُقَالَ جَوَادٌ." وَأَمَّا هٰؤُلاَءِ فَلَمْ يُكَذِّبُوهُمْ بَلْ أَجَابُوهُمْ بِقَوْلِهِمْ:

﴿أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا.﴾ [النساء: 97]

وَيَزِيدُ ذٰلِكَ إِيضَاحًا لِلْعَارِفِ وَالْجَاهِلِ الْآيَةُ الَّتِي بَعْدَهَا وَهِيَ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِلاَّ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لاَ يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلاَ يَهْتَدُونَ سَبِيلاً.﴾ [النساء: 98]

İşte bu âyet, bunların (her yönüyle bir şey yapamayacak kadar âciz olanların) va'îd'in (tehdidin) dışında bırakıldığı husûsunda [çok çok][21] daha açıktır ve şüpheye yer bırakmamıştır. Lâkin bu -ilim talep etmeyenlerin hilâfına- ilim talep eden kimseler için böyledir. Bilakis Allâh*u Teâlâ* -ilim talep etmeyenler hakkında- şöyle buyurmaktadır:

> **"Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler; onlar asla** (hakka) **dönmezler."** (el-Bakara 2/18)

Her kim bu konuyu ve bundan önceki konuları gereğince fehmederse el-Hasen'ul Basrî *Rahimehullâh*'ın sözünü de fehmeder ki o şöyle demiştir:

"İmân, süsle ve temenniyle olmayıp ancak kalplerde yerleşen ve amellerle doğrulanandır."

Bu konuda Allâh*u Teâlâ* da şöyle buyurur:

> **"...O'na ancak güzel sözler yükselir** (ulaşır)**. Onları da** (güzel sözleri de) **Allâh'a sâlih amel ulaştırır..."** (Fâtır 35/10)[22]

Altıncı konu: Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Vefâtından Sonra Dînden Dönenler Kıssası

Her kim bu kıssayı işitirse kalbinde "âlimler" diye isimlendirilen şeytânların atmış olduğu şüphelerden zerre kadar bir şey kalmaz.[23] Attıkları bu şüphe ise onların şu sözleridir:

"Bu (ameller) şirktir, fakat (bunları yapanlar) "La ilahe illallâh" demektedirler. Bu sözü (kelime-i tevhîdi) söyleyen bir kimse hiçbir şeyden dolayı tekfîr edilmez!" Bundan daha beteri ve açığa vurdukları şeylerin en büyüğü de şudur:

"Bedevîlerde İslâm adına hiçbir şey yoktur, fakat bu kimseler "La ilahe illallâh" diyorlar ve onlar bu sözleriyle İslâm ehlidirler. İslâm da onların mallarını ve kanlarını harâm kılmıştır!"[24]

فَهٰذَا أَوْضَحَ جِدًا أَنَّ هٰؤُلَاءِ خَرَجُوا مِنَ الْوَعِيدِ فَلَمْ يَبْقَ شُبْهَةٌ، لٰكِنْ لِمَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ، بِخِلَافِ مَنْ لَمْ يَطْلُبْهُ، بَلْ قَالَ اللهُ فِيهِمْ:

﴿صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لاَ يَرْجِعُونَ.﴾ [البقرة: 18]

وَمَنْ فَهِمَ هٰذَا الْمَوْضِعَ وَالَّذِي قَبْلَهُ، فَهِمَ كَلَامَ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ قَالَ: "لَيْسَ الْإِيمَانُ بِالتَّحَلِّي وَلَا بِالتَّمَنِّي، وَلٰكِنْ مَا وَقَرَ فِي الْقُلُوبِ وَصَدَّقَتْهُ الْأَعْمَالُ"، وَذٰلِكَ أَنَّ اللهَ تَعَالَى يَقُولُ:

﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ.﴾ [فاطر: 10]

(اَلْمَوْضِعُ السَّادِسُ): قِصَّةُ الرِّدَّةِ بَعْدَ مَوْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَمَنْ سَمِعَهَا لاَ يَبْقَى فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ شُبْهَةِ الشَّيَاطِينَ الَّذِينَ يُسَمَّوْنَ "اَلْعُلَمَاءُ"، وَهِيَ قَوْلُهُمْ "هٰذَا هُوَ الشِّرْكُ، لٰكِنْ يَقُولُونَ "لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ" وَمَنْ قَالَهَا لاَ يُكَفَّرُ بِشَيْءٍ" وَأَعْظَمُ مِنْ ذٰلِكَ وَأَكْبَرُ تَصْرِيحُهُمْ بِأَنَّ "اَلْبَوَادِي لَيْسَ مَعَهُمْ مِنَ الْإِسْلَامِ شَعْرَةٌ وَلٰكِنْ يَقُولُونَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَهُمْ بِهٰذِهِ اللَّفْظَةِ أَهْلُ إِسْلَامٍ وَحَرَّمَ الْإِسْلَامُ مَالَهُمْ وَدَمَهُمْ"،

Hâlbuki bunların İslâm'ı bütünüyle terk ettiklerini ikrâr ederler, bununla birlikte onların ölümden sonra dirilmeyi inkâr edip bunu kabûl edenlerle alay ettiklerini, [şerî'atın hükümleriyle alay edip][25] atalarının Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in dînine muhâlif olan dînini (yolunu) daha üstün gördüklerini de bilirler. Bütün bunlarla beraber bu azgın, câhil şeytânlar; bu bedevîlerin -onlardan bütün bu işlere cüret eden kimseler olsalar bile- "La ilahe illallâh" dedikleri için Müslüman olduklarını(!) açıkça ifâde ederler.

Bunların sözleri(nin lâzımı) Yahûdîlerin de "La ilahe illallâh" demelerinden dolayı Müslüman olmalarını(!) gerektirmektedir. Yine, bunların -zikrettiğimiz vasıflardaki bedevîleri kastediyorum- küfrü Yahûdîlerin küfründen kat kat daha gâlizdir.

Riddet Kıssası'nda bu meseleyi beyân eden şey, mürtedlerin riddetlerinde farklı farklı olmalarıdır.

Bunlardan kimisi Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i yalanladı, tekrar putlara ibâdet etmeye döndü ve (dîn'den dönme gerekçesi olarak) şöyle dediler: "Eğer Muhammed bir peygamber olsaydı, ölmezdi(!)"

Kimisi de iki şehâdet (Allâh'ın birliğine ve Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in risâletine şâhitlik) üzerine sebât etti, ancak Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in onu nübüvvetine ortak kıldığını zannederek Müseyleme'nin de nübüvvetini ikrâr etti. Çünkü Müseyleme, kendi lehine (Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in onu nübüvvetine ortak kıldığı konusunda) şâhitlik yapan birtakım yalancı şâhitler getirdi ve insanların çoğu onu tasdîk etti. Buna rağmen âlimler, bu husûsta cehâletleri de olsa bu kimselerin mürted olduğuna ve onların mürted olduğunda şüphe edenin de kâfir olduğuna dair icmâ ettiler.

مَعَ إِقْرَارِهِمْ بِأَنَّهُمْ تَرَكُوا الْإِسْلَامَ كُلَّهُ، وَمَعَ عِلْمِهِمْ بِإِنْكَارِهِمُ الْبَعْثَ وَاسْتِهْزَائِهِمْ بِمَنْ أَقَرَّ بِهِ، وَاسْتِهْزَائِهِمْ وَتَفْضِيلِهِمْ دِينَ آبَائِهِمُ الْمُخَالِفَ لِدِينِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَعَ هٰذَا كُلِّهِ يُصَرِّحُ هٰؤُلَاءِ الشَّيَاطِينُ الْمَرَدَةُ الْجَهَلَةُ أَنَّ الْبَدْوَ أَسْلَمُوا - وَلَوْ جَرَى مِنْهُمْ ذٰلِكَ كُلُّهُ - لِأَنَّهُمْ يَقُولُونَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ.

وَلَازِمُ قَوْلِهِمْ أَنَّ الْيَهُودَ أَسْلَمُوا لِأَنَّهُمْ يَقُولُونَهَا، وَأَيْضًا كُفْرُ هٰؤُلَاءِ أَغْلَظُ مِنْ كُفْرِ الْيَهُودِ بِأَضْعَافٍ مُضَاعَفَةٍ، أَعْنِي: الْبَوَادِيَ الْمُتَّصِفِينَ بِمَا ذَكَرْنَا.

وَالَّذِي يُبَيِّنُ ذٰلِكَ مِنْ قِصَّةِ الرِّدَّةِ أَنَّ الْمُرْتَدِّينَ افْتَرَقُوا فِي رِدَّتِهِمْ:

فَمِنْهُمْ مَنْ كَذَّبَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجَعُوا إِلَى عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ، وَقَالُوا: "لَوْ كَانَ نَبِيًّا مَا مَاتَ".

وَمِنْهُمْ مَنْ ثَبَتَ عَلَى الشَّهَادَتَيْنِ، وَلٰكِنْ أَقَرَّ بِنُبُوَّةِ مُسَيْلِمَةَ ظَنًّا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشْرَكَهُ فِي النُّبُوَّةِ، لِأَنَّ مُسَيْلِمَةَ أَقَامَ شُهُودَ زُورٍ شَهِدُوا لَهُ بِذٰلِكَ، فَصَدَّقَهُمْ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، وَمَعَ هٰذَا أَجْمَعَ الْعُلَمَاءُ أَنَّهُمْ مُرْتَدُّونَ وَلَوْ جَهِلُوا ذٰلِكَ، وَمَنْ شَكَّ فِي رِدَّتِهِمْ فَهُوَ كَافِرٌ.

Sen, âlimlerin; [Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i][26] yalanlayıp tekrar putlara ibâdet etmeye dönüp Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e dil uzatanlarla Müseyleme'nin nübüvvetini ikrâr edenlerin, (bu konular hâricinde) tamamıyla İslâm üzere sebât etseler bile hâllerinin (hükümlerinin) bir olduğunda [onların mürted oldukları husûsunda][27] icmâ ettiklerini bildiğinde ki;

Onlardan kimisi iki şehâdet'i ikrâr edip Tuleyhâ'nın nübüvvet da'vetini tasdîk etti.

Kimisi de San'â'nın yöneticisi (Esved) el-Ansî'yi (nübüvvetini) tasdîk etti.

Âlimler, işte bunların ve onlardan Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'i yalanlayıp putlara ibâdet etmeye geri dönenlerin hepsinin hâlinin (hükmünün) bir olduğunda (kâfir olduklarında) icmâ ettiler.

Onlardan başka bir kesim de vardı ki bunların sonuncusu Fucâe'tu's Sülemî'dir.

Bu şahıs, Ebû Bekir *Radıyallâhu Anh*'a geldiğinde mürtedlerle savaşmak istediğini zikretti ve Ebû Bekir *Radıyallâhu Anh*'dan kendisini desteklemesini taleb etti. O da ona silâh ve binek vermişti. Es-Sülemî ise önüne geleni Müslüman-kâfir umursamadan öldürdü ve mallarını aldı. Bunun üzerine Ebû Bekir *Radıyallâhu Anh* onunla savaşmak için ordu teçhiz etti. Fucâe, orduyu sezince emirlerine şöyle dedi: "Sen de Ebû Bekir'in emirisin, ben de onun emiriyim. Üstelik ben kâfir de olmadım." Emir de dedi ki: "Eğer doğru söylüyorsan silâhını at." Bunun üzerine Fucâe silâhını attı. Onu, Ebû Bekir *Radıyallâhu Anh*'a gönderdiler, o da Fucâe'tu's Sülemî'nin ateşle diri diri yakılmasını emretti.[28]

فَإِذَا عَرَفْتَ أَنَّ الْعُلَمَاءَ أَجْمَعُوا أَنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا وَرَجَعُوا إِلَى عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ وَشَتَمُوا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُمْ وَمَنْ أَقَرَّ بِنُبُوَّةِ مُسَيْلِمَةَ فِي حَالٍ وَاحِدَةٍ، وَلَوْ ثَبَتَ عَلَى الْإِسْلَامِ كُلِّهِ.

وَمِنْهُمْ مَنْ أَقَرَّ بِالشَّهَادَتَيْنِ وَصَدَّقَ طُلَيْحَةَ فِي دَعْوَاهُ النُّبُوَّةِ.

وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّقَ الْعَنْسِيَّ صَاحِبَ صَنْعَاءِ.

وَكُلُّ هٰؤُلَاءِ أَجْمَعَ الْعُلَمَاءُ أَنَّهُمْ سَوَاءٌ، وَمِنْهُمْ مَنْ كَذَّبَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجَعَ إِلَى عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ عَلَى حَالٍ وَاحِدَةٍ.

وَمِنْهُمْ أَنْوَاعٌ أُخَرُ، آخِرُهُمْ الْفُجَاءَةُ السُّلَمِيّ لَمَّا وَفَدَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ وَذَكَرَ لَهُ أَنَّهُ يُرِيدُ قِتَالَ الْمُرْتَدِّينَ وَيَطْلُبُ مِنْ أَبِي بَكْرٍ أَنْ يَمُدَّهُ، فَأَعْطَاهُ سِلَاحًا وَرَوَاحِلَ، فَاسْتَعْرَضَ السُّلَمِيُّ الْمُسْلِمَ وَالْكَافِرَ يَأْخُذُ أَمْوَالَهُمْ، فَجَهَّزَ أَبُو بَكْرٍ جَيْشًا لِقِتَالِهِ. فَلَمَّا أَحَسَّ بِالْجَيْشِ، قَالَ لِأَمِيرِهِمْ: "أَنْتَ أَمِيرُ أَبِي بَكْرٍ، وَأَنَا أَمِيرُهُ وَلَمْ أَكْفُرْ"، فَقَالَ: "إِنْ كُنْتَ صَادِقًا فَأَلْقِ السِّلَاحَ"، فَأَلْقَاهُ، فَبَعَثَ بِهِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَأَمَرَ بِتَحْرِيقِهِ بِالنَّارِ وَهُوَ حَيٌّ.

Sahâbenin, İslâm'ın beş rüknünü ikrâr etmesine rağmen, bu adam hakkında verdikleri hüküm buysa o hâlde yalnızca dilleri ile **"La ilahe illallâh"** demek dışında İslâm'ın tek bir kelimesini bile ikrâr etmeyip açıkça bunun manasını yalanlayan, açıkça; Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in dîninden ve de Allâh*u Teâlâ*'nın Kitâbı'ndan berî olduklarını belirtip: **"Bu şehirlilerin dînidir, bizim dînimiz ise atalarımızın dînidir"** diyen, sonra da bu azgın câhillerin; -velev ki bedevîler, bütün bunları açıkça ortaya koysalar bile- "La ilahe illallâh" dediklerinde, bu kimselerin Müslüman olduklarına dair fetvâ vermeleri hakkında ne düşünürsün?

> **"...Seni -eksikliklerden- tenzîh ederim ey Allâh'ım! Bu büyük bir buhtândır** (iftirâdır)**!.."** (en-Nûr 24/16)

Bedevîlerden birisinin söylediği şu söz ne kadar güzeldir. Bize gelip de İslâm hakkında bizden bir şeyler duyunca dedi ki: **"Hepimizin -yani kendisinin ve bütün bedevîlerin- kâfir olduğuna şâhitlik ederim. Bizi İslâm ehli (Müslüman) olarak isimlendiren hocaların da kâfir olduklarına şâhitlik ederim!"**

(Risâle) bitti. Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allâh'a mahsûstur. Allâh*u Teâlâ* Muhammed'e, Âl'ine ve Ashâbı'na salât ve selâm etsin. (Âmin!)

فَإِذَا كَانَ هٰذَا حُكْمَ الصَّحَابَةِ فِي هٰذَا الرَّجُلِ، مَعَ إِقْرَارِهِ بِأَرْكَانِ الْإِسْلَامِ الْخَمْسَةِ، فَمَا ظَنُّكَ بِمَنْ لَمْ يُقِرَّ مِنَ الْإِسْلَامِ بِكَلِمَةٍ وَاحِدَةٍ إِلاَّ أَنْ يَقُولَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ بِلِسَانِهِ، مَعَ تَصْرِيحِهِ بِتَكْذِيبِ مَعْنَاهَا، وَتَصْرِيحِهِ بِالْبَرَاءَةِ، مِنْ دِينِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمِنْ كِتَابِ اللهِ تَعَالَى، وَيَقُولُونَ "**هٰذَا دِينُ الْحَضَرِ وَدِينُنَا دِينُ آبَائِنَا**"، ثُمَّ يُفْتُونَ هٰؤُلاَءِ الْمَرَدَةُ الْجُهَّالُ أَنَّ هٰؤُلاَءِ مُسْلِمُونَ، وَلَوْ صَرَّحُوا بِذٰلِكَ كُلِّهِ، إِذَا قَالُوا "لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ".

﴿**سُبْحَانَكَ هٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ.**﴾ [النور: 16]

وَمَا أَحْسَنَ مَا قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْبَوَادِيِّ لَمَّا قَدِمَ عَلَيْنَا وَسَمِعَ شَيْئًا مِنَ الْإِسْلَامِ قَالَ: "**أَشْهَدُ أَنَّنَا كُفَّارٌ**"، يَعْنِي: هُوَ وَجَمِيعَ الْبَوَادِيِّ، "**وَأَشْهَدُ أَنَّ الْمُطَوِّعَ الَّذِي يُسَمِّينَا أَهْلَ الْإِسْلَامِ أَنَّهُ كَافِرٌ**".

تَمَّ وَالْحَمْدُ للهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

AÇIKLAMALAR

[1] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcut olup metinde yer alan "iddiâ edenlerin" ibâresi yerine kullanılmıştır.

[2] Bu başlıklandırma ed-Durar'us Seniyye'de geçmektedir, biz de kolaylık olması bakımından bunu tercih ettik [Mütercim].

[3] İmâm Buhârî'nin 3 no'lu hadîsinde anlatıldığı üzere Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e inen ilk vahiyde Alak Sûresi'nin ilk beş âyeti indirilmiştir. Buhârî *Rahimehullâh*, bunun devamındaki 4 no'lu hadîste Müddessir Sûresi'nin ilk âyetlerinin nâzil olma kıssasını aktarmaktadır ki onda bu âyetlerden sonra artık vahyin ard arda geldiği ifâde edilmektedir.

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâhu Teâlâ* "Üç Temel Esâs" risâlesinde Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Alak Sûresi'nin baş tarafındaki **"İkra** (Oku)**!"** emriyle **Nebî** olduğunu, sonra "Müddessir" Sûresi ile de **Rasûl** olduğunu yani da'vetle görevlendirildiğini ifâde etmektedir.

Buna göre Şeyh *Rahimehullâh*'ın ilk vahiy olarak Müddessir Sûresi'ni zikretmesi, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in insanları da'vet etmekle görevlendirilmesinden sonra ilk inen vahiy olması hasebiyle olabilir. Yoksa ilk vahyin Alak 1-5 âyetleri olduğu sahîh hadîslerde sâbit olmuştur.

Bununla beraber önceki âlimlerden, ilk inen sûrenin Müddessir olduğunu söyleyenler de olmuştur. Suyûtî, el-İtkân'da (1/93) bu görüşü zikretmiş ve Câbir bin Abdillâh *Radıyallâhu Anh*'ın bu gö-

rüşte olduğunu, Buhârî (Hadîs no: 4924) ve Müslim'in (Hadîs no: 161) ondan naklettikleri bir habere dayanarak ifâde etmiştir.

Suyûtî *Rahimehullâh*, ayrıca bundan kastın; "bütün olarak ilk inen sûre, Müddessir'dir, ilk inen âyetler Alak Sûresi'ndeki âyetlerdir", şeklinde olabileceğini de ifâde etmiştir.

Her hâlükârda doğrusu, ilk inen vahyin Alak Sûresi'ndekiler olduğudur. Şeyh *Rahimehullâh*'ın ilk inen vahyi Müddessir olarak aktarmasının burada zikrettiğimiz ve zikretmediğimiz çeşitli sebepleri olabilir. Vallâhu A'lem!

[4] Şeyh *Rahimehullâh*'ın söz konusu ettiği âyetlerin tamamı şu şekildedir:

﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ۞ قُمْ فَأَنْذِرْ ۞ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ۞ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ۞ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ۞ وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ ۞ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ.﴾

[المدثر: 1-7]

"Ey örtüye bürünen (Peygamber)**, kalk ve uyar! Rabbi'ni yücelt! Elbiseni temizle! Pisliklerden uzak dur! Yaptığın iyiliği çok görüp başa kakma ve Rabb'in için sabret!"** (el-Müddessir 74/1-7)

[5] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[6] Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın torununun oğlu Abdullatîf bin Abdirrahmân bin Hasen *Rahimehumullâh* bu söze düştüğü ta'likte şöyle demektedir:

"Bununla düşmanlığın aslı kastediliyorsa bunun cevâbı (müşriklere düşmanlığın aslını göstermeyen kimsenin Müslüman olamayacağı) daha önce geçti. Eğer genel manada, her yönden gös-

terilen bir düşmanlık kastediliyorsa buradaki söz, bu kimsenin (İslâmı'nın) istikâmeti (düzgün oluşu) hakkındadır. Yoksa (İslâm'ın) aslının meydana gelmesi hakkında değildir.

Şeyh *Rahimehullâh*'ın kelâmından düşmanlığı açıkça göstermeyen kimsenin tekfîr edileceğini anlayan kimsenin bu anlayışı bâtıldır, görüşü de sapıktır. Çünkü bu, ihtimâlli bir sözdür..." (Abdullatîf bin Abdirrahmân, Misbâh'uz Zalâm, 1/98)

Şu hâlde, Şeyh Abdullatîf bin Abdirrahmân *Rahimehullâh*'ın **"...İslâm'ı düzgün olmaz"**, kavlinden maksat müşriklere düşmanlığını açıktan sergilemeyen kimse düzgün bir Müslüman değildir, tıpkı diğer farzları yerine getirmeyen kimse gibi îmânı eksik birisidir manasındadır. Tabi bu, müşriklere düşmanlığın aslını gösteren, onları tekfîr eden, onlara buğzeden lâkin bunu onlara karşı açıkça haykırmayan, îmânını mazeretsiz olarak gizleyen kimse hakkındadır. Onlara karşı düşmanlığın bu asıllarını yerine getirmeyen kimse ise Şeyh Abdullatîf *Rahimehullâh*'ın beyân ettiği gibi kâfirdir. Vallâhu A'lem!

[7] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[8] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[9] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[10] Kurtubî'nin naklettiğine göre bu âyet-i kerime'nin Ayyâş bin Ebî Rebîa *Radıyallâhu Anh* hakkında indiği söylenmiştir:

"Ayyâş bin Ebî Rebîa *Radıyallâhu Anh* Müslüman olduktan sonra hicret etmişti, sonra da eziyete uğratıldı, dövüldü ve irtidâd etti. Ebû Cehil ile el-Hâris onu işkencelere marûz bıraktılar ki anne bir kardeşleri idiler. İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ* dedi ki: Bundan sonra bir süre yaşadı ve İslâm'a güzel bir şekilde bağlandı."

(Kurtubî, Tefsîr, 13/330; Türkçesi için bkz. Kurtubi, el-Camiu li-Ahkami'l-Kur'an, 13/378-379, Buruç Yayınları)

Âyetin nüzûl sebebi hakkında muhtelif rivâyetler olsa da hepsi, Şeyh *Rahimehullâh*'ın zikrettiği gibi i'tikâd edindiğinden dolayı değil sırf müşrikleri idâre etmek için küfre giren kimselere işâret etmektedir. Vallâhu A'lem!

[11] "Garânîk Kıssası" olarak bilinen bu rivâyeti Taberî (Tefsîr, Ahmed Şâkir nüshâsı, 18/663), İbnu Ebî Hâtim (Tefsîr, 8/2500-2502) ve diğer bazı müfessirler Hacc Sûresi 52. Âyet'in tefsîrinde nakletmişlerdir.

Bezzâr, Müsned'de (11/296); Taberânî, el-Mu'cem'ul Kebîr'de (9/34 ve 12/53); Beyhekî, Delâil'un Nubuvve'de (2/286); Ziyâ'ud Dîn el-Makdisî, sahîh gördüğü hadîsleri topladığı el-Ahâdîs'ul Muhtâre'de (10/89, 234-235) söz konusu rivâyeti tahrîc etmişlerdir.

İbnu Kuteybe, (Te'vîl'u Muhtelif'ul Hadîs, sf. 264; Türkçesi için bkz. İbn Kuteybe, Hadîs Müdâfaası, sf. 288-289, Kayıhan Yayınları) Kıvâm'us Sunne Asbahânî (İ'râb'ul Kur'ân, sf. 256), Abdulkâdir Geylânî (el-Gunye, 1/195-196; Türkçesi için bkz. Gunyet'ut Talibin, sf. 297-299, Medine Yayınları), Şeyh Süleymân bin Abdillâh (Teysîr'ul Azîz'il Hamîd, sf. 234-235 Şefâ'at bâbı) gibi âlimler hadîsi herhangi bir tenkide tâbi tutmadan zikretmiş, hatta müdafaa ve izâh etmişlerdir.

Bu rivâyet mütekaddim dönemlerde bilhassa hadîs ehli âlimler tarafından kabûlle karşılanırken müteahhir dönemlerde ise birçok âlim tarafından reddedilmiştir.

Ebû Bekr İbn'ul Arabî, (Ahkâm'ul Kur'ân, 3/303); Râzî (Tefsîr, 7/110; 23/237-240; Türkçesi için bkz. Fahruddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb 6/86; 16/337-344, Akçağ Yayınları), Kurtubî (Tefsîr, 12/79-86; Türkçesi için bkz. Kurtubi, el-Camiu li-Ahkami'l-Kur'an, 12/127-136, Buruç Yayınları), Şevkânî (Feth'ul Kadîr, 3/546-549) gibi

müfessirler tefsîrlerinin ilgili bahislerinde; Kâdî İyâz (eş-Şifâ, 2/124-132; Türkçesi için bkz. Kâdi 'İyaz, Şifâ-i Şerif, sf. 529-538, Bedir Yayınevi), Bedruddin Aynî (Umdet'ul Kârî, 19/66) gibi âlimler de bu kıssayı tenkîd edenler arasındadır.

İbnu Hacer *Rahimehullâh* ise Feth'ul Bârî'de (8/439) hadîsin çeşitli tariklerini zikrettikten sonra şöyle demiştir:

"Bu rivâyetlerin hepsi -Sa'îd bin Cubeyr *Rahimehullâh* tarîki hâricinde- ya zayıftır, ya da munkatı'dır (isnâdında kopukluk vardır). Ancak rivâyet yollarının çokluğu, kıssanın bir aslı olduğuna delâlet etmektedir. Bununla beraber bunun mürsel yoldan gelen ve ricâli Sahîhayn'ın (Buhârî ve Müslim'in) şartına uygun olan iki tarîki daha vardır."

İbnu Hacer *Rahimehullâh*, bunun ardından rivâyetin isnâdını ve metnini eleştiren Kâdi İyâz *Rahimehullâh* ve Ebû Bekr İbn'ul Arabî *Rahimehullâh* gibi âlimleri tenkîd etmektedir.

Suyûtî *Rahimehullâh* da Sa'îd bin Cubeyr *Rahimehullâh* yoluyla gelen rivâyetlerin sahîh olduğunu ed-Durr'ul Mensûr isimli eserinin el-Hacc Sûre'si 52. Âyet ile alâkalı bölümünde zikretmiştir. (Suyûtî, ed-Durr'ul Mensûr, 6/65) İbnu Teymiyye *Rahimehullâh* da bu husûsta seleften nakledilenlerin Kur'ân'a uygun olduğunu ve bunu reddedenlerin müteahhirûndan bir topluluk olduğunu söyleyerek kıssanın kendisi nezdinde sâbit olduğuna işârette bulunmuştur. (İbnu Teymiyye, Mecmû'ul Fetevâ, 10/291)

İbnu Kesîr *Rahimehullâh* ise söz konusu âyetin tefsîrine başlamadan önce şöyle demiştir:

"Müfessirlerden birçoğu burada, Garânîk Kıssası'nı ve Kureyş müşriklerinin Müslüman olduğunu sanarak Habeş ülkesine hicret edenlerin çoğunun dönüşünü anlatırlar. Fakat bütün bunlar mürsel kanallardan olup sahîh bir kanaldan müsned olarak rivâyetini

görmedim. En doğrusunu Allâh bilir." (Tefsîr, İbnu Kesîr, 5/441; Türkçesi için bkz. İbn Kesîr, Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsîri, 10/5519, Çağrı Yayınları) İbnu Kesîr *Rahimehullâh* rivâyetleri naklettikten sonra da şöyle demektedir:

"Beğavî, Tefsîri'nde İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*, Muhammed İbnu Kâ'b el-Kurazî *Radıyallâhu Anh* ve başkalarının sözlerinden toplanmış olarak yukarıdakine benzer şekilde olayı anlatmıştır. Sonra burada şöyle bir suâl sorar:

"Allâh*u Teâlâ,* Rasûlü *Salavâtullâhi ve Selâmuhu Aleyh*'i ma'sûm kılmış olmakla birlikte böyle bir olay nasıl meydana gelebilir?"

Bu sorudan sonra, insanların buna verdikleri cevâbları da nakleder. Bu cevâbların en güzellerinden biri şudur:

Şeytân bu sözleri müşriklerin kulaklarına düşürdü (iletti). Onlar da bunun gerçekte öyle olmadığı ve Rahmân'ın Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'den olmayıp şeytânın işinden olduğu hâlde Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'den sâdır olduğunu sandılar. En doğrusunu Allâh bilir.

Yine bu haberlerin sahîh olduğu nokta-i nazarından hareketle mütekellimler buna muhtelif cevâblar vermişlerdir. Kâdî İyâz *Rahimehullâh* "eş-Şifâ" adlı kitâbında bu fikre karşı çıkıp buna cevaplar vermiştir." (İbnu Kesîr, Tefsîr, 5/443-444; Türkçesi için bkz. İbn Kesîr, Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsîri, 10/5521, Çağrı Yayınları)

Şeyh Muhammed *Rahimehullâh* da bunun şeytâna ait bir ses olduğuna ve Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in kelâmından olmadığına işâret ederek **"Rasûlullâh** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in** (gerçekten) **okuduğunu sandılar..."** demiştir.

Bununla beraber Şeyh'ul İslâm İbnu Teymiyye *Rahimehullâh* selef ve halef nezdinde meşhûr olanın, şeytânın söz konusu müdâhalesinin bizzat Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in dilinde gerçekleştiği, sonra Allâh'ın bunu ortadan kaldırıp iptal ettiği şeklinde olduğunu ifâde etmiş ve bunun peygamberlerin ma'sûmiyetine bir gölge düşürmeyeceğini, zîrâ üzerinde ittifâk edilen ma'sûmiyetin tebliğdeki hata üzerinde sâbit bırakılmayacağı noktasında olduğunu beyân etmiştir. (İbnu Teymiyye, Minhâc'us Sünne, 2/409-410)

Buna göre şeytânın Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in okuyuşuna anlık müdâhale etmesi neticesinde, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in dilinden -kasıd olmaksızın- bu sözlerin çıkması, sonra Allâh*u Teâlâ*'nın söz konusu bâtılları iptal etmesi, peygamberlerin ma'sûmiyetine ve dînin tebliğine herhangi bir zarar vermez.

İbnu Teymiyye *Rahimehullâh*'ın da belirttiği gibi konuyla alâkalı bu rivâyetler, el-Hacc Sûresi 22/52. âyet'in zâhirine de uygun düşmektedir, zîrâ âyette şeytânın bütün peygamberlerin temennîlerine bir şeyler katmaya teşebbüs ettiği ifâde edilmektedir. Vallâhu A'lem!

[12] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[13] Taberî, el-Hacc Sûresi 22/52. âyet'in tefsîrinde müşriklerin bu olay gerçekleştikten sonraki sözünü şöyle nakletmektedir:

"Biz biliyoruz ki yaşatan ve öldüren, yaratan ve rızık veren Allâh'tır. Lâkin bizim bu ilahlarımız ise bize O'nun katında şefâ'at edecektir. Nitekim sen de onlara bir paye verdin, şu hâlde biz de artık seninleyiz." (Taberî, Tefsîr, Ahmed Şâkir nüshâsı, 18/663; Türkçesi için bkz. Ebû Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberi, Taberi Tefsiri, 6/36-39, Hisar Yayınevi)

[14] Burada bahsedilen Necm Sûresi'nin son âyetidir. Burada Allâh*u Te'âlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا.﴾ [النجم: 62]

"Hemen, Allâh'a secde edin ve (yalnızca O'na) **kulluk edin."** (en-Necm 53/62)

[15] Âyetin tamamı şu şekildedir:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلاَ نَبِيٍّ إِلاَّ إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللهُ آيَاتِهِ وَاللهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ.﴾ [الحج: 52]

"Biz, senden önce hiçbir Rasûl ve Nebî göndermedik ki o bir temennîde bulunduğunda şeytân onun temennisine/dileğine bir şeyler katmaya kalkışmasın. Ne var ki Allâh, şeytânın kattığı şeyi iptal eder. Sonra Allâh, Kendi âyetlerini sağlamlaştırır. Allâh Alîm'dir, Hakîm'dir." (el-Hacc 22/52)

[16] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniye'de mevcuttur.

[17] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniye'de mevcuttur.

[18] Bedir'de müşriklerin safında savaşa katılan bu kimseler, ikrâh altında bu işi yapmışlardı. Müslümanlar da o yüzden bu kimselerin durumunda şüpheye düştüler. Nitekim Taberî *Rahimehullâh* bu âyetin tefsîrinde isnadıyla naklettiği bir rivâyette şöyle demektedir:

"عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ أَسْلَمُوا، وَكَانُوا يَسْتَخفُونَ بِالْإِسْلَامِ، فَأَخْرَجَهُمُ الْمُشْرِكُونَ يَوْمَ بَدْرٍ مَعَهُمْ، فَأُصِيبَ بَعْضُهُمْ، فَقَالَ الْمُسْلِمُونَ: كَانَ أَصْحَابُنَا هٰؤُلَاءِ مُسْلِمَيْنِ وَأُكْرِهُوا، فَاسْتَغْفِرُوا لَهُمْ. فَنَزَلَتْ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ.﴾ [النساء: 97] اَلْآيَة."

"İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'nın şöyle dediği rivâyet edilmektedir: Mekke ehlinden İslâm'a giren bir kavim vardı. Bunlar İslâm'larını gizliyorlardı. Müşrikler, Bedir Günü onları beraberlerinde götürdüler. Bazılarına (ok vb. şeyler) isâbet etti. **Bunun üzerine Müslümanlar: "Bu arkadaşlarımız Müslümandı ancak ikrâh altındaydılar", dediler ve onlar için mağfiret dilediler.** Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ.﴾ [النساء: 97]

"Nefislerine zulmedenler olarak canlarını alacağı kimselere melekler der ki: Ne işte idiniz?.." (en-Nisâ 4/97)"
(Taberî, Tefsîr, Ahmed Şâkir nüshâsı, 20/13-14)

Bunların ikrâh halinde oldukları hâlde mazur sayılmamalarının gerekçesini ise Şeyh Süleymân bin Abdillâh *Rahimehullâh* şöyle izâh etmektedir:

"...Peki ya ikrâhla değil de isteyerek veya zarûretten (mecbûr kaldıklarından) değil de kendi tercihleriyle tevhîd ehline karşı (kâfir ve müşriklere) yardım edenler? Bunlar, aşırı vatan sevgileri, kâfirlerden korkmaları, (Bedir'e) -ikrâh altında ve korkarak-

kâfirlerin ordusu içinde çıkarılmaları nedeniyle (Mekke'de kalıp) hicreti terk edenlerden daha çok küfrü ve (Cehennem) ateşi(ni) hak ederler. Şöyle denilirse:

Bedir Günü öldürülenler (kâfirlerle beraber) çıkmak husûsunda ikrâhtan dolayı özürlü değil midir? (Cevâben) denilir ki:

Bu özür olmaz. Çünkü onlar işin başında kâfirlerle ikâmet ederken mazûr değillerdi. Bundan sonra ikrâh sebebiyle özürlü olmazlar, çünkü onlar -kâfirlerle ikâmet ettikleri ve hicreti terk ettikleri için- kendileri buna sebeb oldu." (Süleymân bin Abdillâh, ed-Delâ'il fî Hukmi Muvâlâti Ehl'il İşrâk, sf. 36; ed-Durar'us Seniyye, 8/126-127)

[19] Âyetin tamâmı şu şekildedir:

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلاَّ مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَٰكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ.﴾ [النحل: 106]

"Kalbi îmân ile dolu olduğu hâlde (inkâra) **zorlanan müstesnâ, kim îmân ettikten sonra Allâh'ı inkâr eder, kalbini küfre açarsa işte Allâh'ın gazâbı bunlaradır. Onlar için büyük bir azâb da vardır."** (en-Nahl 16/106)

[20] Müslim, Hadîs no: 1905; meleklerin bu şahıslara hitâb etmesi husûsu ise Tirmizî, Hadîs no: 2382'de geçmektedir.

[21] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcuttur.

[22] El-Hasen'ul Basrî *Rahimehullâh*'ın bu sözünü İbnu Batta el-İbâne no: 1093 ve el-Beyhekî, Şu'ab'ul Îmân no: 65'te senediyle beraber nakletmişlerdir.

Sözün devamında el-Hasen *Rahimehullâh* şöyle demektedir:

"Kim güzel söz söyler, fakat sâlih amel işlemezse Allâh onun o sözünü reddeder; kim de güzel söz söyler ve sâlih amel işlerse Allâh o ameli katına yükseltir." El-Hasen'ul Basrî *Rahimehullâh* bunu dedikten sonra, yukarıda zikri geçen şu âyeti okumuştur:

﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ.﴾

[فاطر: 10]

"...O'na ancak güzel sözler yükselir (ulaşır)**. Onları da** (güzel sözleri de) **Allâh'a sâlih amel ulaştırır..."** (Fâtır 35/10)

[23] Bu cümle ed-Durar'us Seniyye'de şöyle geçmektedir: **"O hâlde, bu kıssayı işittikten sonra kimin kalbinde "âlimler" diye isimlendirilen şeytânların atmış olduğu şüphelerden zerre kadar bir şey kalır?"**

[24] Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* söz konusu bedevîler ve onlara "Müslüman(!)" diyen sahte âlimler hakkında başka bir yerde şöyle demektedir:

"Zamanımız âlimleri (!) der ki: "Her kim "La ilahe illallâh" derse Müslümandır, malı ve canı harâmdır; tekfîr edilmez ve onunla savaşılmaz." Hattâ onlar bu kâidelerini; öldükten sonra dirilmeyi yalanlayan, şerî'atı(n hükümlerini) inkâr eden ve kendi bâtıl şerî'atlarının Allâh'ın hakkı olduğunu ileri süren, velev ki onlardan birisi Allâh*u Teâlâ*'nın şerî'atına göre bir hasmının mahkeme edilmesini istese bu adamı münkerâtın en kötüsünü işlemiş sayan bedevîlere tatbîk ederler.

Aksine çoğunluğu; Kur'ân'ı başından sonuna kadar inkâr eder, Rasûl *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in dînini de bütünüyle reddeder ve bunları dilleriyle ikrâr etmekle beraber atalarının ihdâs ettiği

örflerin Allâh'ın şerîa'tını inkâr etmek olduğunu da ikrâr ederler. Bütün bunları zamanımızın âlimleri de itirâf eder ve derler ki: "Bunlarda İslâm adına hiçbir şey yoktur!"

İşte bu görüşü halk da âlimlerinden (devr) almıştır. Böylece onlar Allâh ve Rasûlü'nün beyân ettiklerini inkâr etmişlerdir. Bilakis bu konuda Allâh ve Rasûlü'nü tasdîk edenleri tekfîr ederek şöyle dediler: "Bir Müslümanı tekfîr eden küfre girmiştir." Onların indinde Müslüman, diliyle "La ilahe illallâh" demesi hâricinde İslâm adına hiçbir şeyi olmayan kimsedir. Bu kişi ise -ilmî, akîdevî ve amelî açıdan- İslâm'ı fehmetmekten ve İslâm'ın talep ettiklerini tahkîk etmekten (yerine getirmekten) insanların en uzağıdır...

Allâh sana rahmet etsin, bil ki; bu, -tümüyle senin üzerine düşenen ehemmiyetli (mühim) meseledir. Çünkü bu mesele, küfrü ve İslâm'ı ilgilendirir. Eğer onları(n iddiâlarını) tasdîk edersen -Kur'ân-ı Kerîm, Sünnet ve İcmâ'dan (delîlleri) sana anlattığımız gibi- Allâh*u Teâlâ*'nın Rasûlü *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e indirdiğini inkâr etmiş olursun. Eğer sen (bu husûsta) Allâh'ı ve Rasûlü'nü tasdîk edersen sana düşman olur ve seni tekfîr ederler.

Bu mesele hakkındaki Kur'ân'a ve Rasûl *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'e karşı gerçekleşen söz konusu sarîh küfür, doğusundan batısına yeryüzünde şöhret bulmuş durumdadır ve bundan azınlığın da azı dışında kimse kurtulamamıştır." (Muhammed bin Abdilvehhâb, Muhtasaru Sîret'ir Rasûl, sf. 43)

Günümüzde de durum farklı değildir. Birçokları dîndar gözüken bazı kimselerin şirk ve küfürden dolayı tekfîr edilmesine bu kimselerin namazlarını, oruçlarını vesaireyi bahane ederek karşı çıkmaktadırlar. Lâkin aynı zihniyet mensûbları dînle hiçbir alâkası olmadığını kendilerinin de kabûl ettiği; yeri geldiğinde İslâm şerî'atına açıkça küfreden, dînin zarûri hükümlerini inkâr eden, hafife alan çeşitli bâtıl mezhep ve ideolojilere mensûb kimseleri de sırf Müslümanım de-

dikleri için tekfîr etmemekte ve bunları tekfîr edenleri Hârici olarak görmektedir! Öyle ki bu Müslüman saydıkları kimselerin bir kısmı söz konusu bedevîlerin aksine dilleriyle kelime-i şehâdet getirmesini dahi bilmeyen kimselerdir! Vallâh'ul Muste'ân!

[25] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniye'de mevcuttur.

[26] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniye'de mevcuttur.

[27] Parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de mevcut olup metinde yer alan **"bir olduğunda"** ibâresi yerine kullanılmıştır.

[28] Fucâe olayının tafsîlatı için bkz. İbnu Kesîr, el-Bidâye ve'n Nihâye (Hicr nüshâsı, 9/456-457; Türkçe tercümesi için bkz. İbnu Kesîr, El-Bidaye ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları, 6/456-457).

Darakutnî, Fucâe'nin mürted olduğunu nakleder. (el-Mu'telif ve'l Muhtelif, 1/305) Ebû Bekir *Radıyallâhu Anh*'ın ölüm hastalığında Fucâe'yi yaktırdığından dolayı pişman olduğunu ve yakmak yerine normal şekilde öldürmüş olmayı temennî ettiği de rivâyet edilmiştir. Bunu, İbnu Zenceveyh, el-Emvâl adlı eserinde (sf. 301 ve sf. 347) ondan isnâdıyla nakletmiştir. Ayrıca bkz. Zehebî, Târih'ul İslâm (Beşâr nüshâsı, 2/60; Türkçe tercümesi için bkz. Zehebî, Tarihü'l İslam, Cantaş Yayınları, 5/126-131) Allâh en doğrusunu bilendir.

وَاجِبُ الْعَبْدِ إِذَا أَمَرَهُ اللّٰهُ بِأَمْرٍ[1]

ALLÂH KENDİSİNE BİR EMİR BUYURDUĞUNDA KULA VÂCİB OLAN ŞEYLER[2]

---

[1] اَلدُّرَرُ السَّنِيَّةُ فِي الْأَجْوِبَةِ النَّجْدِيَّةِ، 2/74-76.

[2] **Ed-Durar'us Seniyye**, 2/74-76.

ALLÂH KENDİSİNE BİR EMİR BUYURDUĞUNDA KULA VÂCİB OLAN ŞEYLER

Şeyh'ul İslâm Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâhu Teâlâ* diyor ki:

Allâh*u Teâlâ*, kula bir emir buyurduğunda o emir husûsunda yedi mertebe(yi yerine getirmek) kulun üzerine vâcib olur:

Birincisi: O emrin ilmidir (bilmektir),

İkincisi: O emre karşı muhabbet (sevgi) beslemektir,

Üçüncüsü: Onu yerine getirmeye azmetmektir (azim/kararlılık),

Dördüncüsü: Ameldir (emredilen şeyi yerine getirmektir),

Beşincisi: (Amelin) meşrû (şerî'atın gösterdiği) şekilde ihlâslı ve doğru-düzgün (şerî'ata uygun) olmasıdır,

Altıncısı: O ameli boşa çıkartacak işlerden sakınmaktır,

Yedincisi: O amel üzere sebât etmektir.

(Birinci Mertebe:) İnsan, Allâh'ın tevhîdi emrettiğini ve şirkten de nehyettiğini bildiği zaman veya Allâh'ın alışverişi helâl, ribâyı (fâizi) harâm kıldığını bildiği zaman veyahut da Allâh'ın yetîmin malını yemeyi harâm kıldığını, yetîmin velîsine ise -fakîr olduğu takdirde- o maldan ma'rûf (şerî'ata ve örfe uygun) şekilde yemesini (harcamasını) helâl kıldığını bildiği zaman emredildiği şeyi bilmesi ve bunu öğrenmek amacıyla da sorması ve de nehyedildiği şeyi bilmesi ve onu öğrenmek amacıyla sorması da vâcibtir (gereklidir).

Bu husûsta **birinci meseleyi (ilim mertebesini) tevhîd ve şirk meselesine göre değerlendir!**

وَاجِبُ الْعَبْدِ إِذَا أَمَرَهُ اللهُ بِأَمْرٍ

وَقَالَ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى:

إِذَا أَمَرَ اللهُ الْعَبْدَ بِأَمْرٍ، وَجَبَ عَلَيْهِ فِيهِ: سَبْعُ مَرَاتِبَ:

اَلْأُولَى: اَلْعِلْمُ بِه؛

اَلثَّانِيَةُ: مَحَبَّتُهُ؛

اَلثَّالِثَةُ: الْعَزْمُ عَلَى الْفِعْلِ؛

اَلرَّابِعَةُ: الْعَمَلُ؛

اَلْخَامِسَةُ: كَوْنُهُ يَقَعُ عَلَى الْمَشْرُوعِ خَالِصًا صَوَابًا؛

اَلسَّادِسَةُ: التَّحْذِيرُ مِنْ فِعْلِ مَا يُحْبِطُهُ؛

اَلسَّابِعَةُ: الثَّبَاتُ عَلَيْهِ.

إِذَا عَرَفَ الْإِنْسَانُ: أَنَّ اللهَ أَمَرَ بِالتَّوْحِيدِ، وَنَهَى عَنِ الشِّرْكِ؛ أَوْ عَرَفَ: أَنَّ اللهَ أَحَلَّ الْبَيْعَ، وَحَرَّمَ الرِّبَا؛ أَوْ عَرَفَ: أَنَّ اللهَ حَرَّمَ أَكْلَ مَالِ الْيَتِيمِ، وَأَحَلَّ لِوَلِيِّهِ أَنْ يَأْكُلَ بِالْمَعْرُوفِ، إِنْ كَانَ فَقِيرًا، وَجَبَ عَلَيْهِ أَنْ يَعْلَمَ الْمَأْمُورَ بِهِ، وَيَسْأَلَ عَنْهُ إِلَى أَنْ يَعْرِفَهُ، وَيَعْلَمَ الْمَنْهِيَّ عَنْهُ، وَيَسْأَلَ عَنْهُ إِلَى أَنْ يَعْرِفَهُ.

وَاعْتَبِرْ ذَلِكَ بِالْمَسْأَلَةِ الْأُولَى، وَهِيَ: مَسْأَلَةُ التَّوْحِيدِ، وَالشِّرْكِ.

İnsanların çoğu tevhîdin hak, şirkin ise bâtıl olduğunu bilir ancak bu meseleden yüz çevirmişlerdir ve sormamışlardır. Yine Allâh'ın ribâyı (fâizi) harâm kıldığını bilirler, (sürekli) alışveriş yaparlar, ancak (fâizin mâhiyeti hakkında) sormamışlardır. Yetîmin malını yemenin harâm olduğunu ve ondan ma'rûf (şerî'ata ve örfe uygun) şekilde yemenin câiz olduğunu da bilirler, yetîm malı üzerinde velâyeti (koruyuculuk vazîfesi) de üstlendikleri hâlde sormamışlardır (bu husûsta araştırma yapmamışlardır).

İkinci Mertebe: Allâh'ın indirdiklerine muhabbet (sevgi) beslemek ve Allâh'ın indirdiklerini kerîh görenlerin (hoşlanmayanların) kâfir olmasıdır.[1] Bu, Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlinden dolayıdır:

> **"İşte bu, onların Allâh'ın indirdiğini kerîh** (kötü) **görmelerinden kaynaklanır. Allâh da onların amellerini boşa çıkarmıştır."** (Muhammed 47/9)

İnsanların çoğu Rasûlü sevmemişler, bilakis ona buğzetmişler ve -onu indirenin Allâh*u Teâlâ* olduğunu bilseler bile- Rasûl'ün getirdiklerine de buğzetmişlerdir.

Üçüncü Mertebe: Emri yerine getirmeye azmetmektir.

İnsanlardan birçoğu (Allâh'ın emrini) bilir ve sever. Fakat dünyalık husûslarda meydâna gelecek değişimlerden korktuklarından dolayı (onu yapmaya) azmetmezler.

Dördüncü Mertebe: Ameldir.

İnsanlardan birçoğu (Allâh'ın emrini yerine getirmeye) azmettiği veya amel ettiği zaman, karşısına hürmet ettiği şeyhlerden (hocalardan veya yaşlılardan) yahut da başkalarından bazı kimseler çıkar da ameli terk eder.

أَكْثَرُ النَّاسِ: عَلِمَ أَنَّ التَّوْحِيدَ حَقٌّ، وَالشِّرْكَ بَاطِلٌ، وَلٰكِنْ أَعْرَضَ عَنْهُ، وَلَمْ يَسْأَلْ؛ وَعَرَفَ: أَنَّ اللهَ حَرَّمَ الرِّبَا، وَبَاعَ وَاشْتَرَى وَلَمْ يَسْأَلْ؛ وَعَرَفَ: تَحْرِيمَ أَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ، وَجَوَازَ الْأَكْلِ بِالْمَعْرُوفِ، وَيَتَوَلَّى، مَالَ الْيَتِيمِ وَلَمْ يَسْأَلْ.

اَلْمَرْتَبَةُ الثَّانِيَةُ: مَحَبَّةُ مَا أَنْزَلَ اللهُ، وَكُفْرُ مَنْ كَرِهَهُ، لِقَوْلِهِ:

﴿ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ.﴾

[محمد: 9]

فَأَكْثَرُ النَّاسِ: لَمْ يُحِبَّ الرَّسُولَ، بَلْ أَبْغَضَهُ، وَأَبْغَضَ مَا جَاءَ بِهِ، وَلَوْ عَرَفَ أَنَّ اللهَ أَنْزَلَهُ.

اَلْمَرْتَبَةُ الثَّالِثَةُ: اَلْعَزْمُ عَلَى الْفِعْلِ؛ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: عَرَفَ وَأَحَبَّ، وَلٰكِنْ لَمْ يَعْزِمْ، خَوْفًا مِنْ تَغَيُّرِ دُنْيَاهُ.

اَلْمَرْتَبَةُ الرَّابِعَةُ: اَلْعَمَلُ؛ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: إِذَا عَزَمَ أَوْ عَمِلَ وَتَبَيَّنَ عَلَيْهِ مَنْ يُعَظِّمُهُ مِنْ شُيُوخٍ أَوْ غَيْرِهِمْ تَرَكَ الْعَمَلَ.

Beşinci Mertebe: Amel edenlerden birçoğunun (amelinde) ihlâslı olmaması, ihlâslı olsa bile amelinin düzgün (şerî'ata uygun) olmamasıdır.[2]

Altıncı Mertebe: Sâlihlerin, amellerinin boşa gitmesinden korkmalarıdır.

Bu, Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlinden dolayıdır:

> **"...Olur ki farkına varmadan amelleriniz boşa gider."** (el-Hucurât 49/2)

Bu (amellerin boşa gitme korkusu) zamanımızda en az rastlanan şeylerdendir!

Yedinci Mertebe: Hakta sebât etmek ve sû-i hâtimeden (kötü sondan) korkmaktır.

Bu, Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şu kavlinden dolayıdır:

> **«Sizden öylesi vardır ki cennet ehlinin ameliyle amel eder ve nihâyet ateş** (cehennem) **ehlinin ameliyle** (ömrü) **sonlandırılır.»**[3]

Bu yine sâlihlerin de en çok korktuğu şeylerdendir. Fakat o (kötü sondan, son nefeste îmânsız gitmekten korkmak), zamanımızda çok az rastlanan bir şeydir.

İnsanların, bildiğin -bu ve diğer mertebeler hakkındaki- hâli üzerinde tefekkür etmek, sana bilmediğin çok şeyi gösterecektir.[4] Vallâhu A'lem (Allâh en doğrusunu bilendir)!

اَلْمَرْتَبَةُ الْخَامِسَةُ: أَنَّ كَثِيرًا مِمَّنْ عَمِلَ، لاَ يَقَعُ خَالِصًا، فَإِنْ وَقَعَ خَالِصًا، لَمْ يَقَعْ صَوَابًا.

اَلْمَرْتَبَةُ السَّادِسَةُ: أَنَّ الصَّالِحِينَ يَخَافُونَ مِنْ حُبُوطِ الْعَمَلِ، لِقَوْلِهِ تَعَالَى:

﴿**أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لاَ تَشْعُرُونَ.**﴾ [الحجرات: 2]

وَهٰذَا مِنْ أَقَلِّ الْأَشْيَاءِ فِي زَمَانِنَا.

اَلْمَرْتَبَةُ السَّابِعَةُ: اَلثَّبَاتُ عَلَى الْحَقِّ، وَالْخَوْفُ مِنْ سُوءِ الْخَاتِمَةُ، لِقَوْلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ مِنْكُمْ مَنْ يَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَيُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ.»

وَهٰذِهِ أَيْضًا: مِنْ أَعْظَمِ مَا يَخَافُ مِنْهُ الصَّالِحُونَ؛ وَهِيَ قَلِيلٌ فِي زَمَانِنَا؛ فَالتَّفَكُّرُ فِي حَالِ الَّذِي تَعْرِفُ مِنَ النَّاسِ، فِي هٰذَا وَغَيْرِهِ، يَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ كَثِيرٍ تَجْهَلُهُ؛ وَاللهُ أَعْلَمُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Bu husûstaki açıklamalar için "İslâm'ı Bozan Hâller" risâlesinin beşinci maddesindeki açıklamalar no: 10 ve 11'e, ayrıca "Beş Mesele" risâlesinin beşinci meselesindeki açıklamalar no: 5'e mürâcaat ediniz.

[2] İbrâhîm bin Eş'as'tan isnâdıyla nakledildiğine göre o, Fudayl bin İyâd *Rahimehullâh*'ın **"Hanginizin daha iyi amel ettiğini denemek için..."** (Hûd 11/7) âyeti hakkında şöyle dediğini işitmiştir:

"أَخْلَصُهُ وَأَصْوَبُهُ، قَالَ: إِنَّ الْعَمَلَ إِذَا كَانَ خَالِصًا وَلَمْ يَكُنْ صَوَابًا لَمْ يُقْبَلْ، وَإِذَا كَانَ صَوَابًا وَلَمْ يَكُنْ خَالِصًا لَمْ يُقْبَلْ حَتَّى يَكُونَ خَالِصًا صَوَابًا، وَالْخَالِصُ إِذَا كَانَ لِلّٰهِ، وَالصَّوَابُ: إِذَا كَانَ عَلَى السُّنَّةِ."

"(Daha iyi amelden kasıd) daha ihlâslısı ve daha düzgün olanıdır. Şöyle dedi:

Eğer amel hâlis/ihlâslı (Allâh rızâsı için) olur fakat düzgün (şerî'ata uygun) olmazsa kabûl edilmez. Kezâ amel, düzgün olur fakat ihlâslı olmazsa yine kabûl edilmez. Ta ki hem ihlâslı hem de düzgün olana kadar.

Amel, Allâh için olduğu takdirde hâlis/ihlâslı olur; Sünnet üzere olduğu zaman da düzgün olur." (İbnu Ebi'd Dunyâ, el-İhlâs ve'n Niyyet, sf. 51, Hadîs no: 22 ve Ebû Nu'aym, el-Hilye, 8/95)

[3] Şeyh *Rahimehullâh*'ın kaydettiği lafızla hadîsi bulamadım. Bunun benzerleri Buhârî (Hadîs no: 6594), Müslim (Hadîs no: 2643) ve başkaları tarafından rivâyet edilmiştir.

[4] Bu son iki madde yani küfre ve nifâka düşmekten ve bu sûrette amellerinin boşa gitmesinden korkmak Selef-i Sâlihîn'in bir hasletiydi. Maalesef, bu hayırlı nesillerden sonra kendini tezkiye etme ve âdeta son nefeste îmân garantisi varmışçasına yaşama hasleti baş gösterdi ve de bu durum günümüzde daha da şiddetlenerek devâm etmektedir.

Şeyh *Rahimehullâh*'ın tavsiyesi yerine getirilip bunlar ve diğer mertebeler üzerinde düşünüldüğünde -dîn ve ilim iddiâsında bulunanlar da dâhil olmak üzere- günümüz insanlarının dînden ve îmândan ne kadar da uzak oldukları açığa çıkacaktır...

Buhârî *Rahimehullâh* "Sahîh"inde (Îmân, Hadîs no: 36) **"Mümin'in Farkına Varmadan Amellerinin Boşa Gitmesinden Korkması"** ismiyle bir bâb başlığı açmış ve ilk olarak seleften bu husûsta gelen bazı haberleri zikretmiştir. Biz de Şeyh Muhammed *Rahimehullâh*'ın sözlerinin daha iyi anlaşılması ve durumun vâhametinin iyice açığa çıkması için Buhârî *Rahimehullâh*'ın naklettiği bu haberleri zikretmek istiyoruz:

İbrâhîm et-Teymî *Rahimehullâh* şöyle demiştir:

"مَا عَرَضْتُ قَوْلِي عَلَى عَمَلِي إِلاَّ خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ مُكَذَّبًا."

"Sözlerimle amelimi karşılaştırdığımda hep yalancı çıkmaktan korkarım."

İbnu Ebî Müleyke *Rahimehullâh* şöyle demiştir:

"أَدْرَكْتُ ثَلاَثِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّهُمْ يَخَافُ النِّفَاقَ عَلَى نَفْسِهِ، مَا مِنْهُمْ أَحَدٌ يَقُولُ إِنَّهُ عَلَى إِيمَانِ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ."

"Nebî *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in ashâbından otuz kişi ile karşılaştım, hepsi de kendileri hakkında münâfıklıktan korkuyorlardı. Hiçbirisi kendisinin Cibrîl (Cebrâîl)** *Aleyh'is Selâm* **ve Mîkâîl** *Aleyh'is Selâm* **gibi bir îmâna sâhib olduğunu söylemezdi."**

El-Hasan (el-Basrî) *Rahimehullâh*'ın şöyle dediği zikredilmiştir:

"مَا خَافَهُ إِلاَّ مُؤْمِنٌ، وَلاَ أَمِنَهُ إِلاَّ مُنَافِقٌ."

"Bundan (nifâktan) ancak mümin korkar, münafık ise emîn olur."

ثَمَانُ حَالاَتٍ اِسْتَنْبَطَهَا الشَّيْخُ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ مِنْ قَوْلِ اللّٰهِ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلاَ أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللهِ وَلٰكِنْ أَعْبُدُ اللهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۞ وَأَنْ أَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۞ وَلاَ تَدْعُ مِنْ دُونِ اللهِ مَا لاَ يَنْفَعُكَ وَلاَ يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ.﴾ [يونس: 104-106][1]

ŞEYH MUHAMMED BİN ABDİLVEHHÂB'IN

"Ey insanlar! Benim dînimden şüphe ediyorsanız, (bilin ki) **ben, Allâh'ı bırakıp da sizin ibâdet ettiklerinize ibâdet etmem, lâkin sizi öldürecek olan Allâh'a ibâdet ederim. Bana müminlerden olmam emrolundu. Ve bana, 'Hanîf** (tevhîde yönelenler) **olarak yüzünü hak dîne çevir; sakın müşriklerden olma' diye emredildi. Allâh'ı bırakıp da sana fayda da zarar da vermeyecek şeylere ibâdet etme! Eğer** (böyle) **yaparsan, o takdirde mutlaka zâlimlerden olursun."** (Yûnus 10/104-106)

ÂYETLERİNDEN ÇIKARDIĞI SEKİZ HÂL[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/390-392.

[2] **Muellefât'uş Şeyh, 1/390-392**. Tercüme için bu kaynak esâs alınmıştır. Bu risâle ayrıca aynı eserde 5/113-114 ve **ed-Durar'us Seniyye**, 13/213-215'de de geçmektedir.

ŞEYH'UL İSLÂM MUHAMMED BİN ABDİLVEHHÂB *RAHİMEHULLÂH*'IN

"Ey insanlar! Benim dînimden şüphe ediyorsanız, (bilin ki) **ben, Allâh'ı bırakıp da sizin ibâdet ettiklerinize ibâdet etmem, lâkin sizi öldürecek olan Allâh'a ibâdet ederim. Bana müminlerden olmam emrolundu. Ve bana, 'Hanîf** (tevhîde yönelenler) **olarak yüzünü hak dîne çevir; sakın müşriklerden olma' diye emredildi. Allâh'ı bırakıp da sana fayda da zarar da vermeyecek şeylere ibâdet etme! Eğer** (böyle) **yaparsan, o takdirde mutlaka zâlimlerden olursun."** (Yûnus 10/104-106)

ÂYETLERİNDEN ÇIKARDIĞI SEKİZ HÂL

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâhu Teâlâ* diyor ki: Bu âyet-i kerîmelerde sekiz tane hâl vardır:

Birinci Hâl: Allâh'tan başkasına ibâdetin mutlak anlamda (kayıtsız, şartsız) terkedilmesi. Velev ki babası ve annesi, kişiyi büyük bir hırsla ve şiddetli bir korkutmayla bundan çevirmeye uğraşsa bile (şirke asla bulaşmamalıdır). Sa'd (bin Ebî Vakkâs) *Radıyallâhu Anh*'ın annesiyle (yaşadığı olaylarda) başına gelenler gibi.[1]

ثَمَانُ حَالاَتٍ اِسْتَنْبَطَهَا شَيْخُ الإِسْلاَمِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الوَهَّابِ مِنْ قَوْلِ اللهِ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلاَ أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللهِ وَلٰكِنْ أَعْبُدُ اللهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۞ وَأَنْ أَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۞ وَلاَ تَدْعُ مِنْ دُونِ اللهِ مَا لاَ يَنْفَعُكَ وَلاَ يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ.﴾ [يونس: 104-106]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ.

قَالَ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى: فِيهِ ثَمَانُ حَالاَتٍ:

اَلْأُولَى: تَرْكُ عِبَادَةِ غَيْرِ اللهِ مُطْلَقًا، وَلَوْ حَاوَلَهُ أَبُوهُ وَأُمُّهُ بِالطَّمَعِ الجَلِيلِ وَالْإِخَافَةِ الثَّقِيلَةِ، كَمَا جَرَى لِسَعْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مَعَ أُمِّهِ.

İkinci Hâl: İnsanların çoğu şirki tanıyıp ona buğzederek onu terk ettiklerinde, Allâh'ın istediği manada Allâh'ı yüceltmeyi [ve ta'zim etmeyi][2] ve de O'nun korkusunu [ve heybetini][3] kalbinden idrâk edemez. Bundan dolayı Allâh*u Teâlâ* şu kavliyle bu hâli zikreder:

"...Lâkin sizi öldürecek olan Allâh'a ibâdet ederim..."
(Yûnus 10/104)[4]

Üçüncü Hâl: Farz edelim ki kişi, şirki terkettiği ve bunun gereklerini yerine getirdiği kanâatine vardı, bu durumda kişinin kendisinin bu tâifeden olduğunu açıkça ortaya koyması gerekir. Öyle ki bu hedefine (dînini izhâr etme hedefine) ulaşmak için düşmanlıkta son raddeye varmış olan tâğûtlarla dolu ülkeden kaçmak dışında bir yol bulamıyorsa dahi bunu yapması gerekir. Ta ki tâğûtlarla ve kâfirler ile savaşan bu (hak) tâifeye dâhil olduğunu açıkça ortaya koyabilsin.

Dördüncü Hâl: Farz edelim ki kişi ilk üç maddeyi yerine getirdiği kanâatine varsa bile, bazen dînle amel etmek noktasında ciddiyet derecesine ulaşmamış olabilir. Hâlbuki ciddiyet ve sadâkat, (âyette zikredilen) insanın yüzünü (hak) dîne çevirmesi demektir.

Beşinci Hâl: Farz edelim ki kişi bu dört hâli yerine getirdiği kanâatine vardı, (bunlara ek olarak) o kişinin mutlaka bir mezhebe intisâb etmesi gerekir. Zîrâ o kimse "hanîf mezhebi"ne tâbi olmakla emrolunmuştur. Sahîh bile olsa bunun haricindeki bütün mezhebleri terk etmesi gerekir. Hanîflik ona yeter.[5]

اَلْحَالَةُ الثَّانِيَةُ: أَنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ إِذَا عَرَفَ الشِّرْكَ وَأَبْغَضَهُ وَتَرَكَهُ، لاَ يَفْطِنُ لِمَا يُرِيدُ اللهُ مِنْ قَلْبِهِ مِنْ إِجْلاَلِهِ وَرَهْبَتِهِ، فَذَكَرَ هٰذِهِ الحَالَةَ بِقَوْلِهِ:

﴿وَلٰكِنْ أَعْبُدُ اللهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ.﴾ [يونس: 104]

اَلْحَالَةُ الثَّالِثَةُ: إِنْ قَدَّرْنَا أَنَّهُ ظَنَّ وُجُودَ التَّرْكِ وَالْفِعْلِ، فَلاَ بُدَّ مِنْ تَصْرِيحِهِ بِأَنَّهُ مِنْ هٰذِهِ الطَّائِفَةُ، وَلَوْ لَمْ يَقْضِ هٰذَا الغَرَضَ إِلاَّ بِالهَرَبِ عَنْ بَلَدٍ فِيهَا كَثِيرٌ مِنَ الطَّوَاغِيتِ الَّذِينَ يَبْلُغُونَ الغَايَةَ فِي الْعَدَاوَةِ، حَتَّى يُصَرِّحَ أَنَّهُ مِنْ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْمُحَارِبَةِ لَهُمْ.

اَلْحَالَةُ الرَّابِعَةُ: إِنْ قَدَّرْنَا أَنَّهُ ظَنَّ وُجُودَ هٰذِهِ الثَّلاَثِ، فَقَدْ لاَ يَبْلُغُ الْجِدَّ فِي الْعَمَلِ بِالدِّينِ؛ وَالْجِدُّ وَالصِّدْقُ هُوَ إِقَامَةُ الْوَجْهِ لِلدِّينِ.

اَلْحَالَةُ الْخَامِسَةُ: إِنْ قَدَّرْنَا أَنَّهُ ظَنَّ وُجُودَ الْحَالاَتِ الْأَرْبَعِ، فَلاَ بُدَّ لَهُ مِنْ مَذْهَبٍ يَنْتَسِبُ إِلَيْهِ، فَأُمِرَ أَنْ يَكُونَ مَذْهَبُهُ الْحَنِيفِيَّةَ، وَتَرْكُ كُلِّ مَذْهَبٍ سِوَاهَا وَلَوْ كَانَ صَحِيحًا فَفِي الْحَنِيفِيَّةِ عَنْهُ غُنْيَةٌ

Altıncı Hâl: Farz edelim ki kişi bu beş hâlin hepsini yerine getirdiği kanâatine vardı; (bunlara ek olarak) müşriklerden beri olmalı, onların karaltısını (sayısını) çoğaltmamalıdır.[6]

Yedinci Hâl: Farz edelim ki kişi bu altı hâlin hepsini yerine getirdiği kanâatine vardı; bazen kişi kalbinden i'tikâd etmeksizin -dînî bir gâyeyle de olsa- belli maksatlar için bir peygambere ya da başka bir şeye du'â/ibâdet eder. Bunu yapan kimse, bunu (küfür kelimesini) şu şu sebepten ötürü bilhassa da korku hâlinde söylediği takdirde bir şey olmayacağını zannederse bu kişi bu hâle giremez.

Sekizinci Hâl: Kendisi bunlardan (bu sayılan küfür fiillerinden) sâlim olduğu kanâatinde olduğu hâlde, (dîn) kardeşlerinden birisi bunları korkuyla ya da başka bir sebeple yapıyorsa -isterse insanların en sâlihlerinden olsun- bu insanın zâlimlerden olacağı husûsunda Allâh'ı tasdik ediyor mu?[7] Veya: "Bu kişi nasıl kâfir olur? [Onu nasıl tekfîr ederim?][8] Zîrâ o, dîni seviyor ve şirke de buğzediyor..." dese (yine tevhîdi elde etmiş olmaz).

Bundan kurtulabilenler ne kadar azdır! Hatta bununla amel etmese bile bunu anlayabilenler ne kadar azdır! (Hatta sadece) bunu delilik olarak görmeyenler bile ne kadar azdır![9] Valâhu A'lem!

اَلْحَالَةُ السَّادِسَةُ: إِنَّا إِنْ قَدَّرْنَا أَنَّهُ ظَنَّ وُجُودَ الْحَالاَتِ الْخَمْسِ، فَلاَ بُدَّ أَنْ يَتَبَرَّأَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَلاَ يُكَثِّرَ سَوَادَهُمْ.

اَلْحَالَةُ السَّابِعَةُ: إِنْ قَدَّرْنَا أَنَّهُ ظَنَّ وُجُودَ الْحَالاَتِ السِّتِّ، فَقَدْ يَدْعُو مِنْ غَيْرِ قَلْبِهِ نَبِيًّا أَوْ غَيْرَهُ لِشَيْءٍ مِنْ مَقَاصِدِهِ وَلَوْ كَانَ دِينًا، يَظُنُّ أَنَّهُ إِنْ نَطَقَ بِذٰلِكَ مِنْ غَيْرِ قَلْبِهِ لِأَجْلِ كَذَا وَكَذَا، خُصُوصًا عِنْدَ الْخَوْفِ أَنَّهُ لاَ يَدْخُلُ فِي هٰذَا الْحَالِ.

اَلْحَالَةُ الثَّامِنَةُ: إِنْ ظَنَّ سَلاَمَتَهُ مِنْ ذٰلِكَ كُلِّهِ، لٰكِنَّ غَيْرَهُ مِنْ إِخْوَانِهِ فَعَلَهُ خَوْفًا، أَوْ لِغَرَضٍ مِنَ الْأَغْرَاضِ، هَلْ يُصَدِّقُ اللهَ أَنَّ هٰذَا وَلَوْ كَانَ أَصْلَحَ النَّاسِ قَدْ صَارَ مِنَ الظَّالِمِينَ، أَوْ يَقُولُ كَيْفَ يَكْفُرُ وَهُوَ يُحِبُّ الدِّينَ وَيُبْغِضُ الشِّرْكَ؟

وَمَا أَعَزَّ مَنْ يَتَخَلَّصُ مِنْ هٰذَا، بَلْ مَا أَعَزَّ مَنْ يَفْهَمُهُ وَإِنْ لَمْ يَعْمَلْ بِهِ، بَلْ مَا أَعَزَّ مَنْ لاَ يَظُنُّهُ جُنُونًا. وَاللهُ أَعْلَمُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Şeyhin torunu Hasen bin Huseyn *Rahimehumullâh*, ceddinin bu "Sekiz Hâl" risâlesinde zikredilen Sa'd *Radıyallâhu Anh*'ın annesi ile yaşadığı olayların ne olduğu husûsunda sorulan soruya şöyle cevâb vermiştir:

"Bundan maksat, *-Allâh Onlardan Razı Olsun-* Aşere-i Mübeşşere'den (cennetle müjdelenen on sahâbiden) birisi olan Sa'd bin Ebî Vakkâs *Radıyallâhu Anh*'dır. Annesi ise Hamne binti Ebî Sufyân bin Ebî Umeyye'dir, onların kıssası bilinen bir şeydir. Hâfız Taberânî *Rahimehullâh* şöyle demiştir:

"Bize Ahmed bin Eyyûb bin Râşid tahdîs etti (ve dedi ki) bize Mesleme bin Alkame'nin Dâvud bin Ebî Hind'den onun da Sa'd *Radıyallâhu Anh*'dan tahdîs ettiğine göre o şöyle demiştir:

Ben anneme iyilik eden birisiydim, (Müslüman olduğum zaman) annem bana şöyle dedi:

Ey Sa'd, senin uydurduğunu gördüğüm bu şey de nedir? Ya sen bu dînini bırakacaksın ya da ölünceye kadar yemeyeceğim, içmeyeceğim ve gölgelenmeyeceğim de benim yüzümden seni ayıplayıp; "ey annesinin kâtili", diyecekler! Ben de dedim ki:

Ey anneciğim yapma, şüphesiz ben şu dînimi hiçbir şey için bırakacak değilim.

Bir gün ve gece geçti hiçbir şey yiyip içmedi ve gölgelenmedi. Izdırâb içinde sabâhladı. Diğer bir gündüz ve gece daha kaldı ve

hiçbir şey yemedi. Izdırâbı şiddetlenmiş olarak sabâhladı. Ben bu durumu görünce dedim ki:

Ey anneciğim, Allâh'a yemîn ederim ki senin yüz canın olsa ve hepsi de birer birer çıksa ben yine de bu dînimi hiçbir şey için bırakacak değilim. Dilersen ye, dilersen yeme!

Bunun üzerine o da yedi." (Vâhidî, Esbâb'un Nüzûl, el-Ankebût 29/8. Âyet hakkındaki bölüm)

Müslim ise Sahîh'inde şöyle rivâyet etmiştir: Bize Ebû Bekr bin Ebî Şeybe ile Züheyr bin Harb rivâyet ettiler. (Dediler ki): Bize Hasen bin Mûsâ rivâyet etti. (Dedi ki): Bize Züheyr rivâyet etti. (Dedi ki): Bize Simâk bin Harb rivâyet etti. (Dedi ki): Bana Mus'ab bin Sa'îd babasından rivâyet etti. Ardından bu hadîsin benzerini bu siyâkta zikretmiştir. Onda şu ifâde geçmektedir:

«فَكَانُوا إِذَا أَرَادُوا أَنْ يُطْعِمُوهَا شَجَرُوا فَاهَا بِعَصًا، ثُمَّ أَوْجَرُوهَا.» فَنَزَلَتْ:

"O kadına yemek vermek istedikleri zaman ağzını sopa ile açarlar, sonra yemeği içine dökerlerdi. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا.﴾

[الأحقاف: 104]

"Biz insana anne babasına iyi davranmayı tavsiye ettik..." (el-Ahkâf 46/15)" (Bkz. Müslim, Hadîs no: 1748)

Şeyh Hasen *Rahimehullâh*'ın sözleri burada sona erdi. (ed-Durar'us Seniyye, 13/215-216)

Bu konuyla alâkalı rivâyetler için el-Ankebût 29/8 ve Lokmân 31/15. âyetlerin tefsîrlerine, İbnu Kesîr ve diğer tefsîrlerden bakılabilir.

[2] Bu parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[3] Bu parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[4] Beyzâvî Tefsîrinde "âyet'te, öldürmenin zikredilmesi tehdit amaçlıdır", denilmiştir. Şeyh *Rahimehullâh*'ın da ifâde ettiği gibi tevhîd ehlinden birçoğu dahi Allâh korkusunu kâmil manada kalbinde hissedememektedir. Lâkin sırf canları alacak olanın, ancak Allâh*u Teâla* olduğu gerçeği üzerinde düşünülse bu dahi kalpte Allâh korkusunun teşekkül etmesi için yeterlidir. Vallâhu A'lem!

[5] Bu söz Ehl-i Sünnet'e mensûb olan fıkıh mezheplerini inkâr etmek veya herhangi bir mezhebe bağlanmak bâtıldır gibi bir manaya gelmez. Çünkü Şeyh *Rahimehullâh*'ın bizzat kendisi fıkıhta Hanbelî Mezhebi'ne bağlıdır ve diğer mezhepleri de reddetmemektedir. Bu husûsta şöyle demektedir:

"Mezhebimize gelince; bizim mezhebimiz Ehl-i Sünnet'in imâmı, İmâm Ahmed bin Hanbel *Rahimehullâh*'ın mezhebidir. Dört mezhebe tâbî olanları da Kitâb ve Sünnet nasslarına, ümmetin icmâsına ve cumhûrun kavline muhâlif olmadıkları sürece inkâr etmeyiz." (er-Rasâ'il'uş Şahsiyye, sf. 107)

Fakat onun da'veti, bir mezheb veya bir âlimin şahsî görüşüne çağırma üzerine kurulu değildir, bilakis "Rasûllerin Ortak Da'veti" olan "Tevhîd" üzerine tesîs edilmiştir. Bu husûsta şöyle demektedir:

"Ben -Allâh'a Hamd olsun!- Tasavvuf ehlinden birisinin mezhebine (tarîkatına) yahut bir âlimin (fıkhî) mezhebine yahut kelâm ehlinden birisinin yoluna veyahut da İbn'ul Kayyim *Rahimehullâh*, Zehebî *Rahimehullâh*, İbnu Kesîr *Rahimehullâh* ve başkaları gibi

insanların ta'zîm ettikleri imâmlardan birisine da'vet ediyor değilim. Aksine ben, bir olan ve ortağı bulunmayan Allâh'a da'vet ediyorum. Ve Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in başından sonuna kadar bütün ümmetine vasiyet ettiği sünnetine da'vet ediyorum." (ed-Durar'us-Seniyye, 1/37)

Bu da Şeyh *Rahimehullâh*'ın da'vetinin, tevhîdden ziyâde Hanbelî Mezhebi'ne ya da İbnu Teymiyye *Rahimehullâh*'ın veya kendisinin şahsî görüşlerine da'vet etmek olduğu iddiâsının reddidir. Sanırız yukarıdaki "Hanîflik mezhebi sana yeter..." sözünden kastı da bu minvâlde olmalıdır. Nitekim "sahîh bile olsa" ifâdesi buna işâret etmektedir.

Şeyh *Rahimehullâh* fıkhî mezhepleri bâtıl olarak görse bu ifâdeyi kullanmazdı. Yani kişi Ehli Sünnet nezdinde muteber olan mezheplerden birisine ittibâ edebilir lâkin hiçbir zaman asıl mezhebin yani gidilecek yolun "tevhîd akidesi" olduğunu unutmamalı ve kendi mezhebini, dînin önüne geçirmemelidir. Vallâhu A'lem!

[6] Çünkü Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* şöyle buyurmuştur:

«مَنْ كَثَّرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ، وَمَنْ رَضِيَ عَمَلَ قَوْمٍ كَانَ شَرِيكَ مَنْ عَمِلَ بِهِ.»

«Her kim bir kavmin karaltısını çoğaltırsa o da onlardandır. Kim de bir topluluğun yaptığı bir işe rıza gösterirse kendisi de yapılan işte onlara ortak olur.»

İbnu Mes'ûd *Radıyallâhu Anh*'dan gelen bu hadîsin bir de kıssası vardır. Hâfız İbnu Hacer *Rahimehullâh*, Metâlib'ul Âliye adlı eserinde Ebû Ya'lâ *Rahimehullâh*'ın Müsned'inden bu kıssayı şu şekilde nakletmektedir:

"Amr anlatıyor: Bir adam Abdullâh bin Mes'ûd *Radıyallâhu Anh*'ı **bir velîmeye (düğün yemeğine) da'vet etti. Abdullâh bin Mes'ûd** *Radıyallâhu Anh* **düğün yemeğine geldiğinde eğlence sesi duyup içeriye girmedi. Kendisine soruldu: "Ne oldu sana?" Abdullâh bin Mes'ûd** *Radıyallâhu Anh* **şu cevâbı verdi: Rasûlullah** *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'**in şöyle buyurduğunu işittim:**

«Kim bir topluluğun karaltısını çoğaltırsa o da onlardandır. Kim de bir topluluğun yaptığı bir işe rızâ gösterirse kendisi de yapılan işte onlara ortak olur.» (Bkz; İbnu Hacer el-Askalânî, el-Metâlib'ul Âliye, Velîme Kitâbı, Hoş Olmayan Uygulamalara Şâhit Olanın Da'veti Terkedebileceği Bâbı, Hadîs no: 1660)

[7] Şeyh *Rahimehullâh*'ın bilhassa bu son iki maddede zikrettiği hûsuslar gerçekten son derece mühimdir ve buna rağmen günümüzde de -tıpkı Şeyh *Rahimehullâh*'ın zamanında da olduğu gibi- kendisini İslâm'a ve tevhîde nisbet eden çoğu kimse tarafından önemsenmeyen husûslardır ki bunun özeti şudur:

Küfür ve şirk olan bir amel, ikrâh yani gerçek bir zorlama hâli müstesnâ dünyevî hatta dînî bir maslahat için dahi olsa yapılamaz. Bunun delîli şu âyet-i kerîmelerdir:

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلاَّ مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلٰكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۞ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ۞ أُولٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ وَأُولٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ۞ لاَ جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ.﴾ [النحل: 106-109]

"Kalbi îmân ile dolu olduğu hâlde (inkâra) **zorlanan müstesnâ, kim îmân ettikten sonra Allâh'ı inkâr eder, kalbini küfre açarsa işte Allâh'ın gazâbı bunlaradır. Onlar için büyük bir azâb da vardır. Bunun sebebi şudur: Çünkü onlar dünya hayatını âhirete tercih etmişlerdir ve muhakkak Allâh kâfirler topluluğuna hidâyet vermez. Onlar Allâh'ın, kalblerini kulaklarını ve gözlerini mühürlediği kimselerdir ve onlar gâfil olanların ta kendileridirler. Hiç şüphe yok ki onlar âhirette de hüsrâna uğrayacakların ta kendileridir."** (en-Nahl 16/106-109)

[8] Bu parantez içi ilâve ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[9] Şeyh *Rahimehullâh*'ın bu sözleri günümüz vâkıasını da tam anlamıyla tasvîr etmekte ve gerçek tevhîd ehli ile İslâm'a ve tevhîde bağlılık iddiâ eden diğer bâtıl fırkalar arasındaki ihtilâfın aslında bilhassa bu son maddede zikredilen meselenin anlaşılmamasından hatta ciddiye alınmamasından; bir tür delilik, sapıklık yahut dînde aşırı gitme olarak algılanmasından kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

Bu mesele ise yukarıda da işâret edilen; küfür olan bir söz ve fiili ikrâh olmadan işleyen bir kimsenin, bunu kalben i'tikâd etmeden, sırf dînî ya da dünyevî bir maslahatın gerçekleşmesi için dahi yapsa kâfir olacağı hakikatidir.

Bugün birçok insan, kalbten tasdîk edilmeden söylenen bir sözün, işlenen göstermelik bir fiilin veya sırf prosedür niteliğinde atılan bir imzanın nasıl insanı dînden çıkartacağını anlayamamakta ve de bunu küfür olarak gören, bundan dolayı çeşitli dünyevî imkânlardan, hatta dînî maslahat olarak görülen bazı şeylerden mahrûm olan kimseleri ise ahmaklık, sapıklık hatta delilikle suçlamaktadırlar.

Bugün tam da Şeyh *Rahimehullâh*'ın tasvîr ettiği gibi birçok da'vetçi bu hakikati kendileri anlasalar da etraflarındaki insanlara

anlatamadıkları ve kabûl ettiremedikleri için onların bu tarz fiillerine rıza göstermektedir. İşte bütün bunlar îmânın kalplerde yerleşmemesinden, tevhîdin hakikatinin anlaşılmamasından kaynaklanmakta ve İslâm'ın garipliğini bir kez daha göstermektedir. Vallâhu'l Muste'ân!

مَسَائِلٌ مُسْتَنْبَطَةٌ مِنْ قَوْلِ اللهِ تَعَالَى:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا.﴾

[الجن: 18] اَلْآيَة[1]

ALLÂHU TEÂLÂ'NIN

"Mescidler yalnız Allâh'ındır. O hâlde Allâh ile birlikte hiçbir kimseye du'â (ibâdet) **etmeyin."** (el-Cinn 72/18)

ÂYETİNDEN ÇIKAN HÜKÜMLER[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/388-389.

[2] Başlığını, "**Allâh*u Teâlâ*'nın: "Mescidler yalnız Allâh'ındır. O hâlde Allâh ile birlikte hiçbir kimseye du'â** (ibâdet) **etmeyin."** (el-Cinn 72/18) **Kavlinden Elde Edilen Meseleler**" şeklinde de tercüme edebileceğimiz bu risâle; **Muellefât'uş Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb**, 1/388-389 ve **ed-Durar'us Seniyye**, 13/426-427'de geçmektedir. Ayrıca hicrî 1317'de Hindistan'da basılan **"Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd"** adlı eserde (sf. 143-144) -ki eserin müellifi hakkında çok fazla bir şey bilinmeyen bu kitâbın Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb'ın "Kitâb'ut Tevhîd" isimli eserine yapılan şerhler arasında ilk defa matbaada basılanı olduğu söylenmektedir- bu risâle az farkla nakledilmiştir. Bu farkların Şeyh *Rahimehullâh*'ın sözlerine yapılan bir açıklama cinsinden olması muhtemeldir. Yine de faydasına binâen yeri geldikçe ifâde farklılıklarına dikkat çekilecektir inşâllâh*u Teâlâ*.

ALLÂHU TEÂLÂ'NIN

"Mescidler yalnız Allâh'ındır. O hâlde Allâh ile birlikte hiçbir kimseye du'â (ibâdet) **etmeyin."** (el-Cinn 72/18)

ÂYETİNDEN ÇIKAN HÜKÜMLER

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâhu Teâlâ* diyor ki:

Bu âyette on derece (aşama) vardır:[1]

1- Allâh'tan başkasına du'â etmenin [ve O'ndan başkasına ibâdet etmenin][2] bâtıl olduğunu kalbin tasdîk etmesidir. Bu husûsta muhâlefet eden muhâlefet etmiştir.[3]

2- Bu, [Allâh'tan başkasına ibâdet etmek ve O'ndan başkasına du'â etmek, düşmanlık ve][4] buğzedilmesi gereken [çirkin][5] bir münkerdir. Bu husûsta muhâlefet eden muhâlefet etmiştir.

3- Bu kebâirden (büyük günâhlardan) ve nefret ile ayrıştırmayı gerektiren âfetlerdendir. [Bilakis o, büyük günâhların en büyüğüdür.][6] Bu husûsta muhâlefet eden muhâlefet etmiştir.

4- Bu [tevbe olmaksızın sâhibi de bu hâl üzere öldüğü takdirde][7] Allâh'ın asla bağışlamayacağı Allâh'a [büyük][8] şirk koşmaktır. [Böyle birisine cennete girmek harâm olup o kimse ateşte ebedîyyen kalacaktır. Onun yardımcısı ve şefâ'atçisi de yoktur.][9] Bu husûsta muhâlefet eden muhâlefet etmiştir.

5- Bir Müslüman buna i'tikâd eder veya bunu kendisine dîn edinirse kâfir olur. Bu husûsta muhâlefet eden muhâlefet etmiştir.

مَسَائِلٌ مُسْتَنْبَطَةٌ مِنْ قَوْلِ اللهِ تَعَالَى:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ فَلاَ تَدْعُوا مَعَ اللهِ أَحَدًا.﴾

[الجن: 18] اَلْآيَة

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ.

قَالَ الشَّيْخُ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى: فِيهَا عَشْرُ دَرَجَاتٍ:

اَلْأُولَى: تَصْدِيقُ الْقَلْبِ أَنَّ دَعْوَةَ غَيْرِ اللهِ بَاطِلَةٌ، وَقَدْ خَالَفَ فِيهَا مَنْ خَالَفَ.

اَلثَّانِيَةُ: أَنَّهَا مُنْكَرٌ يَجِبُ فِيهَا الْبُغْضُ، وَقَدْ خَالَفَ فِيهَا مَنْ خَالَفَ.

اَلثَّالِثَةُ: أَنَّهَا مِنَ الْكَبَائِرِ وَالْعَظَائِمِ الْمُسْتَحِقَّةِ لِلْمَقْتِ وَالْمُفَارَقَةِ، وَقَدْ خَالَفَ فِيهَا مَنْ خَالَفَ.

اَلرَّابِعَةُ: أَنَّ هٰذَا هُوَ الشِّرْكُ بِاللهِ الَّذِي لاَ يَغْفِرُهُ، وَقَدْ خَالَفَ فِيهَا مَنْ خَالَفَ.

اَلْخَامِسَةُ: أَنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا اعْتَقَدَهُ أَوْ دَانَ بِهِ كَفَرَ، وَقَدْ خَالَفَ فِيهَا مَنْ خَالَفَ.

6- Sâdık bir Müslüman bu hakîkati bildiği hâlde (kalbiyle benimsememesine rağmen) ister şaka yoluyla, ister korkarak ya da (dünyalık) bir şeye tamah ederek bunu söylediği (Allâh'tan başkasına du'â ettiği) zaman kâfir olur. Öyleyse kalbini bu (şirk olan) dereceye indirip bunu benimseyenlerin durumu nasıl olur? Bu husûsta muhâlefet eden muhâlefet etmiştir.

7- Bu zikredilenlerle beraber, -baban, oğlun ve başkalarındankâfirlere düşmanlıkla muâmele etmeye başlarsın. Bu husûsta muhâlefet eden muhâlefet etmiştir.

8- Bu "La ilahe İllâllah"ın manasıdır. İlah, me'luh (ibâdet edilen ma'bûd) demektir. [İlahlık][10] Te'ellüh (ilah edinmek, ibâdet etmek) ise amellerden bir ameldir. Bunun Allâh'tan başkasına yapılmasının nefyedilmesi de terk[11] çeşitlerinden bir terktir.[12]

9- Fitne kalmayıp dîn tamamıyla Allâh'ın oluncaya kadar bu esâslar üzerine savaşmaktır.[13]

10- Allâh'tan başkasına du'â edenlerden, Yahûdîlerden kabûl edildiği gibi cizye kabûl edilmez. Ve yine Yahûdîlerin kadınlarıyla nikâhlanıldığı gibi bunların kadınlarıyla nikâhlanılamaz. Çünkü bu (Yahûdîlikten) daha şiddetli bir küfürdür.[14]

Sen bütün bu aşamalardan her bir aşamayla amel ettikçe seninle beraber bulunan (aile, eş, dost vb.) bazı kimseler sana katılmayacaktır (seni terk edecektir). Vallâhu A'lem (Allâh en doğrusunu bilendir)!

اَلسَّادِسَةُ: أَنَّ الْمُسْلِمَ الصَّادِقَ إِذَا تَكَلَّمَ بِهِ هَازِلاً أَوْ خَائِفًا أَوْ طَامِعًا كَفَرَ بِذٰلِكَ لِعِلْمِهِ، وَأَيْنَ يُنَزِّلُ الْقَلْبُ هٰذِهِ الدَّرَجَةَ وَيُصَدِّقُهُ بِهَا؟ وَقَدْ خَالَفَ فِيهَا مَنْ خَالَفَ.

اَلسَّابِعَةُ: أَنَّكَ تَعْمَلُ مَعَهُ عَمَلَكَ مَعَ الْكُفَّارِ مِنْ عَدَاوَةِ الْأَبِ وَالإِبْنِ وَغَيْرِ ذٰلِكَ، وَقَدْ خَالَفَ فِيهَا مَنْ خَالَفَ.

اَلثَّامِنَةُ: أَنَّ هٰذَا مَعْنَى لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، والْإِلٰهُ هُوَ: اَلْمَأْلُوهُ، وَالتَّأَلُّهُ عَمَلٌ مِنَ الأَعْمَالِ، وَكَوْنُهُ مَنْفِيًّا عَنْ غَيْرِ اللهِ، تَرْكٌ مِنَ التُّرُوكِ.

اَلتَّاسِعَةُ: اَلْقِتَالُ عَلَى ذٰلِكَ حَتَّى لاَ تَكُونَ فِتْنَةٌ، وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلّٰهِ.

اَلْعَاشِرَةُ: أَنَّ الدَّاعِي لِغَيْرِ اللهِ لاَ تُقْبَلُ مِنْهُ الْجِزْيَةُ كَمَا تُقْبَلُ مِنَ الْيَهُودِ، وَلاَ تُنْكَحُ نِسَاؤُهُمْ كَمَا تُنْكَحُ نِسَاءُ الْيَهُودِ، لِأَنَّهُ أَغْلَظُ كُفْرًا.

وَكُلُّ دَرَجَةٍ مِنْ هٰذِهِ الدَّرَجَاتِ إِذَا عَمِلْتَ بِهَا تَخَلَّفَ عَنْكَ بَعْضُ مَنْ كَانَ مَعَكَ. وَاللهُ أَعْلَمُ.

AÇIKLAMALAR

[1] "Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde bu risâlenin girişinde şöyle denilmektedir:

"Allâh*u Teâlâ Onu Cennetine Yerleştirsin*, Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh* şöyle demiştir:

La ilahe illallâh'ın on derecesi vardır, öyle ki Müslümanın bunları öğrenmesi ve insanları da buna göre tanıması, ayırt etmesi gerekir."

[2] Bu parantez içi ilâve "Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde zikredilmiştir.

[3] Ed-Durar'us Seniyye'de bu risâlenin sonunda **"Bu husûsta muhâlefet eden muhâlefet etmiştir."** sözü ile alâkalı şöyle bir açıklamada bulunmaktadır:

"Allâh'tan başkasına du'â etmenin câiz olduğuna inanan insanlar vardır. Rasûl *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* ve ona îmân edenler bu kimselere muhâliftir. Tâğûtu reddetmeyen ve ona buğzetmeyen kimseler vardır. Rasûl *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* ve ona tâbi olanlar, bu kimselere muhâliftir. Zîrâ İbrâhîm *Aleyh'is Selâm*'ın dîni, Tâğûtu reddedip Allâh'a îmân etmektir. Bu anlatılanlar, risâlede bahsedilen diğer aşamalarla alâkalı da geçerlidir." Vallâhu A'lem!

[4] Bu parantez içi ilâve "Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde zikredilmiştir.

[5] Bu parantez içi ilâve "Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde zikredilmiştir.

[6] Bu parantez içi ilâve "Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde zikredilmiştir.

[7] Bu parantez içi ilâve "Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde zikredilmiştir.

[8] Bu parantez içi ilâve "Feth'ullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde zikredilmiştir.

[9] Bu parantez içi ilâve "Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde zikredilmiştir.

[10] Bu parantez içi ilâve "ed-Durar'us Seniyye" isimli eserlerde zikredilmiştir.

[11] Bu kısım "Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde şu şekildedir:

"Bu, La ilahe illallâh ile alâkalıdır ve o, La ilahe illallâh'ın manasıdır. Bunun varlığı bir ameldir, reddedilmesi de amelin terkidir."

[12] Yani tevhîdin temeli ister nefiy (red) isterse de isbât (kabûl) bâbından olsun amele dayanır. Bazılarının zannettiği gibi La ilahe illallah, amelle alâkası olmayan, sırf kalpte ve dilde yer alan bir kelimeden ibâret değildir.

[13] Zîrâ Allâh*u Teâlâ* şöyle buyurmaktadır:

﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لاَ تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ.﴾
[الأنفال: 39]

"Fitne (şirk) **ortadan kalkıncaya ve dîn tamamen Allâh'ın oluncaya kadar onlarla savaşın!.."** (el-Enfâl 8/39)

[14] Bu kısım "Fethullâh'il Hamîd'il Mecîd" isimli eserde şu şekildedir:

"Şirk işleyenin küfrü, Yahûdîlerin küfründen daha şiddetlidir. Zîrâ Yahûdî kadınlarıyla evlenilir, müşrik kadınlarla evlenilmez."

بَعْضُ فَوَائِدِ سُورَةِ الْفَاتِحَةِ[1]

FÂTİHA SÛRESİ'NDEN BAZI FÂİDELER[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، 1/382-384.

[2] **Muellefât'uş Şeyh**, 1/382-384; **ed-Durar'us Seniyye,** 13/73-75.

FÂTİHA SÛRESİNDEN BAZI FÂİDELER

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

"Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allâh'a mahsûstur. O, Rahmân ve Rahîm'dir. Dîn (mükâfat ve cezâ) **gününün sâhibidir."** (el-Fâtiha 1/1-3)

Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâhu Teâlâ* diyor ki:

Bu üç âyet, üç meseleyi ihtivâ etmektedir:

Birinci âyette **{"Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allâh'a mahsustur."}** muhabbet (sevgi) söz konusudur. Çünkü Allâh, nimet verendir. Nimet veren ise verdiği nimet miktarınca sevilir.[1]

Sevgi dört kısma ayrılır:

(Birinci sevgi türü) Şirk olan sevgi: Bunlar (şirk olan sevgiye müptelâ olanlar) haklarında Allâh *Azze ve Celle*'nin şöyle buyurduğu kimselerdir:

"İnsanlar içinde, Allâh'tan başkasını niddler (eşler, denkler ve ortaklar) **edinenler vardır ki onlar, bunları Allâh'ı sever gibi severler..."** kavlinden, şu kavline kadar:

"...Ve onlar ateşten çıkacak değildirler." (el-Bakara 2/165-167)[2]

İkinci sevgi türü: Bâtılı ve bâtıl ehlini sevip hakka ve hak ehline buğzetmektir. İşte bu, münâfıklara ait bir sıfattır.[3]

بَعْضُ فَوَائِدِ سُورَةِ الْفَاتِحَةِ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ.

﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ.﴾ [الفاتحة: 1-3]

قَالَ الشَّيْخُ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى:

هٰذِهِ الْآيَاتُ الثَّلَاثُ تَضَمَّنَتْ ثَلَاثَ مَسَائِلَ:

(اَلْآيَةُ الْأُولَى): فِيهَا الْمَحَبَّةُ، لِأَنَّ اللهَ مُنْعِمٌ وَالْمُنْعِمُ يُحَبُّ عَلَى قَدْرِ إِنْعَامِهِ. وَالْمَحَبَّةُ تَنْقَسِمُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَنْوَاعٍ: **مَحَبَّةٌ شِرْكِيَّةٌ**: وَهُمُ الَّذِينَ قَالَ اللهُ فِيهِمْ:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ.﴾ [البقرة: 165] إِلَى قَوْلِهِ:

﴿وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ.﴾ [البقرة: 167]

اَلْمَحَبَّةُ الثَّانِيَةُ: حُبُّ الْبَاطِلِ وَأَهْلِهِ، وَبُغْضُ الْحَقِّ وَأَهْلِهِ، وَهٰذِهِ صِفَةُ الْمُنَافِقِينَ.

Üçüncü sevgi türü; Tabiî (Fıtrî) sevgi:[4] Mal ve çocuk sevgisidir. Böyle bir sevgi kişiyi Allâh'a itâatten alıkoymadıkça ve Allâh'a karşı harâm işlemeye yardımcı olmadıkça mübâhtır.

Dördüncü sevgi türü:[5] Tevhîd ehlini sevip şirk ehline buğzetmektir. İşte bu, îmânın en sağlam kulpudur,[6] kulun[7] Rabbine kendisi vasıtasıyla ibâdet ettiği şeyler arasında en üstün olanıdır.

İkinci âyette **{"O Rahmân ve Rahîm'dir"} recâ/ümit** söz konusudur.

Üçüncü âyette **{"Dîn gününün sâhibidir"}** ise **havf/korku** söz konusudur.

"Yalnız Sana ibâdet ederiz..." (el-Fâtiha 1/4) âyeti ise şu anlamdadır:

"Ey Rabbim! Bu zikri geçen üç yolla Sana ibâdet ederim: Seni severek Sen'den ümit ederek ve Sen'den korkarak."

İşte bu üçü, ibâdetin rükûnlarıdır. Bu üçünü Allâh'tan başkasına yöneltmek ise şirktir.

Yine bu üç âyette, bu üç rükûndan sadece birine bağlananların da reddi söz konusudur. Meselâ sırf sevgiye bağlananlar, ya da sadece ümide bağlananlar veyâhut da yalnızca korkuya bağlananlar gibi. İşte kim bu üç tanesinden birini Allâh'tan başkasına yöneltirse müşrik olur.

Bu üç rükûndan yalnızca bir tanesine bağlanan üç taifeye reddiye, bu sûrenin faydalarındandır. Meselâ (diğer iki ölçüyü bırakarak) Allâh*u Teâlâ*'ya sadece sevgiyle kullukta bulunanlar gibi. Kezâ Mürcîe gibi Allâh'a sadece ümit üzere ibâdet edenler de bunun gibidir. Yine Hâriciler gibi Allâh'a sadece korku yönünden ibâdet edenler de böyledir.[8]

اَلْمَحَبَّةُ الثَّالِثَةُ: طَبِيعِيَّةٌ، وَهِيَ مَحَبَّةُ الْمَالِ وَالْوَلَدِ، إِذَا لَمْ تَشْغَلْ عَنْ طَاعَةِ اللهِ وَلَمْ تُعِنْ عَلَى مَحَارِمِ اللهِ فَهِيَ مُبَاحَةٌ.

وَالْمَحَبَّةُ الرَّابِعَةُ: حُبُّ أَهْلِ التَّوْحِيدِ وَبُغْضُ أَهْلِ الشِّرْكِ، وَهِيَ: أَوْثَقُ عُرَى الْإِيمَانِ، وَأَعْظَمُ مَا يَعْبُدُ بِهِ الْعَبْدُ رَبَّهُ.

(اَلْآيَةُ الثَّانِيَةُ): فِيهَا الرَّجَاءُ.

(وَالْآيَةُ الثَّالِثَةُ): فِيهَا الْخَوْفُ.

﴿**إِيَّاكَ نَعْبُدُ.**﴾ [الفاتحة: 4] أَيْ: أَعْبُدُكَ يَا رَبِّ بِمَا مَضَى بِهٰذِهِ الثَّلَاثِ: بِمَحَبَّتِكَ، وَرَجَائِكَ، وَخَوْفِكَ. فَهٰذِهِ الثَّلَاثُ أَرْكَانُ الْعِبَادَةِ، وَصَرْفُهَا لِغَيْرِ اللهِ شِرْكٌ. وَفِي هٰذِهِ الثَّلَاثِ الرَّدُّ عَلَى مَنْ تَعَلَّقَ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ، كَمَنْ تَعَلَّقَ بِالْمَحَبَّةِ وَحْدَهَا، أَوْ تَعَلَّقَ بِالرَّجَاءِ وَحْدَهُ، أَوْ تَعَلَّقَ بِالْخَوْفِ وَحْدَهُ، فَمَنْ صَرَفَ مِنْهَا شَيْئًا لِغَيْرِ اللهِ فَهُوَ مُشْرِكٌ.

وَفِيهَا مِنَ الْفَوَائِدِ الرَّدُّ عَلَى الثَّلَاثِ الطَّوَائِفِ الَّتِي كُلُّ طَائِفَةٍ تَتَعَلَّقُ بِوَاحِدَةٍ مِنْهَا، كَمَنْ عَبَدَ اللهَ تَعَالَى بِالْمَحَبَّةِ وَحْدَهَا، وَكَذٰلِكَ مَنْ عَبَدَ اللهَ بِالرَّجَاءِ وَحْدَهُ كَالْمُرْجِئَةِ؛ وَكَذٰلِكَ مَنْ عَبَدَ اللهَ بِالْخَوْفِ وَحْدَهُ كَالْخَوَارِجِ.

"Yalnız Sana ibâdet ederiz ve yalnız Sen'den yardım dileriz." (el-Fâtiha 1/4) âyetinde Ulûhiyyet Tevhîdi ile Rûbubiyet Tevhîdi söz konusudur.

"Yalnız Sana ibâdet ederiz" kavlinde Ulûhiyyet Tevhîdi (ibâdet edilecek tek ilah olarak Allâh'ı tanımak) söz konusudur.

"Yalnız Sen'den yardım dileriz" kavlinde de Rûbubiyet Tevhîdi (tüm varlıkları yetiştirenin, var edenin, imkân sâhibi kılanın sadece Allâh olduğunu kabûl etmek) söz konusudur.[9]

"Bizi doğru yola ilet." (el-Fâtiha 1/5) Bu âyette bid'atçılara reddiye söz konusudur.

Son iki âyette **{"Kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna. Gazâba uğramışların ve sapmışların yoluna değil."** (el-Fâtiha 1/6-7)**}** insanların durumlarının bildirilmesi bu sûrenin faydalarındandır.

Allâh*u Teâlâ* burada insanları üç sınıfa ayırmıştır:

1- Kendilerine nimet verilmiş,

2- Gazâba uğramış,

3- Sapmış.

"Gazâba uğrayanlar", amelsiz ilim sâhibi olanlardır.

"Sapmış olanlar" ise yalnızca ibâdet ehli olup da ilim sâhibi olmayanlardır.

Âyetlerin nüzûl sebebi her ne kadar Yahûdîler ile Hristiyanlar hakkında olsa da âyet bu vasıfları üzerinde bulunduran tüm insanları kapsamaktadır.[10]

Üçüncü [tür][11] Nimet verilenler, ilim ve amel vasıflarına hep birlikte sâhib olanlardır.

(Allâh'tan başka her tür) güç ve kuvvetten (bunlara sâhib olduğu iddiâ edilenlerden) uzaklaşmak bu sûrenin faydalarındandır. Çünkü o da (nihâyetinde Allâh tarafından) kendisine nimet verilen birisidir.[12]

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ.﴾ [الفاتحة: 4] فِيهَا: تَوْحِيدُ الْأُلُوهِيَّةِ، وَتَوْحِيدُ الرُّبُوبِيَّةِ: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ.﴾ [الفاتحة: 4] فِيهَا تَوْحِيدُ الْأُلُوهِيَّةِ: ﴿وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ.﴾ [الفاتحة: 4] فِيهَا تَوْحِيدُ الرُّبُوبِيَّةِ: ﴿اِهْدِنَا الصِرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ.﴾ [الفاتحة: 5] فِيهَا الرَّدُّ عَلَى الْمُبْتَدِعِينَ.

وَأَمَّا الآيَتَانِ الْأَخِيرَتَانِ فَفِيهِمَا مِنَ الْفَوَائِدِ ذِكْرُ أَحْوَالِ النَّاسِ. قَسَّمَهُمُ اللهُ تَعَالَى ثَلاَثَةَ أَصْنَافٍ:

1- مُنْعَمٌ عَلَيْهِ،

2- وَمَغْضُوبٌ عَلَيْهِ،

3- وَضَالٌّ.

فَالْمَغْضُوبُ عَلَيْهِمْ: أَهْلُ عِلْمٍ لَيْسَ مَعَهُمْ عَمَلٌ.

وَالضَّالُّونَ: أَهْلُ عِبَادَةٍ لَيْسَ مَعَهَا عِلْمٌ.

وَإِنْ كَانَ سَبَبُ النُّزُولِ فِي الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى، فَهِيَ لِكُلِّ مَنِ اتَّصَفَ بِذَلِكَ.

اَلثَّالِثُ: مَنِ اتَّصَفَ بِالْعِلْمِ وَالْعَمَلِ وَهُمُ الْمُنْعَمُ عَلَيْهِمْ.

وَفِيهَا مِنَ الْفَوَائِدِ التَبَرُّؤُ مِنَ الْحَوْلِ وَالْقُوَّةِ، لِأَنَّهُ مُنْعَمٌ عَلَيْهِ.

Tam anlamıyla ma'rifetullâh (Allâh'ı tanımak) ile *Tebareke ve Teâlâ*'yı eksikliklerden nefyetmek, yine bu sûrenin faydalarındandır. Yine bu sûrede insanın Rabbini ve kendisini tanıması söz konusudur.

Şüphe yok ki;

Burada bir Rabb bulunduğunda bir merbûb (O Rabbin terbiye ettiği, idâre ettiği mahlûkâtı) bulunması da kaçınılmazdır.

Burada bir Râhim (merhamet eden) bulunduğunda bir merhamet olunan bulunması da kaçınılmazdır.

Burada bir Mâlik bulunduğunda bir memlûk (O Mâlik'in emrinde ve mülkünde olan varlık) bulunması da kaçınılmazdır.

Burada bir kul bulunduğunda (onun kulluk ettiği) bir ma'bûd'un bulunması da kaçınılmazdır.

Burada bir Hâdi (hidâyet eden) bulunduğunda bir hidâyet olunan bulunması da kaçınılmazdır.

Burada ni'met veren bulunduğunda bir ni'met verilenin bulunması da kaçınılmazdır.

Burada gazâba uğrayan bulunduğunda bir gazap edenin bulunması da kaçınılmazdır.

Burada sapmış olan bulunduğunda bir saptıranın bulunması da kaçınılmazdır.

İşte bu sûre böylece hem ulûhiyyeti hem rubûbiyyeti; hem de noksanlıkların Allâh *Azze ve Celle*'den nefyedilmesini ihtivâ etmektedir. Ayrıca ibâdet ve ibâdetin rükûnları hakkında da mârifet (bilgi) ihtivâ etmektedir. Vallâhu A'lem (Allâh en doğrusunu bilendir)!

وَكَذٰلِكَ فِيهَا مَعْرِفَةُ اللهِ عَلَى التَّمَامِ وَنَفْيِ النَّقَائِصِ عَنْهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى. وَفِيهَا مَعْرِفَةُ الْإِنْسَانِ رَبَّهُ، وَمَعْرِفَةُ نَفْسِهِ.

فَإِنَّهُ إِذَا كَانَ هُنَا رَبٌّ فَلاَ بُدَّ مِنْ مَرْبُوبٍ،

وَإِذَا كَانَ هُنَا رَاحِمٌ فَلاَ بُدَّ مِنْ مَرْحُومٍ،

وَإِذَا كَانَ هُنَا مَالِكٌ فَلاَ بُدَّ مِنْ مَمْلُوكٍ،

وَإِذَا كَانَ هُنَا عَبْدٌ فَلاَ بُدَّ مِنْ مَعْبُودٍ،

وَإِذَا كَانَ هُنَا هَادٍ فَلاَ بُدَّ مِنْ مَهْدِيٍّ،

وَإِذَا كَانَ هُنَا مُنْعِمٌ فَلاَ بُدَّ مِنْ مُنْعَمٍ عَلَيْهِ،

وَإِذَا كَانَ هُنَا مَغْضُوبٌ عَلَيْهِ فَلاَ بُدَّ مِنْ غَاضِبٍ،

وَإِذَا كَانَ هُنَا ضَالٌّ فَلاَ بُدَّ مِنْ مُضِلٍّ.

فَهٰذِهِ السُّورَةُ تَضَمَّنَتِ الْأُلُوهِيَّةَ وَالرُّبُوبِيَّةَ، وَنَفْيِ النَّقَائِصِ عَنِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَتَضَمَّنَتْ مَعْرِفَةَ الْعِبَادَةِ وَأَرْكَانِهَا. وَاللهُ أَعْلَمُ.

AÇIKLAMALAR

[1] Yani Allâh'ın verdiği ni'metler sayılamayacak kadar çok olduğu için en çok sevilmesi gereken de O'dur.

[2] İlgili âyetlerin tamamı şu şekildedir:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ۞ إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ۞ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا كَذٰلِكَ يُرِيهِمُ اللهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ.﴾ [البقرة: 167-165]

"İnsanlar içinde, Allâh'tan başkasını niddler (eşler, denkler ve ortaklar) **edinenler vardır ki onlar, bunları Allâh'ı sever gibi severler. Îmân edenlerin ise Allâh'a olan sevgileri daha güçlüdür. O zulmedenler, azâba uğrayacakları zaman, muhakkak bütün kuvvetin tümüyle Allâh'ın olduğunu ve Allâh'ın vereceği azâbın gerçekten şiddetli olduğunu bir bilselerdi! Öyle ki** (o gün) **kendilerine tâbi olunanlar, kendilerine tâbi olanlardan uzaklaşıp kaçmışlardır.** (Artık) **onlar azâbı görmüşlerdir ve aralarındaki bütün bağlar da** (ve ilişki-

ler de) **parçalanıp kopmuştur.** (O zaman, yönetilip) **tâbi olanlar derler ki: Eğer bize bir kere daha fırsat verilseydi muhakkak** (şimdi) **onların bizden uzaklaştıkları gibi, biz de onlardan uzaklaşırdık. Böylece Allâh, onlara bütün yaptıklarını onlar hakkında hasretler** (pişmanlık ve üzüntüler) **olarak gösterecektir. Onlar ateşten çıkacak da değildirler."** (el-Bakara 2/165-167)

[3] Buna **"Nifâk olan sevgi"** de denebilir.

[4] Buna **"Mubâh olan sevgi"** de denebilir.

[5] Buna **"Farz olan sevgi"** de denebilir.

[6] Zîrâ İbnu Me'sûd *Radıyallâhu Anh* kanalıyla nakledilen hadîste şöyle buyrulmuştur:

«أَوْثَقُ عُرَى الْإِيمَانِ الْحُبُّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ فِي اللهِ.»

«Îmânın en sağlam kulpu, Allâh için sevmek ve Allâh için buğzetmektir.» (İbnu Ebî Şeybe, el-Musannef, no: 30443)

Bu hadîs, ayrıca Berâ bin Âzib *Radıyallâhu Anh* ve İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'dan da nakledilmiştir. Bu hadîs hakkında Hâfız el-İrâkî *Rahimehullâh* şöyle demiştir:

"Ahmed bunu Berâ bin Âzib *Radıyallâhu Anh*'dan rivâyet etmiştir. Senedde yer alan Leys bin Ebî Süleym hakkında ihtilâf edilmiştir. Harâ'itî de Mekârim'ul Ahlâk adlı eserinde İbnu Mes'ûd *Radıyallâhu Anh*'dan zayıf senedle rivâyet etmiştir." (el-Muğnî an Haml'il Esfâr, sf. 613)

[7] Ed-Durar'us Seniyye'de **"kulun"** yerine **"insanın"** denilmiştir.

[8] İbnu Ebi'l İzz *Rahimehullâh*, şöyle demektedir:

"Kimi ilim adamı da şöyle demiştir:

Her kim yalnızca sevgi ile Allâh'a ibâdet ederse o kimse zındıktır.

Her kim yalnızca korku ile Allâh'a ibâdet ederse o kimse Harûrî'dir (Hâricî'dir). Yine rivâyet edilmiştir ki:

Kim sadece recâ (ümit) ile O'na ibâdet ederse o kimse Mürci'dir.

Kim hem sevgi, hem korku, hem de recâ ile Allâh'a ibâdet ederse işte o, muvahhid bir mümindir." (İbnu Ebi'l İzz, Tahâvi Şerhi, sf. 313)

[9] Zîrâ ancak bu sıfatlara sâhib olan bir Rabb insanlara yardım edebilir.

[10] Adiyy bin Hâtim *Radıyallâhu Anh*, Rasûlullâh *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

«اَلْمَغْضُوبُ عَلَيْهِمْ: اَلْيَهُودُ، وَالضَّالُّونَ: اَلنَّصَارَى.»

«Gazâba uğrayanlar, Yahûdîler; sapmışlar ise Hristiyanlardır.» (Sahîhu İbni Hibbân, Hadîs no: 6213; ayrıca İmâm Ahmed, Müsned, Hadîs no: 19381)

Feth'ul Mecîd isimli eserin "Bu Ümmetten Bazıları Putlara İbâdet Edecektir" başlıklı bölümünde nakledildiğine göre, Süfyân bin Uyeyne *Rahimehullâh* şöyle demiştir:

"مَنْ فَسَدَ مِنْ عُلَمَائِنَا فَفِيهِ شُبَهٌ مِنَ الْيَهُودِ، وَمَنْ فَسَدَ مِنْ عُبَّادِنَا فَفِيهِ شُبَهٌ مِنَ النَّصَارَى."

"Âlimlerimizden bozulanlar Yahûdîlere benzerlik gösterirler, âbidlerimizden bozulanlar da Hristiyanlara benzerlik gösterirler." (Abdurrahmân bin Hasen, Feth'ul Mecîd, sf. 267)

[11] Parantez içi ibâre ed-Durar'us Seniyye'de zikredilmiştir.

[12] Ed-Durar'us Seniyye'de bu kısım şöyledir: **"Zîrâ sana nimet veren O'dur."**

تَلْقِينُ أُصُولِ الْعَقِيدَةِ لِلْعَامَّةِ[1]

AVÂMA YÖNELİK AKÎDE ESÂSLARI TELKÎNİ[2]

---

[1] مُؤَلَّفَاتُ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ. 1/370-373.

[2] Muellefât'uş Şeyh, 1/370-373; ed-Durar'us Seniyye, 1/151-155.

AVÂMA YÖNELİK AKÎDE ESÂSLARI TELKÎNİ

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla,

Sana sorulursa: "Rabbin kimdir?" De ki:

"Rabbim Allâh'tır!"

Sana sorulursa: "Rabb'in manası nedir?" De ki:

"Rabb, Ma'bûd (ibâdet edilen), Mâlik (her şeyin sâhibi olan) ve Mutasarrıftır (tasarruf eden, işleri düzenleyendir)!"[1]

Sana sorulursa: "Allâh'ın yarattıkları arasında gördüğün en büyük varlıklar hangileridir?" De ki:

"Gökler ve yerdir."

Sana sorulursa: "Rabbini ne ile tanırsın?" De ki:

"O'nu âyetleriyle ve yarattıklarıyla tanırım."

Sana sorulursa: "O'nun âyetleri arasında gördüğün en azametlileri hangileridir?" De ki:

"Gece ve gündüzdür. Buna delîl ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

> **"Muhakkak ki sizin Rabbiniz olan Allâh, gökleri ve yeryüzünü altı günde yaratmış, sonra da arşa istivâ etmiştir. Gündüzün aydınlığını, onu süratle takip eden gece ile örten; güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğdiren O'dur. Dikkat edin, yaratmak da emretmek de O'na mahsûstur. Âlemlerin Rabbi olan Allâh, şânı yüce olandır."** (el-A'râf 7/54)"

Sana sorulursa: "Allâh"ın manası nedir?" De ki:

"Allâh, bütün yaratıkları üzerinde ilahlık ve kulluk edilme hakkına sâhib olan (hakiki ilah) demektir."[2]

تَلْقِينُ أُصُولِ الْعَقِيدَةِ لِلْعَامَّةِ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا قِيلَ لَكَ: مَنْ رَبُّكَ؟ فَقُلْ: رَبِّيَ اللهُ.

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: إِيشْ مَعْنَى الرَّبِّ؟ فَقُلْ: اَلْمَعْبُودُ الْمَالِكُ الْمُتَصَرِّفُ.

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: إِيشْ أَكْبَرُ مَا تَرَى مِنْ مَخْلُوقَاتِهِ؟ فَقُلْ: اَلسَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ.

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: إِيشْ تَعْرِفُهُ بِهِ؟ فَقُلْ: أَعْرِفُهُ بِآيَاتِهِ وَمَخْلُوقَاتِهِ.

وَإِذَا قِيلَ لَكَ: إِيشْ أَعْظَمُ مَا تَرَى مِنْ آيَاتِهِ؟ فَقُلْ: اَللَّيلُ وَالنَّهَارُ. وَالدَّلِيلُ عَلَى ذٰلِكَ قَولُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلاَ لَهُ الْخَلْقُ وَالأَمْرُ تَبَارَكَ اللهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ.﴾ [الأعراف: 54]

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: إِيشْ مَعْنَى اللهِ؟ فَقُلْ: مَعْنَاهُ ذُو الْأُلُوهِيَّةِ وَالْعُبُودِيَّةِ عَلَى خَلْقِهِ أَجْمَعِينَ.

Sana sorulursa: "Allâh seni ne için yaratmıştır?" De ki:

"Kendisine ibâdet (kulluk) etmem için yaratmıştır."

Sana sorulursa: "Allâh'a ibâdet nedir?" De ki:

"Allâh'ı tevhîd etmek (birlemek) ve O'na itâ'at etmektir."

Sana sorulursa: "Buna dair delîl nedir?" De ki:

"Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Ben, cinleri ve insanları, ancak Bana ibâdet etsinler diye yarattım." (ez-Zâriyât 51/56)"

Sana sorulursa: "Allâh'ın senin üzerine ilk farz kıldığı şey nedir?" De ki:

"Tâğûtu inkâr ve Allâh'a îmân etmektir! Buna dair delîl ise Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Dînde zorlama yoktur. Şüphesiz, rüşd (doğruluk, hak) **sapıklıktan ayrılmıştır. Kim tâğût'u reddedip Allâh'a îmân ederse kopmak bilmeyen sağlam kulpa yapışmış olur. Allâh Semî'dir** (her şeyi işitendir), **Alîm'dir** (her şeyi bilendir)." (el-Bakara 2/256)"

Sana sorulursa: "(Âyette geçen) "el-Urvet'ul Vuskâ (Sağlam Kulp)" nedir?" De ki:

"O, La ilahe illallâh'tır ("Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur" sözüdür).[3] La ilahe'nin ("ilah yoktur" kısmının) manası nefiy (red), illallâh'ın ("Allâh'tan başka" kısmının) manası ise isbâttır (kabûldür)."

Sana sorulursa: "Sen bu kelimeyle neyi nefyediyor (reddediyor), neyi isbât (kabûl) ediyorsun?" De ki:

"Allâh'ın dışında ibâdet edilen tüm varlıkları nefyediyorum, sonra da bir olan ve ortağı bulunmayan, Allâh'a ibâdeti isbât ediyorum."

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: لِأَيِّ شَيْءٍ اللهُ خَلَقَكَ؟ فَقُلْ: لِعِبَادَتِهِ.

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: أَيُّ شَيْءٍ عِبَادَتُهُ؟ فَقُلْ: تَوحِيدُهُ وَطَاعَتُهُ.

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: أَيُّ شَيْءٍ الدَّلِيلُ عَلَى ذٰلِكَ؟ فَقُلْ: قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْأِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ.﴾ [الذاريات: 56]

وَإِذَا قِيلَ لَكَ: أَيُّ شَيْءٍ أَوَّلُ مَا فَرَضَ اللهُ عَلَيْكَ؟ فَقُلْ: كُفْرٌ بِالطَّاغُوتِ وَإِيمَانٌ بِاللهِ، وَالدَّلِيلُ عَلَى ذٰلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿لاَ إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.﴾ [البقرة: 256]

فَإِذَا قِيلَ: إِيشِ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى؟ فَقُلْ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ. وَمَعْنَى "لاَ إِلٰهَ" نَفْيٌ وَ "إِلاَّ اللهُ" إِثْبَاتٌ.

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: إِيشْ أَنْتَ نَافِي، وَإِيشْ أَنْتَ مُثْبِتٌ؟ فَقُلْ: نَافِي جَمِيعَ مَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللهِ، وَمُثْبِتٌ الْعِبَادَةَ لِلهِ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ.

Sana sorulursa: "Buna dair delîlin nedir?" De ki:

"Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Hani İbrâhîm, babasına ve kavmine şöyle demişti: Ben, sizin ibâdet ettiklerinizden beriyim (uzağım)." (ez-Zuhruf 43/26)

Bu, nefyin (redd kısmının) delilîdir.

"Ancak, beni yaratan hâriç..." (ez-Zuhruf 43/27) âyeti de isbâtın (kabûl kısmının) delîlidir."

Sana sorulursa: "Rubûbiyyet Tevhîdi ile Ulûhiyyet Tevhîdi arasındaki fark nedir?" De ki:

"Rubûbiyyet Tevhîdi, Rabbin fiilidir; yaratma, rızık verme, diriltme, öldürme, yağmuru yağdırma, bitkileri bitirme, işleri düzenleme gibi...[4]

Ulûhiyyet Tevhîdi ise senin kendi fiilindir ey kul! Du'â, havf (korkmak), recâ (ümit etmek), tevekkül, inâbe (yönelmek), rağbet (arzulamak), rahbet (çekinerek korkmak), nezr (adak adamak), istigâse (medet ummak) ve bunlar haricinde kalan ibâdet çeşitleri gibi...[5]

Sana sorulursa: "Dînin nedir?" De ki:

"Dînim İslâm'dır. Onun aslı ve kâidesi iki husûstan müteşekkildir.

1- Bir olan ve ortağı bulunmayan Allâh'a ibâdeti emredip buna teşvîk etmek ve dostluğu bunun üzerine binâ ederek bunu terk edenleri tekfîr etmektir.

2- Allâh'a ibâdet husûsunda şirk koşmaktan sakındırıp bu husûsta sert davranmak ve düşmanlığı bundan dolayı yapıp şirk işleyenleri tekfîr etmektir.

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: إِيشِ الدَّلِيلُ عَلَى ذٰلِكَ؟ فَقُلْ، قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ.﴾ [الزخرف: 26]

هٰذَا دَلِيلُ النَّفْيِ، وَدَلِيلُ الْإِثْبَاتِ:

﴿إِلاَّ الَّذِي فَطَرَنِي.﴾ [الزخرف: 27]

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: إِيشِ الْفَرْقُ بَيْنَ تَوْحِيدِ الرُّبُوبِيَّةِ وَتَوْحِيدِ الْأُلُوهِيَّةِ؟ فَقُلْ: تَوْحِيدُ الرُّبُوبِيَّةِ فِعْلُ الرَّبِّ، مِثْلُ الْخَلْقِ، وَالرَّزْقِ، وَالْإِحْيَاءِ، وَالْإِمَاتَةِ، وَإِنْزَالِ الْمَطَرِ، وَإِنْبَاتِ النَّبَاتِ، وَتَدْبِيرِ الْأُمُورِ... وَتَوْحِيدُ الْإِلٰهِيَّةِ فِعْلُكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ، مِثْلُ الدُّعَاءِ، وَالْخَوْفِ، وَالرَّجَاءِ، وَالتَّوَكُّلِ، وَالْإِنَابَةِ، وَالرَّغْبَةِ، وَالرَّهْبَةِ، وَالنَّذْرِ، وَالْإِسْتِغَاثَةِ، وَغَيْرِ ذٰلِكَ مِنْ أَنْوَاعِ الْعِبَادَةِ.

فَإِذَا قِيلَ لَكَ: إِيشْ دِينُكَ؟ فَقُلْ: دِينِي الْإِسْلَامُ، وَأَصْلُهُ وَقَاعِدَتُهُ أَمْرَانِ:

اَلْأَوَّلُ: اَلْأَمْرُ بِعِبَادَةِ اللهِ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَالتَّحْرِيضُ عَلَى ذٰلِكَ، وَالْمُوَالاَةُ فِيهِ، وَتَكْفِيرُ مَنْ تَرَكَهُ.

وَالْإِنْذَارُ عَنِ الشِّرْكِ فِي عِبَادَةِ اللهِ، وَالتَّغْلِيظُ فِي ذٰلِكَ، وَالْمُعَادَاةُ فِيهِ، وَتَكْفِيرُ مَنْ فَعَلَهُ.

İslâm beş rükûn üzerine binâ olmuştur:

Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah olmadığına,

Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Allâh'ın Rasûlü olduğuna şehâdet etmek,

Namazı kılmak,

Zekâtı vermek,

Ramazân orucu tutmak,

Güç yeterse Beyt'i (Kâbe'yi) haccetmek.[6]

(Bu rükûnlardan birincisi olan) şehâdetin delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Allâh, O'ndan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah olmadığına adâleti ayakta tutarak şâhitlik etmiştir. Melekler ve ilim ehli olanlar da... O, Azîz ve Hakîm olan Allâh'tan başka -ibâdete lâyık, hak- ilah yoktur." (Âl-i İmrân 3/18)

Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Allâh'ın Rasûlü olduğuna dair delîl ise Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Muhammed, erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Lâkin o, Allâh'ın Râsûlü ve Nebîlerin sonuncusudur..." (el-Ahzâb 33/40)

İbâdette ihlâslı olmanın (ibâdeti Allâh'a has kılmanın), namaz kılmanın ve zekât vermenin delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Hâlbuki onlar, dîni O'na has kılarak ve hanîfler (tevhîde yönelenler) **olarak Allâh'a ibâdet etmelerinden, namazı dosdoğru kılmalarından, zekâtı vermelerinden başkası ile emrolunmadılar. Dosdoğru dîn işte budur."** (el-Beyyine 98/5)

وَهُوَ مَبْنِيٌّ عَلَى خَمْسَةِ أَرْكَانٍ:

شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ،

وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ،

وَإِقَامِ الصَّلاَةِ،

وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ،

وَصَوْمِ رَمَضَانَ،

وَحَجِّ الْبَيْتِ مَعَ الْإِسْتِطَاعَةِ. وَدَلِيلُ الشَّهَادَةِ، قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿شَهِدَ اللهُ أَنَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ وَالْمَلاَئِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.﴾ [آل عمران: 18]

وَدَلِيلُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلٰكِنْ رَسُولَ اللهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ.﴾ [الأحزاب: 40]

وَالدَّلِيلُ عَلَى إِخْلاَصِ الْعِبَادَةِ، وَالصَّلاَةِ، وَالزَّكَاةِ، قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ.﴾ [البينة: 5]

Orucun delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Ey îmân edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki sakınırsınız." (el-Bakara 2/183)

Haccın delîli Allâhu *Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"...Ona bir yol bulabilenlerin o Ev'i (Kâbe'yi) **haccetmesi, Allâh için insanlar üzerindeki bir vazîfedir. Her kim de inkâr ederse şüphesiz ki Allâh âlemlere muhtâç değildir."** (Âl-i İmrân 3/97)

Îmânın esâsları altıdır:

"Allâh'a,

Meleklerine,

Kitâblarına,

Rasûllerine,

Âhiret Günü'ne,

Kadere hayrı ve şerri ile îmân etmektir.[7]

İhsân ise Allâh'a sen O'nu görüyormuşçasına ibâdet etmendir. Sen O'nu görmüyorsan dahi şüphesiz ki o seni görmektedir."[8]

Sana sorulursa: "Nebîn (Peygamberin) kimdir?" De ki:

"Muhammed bin Abdillâh bin Abdilmuttalib bin Hâşim'dir. Hâşim Kureyş'ten, Kureyş Araplardan, Araplar da Halîl İbrâhîm *Aleyh'is Selâm*'ın oğlu İsmâîl *Aleyh'is Selâm*'ın soyundandır. Salât ve selâmın en güzeli, İbrâhîm (peygamber)'in ve bizim peygamberimizin üzerine olsun (Âmîn!).

Onun beldesi Mekke'dir, Medîne'ye hicret etti, ömrü altmış üç senedir. Bunun kırk senesi nübüvvetten öncedir. Yirmi üç senesi ise Nebî ve Rasûl olarak geçmiştir. **"Oku!"** (el-Alak 96/1) buyruğu ile nübüvvet verildi (nebî oldu). **"Örtüye bürünen!"** (el-Müddessir 74/1) hitâbı ile de risâlet verildi (rasûl oldu)."[9]

وَدَلِيلُ الصَّوْمِ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ.﴾ [البقرة: 183]

وَدَلِيلُ الْحَجِّ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ.﴾ [آل عمران: 97]

وَأُصُولُ الْإِيمَانِ سِتَّةٌ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ. وَالْإِحْسَانُ: أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ، فَإِنَّهُ يَرَاكَ.

فَإِذَا قِيلَ: مَنْ نَبِيُّكَ؟ فَقُلْ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ هَاشِمٍ، وَهَاشِمٌ مِنْ قُرَيْشٍ، وَقُرَيْشٌ مِنَ الْعَرَبِ، وَالْعَرَبُ مِنْ ذُرِّيَّةِ إِسْمَاعِيلَ ابْنِ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ.

بَلَدُهُ مَكَّةَ وَهَاجَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ. وَعُمْرُهُ ثَلَاثٌ وَسِتُّونَ سَنَةً: مِنْهَا أَرْبَعُونَ قَبْلَ النُّبُوَّةِ، وَثَلَاثٌ وَعِشْرُونَ نَبِيًّا رَسُولاً. نُبِّئَ بِـ﴿إِقْرَأْ.﴾، وَأُرْسِلَ بِـ﴿الْمُدَّثِّرْ.﴾.

Sana sorulursa: "Allâh'ın Rasûlu *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem* ölmüş müdür, ölmemiş midir?" De ki:

"O ölmüştür, fakat dîni ölmemiş ve Kıyâmet'e kadar ölmeyecektir (devâm edecektir.) Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Şüphesiz ki sen de öleceksin ve onlar da ölecekler, sonra siz (ey insanlar) **Rabbinizin huzurunda mahkeme olunacaksınız."** (ez-Zümer 39/30-31)"

Sana sorulursa: "İnsanlar öldükten sonra diriltilecekler mi?" De ki:

"Evet (diriltilecekler). Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Sizi ondan (topraktan) **yarattık ve tekrar ona döndüreceğiz ve bir kere daha sizi ondan çıkaracağız."** (Tâ-Hâ 20/55)

Yeniden dirilmeyi inkâr eden kâfirdir. Bunun delîli Allâh*u Teâlâ*'nın şu kavlidir:

"Kâfirler, yeniden diriltilmeyeceklerini iddiâ ettiler. De ki: Evet, Rabbime yemîn olsun ki siz tekrardan muhakkak ki diriltileceksiniz. Sonra da yaptıklarınızdan haberdâr edileceksiniz. (Elbette ki) **Allâh için bunu yapmak çok kolaydır."** (et-Teğâbun 64/7)

Allâh'ın çokça salât ve selâmı Muhammed'e, Âl'ine ve Ashâbı'na olsun!

فَإِذَا قِيلَ: هُوَ مَاتَ أَوْ مَا مَاتَ؟ فَقُلْ: مَاتَ، وَدِينُهُ مَا مَاتَ وَلَنْ يَمُوتَ إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ۞ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ.﴾ [الزمر: 30-31]

وَهَلِ النَّاسُ إِذَا مَاتُوا يُبْعَثُونَ؟ فَقُلْ: نَعَمْ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى.﴾ [طه: 55]

وَالَّذِي يُنْكِرُ الْبَعْثَ كَافِرٌ، وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى:

﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذٰلِكَ عَلَى اللهِ يَسِيرٌ.﴾ [التغابن: 7]

وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا.

AÇIKLAMALAR

[1] Rabb'in manası için "er-Risâlet'ul Mufîde" ve "Üç Temel Esâs" risâlelerindeki ilgili açıklama notlarına mürâcaat ediniz.

[2] Allâh Lafzâ-i Celâli'nin manası hakkındaki bu açıklamalar İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'dan nakledilmiştir.

İmâm Taberî *Rahimehullâh*, Tefsîr'inde (1/123, no: 141) İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ*'ya ulaşan isnâdıyla rivâyet etmiştir. Suyûtî *Rahimehullâh* da bu rivâyeti ed-Durr'ul Mensûr'da (1/23) zikrederek İbnu Cerir et-Taberî *Rahimehullâh*'ın yanı sıra, İbnu Ebî Hâtim *Rahimehullâh*'a da izâfe etmiştir. İbnu Kesîr *Rahimehullâh*, aynı isnâdla gelen başka bir rivâyeti istiâze'nin tefsîri ile alâkalı haberleri zikrederken nakletmiş ve ardından şöyle demiştir:

"Bu haber gariptir, biz bunu burada sadece bilinsin diye zikrettik, haberin isnâdında zayıflık ve inkitâ (kopukluk) vardır!" (Tefsîru İbnu Kesîr, 1/113)

İsnâd aynı olduğu için bu tenkîdler, Allâh kelimesinin manası hakkındaki İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ* hadîsi hakkında da geçerlidir. Bununla beraber rivâyetin manası sahîhtir ve bundan dolayı da âlimler bunu kitâplarında zikretmekte beis görmemişlerdir. Vallâhu A'lem!

[3] İbnu Abbâs *Radıyallâhu Anhumâ* (Taberânî, Kitâb'ud Du'â, sf. 453, no: 1565) ve Sa'îd bin Cubeyr *Rahimehullâh* (Taberânî, Kitâb'ud Du'â, sf. 453, no: 1566-1567) gibi selef müfessirleri bu âyette geçen "**Sağlam Kulp**"un "**La ilahe illallâh**" kelimesi olduğunu ifâde etmişlerdir. (Ayrıca İbnu Kesîr ve diğer tefsîrlerden ilgili âyetin açıklamasına mürâcaat edilebilir.)

[4] Şeyh *Rahimehullâh*, **"Er-Risâlet'ul Mufîde"**de Rubûbiyyet Tevhîdi'ni şöyle tanımlamıştır:

"Bu, Allâh*u Teâlâ*'yı (yaratmak, rızık vermek, kâinatı idâre etmek gibi O'na has olan) fiilinde birlemektir."

[5] Şeyh *Rahimehullâh* **"Er-Risâlet'ul Mufîde"**de Ulûhiyyet Tevhîdi'ni şöyle tanımlamıştır:

"Bu, kullara ait fiillerde Allâh*u Teâlâ*'yı birlemektir."

[6] Şeyh *Rahimehullâh*'ın bu ibâresi aslında İbnu Ömer *Radıyallâhu Anhumâ*'nın rivâyet ettiği bir hadîstir.

Hadîs, Şeyh *Rahimehullâh*'ın naklettiğine yakın bir lafızla İbnu Asâkir'in "Mu'cem"inde (Hadîs no: 12) geçmektedir. Ayrıca **"güç yeterse"** ifâdesi haricinde Tirmizî, Hadîs no: 2609'da geçmektedir. Hadîsin aslı ise Sahîhayn'da mevcuttur. Buhârî, Hadîs no: 8; Müslim, Hadîs no: 16. Geniş bilgi için "Üç Temel Esâs" isimli risâlenin "İkinci Temel Esâs: İslâm Dîni'ni Delîlleriyle Bilmek" başlıklı bölümündeki açıklamalar no: 1'e mürâcaat ediniz.

[7] Bu ifâde "Cibrîl Hadîsi" olarak meşhûr olan hadîsten aktarılmıştır.

Şeyh *Rahimehullâh*'ın zikrettiği lafzı Ebû Ya'lâ, Müsned'inde (no: 24) ve Ebû Avâne, Müstahrec'inde (no: 1) rivâyet etmiştir. Hadîsin aslı ise Sahîhayn'da mevcut olup Buhârî, Hadîs no: 50 ve 4777; Müslim, Hadîs no: 8 ve diğer kaynaklarda rivâyet edilmiştir. Geniş bilgi için "Üç Temel Esâs" isimli risâlenin "İkinci Temel Esâs: İslâm Dîni'ni Delîlleriyle Bilmek" başlıklı bölümündeki açıklamalar no: 16'ya mürâcaat ediniz.

[8] Bu ifâde de aynı şekilde "Cibrîl Hadîsi" olarak meşhûr olan hadîsten aktarılmıştır. Şeyh *Rahimehullâh*'ın zikrettiği lafız Buhârî, Hadîs no: 50 ve 4777; Müslim, Hadîs no: 8 ve diğer kaynaklarda rivâyet edilmiştir.

[9] Bu ifâdede geçen bazı husûsların açıklaması için "Üç Temel Esâs" isimli risâlenin "Üçüncü Temel Esâs: Peygamberiniz Muhammed *Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*'in Bilinmesi" başlıklı bölümüne, açıklamalar no: 1 ve 4'e mürâcaat ediniz.

اٰخِرُ الْكِتَابِ

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Tevhîd Risâleleri Külliyatı"
Kitâbının Sonu,
Hamd, Âlemlerin Rabbi Olan
Allâh'a Mahsûstur!

TEVHÎD RİSÂLELERİ KÜLLİYATI

"Elinizdeki bu çalışma, tevhid akidesi ve dînin asılları hakkında 23 adet risâleden oluşan bir mecmûa yani derlemedir.

Bu çalışmada Şeyh Muhammed bin Abdilvehhâb *Rahimehullâh*'ın tevhîdle alâkalı kısa, öz, sistematik ve anlaşılır olan, ezberi kolay, hâlihazırda yaygın olarak tevhîd ilmini talime yeni başlayanlara okutulmakta olan bütün risâlelerine yer vermeye çalıştık.

Bu risâleler, müellifinin kullandığı basit ve anlaşılır dille beraber ihtivâ ettiği derinlikten dolayı İslâm'ı öğrenmek ve amel etmek isteyen herkesin okuması hatta ezberlemesi gereken metinlerdir. Bilhassa *"Tevhîd Akîdesi"*ni yeni öğrenmeye başlayanlar için bu kitapta yer alan risâlelerdeki bilgiler hayâtî öneme hâizdir ve bu risâleler, âdetâ tevhîd ilmi için bir giriş ve temel mesabesindedir. Yani akîdeyle alâkalı daha tafsîlâtlı kitaplara geçmeden önce bu risâleler vâsıtasıyla temel atılması gerekir. Zîrâ -bilindiği üzere- her ilim dalında olduğu gibi -ilimlerin en şereflisi olan- tevhîd ilmi de kolaydan zora doğru basamak basamak ilerleyerek tahsîl edilir.

Bu kitapta yer alan risâleler de te'lîf edildiği günden beri ümmet arasında benimsenmiş ve bu risalelerin birçoğu; selef menhecine göre ta'lîm yapan, böyle bir iddiası olan tüm kurumlarda tevhîd akidesine giriş mahiyetindeki temel metinler olarak müfredatlardaki yerini almıştır."

İHLAS KİTABEVİ

ISBN 978-6-0580723-4-3

لا اله الا الله
TEVHİDİ PAYLAŞIMLAR
@tevhidipaylasimlar